Karkerên hemû welatan û gelên bındest yekbın.!

NEWROZ ATEŞİ

AYLIK TEORİK HABER YORUM DERGİSİ

SAL: 1 HEJMAR: 6 İLON - ÇILIYA PÊŞIN EYLÜL-EKİM 10.000 TL.

- NEWROZ'DAN ŞIRNAK'A
- YENİ BİR DÖNEME DOĞRU S. Çiya
- KÜRDİSTAN DEVRİMİ VE TÜRKİYE SOL'U ÜZERİNE-II H. İbrahim AKYOL
- DİN FAKTÖRÜNÜN ÜLKEMİZDE OYNADIĞI ROL ÜZERİNE Murat MUTLU
- İSLAMİYET VE ULUSALLIK İLİŞKİSİ S. GÜLRÊZ
- BİREY VE TOPLUM İLİŞKİLERİ Hasan ASGARÎ
- BATIDA KAPİTALİZMİN GELİŞMESİ VE KÜRDİSTAN Ali PALE
- SICAK YAZ, KATLİAM VE YÜRÜYÜŞ İbrahim İNCESU
- ŞIRNAK KATLİAMI VE GÖÇ S. ZER
- MEM Û ZİN VE DEVRİMCİ DAMARLARI - 2 Ali BİÇER
- "YARIN DÜĞÜN OLACAK VE LORİ... LORİ... Ali BİÇER
- G-7 (DOĞU, BATI, EKONOMİ ZİRVESİ) ÜZERİNE Lacê BRÛSK

www.arsivakurd.org

ŞIRNAK'TA SOYKIRIM

Kürdistan'da savaş boyutlanıyor.

Ulusal kurtuluş mücadelesi karşısında her geçen gün inisiyatifi kaybeden sömürgeci TC, denediği her türlü yönteme karşı, başta gerilla mücadelesi olmak üzere, Serhildan'a ulaşan kitlesel eylemlilikleri bastıramayınca, dizginsiz bir katliam sürecine girmiştir.

Önce sansasyonel haberlerle kamuoyu yaratılıyor. ardından, kendi koyduğu kanunları ve altına imza attığı uluslararası antlaşma hükümlerini de her zaman yaptığı gibi çiğneyerek, halkımızı soykırıma tutuyor.

TC her türlü medya aracını kullanarak, "PKK Şırnak'ı bastı" diye, katliama zemin hazırlayıp topyekün bir saldırı başlattı. PKK kaynakları, Şırnak'a saldırmadıklarını açıkladılar. Evet Şırnak basılmıştı. Ama basan, Kürdistan'daki işgal kuvvetleriydi. Önceden hazırladıkları senaryo doğrultusunda hareket edilmiş, Şırnak'ın altı üstüne getirilmiştir.

Karadan ve havadan süren yoğun bombardımanlarla, şehirde yaşam tek kelime ile felce uğratılmış, bomba isabet etmemiş, tank ya da top mermisine hedef olmamış tek ev kalmamıştır.

Tam üç gün boyunca Şırnak ve çevresindeki bazı köyler, hem havadan bombalanmış, hem de karadan uçaksavar, tank, top ve makinalı tüfek ateşine tutulmuştur. Yıkılan, yakılan ev ve işyeri sayısı binlerle ifade edilmektedir.

Saldırı sonucu yüzlerce ölü, yaralı vardır. Üçgün boyunca havadan ve karadan bombalanan şehirde, ardından genel arama ile toplama kampları kurulmuş, öldürmekten ve işkence etmekten başka bir özelliği olmayan modern eşkiya işgal kuvvetleri (asker, polis, özel tim v.s.), önceden tesbit edilmiş evleri ve kişileri hedef alarak, barbarlıklarını devam ettirmişlerdir.

TC'nin resmi ağızları, suçluluk psikolojisiyle çelişkili açıklamalar yaparak kendilerini ele vermişlerdir. İçişleri Bakanı Sezgin, önce "saldırı" demiş, ardından "ayaklanma var" demiştir. Demirel'in, "Ordumuz gerillaya göre kurulmamıştır, sahra savaşı düzeni vardır." demesi tesadüf değildir. TC "ayaklanma ve toplu saldırı" bahanesiyle, ordusunu düzenli savaş gibi Şırnak'a sürmüştür. Katil Sezgin'in "Şırnak havadan bombalanıyor" demesi, bu topyekün saldırı ve imha hareketinin işaretidir.

Yaptıklarını kamuoyundan gizlemek, barbarlık izlerini ortadan kaldırmak için Basın'a müsaade edilmemesi, soykırımının kanıtıdır.

Evet, Kürdistan'da savaş var. İşgalci Basın'ın dediği gibi "bu bir savaştır". Şırnak'a saldırılmıştır. Fakat saldıran, öldürüp, yakıp-yıkan TC'dir. Sömürgeciler daha büyük katliamların provasını yapmaktadırlar. Bir süre önce Diyarbakır'ın "yasak kent" ilan edilmesinde, soykırım sürecinin hazırlıklarıydı. Şırnak baskını Güney Kürdistan'a yapılması düşünülen büyük kara harekatının bir işareti ve onun öncüsüdür. Nitekim ardından kapsamlı bir saldırı başlatılmıştır.

Böylesi bir ortamda susmak, kamuoyunun dikkatlerini başka yöne yöneltmek, örneğin "Bosna-Hersek sorunu" diye dövünmek, TC'nin savaş arabasına koşulmak demektir. Bugün nerdeyse ülkemizin her köyü, kasabası,şehri, birer toplama kampına çevrilmiştir. Newroz sürecinden itibaren saldırı dozajını artıran TC, hizbi-kontra cinayetleri ile "çare" aramaktadır.

Ama seçilen yol, bulunan "çare", çaresizliktir. Çıkmazdır. TC'nin kirli savaşını yürüten şefleri, ağababalarına kulak versinler. Bush, "gerilla savaşına karşı başarı imkansızdır" demektedir. Nasıl ki, Yugoslavya Hitler'e, Vietnam ABD'ye mezar olmuşsa, Kürdistan'da işgalcilere mezar olacaktır.

Tarihin tekerrür ettiğini sananlar yanıldıklarını çok pahalı bedeller ödeyerek anlayacaklardır. Halkımız topyekün olarak ayağa kalkmış, kendi öncüleri önderliğinde örgütlülüğünü yaratmıştır. Yüzyıllardır halkımızı toptan katlederek, onurunu ayaklar altına alıp, köleleştirerek varlıklarını devam ettirenler, kendi seçtikleri yolun kan deryasında boğulacaklardır.

TC'nin halkımıza karşı bu denli dizginsiz terör estirmesinin, pervasız davranmasının asıl nedenlerinden biriside, Batılı kapitalist ülkelerin, askeri-siyasi desteğidir. Geçmişte Saddam faşistini kendi çıkarları doğrultusunda silahlandıranlar, çıkarları tehlikeye düşünce Saddam'a cephe almak zorunda kalmışlardır. Saddam'ın uçaklarını sivil merkezleri bombalıyor diye, uçuşuna müsade etmeyenler, TC'nin uçaklarını, bütün savaş aygıtını destekleyip, donatarak Kürdistan'a sürmektedirler.

Emperyalist-kapitalist dünya çifte standart sahibidir. Kendi menfaatlerinden başka bir şey düşünmez. Emperyalist-yayılmacı emelleri için Halepçe katliamını propaganda malzemesi olarak kullananlar, neden Şırnak katliamı karşısında susuyorlar. Susmakla kalmayıp, TC'nin kirli savaşına destek veriyorlar. Nedeni basit. Çünkü TC, batılı kapitalist ülkelerin uşaklığını yapan Ortadoğu'nun bağrına saplanmış bir jandarmadır. Bunun içindirki fırsatını bulduğunda, Kafkaslardan, Balkanlara kadar savaş kışkırtıcılığı yapmaktadır. Emperyalistler, gittikçe artan askeri-militarist yapısı ile, arkasındaki uluslararası destekle Saddam'ı geride bırakan, yeni bir moğol belası halkların başına bela etmektedirler.

Bugün ülkemizde savaş tüm boyutları ile sürmektedir. Savaşta iki cephe karşı-karşıyadır. TC'nin işgal cephesi, her türlü savaş makinası ile donatılmış, hiç bir kural ve kaide tanımayan militarist-ırkçı karakteriyle cephenin bir yanında; öte yanında ise; Kürdistan halkı, Kürt ulusu ve onun devrimci örgütleri durmaktadır. Kürdistan ulusal bağımsızlığı için mücadele etmekte, savaşta sivil hedeflere saldırmamakta, uluslararası savaş kurallarına uymaktadır. TC ise ırkçı-yayılmacı amaçları için, bir ulusu toptan karşısına almış ve onu yok etmeye çalışmaktadır. Bu kirli savaşta uluslararası savaş kurallarını da çiğneyerek, sivil hedeflere saldırmakta, başta basın olmak üzere tüm demokratik kurum ve kişileri yok etmek istemekte, kitlesel kırımlarla SOYKIRIMI süreklileştirmektedir.

Herkes iki cephe arasındaki konumunu bir kez daha kralcı olan Türk Basını, savaş kışkırtıcılığı yaparak, katliamlara ortam hazırlayıp, psikolojik karşı savaş yürüterek kirli savaşın baş aktörü haline gelmiştir...

Şırnak'ta gerçekleşen vahşetin başka yerlerde daha barbarca gerçekleşmemesi için tüm demokratik kuruluşları, insan hakları savunucularını, anti-emperyalist, anti-faşist güçleri birlikte mücadeleye direnmeye çağırıyoruz.

KAWA Basın Bürosu
23.8.1992

Med İletişim, Yayın, Tanıtım Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi adına Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü : Nadime Tunç
Yönetim Yeri : Alayköşkü Caddesi Sıdıka Batu İşhanı 12 / 5 Cağaloğlu / İSTANBUL
Dizgi ve Teknik Hazırlık : Mavi Dizgicilik
Baskı : Aydınlar Matbaacılık
Renk Ayrımı : Oluşur Grafik
Arka Kapak : Komel Ressamlar Grubu
Görsel Yönetmen : Mavi Yaratım Grubu

Abone Koşulları : Yıllık 100.000.- TL.- Yurt Dışı 50 DM. Diğer ülkelerin abone bedelleri Alman Markına göre belirlenecektir.

Abone bedellerini Med İletişim, Yayın, Tanıtım Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi adına aşağıdaki banka hesap numaralarına yatırıp fotokopisini açık adresinizle birlikte gönderiniz.

T. Halk Bankası Kapalıçarşı Şubesi,
Döviz Tevdiat Hesap No.: 78692910
Vadesiz Hesap No.: 39011540

SUNU

Merhaba!

Bütün baskı, yıldırma ve soruşturmalara karşın gene birlikteyiz. TC'nin devrimci-demokrat ve sosyalist basına karşı gösterdiği ilgi (!?) den dergimizin nasipsiz kalması olanaklı mı?

Kürdistan UKM'nin vardığı boyut ve kazandığı ivme sömürgecileri telaşa düşürmüştür. Bu nedenledir ki sosyalist basına yönelik baskı ve saldırılarını bir o kadar daha katmerleştirdiler. Toplatma, soruşturma, matbaada el koymalar devrimci-demokrat ve sosyalist basını bizden önce okumaları böylece basının prangalanması artık "hukukun üstünlüğüne saygı"lı bayları tatmin etmiyor. Devrimci-demokrat basının çalışanlarının fiziki olarak yokedilmeleri gerektiğine dair "faili belli" senaryolarla "faili meçhul (!?)" cinayetler "TC'nin sürekliliği" kadar süreğen bir hal aldı.

TC'nin çirkefliklerini açığa çıkaran, teşhir eden devrimci-demokrat basın çalışanlarının yazarlarına yeni bir ad bulundu "yüce devletin" yürütme şefi tarafından: "Bunlar gazeteci kılığına girmiş teröristlerdir." Böyle giderse Demirel'in bu belirlemesi Basın Yayın Yüksekokullarında teorik ders olarak verilecektir herhalde. Bu belirlemenin/tanımlamanın kılgısal yönü ise fiziksel yokedişlerle ifadesini buluyor. Bunun son halkası ise sevgili **Hüseyin Deniz** olmuştur. "Faili belli" cinayetlerin faillerini şiddetle lanetliyor ve diyoruz ku: Failler döktükleri kan DENİZ'inde boğulacaklardır, bu böyle biline!

Evet, tek tek kan dökücüler, kendi İçişleri ve İnsan Hakları Bakanlarının gözetimindeki -cengaverliklerini ve ne yaman kan dökücü olduklarını kanıtlamak için olsa gerek- kıyımlar da artık bu gözü dönmüş MEJOK'ları doyurmuyor. Peki ne yapmalı? MGK menşeyli "programına uygun" yeni senaryolar üretmek gerekiyordu: ŞIRNAK! "PKK Şırnak'ı bastı" teranesi. Ardından TC'ye Şırnak'ı kurtarmak düşüyordu. Sonrası belli "kurtarıcılar" 30 Ağustos Zafer Bayramı'nın İkinci Büyük Taaarruz'unu gerçekleştirerek onlarca Kürdü yok edip ve taş taş üstünde bırakmayarak "muzaffer" Türk ordusu titizlikle "Programına uygun olarak muharebeyi noktaladı. Ardından Çukurca'ya taarruz. Arş İleri!" TC'nin pembe düşü Musul - Kerkük. "Sınırötesi operasyonlar" adı altında pembe düşün gerçekleşmesinin manevraları ve istikbali göklerde gören geleneğin Güney Kürdistan'ı bombalamaları... Sizi jenositçi geleneğin "şeffaf" icraacıları "kurtarıcı"lığınızı Kürdistan halkına yutturacağınızı sanıyorsanız fena halde yanılıyorsunuz. Sonuçta Dehak'ın başına inen K.'nın balyozu sizi de bulacaktır. Sıkı durun!

Çabalarınız boşuna. Çekin ellerinizi ülkemizden ve bu pis savaştan. Bağımsızlık ve özgürlük mücadelemiz hiç bir engel tanımayacaktır.

Sevgili Edip ÇELİK'in şu dizeleri MEJOK'ların kulağına küpe olsun: "ben hürriyeti dilenmiyorum/ beşbuçuk çapulçudan/ sözüm sözdür/ ve güvenim sonsuzdur halkıma...

Bu sayımızda ülkemizin kuzey kesimindeki mücadelenin hızlanması, bunun sonucu artan baskılar ve katliamlarla ilgili olarak yazarlarımız **S. ÇİYA**, **İbrahim İNCESU**, **S. ZER** özellikle de son Şırnak Katliamı'nı da gözöüne alarak işlediler. **Halil İbrahim AKYOL**, Türk Solu ile ilgili yazısına devam ediyor. **Murat MUTLU** geçen sayımızda girişini yaptığı ve laiklik boyutuna değindiği din sorunuyla ilgili yazısının ikinci bölümünde dinin ülkemiz insanları üzerindeki etkisi ve bunun mücadeleye yansımasını ele alıyor. Aynı konuya **S. GÜLRÊZ** arkadaşımız başka bir yönüyle değiniyor.

A. PALE, Batıda Kapitalizmin Gelişmesi ve Kürdistan adlı yazısında ekonomik gelişim evresini irdeliyor. Birey ve Toplum İlişkileri yazısıyla **H. Asgarî**, Kürt insanın kendi rönesansını yarattığını birey-toplum bağlamında Yeni İnsan portresini vurguluyor. **Ali BİÇER**, Mem û Zin ve Devrimci Damarları yazısının ikinci bölümüne devam ederken, devrimci şairimiz Edip Çelik ve kitabı Yarın Düğün Olacak ve Lori... Lori... ile ilgili değerlendirme ve elşeştirilerini sunuyor.

Yeni yazarlarımızdan **Sait Tağralı** "Paraya Acımaksızın İçlerinden Çok Adam Kazanıp Kullanmaya Çalışmak Lazımdır" başlıklı yazısıyla sizlere "merhaba" diyor. Bu sayımıza konuk olan **A. Agit** mücadelenin üç ayağını, ülke içindeki gerilla mücadelesine, Kürdistan ve Türkiye metropollerinde yeni katılım ve desteklerin gerekliği üzerinde duruken, üçüncü ayak olarak gördüğü Avrupa kurum ve kuruluşlarında kamuoyu yaratması konusunu irdeliyor.

Dergimiz Münih muhabiri **Lacê Bûrsk** yedi kapitalist devletin Almanya'nın Münih kentinde yaptıkları zirve ile ilgili gözlemlerini aktarıyor.

Yer darlığı nedeniyle yer veremediğimiz yazıları önümüzdeki sayılarda yayınlamayı düşünüyoruz.

Ülkemizin geleceği ve teminatı çocuklarımızın bize ve dergimize gösterdiği ilgilerine gereken yakınlığı çocuk sayfaları koyarak ve bunu çoğaltarak elimizden geldiğince karşılık vereceğiz

7. sayıda buluşmak dileğiyle!...

İÇİNDEKİLER

Sunu	3
Başyazı	4
Yeni Bir Döneme Doğru	9
Kürdistan Devrimi ve Türkiye Sol'u Üzerine - II	11
Din Faktörünün Ülkemizde Oynadığı Rol Üzerine	20
İslamiyet Ve Ulusallık İlişkisi	26
Birey Ve Toplum İlişkileri	31
Batıda Kapitalizmin Gelişmesi ve Kürdistan	42
Sıcak Yaz, Katliam Ve Yürüyüş	52
Şırnak Katliam Ve Göç	55
Mem Û Zin Ve Devrimci Damarları - 2 Ve İlk Kürt Uluscusu	56
"Yarın Düğün Olacak Ve Lori... Lori..."	59
G-7 (Doğu, Batı, Ekonomi Zirvesi) Üzerine	62
"Paraya Acımaksızın İçlerinden Çok Adam Kazanıp Kullanmaya Çalışmak Lazımdır" (1)	63
Sorunlarımız Üzerine Kısa Notlar	67
Basın Açıklamaları	70
Şiir	73
Çocuk Sayfası	74

www.yekurd.org

BAŞYAZI

NEWROZ'DAN ŞIRNAK'A

Yakın tarih demiyoruz ama, yakın dönemdeki gelişmelerle, son gelinen yerdeki TC'nin içine girdiği yönelim, seçtiği yol ve başvurduğu araçlar bakımından birbirini tamamlar nitelikte. 91'in son aylarından itibaren TC kaynakları, 92 Newroz'u için start verdiler. Herkes ve her kesime, oluşturulan senaryo doğrultusunda bir rol verilmişti. Başta kontrbasın olmak üzere, bu rollerini çok iyi oynadıkları söylenebilir. MİT müsteşarı kendince en ince ayrıntısına kadar Newroz'da "gerçekleşek ayaklanma"yı çiziyor, kendilerinin öncelikle askeri olmak üzere, alacakları önlemleri açıklıyordu. Neticede TC, Kürtler ve Kürdistan'lı siyasal güçler adına karar verdi. Newroz'da ayaklanma olacaktı. Ayaklanmayı bastırmakta her "egemen" devletin "hakkı"(!) olduğuna göre, aylarca bastırma hazırlıkları yapıldı.

Kürdistan'ı paylaşan güçlerin geliştirdikleri taktikler konusunda yeterince sağlam ve zamanlaması bakımından, anında refleksler geliştiremeyen bazı benmerkezci akımlar hariç, genel olarak ulusal-devrimci güçlerde esas olan tavır,TC'nin yönelimini boşa çıkarmak, propagandasını tümüyle deşifre etmek yönünde oldu.

Sömürgeci güçler, kendi oluşturdukları ortam doğrultusunda, Newroz sendromu olarak adlandırdığımız dönemde, her yıl Kürdistan'da geleneksel olarak yapılan Newroz kutlamalarına, kitlesel eylemliliklere oldukça geniş çaplı bir saldırı düzenlediler. Kitle gösterileri kanla bastırılıp, dağıtıldı. Ulusal mücadelenin ivmesinin yüksek olduğu Botan ve Nusaybin vs. gibi yerlerde, direkmen bir halkın tümünü, koca bir şehri,kasabayı hedef alan saldırılara giriştiler. Yüzlerce yurtsever öldürüldü, yaralandı, yüzlercesi ise tutuklanıp işkenceden geçirilerek , zindanlara tıkıldı. Sömürgecilere bakılırsa "ayaklanma denemesi" başarısız olmuş, TC'nin gücü kanıtlanmıştı. Gerçekte ayaklanma diye bir şey yoktu. Kitle eylemlilikleri söz konusu idi. Barışçı temelde gerçekleşen gösterilere önce "herkes bayramını kutlayabilir" dedi, arkasından ise geleneğine yakışır yöntemlerle saldırdı. Böylece TC'nin gücünü gösterip, geniş kitleleri korkutup-sindirmek, mücadeleyi sadece dağda süren bir gerilla hareketi olarak sınırlamak ve dahası; Kürdistan'da ki temel politikalarına uygun olarak dekürdizasyonu (Kürtsüzleştirme) gerçekleştirmek için, göç dalgası oluşturulmak isteniyordu.

Son dönemdeki gelişmelere bu sürecin ürünü olarak bakılmalıdır. Bu doğrultudaki askeri-siyasi önlemler ve bu önlemlerin bir parçası olan "demokratikleşme paketi" birbirini tamamlıyor ve süreklilik arzediyor. Ulusal Kurtuluş Mücadelesinin bugün vardığı boyut, yükseldiği zemin olarak güçlü bir potansiyel ve bazı önemli zayıflıkları, zaafları olmasına rağmen mücadeleye örgütsel-siyasi düzeyde, önderlik eden güçlerin nitelikleri, Kuzey-Batı Kürdistan'daki mücadelenin, kısa dönemde hayata geçirilecek bastırma-ezme taktikleri ile sonuca gidemiyeceklerini gösteriyor. Bu bakımdan alınan karşı tedbirler gittikçe çeşitlilik gösteriyor; mücadele, bir bütün olarak savaş tüm alanları kapsayan bir genişliğe, askeri, siyasi, diplomatik, ekonomik, kültürel vs. alanlarını içerecek şekilde genişliyor, tüm bu önlemler zamana yayılıyor. Ayrıntıya kapılmadan, tek tek olayların görüntüsü içinde sorunu bulanıklaştırmadan şu söylenmelidir. Sömürgeciler kelimenin gerçek anlamında bir çözümsüzlük içindedirler. Bir yandan, her dönemdeki taktiklerine uygun olarak, ez ve çöz doğrultusunda hareket ediyorlar, öte yandan ise bunun çıkmazını iyi biliyorlar ve tam olarak netleşmemiş, ne yapacaklarını bilmez bir şekilde, dünyadaki sürecide arkalarına almak için, sözüm ona "siyasi çözüm" üretiyorlar. Emperyalist ana merkezlerin çoğu durumda patent sahipliğini yaptığı "siyasi çözümler" hep silahlı ulusal kurtuluş hareketinin, yükselen kitle eylemliliğinin bastırılması, dağıtılması ve ezilmesi bağlamında gündeme geliyor, hayata geçirilmeye çalışılıyor.

Newroz'dan itibaren ise TC ağustos sendromuna kapıldı. Kuzeyde PKK'nin ağırlıklı olarak geliştirdiği silahlı mücadele; bu mücadeleninde önemli olarak itilim sağladığı şehirlerdeki serhildan'lar, Diyarbakır ve bazı yerleşim birimleri hariç, nispeten süreklilik kazandı. Vedat Aydın cinayetinden itibaren yoğunlaşan "faili belli" cinayetler, "hizbullah" markasıyla devam ettirilmeye çalışılıyor. TC'nin bu alandaki yeni yönelimi, Kürt halkının ağırlıklı olarak islami inanışında göz önüne alarak, dinci örgütlenmeleri desteklemek, kışkırtmak, içlerine girerek tamamen "beşinci kol" düzeyine getirtmek ve cinayetlerde taşeron olarak bunları kullanmaktır. Plana göre böylece TC işin içinden sıyrılmış olacak ve hatta taraf ları birbirinden ayırarak "güvenliği" sağlayacaktı. Herkesin yakından tanık olduğu Hizbi-kontra cinayetlerine hedef oldular. Bilinçli olarak ortamın bulanıklaştırılarak, at izi ile meçhul it izinin birbirine karıştırılmak istenmesine rağmen, kısa sürede "faili meçhul karanlık odaklar"ın, her zamanki faili belli karanlık Özel Harp Dairesi olduğu ortaya çıktı, Kürdistan'da yürütülen kirli savaşta, sömürgeciler tam bir pervasızlıkla hareket ediyor, gerilla karşısında kapıldığı korkuyu sivil hedeflere saldırarak, aydınları katlederek atlatmak istiyor. İstanbul'daki çöp kokularından, Diyarbakır, Silvan, Batman, Nusaybin'deki kan kokularını göremeyen, basın, cinayetler azıtıp

çığırdan çıkınca ve devrimci kamuoyunun yoğun mücadelesiyle devletin bu cinayetleri bizzat yaptığı veya yaptırdığı ortaya çıkınca, TC'yi temize çıkartmak kaydıyla, kısmen gündeme getirdiler. Demirel cinayetlerin kaynağını belirtircesine "bana devlet cinayet işliyor dedirtemezsiniz" dedi. Bu kadarıda yeterli oldu, Kontra cinayetlerinin gerçek sahibi ve faili TC'dir.

Aynı dönemlerde TC'nin iç kulislerde ve dış politikada yoğunluklu olarak ilgilendiği bir diğer alan ise, Güney Kürdistan'dı. Güney Kürdistan'daki oluşumu, defacto olarak ortaya çıkmış devleti önlemek, sınırlamak için tehdit ve askeri bombalamada dahil her yolu deneyerek boğmaya çalıştı. Başaramayınca kendisine bağlamak, neo-osmanlılık hayalleri görerek, öncedende beslediği heveslerine uygun olarak, Musul-Kerkük hayallerine daldı. Ayrıca Güneyli güçlerle, Kuzey'de PKK'yi karşı-karşıya getirecek bir çatışma yaratılırsa, bu tüm sömürgeciler için bulunmaz bir fırsat olurdu. Yoğunlaşma bu noktadaydı. Kim ne derse desin, sömürgecilerde farkında, Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesinin yumuşak karnı kendi iç ilişkilerinde yatıyor. Sömürgecilerde umut ve yatırımlarını bu ilişkilere bağlamış durumdalar. Kürdistan'ı paylaşan güçlerin bu alanda boş durmadıkları, Kürdü-Kürde kırdırma politikasının bu noktadanda gündeme getirmek istedikleri ortada. Zaten çaba ve beklentilerini aleni olarak yürütüyorlar.

Nitekim PKK'nin Güney Kürdistan'a giden ticaret yollarını kapatmak istemesi ve bunun sonucunda yükselen karşılıklı gerginlik TC'yi hemen harekete geçirmiş, Güney Kürdistan'a askeri müdahalenin hazırlıklarına başlamıştır. PKK'nin baş vurduğu yöntemle Güneyde Kürt halkının içine girdiği sıkıntı ve bu durumda zorlamasıyla Güneylilerin emperyalistlere veya Türkiye'ye daha çok yaklaşma ihtimalleri, bunun doğurduğu açmaz, en kötüsüde sonuçta ulusal güçlerin askeri olarak savaşması tehlikesi önlenmemiş olsaydı, kime yarardı? Bu vesile ile güç denemesi yapılmadan önce herkes sorunun bu yanına bakmalıdır. Kimsenin Kürt ulusal güçlerine harakiri yaptırmaya hakkı yoktur, hamasi ajitasyonlar bir yana bunun vebalide ağırdır. Belirtmek gerekiyorki, Güneyli güçlerin uzlaşmacı nitelikleri böylesi taktiklerle deyim yerindeyse daha da pekiştiriliyor.

Sorunun diğer yanı, yani; ulusal güçler arasındaki karşılıklı gerginlik ve çatışma ihtimalinin artması, sömürgeci planlara hayat hakkı bulması bakımından ortam sağlıyor. Eğer, TC'nin pervasız olarak gerçekleştirdiği Şırnak katliamı ve zamanlamasına bakılırsa, bu çelişkinin hesaba katıldığı söylenebilir. Zira Şırnak katliamı, Kuzey'den Güney'e yapılması düşünülen askeri hareketin başlangıcı olarak planlanmıştır. Burjuva basınıda, Şırnak katliamı ile Güney Kürdistan'a yapılması düşünülen kapsamlı askeri saldırı arasında bağ kurmuştur. Kürdistan'lı siyasal akımlarda benzer açıklama ve belirlemelerde bulundular. Basına dağıtılan, dergimize de ulaşan KAWA Basın Bürosu'nun değerlendirmeside bu yönde.

Devrimci siyasal mücadeleyi yenilmez kılan sadece haklılığı değil, yanısıra hatalarından öğrenebilmesi, kendini yenileyebilmesidir. O halde Ulusal Kurtuluş mücadelesinin zayıf yanı, eksik olan, ulusal birlik ise, görev bunun sağlanması yönünde çalışmaktır. Siyasal taktiği bu doğrultuda oluşturmaktır. Bu ilke sadece dünya halklarının değil, halkımızında mücadele içerisinde öğrendiği bir ilkedir. Kuzey'de yeterince sağlam ve duyarlı olmasada, Güney'de 'bira guji' halkın ve peşmergenin ahlak ve moral değerler bakımından yapamayacağı bir hale gelmiştir. Bunu halkımız pahalı bedeller ödeyerek kazanmıştır. Kuzey'de, şimdiye kadarki olumsuzluklar bir yana, yeni bedeller ödenmeden, aynı anlayışı hakim kılmak gerekiyor.

ŞIRNAK'TA KATLİAM

TC'nin kendi yarattığı provakatif sansasyon ve arkasından başlattığı Şırnak katliamı, tüm yönleri ile olmasada ana hatları ile ortaya çıktı. Kontr-gerilla eylemleri ile daha önce belli bir tecrübeye sahip olan sömürgeciler bu sefer daha büyük bir provakasyona giriştiler. Öncede gerilla kılığında köy baskınları ve katliamlar düzenlemiş, mücadeleyi içte ve dışta zor durumda bırakmak istemişti. Şırnak katliamı ile örneğin bir Çevrimli katliamı arasında hem benzerlik var ve hem de bu katliamda bazı yeni unsur ve yönelim söz konusu. Daha önce kontr-gerilla nispeten daha küçük yerleşim merkezlerini seçiyor, acımasızca burayı yok ederek, gerillanın etkisini kırmak istiyordu. Buradaki acımasızlık gerillaya mal ediliyor, devlet ise "kurtarıcı ve koruyucu" oluyordu. Bunun demagojik ve sahtekarca cinayetlerin kaynağını gizleme çabası olduğu bir yana, ama taktik buydu. Şırnak katliamı da TC'nin ana dairesi Özel Harp Dairesine yaptırılmasına rağmen, kapsam ve amaç bakımından farklılıklar taşıyor.

Önce Şırnak gibi büyük bir şehiri, "PKK'ye bastırmak" arkasından "kurtarmak" önceki eylemleri fazlası ile aşıyordu.

İkinci olarak bu sefer acımazlığı, kan dökücülüğü, "gücü" gösterilmek istenen, devletti. Halka, gelecekte muhtemel bir ayaklanmada ne yapabilecekleri konusunda örnek vermek istiyorlardı. Katliam sonrası verilen demeç ve açıklamalar bu yöndedir. Sorunun diğer yönü ise TC'nin hem gelecekte yapacağı büyük katliamların bir protipini denemek istediği ve hem de dünya kamuoyunun tepkisini ölçmek istediğidir.

Öteki amaçları bir yana, Şırnak saldırısının ana nedeni, alınmak istenen sonuç, yukarda belirttiğimiz ikinci noktadır. Kürdistan tarihinin son 70 yıllık zaman dilimi, TC ile ilişkiler ve mücadeleler açısından incelendiğinde, öncelikle TC'nin gerçekleşen ayaklanmalara ve ayaklanma bahanesiyle yaptığı katliama iki temel amaç yüklediği görülebilir. Birincisi, katliam büyük bir korku, sindirme ve teslimiyet ruhu yaratmalıydı. Halk kendisine olan güvenini yitirmeli, devletin her şeye kadir olduğu sonucuna varmalıydı. İkincisi, yaratılan korkunun da ürünü olarak, eğer kat-

liamdan sağ olarak kurtulanlar varsa ve öteki bölgelerdeki kitleler, göç sürecine girmeli, Kürdistan'ı terketmeliydi. TC gayet açık olarak halkımızın karşısına iki seçenek koymuştur. Onurlu ve özgür yaşamanın her adımı ölümle, sürgünle karşı-karşıyadır. Öteki seçenek ise boyun eğmek, köleci statüyü kabul etmektir.

Rahatlıkla görülüyor, süreç tersine dönmüştür. Ne sömürgeciler her istediğini Kürdistan'da gerçekleştirebilir, ne de halkımız ve onun öncüleri bu sürece boyun eğecek durumdadırlar.

TC'nin Şırnak'taki katliamını gizlemek istemesi, inandırıcılığını ilk gününde yitirdi. Suçluluğun oluşturduğu telaşla, yetkili ve etkili her mercii farklı açıklamalarla, birbirini yalanladılar. Güya "Şırnak'ı teröristlerden kurtarmışlar"dı. Ama yaptıkları katliam tüm yönleri ile ortadaydı. Bunun için kendi basınlarına dahi müsaade etmediler. Sonradan giden tüm basın mensupları, kontr-basın'da dahil olmak üzere, TC'nin katliam yaptığını gizleyemediler. Çünkü, her türlü ölü makinası kullanılarak, sivil ve savunmasız bir yerleşim merkezine tank, top, makinalı tüfek, roket ve uçaklarla saldırmışlardı. Böylesi bir saldırıyı kelimelerle izah etmek, ya da örneğin Hitler-Mussoloni faşistinin yaptıklarıyla karşılaştırmak bile mümkün değil. Yapılan, tarihte eşine ender rastlanan bir katliamdır.

Yüzlerce ölü, yüzlerce yaralı, yanmış ve yıkılmış bir şehir, arkasından elleri ve gözleri bağlı şekilde kadın, çoluk-çocuk, yaşlı tüm halkın toplama kamplarına doldurularak, işkenceye alınması. Neticede, büyük bir göç dalgasının başlayarak, şehrin ve çevre köylerin boşalması. Sömürgeciler ise daha önceki katliamlarda yaptıkları gibi talan ve yakma işleri ile katliamı tamamlıyorlar. Göç eden yerleşim merkezleri, özellikle köyler yakılıyor ve yıkılıyor ki, bir daha halk buralara geri dönmesin.

"1000-1500 kişilik gerilla baskını ve ağır silahların kullanıldığı" iddia ediliyor, "çatışma üç gün sürüyor" ama, yakalan bir tek gerilla ve gerillanın kullandığı iddia edilen bir tek silah ele geçirilemiyor. Bu tür eylemlerde gerillanın ilk hedefi olan devlete ait hedefler ve korucu hedeflerine hiç bir saldırı yok, her hangi bir kayıpları yok. Zaten PKK kaynakları Şırnak'a yönelik bir gerilla eylemi gerçekleştirmediklerini açıkladılar.

Şırnak katliamı gibi büyük ve barbarca yürütülen katliama uluslararası kamuoyundan istenilen düzeyde bir tepki gelmedi. Özellikle emperyalist dünya tam bir ikiyüzlülük örneği sergiledi. Katliama suç ortağı olduklarını, sadece verdikleri silahlar, askeri-siyasi desteklerle değil, son tavırlarıyla da onaylamış oldular.

Newroz katliamı döneminde, diasporadaki Kürtlerin mücadelesi, yanısıra, ABD emperyalizmi karşısında Ortadoğu'da geliştirmek istediği taktik atılım ve kendi iç kamuoyunun baskısıyla TC'ye sınırlı askeri ambargo uygulayan Alman emperyalizmi, istediği mesajı gerektiği yere verdiğini düşünerek, kısa sürede askeri kısıtlamayı kaldırdı. TC'nin toprak birliği üzerine titrediğini açıkladı. Alman emperyalistleri dahil emperyalist dünya, "TC'nin teröre karşı mücadele hakkı olduğunu ve kendilerinin bunu desteklediklerini" açıkladılar. Tam da TC'yi bu denli pervasız, saldırgan imhacı ve barbar kılan verilen emperyalist destektir. "Yeni dünya düzeninde demokrasi ve barış savunucuları" olan, ABD, Almanya, İngiltere gibi emperyalist ülkeler, kendi çıkarlarının dışında herhangi birşeyi savunmadıklarını bir kez daha teyit etmiş oldular. Saddam'ın uçakları sivil merkezleri bombalıyor diye Irak'ta 'insan hakları ihlallerini "keşfedenler" neden, halkımıza karşı katliam karşısında sessizdirler. Dahası destek vermektedirler. TC uçaklarının yaktığı, yıktığı, bombaladığı Şırnak ve çevresindeki köyler sivil yerleşim merkezleri değil mi? Bizim için bu konu yeterince açıktır. Emperyalizmin dostu ve düşmanı yoktur. Emperyalizmin sadece çıkarları vardır. Çıkarlarının bekçi köpekleri de Orta-doğu'da bellidir. Emperyalizm ulusal kurtuluş hareketlerinin, halk devrimlerinin birinci düşmanları arasındadır. Emperyalistler bir tek şey peşinde koşarlar. Yayılma, nüfuz ve etki alanı, hegomonya altına alacakları bölge ve halk, vantuzlarını batıracak bir sömürü alanı bulmak. Devrimciler ve halklar için bu yeterince açıktır. Ama hala daha, emperyalist ülkelerin yönelimini anlamayan, onlar hakkında hayal yayanların, olumlu bir yönelime girdiklerine yönelik işaretler görülmüyor.

Sürekli vurgu yaptığımız, öne çıkartmak istediğimiz bir noktayı bir kez daha belirtmek gerekirse, TC'nin işgalci, imhacı ve yayılmacı karekteri, siyasal yöneliminin, eyleminin özüdür. Şırnak'a saldırısı, ya da Güney Kürdistan'a yönelik askeri eylemi, münferit bir eylem olarak değerlendirilemez. Aksine süreklilik arzeden genel çizgisinin bir parçası olarak görülmelidir. O halde öncelikle demokratik hayaller gören, "siyasal çözüm" öneri ve kırıntılarıyla ilgilenenler, kendi hayallerine halkımızı da ortak etme çabalarından vazgeçerek, tarihten ders almasını bilmelidirler.

Burda TC'ye ve onun akıl hocalarına hatırlatmak istiyoruz ki, günümüz Kürdistan'ı 20'li yılların örgütsüz, yöresel başkaldırılarla sınırlanmış mücadele ortamını fazlasıyla aşmıştır. Çözümsüzlük olduğu defalarca ortaya çıkan, baskı, katliam, sürgün politikası ile sonuca varmanız mümkün olmadığı gibi, tersinden kendi sonunuzu hazırlıyorsunuz. Demirel'in gerilla ve serhildanlar karşısında paniklemesi ve buna rağmen askeri-faşist önlemlerde diretmesi TC'yi reorganize ederek, orduyu tümüyle kontr-gerilla düzenine geçirtmek istemesi, basını kontr-basına çevirmesi, kısaca tüm kurum ve kuruluşları savaşa göre düzenlemesi de çözüm olmayacaktır.

Önceside öyleydi, ama bugün daha net görülüyor, gerçekte TC'de bir tek daire, bir tek kurum vardır. Milli Güvenlik Kurumu ya da Özel Harp Dairesi İsmi fazla önemli değil ama, militarist-faşist

örgütlenmenin, yönetimin merkezi bu kurumdur, bu faşizmin doğasında vardır. Sömürge yönetimi, ulusal kurtuluş mücadelesinin yükselen eğrisi ise, çelişkileri daha da keskinleştirip, derinleştiriyor, tüm maskeleri yırtıp atıyor.

Şırnak katliamının ertesinde Meclis toplanıyor, fakat Şefler herhangi çatlak bir ses ya da eğilimin çıkmaması için, MGK'yi Diyarbakır'da toplayıp Meclis toplantılarına ara veriyorlar. Bu, başka şeylerin yanında, önce Şırnak katliamının önceden en üst düzeyde planlanıp-yürürlüğe koyulduğunu yeterince gösteriyor. Meclisin, hükümetin her şeyiyle MGK'nin denetiminde, emrinde olduğunu gözler önüne seriyor.

Ne demişti Demirel, "her şey planlandığı gibi gidiyor. "Doğrudur, önceden hazırlanan Kürdistan planlarının, yeni bir evresi ile karşı-karşıyayız. MGK pratik, idari vs. her açıdan savaşın başına geçiyor. Yeni dönemde, Şırnak örneğinde görüldüğü gibi, halka ne pahasına olursa olsun, Kürdistan'daki egemenliklerinden vazgeçemiyeceklerini göstermek istemişlerdir. Yeni Halepçeler yaratabileceklerini ilan etmişlerdir.

Her halükarda, Türkiye'de devlet savaş düzenine göre örgütlenmiştir. Bu örgütlenme gün geçtikçe daha organize oluyor, toplumun tüm kesimlerini kapsamak yönünde genişliyor. Bağıntılı olarak TC yönünü, varlığını, geleceğini Kürdistan'a kilitlemiştir. Devletin ana merkezini Diyarbakır'a taşıyarak, halkımıza karşı ilan ettiği savaşın ölüm-kalım mücadelesi olduğunu da ele vermiştir. Şöyle de denilebilir, bugün siyasal ortamı, mücadeleyi belirleyen, TC ile Kürdistan Ulusal Kurtuluş güçleri arasındaki mücadeledir.

Artık görülmesi gerekir, Türkiye'de devrimci de olmanın, demokratta olmanın ilk belirleyeni, Kürdistan konusunda doğru bir yönelime, pratik konuma sahip olmaktan geçiyor. Türkiye devriminin gelişmesi, Türkiye halkının demokrasi istemleri de, TC ile Kürdistan arasındaki mücadeleye bağlanmıştır. Bu yolda iddialı olanlar, devrimci mücadelenin başına geçip, iktidar olmak isteyenlerin yapmaları gereken, öncelikle bu konuda teorik ve pratik olarak• netleşmeleridir.

Bugünkü sömürgeci taktiğin ana yönelimini şöyle özetleyebiliriz. Komplo ve cinayetlerle, kitle katliamları ile toplu sürgün, korkutma ve sindirme eylemleri ile mücadelenin şehirlerdeki ayağını kırmaya çalışmak, sadece belli yerlere sıkışmış, kırsal alanlardaki güçlerle sınırlamak ve giderek kırı da kontrol altına almak, özellikle mücadelenin yüksek olduğu, TC'nin tümüylü kaybettiğini düşündüğü Botan gibi merkezleri toptan insansızlaştırmaya çalışmak, buralarda Şırnak örneğinde de görüldüğü gibi gerektiğinde tüm yerleşim merkezlerini ayrımsız olarak karşıya almak, katletmek, sürgüne yollamaktır. "Dışarda" ise, Kuzey'in cephe gerisi olabilecek her türlü ortam ve olanağı kurutmaya çalışmak, Kürdistanlı güçler arasındaki çelişkileri derinleştirerek, kullanmaya çalışmak, mücadeleyi içerden ve dışardan kontrol ve çevirme altına alarak ezmek, sömürgeci yönelimin ana çizgileridir. Yanısıra içerde denediği kontra cinayetleri, dışarıya, Avrupa'ya ya da öteki alanlarada taşımalı. Zira bu terörist TC devletinin her zaman baş vurduğu bir yöntemdir. En son Ermeni hareketlerine karşı denemiştir.

Burdan karşı taktik, düşmanın yönelimide hesaba katarak nasıl yükselmeli ve sömürgecilerin planlarını boşa çıkarmalıdır sorusu çıkar ortaya. Mücadelenin jakoben biçimlerinde ısrar etmek, şehirlerdeki kitlesel eylemlilikleri geliştirmek, siyasal olarak iktidar hedefini karartmadan ve onu daima merkezde tutarak, karşı siyasal açılımlar geliştirmek, ulusal güçler arasındaki birliği sağlama yönünde çalışmak, devrimin bu zayıf yanını güçlendirmek, bugün her siyasal gücün tek başına yürüttüğü mücadeleyi, ulusa ve ülkeye mal edecek ortak siyasal cephe türü örgütleri geliştirmek, reformist güçlerin tek tek istemlerin ve taleplerin içine çekmek istediği süreci, merkezine halkımızın devrimci iktidar hedefini koyarak yükseltmek olmalıdır. Düşmanın ana yönelimi olan, Botan gibi merkezleri geliştirmek, özellikle büyük şehirleri bu güzergaha çekmek, yanısıra sömürgecilerin cephe gerisi olarak adlandırdıkları, Türkiye 'nin metropollerini kitlesel eylemlilikler önde olmak şartıyla, jakoben mücadele biçimlerini de ihmal etmeden geliştirmek, bugünkü taktiğin unsurlarıdır.

"İKİNCİ CUMHURİYET" YADA NEO-OSMANLILIK HAYALLERİ

Osmanlı mirası ve artıkları üzerine kurulan TC, 70 yılda yolun sonuna geldi. Bu sonuç dünyada meydana gelen gelişmelerle bağı olduğu kadarıyla, esas olarak ülkemizdeki mücadelenin sonucudur.

Varlığını NATO-VARŞOVA kamplaşması ve çelişkisi üzerine oturtan TC, bu kamplaşmanın ortadan kalkması ile birlikte, dış siyasetinde yeni yönelim ve ataklar içinde. Öncelikle Batılı kapitalist dünyanın direkt bir uzantısı, sıçrama tahtası olarak, Kafkaslar, Balkanlar ve Ortadoğu'da bir nevi ara durak aktarma istasyonuna talip durumdadır. Aynı zamanda, bölge gelişen anti-emperyalist mücadelelere ve yerel plandaki güç odaklarına (İran, Irak gibi) karşı emperyalist dünyanın jandarmalığı rolünü üstlenmiştir.

Körfez savaşının sonuçlarından biri olan, Ortadoğu düzenleme, emperyalist etki ve yayılmayı garanti altına alma sürecinde, TC'de kendini düzeltme, mümkünse etki ve nüfuz alanı peşindedir. Birinci dünya savaşında, hasta adam Osmanlı'dan, TC'yi çıkartanlar, Körfez savaşı sonrası değişme ve gelişmelerden yararlanarak, çürümüş, yürüyemez hale gelmiş, siyasal olarak tıkanmış, askeri olarak hantallaşmış TC'den "ikinci cumhuriyeti" çıkarma arayışı içindeler. Kemalistlerin, 20'li yıllara Kürtlerin desteğini alarak kazandıkları iktidarı, bugün Kürt mücadelesi bastırılarak, eğer mümkünse Güney

Kürdistan'lı güçlerle anlaşıp, onları etkisi altına alarak, hem Musul-Kerkük hayallerine gerçeklik kazandırmak istiyorlar, ilave olarak Kürdistan'da ki mücadeleyi çıkmaz dairenin içine alarak, başlangıç noktasına çekmek istiyorlar.

Bugünkü güçler dengesinde Kemalist kanat "açılmayı" tehlikeli görüyor. Kemalist TC'nin maceracı emellerle çökebileceği korkusunu görüp, eldeki ile yetinmeyi yeterli görüyor. Türk tekelci burjuvazisinin, emperyalizmle işbirliğini tüm kanatları ile koruduğu açık. Emperyalist tekellerin de menfaatine uygun olarak tekelci burjuvazinin bir bölümü ve onların siyasi sözcüleri, TC'nin askeri-siyasi gücüne, ekonomik yoğunlaşmasına güvenerek, yanısıra bölgede oldukça kaygan olan güç dengelerini de hesaplayarak, yayılma peşinde. Yanlız bunun için, "yeni dünya düzeni"nin moda kavramları ile, bir bakıyorsunuz, Nahçıvan "kurtarılıyor" ya da Güney Kürdistan "hamisi" kesiliyorlar, "pay" ve "hisse" hesapları yapıyorlar.

Boşunadır. Her iki yönelimde çıkmaza çözüm olamaz. Ne yayılma çöküşten kurtarabilir, ne de misak-i milli içindeki askeri-bürokratik aygıtı daha fazla sıkma çözüm olabilir.

Kürdistan sorunu, TC'nin varlığı, yönelimi ile öylesine tezat içine girmiştir ki, reformist iyileştirmelerle sorunun üstesinden gelemez. Bunun içindirki, TC'nin iki kanadının bulduğu formülde ez ve çözdür. Ama bu öncesi bir yana 70 yıldır uygulanıyor, en kötü, en örgütsüz dönemde, ezilmiş ama çözüme ulaştırılamamıştır. Bugün ise ezilemiyeceği gibi, mücadele kendi çözümünü dayatmıştır. Kaçınılmaz sonda ayak diretmek, ölüme yaklaşan her gücün gösterdiği çırpınışlar olarak algılansada, siyasal olarak isabetli olmadıkları gibi, kendi sonlarını hızlandırırlar.

"Federasyon", "referandum" tartışmalarının özüde, Kürdistan direnişinin silahlı-radikal güçlerini düzen içine çekmek, mümkünse dağıtmak, TC egemenliğini genişletip, pekiştirmektir. Ayrıca, TC'nin bugünkü yapısı, mevcut stratejisi "federasyon", "referandum" gibi açılımları kaldıracak durumda değildir. Burda dimyat'a pirince giderken, evdeki bulgurdan olma hesabı vardır ve TC egemenleri bunun iyi farkındadırlar.

KAÇINILMAZ OLAN DEVRİMCİ ÇÖZÜMDÜR

Kimse, kolay çözüm, hemen başarı hayallerine kapılmasın. İster soruna "parçasal" düzeyde bakılsın, ya da sorunun gerektirdiği gibi bütünsel olarak çözüm aransın, dayatan görevler ve karşımızdaki engeller, reformist mücadele yöntemleri ile karşılıklı antlaşma ve tavizlerle çözülemez.

TC kendi yolunu bir kez daha çizmiş MGK toplantısını Diyarbakır'da yapıp halkımıza karşı topyekün savaş ilan edilmiş ve hiç bir şekilde çözüme yaklaşmayacaklarını ilan etmişlerdir. Bu yolda Halepçe'yi aratmayacak katliamlar yapabileceklerini göstermek istemişlerdir. Verilmek istenen mesaj budur.

Burda sözümüz eyleminde ve programında devrim olanlar içindir. Devrim elbetteki düz bir hatta gelişmeyecektir. Stratejik hedefe varıncaya kadar, gerek öncünün inisiyatifi ve taktiği ile, yanısıra dışımızdaki sürecin dayatması ve zorlaması ile bir dizi görüşme ve uzlaşmalar gündeme gelecektir. Devrim kimi ara duraklardan ve ateşkeslerden geçmek zorunda kalacaktır.

Ama her durum ve ortamda, sorunun ana nedeni; yani bir ülkenin, bir ulusun parçalanması, işgal edilmesi, tümüyle ilhak edilmesi bütün neden ve sonuçları ile sona ermedikçe, mücadele devam edecektir. Açıktır Ulusal Kurtuluş Mücadelesini var eden, ülkesi parçalanmış, ilhak edilmiş, sömürgeleştirilmiş ulus ve ülke gerçekliğidir.

Devrimci strateji bunun üzerinde, bağımsızlık, birlik ve demokrasi hedefleri doğrultusunda yükseliyor, hayat buluyor. Kürdistan proletaryasının öncü örgütü, bağımsızlık, birlik, demokrasi hedefini, sosyalizmle birleştirmenin mücadelesini veriyor.

İçerden, ya da dışardan bu gerçeğe sırtını dönenler, yanıldıklarını anlayacaklardır. Eğer bugüne kadarki süreç bunu göstermeye yeterli değilse, gelecek günler, halkımızın birlik, bağımsızlık ve demokrasi isteğini, sosyalizm seçeneğini daha net olarak gösterecektir.

Gündemde olan devrimdir. Devrimin ülkemizde örgütlenmesi pratik olarak gündeme girmiştir. Görev objektif sürece cevap verebilecek, subjektif araçları yaratmaktır. Bu öncüyü yetkinleştirme, inşasını hızlandırma, bağımsız güç ve mücadele hattını temel alarak, ulusal kurtuluş güçlerinin birleşik devrimci eylem ve örgütlenmesini yaratmaktır.

Pratik gelişmelerin dayattığı bu görevler acildir, mücadelenin bir anlamda belirleyenidir. Bu çağrıya cevap vermeyenlerin, görevlerin gerektirdiği düzeyde pratik ve siyasi yönelime girmeyenlerin, iddiaları ne olursa, olsun gelişmeler tarafından ikinci plana atılıp, mücadelenin dışardan seyircileri olacağı kesindir. Mücadele, ulusal güçlerin tüm motiflerini kapsamalı, içermelidir. Ama bu güçleri çevresinde toparlayabilecek, hareket ettirebilecek öncü örgütün inşası ve parelelinde merkezinde devrimci yoğunlukların olduğu birleşik ulusal güçler temel belirleyen olmuştur.

Tarihi sadece yorumlayanlar, dış dünyayı sadece yorumluyanlar, en iyi halde ikinci plandaki izleyiciler olarak tarihe geçeceklerdir. Devrim ise pratiğin işidir, ana ekseni değiştirme üzerine kuruludur. Kendisini günün görevleri doğrultusunda değiştirmeyenler, bu doğrultuda dış dünyanın değiştirilmesi pratiğine katılmayanlar, bu alanda fazla bir rolde oynayamazlar.

Görevler ağır, çağrı kesin ve nettir.

27-08-1992

S . Ç İ Y A

YENİ BİR DÖNEME DOĞRU

Artık kesindir, sömürgeciler yitirdiklerini anladılar, kaybedilen inisiyatifi yeniden ele almak için, her yola baş vuruyorlar. Şırnak katliamı ve sonrasındaki gelişmeler mücadele ve savaşta yeni bir aşama, yeni bir dönemdir.

Şırnak katliamı ve akabindeki gelişmelerin en ince ayrıntısına kadar önceden planlandığı tümüyle ortadadır. TC'nin gönüllü adamı kontrbasının ele başlarından Oktay Ekşi dahi provakasyon ihtimalinin güçlü olduğunu kabul etti. Hürriyet'teki yazısında O.Ekşi Şırnak katliamı ile, Hitler'in Reihctang'ı yakması arasında benzerlik ve bağ kurdu. Sömürgeci kalemlerin hemen hepsi bu durumun farkında olmasına, mızrak çuvala sığmamasına rağmen, özel savaş borazanlığı yapmaya devam ediyorlar.

Tüm demagojik siyasi faaliyetlerine, askeri önlemlerine, psikolojik savaş taktiklerine rağmen, halkımızın yek vücut olarak mücadeleci bir hattın dışına çekilmesi mümkün olmayınca, sömürgeciler geleneksel yöntemlerine, "sorunu kökünden halletme" yoluna baş vurdular. Şırnak'ta izlenen yolla, Kemalist rejimin Koçgiri'den, Dersim'e izlediği yol aynıdır.

Bunun anlamı, mücadeleyi yürüten Kürt ulusal kitlesinin toplu olarak cezalandırılması, sürgüne tabi tutulması, yerleşim yerlerinin yıkılması ve toplu katliama yönelmektir. Bu aynı zamanda, ülkenin öteki alanlarına da örnek ve gözdağıdır. Tehdittir.

Nitekim Şırnak katliamının sonucunda, yaratılan korku ve vahşet ile, büyük bir göç dalgası başlamış, Şırnak tümüyle boşalmıştır. Kürtsüzleştirmeye giden yolun önü açılmıştır. Aynı yönteme Çukurca ve Dargeçit'te de devam edilmiş, saldırı genişletilerek ilerletilmiştir.

Geçmişte de Kürt ulusal ayaklanmalarına karşı benzer provakatif girişimleriyle katliama yönelen TC, ardından yaptığı katliama ayaklanma adı vermiş, numaralandırmıştır. Acaba, TC'nin karanlık mahzenlerinde yapılan toplantılarda, Şırnak'a kaçıncı Kürt "ayaklanması" denilmiştir.

Planlı gidildiği olayların periyodik gelişmelerinden belli. Şırnak'ta yarattıkları vahşetle ve oluşturmaya çalıştıkları kamuoyuyla gerekli sonuca ulaşmak, saldırıyı yeni askeri-siyasi önlemlerle tamamlayıp, genişletmek için MGK'yi Diyarbakır'da topladılar. Toplantıda yapılanlar onaylanmış, elde edilen "başarı" kutlanmış, "her şeyin plan doğrultusunda devam ettiği" açıklanarak, alınan yeni önlemler TC'nin tüm kurumlarına emir niteliğinde dikte ettirilmiştir.

TC'nin yürüttüğü propagandaya bakılırsa, "savaş kazanmışlardır". Sivil ve savunmasız bir şehri yakıp-yıkmak, köyleri ve şehiri havadan bombalamak, tüm baskı ve karşı önlemlere rağmen yıllardır boşaltamadığı köyleri dozerlerle yıkarak, yakarak bir daha yerleşim yapılmayacak hale getirmek, ne biçim bir "zafer"dir. Bu, büyük bir psikolojik-siyasi açmazla karşı, karşıya olduklarının, moral bakımından sıfır seviyesinde yüzdüklerinin, her bakımdan çöküntü içinde olduklarının kanıtıdır.

Hani nerde kaldı, "halk bizimle, halkı kazandık" edebiyatı. Şırnak'ta "maaşlı caşların" (korucuların) dışında kim kalmıştır. Çukurca'da, Dargeçit'te varsa bir-iki hainin dışında sizi destekleyen kimse var mıdır. Bu gidişle korucuları dahi kaybedeceğiniz kesindir. Son yöneliminizin temel nedenide kaybettiğinizi anlamanızdır.

Mücadele sürekli bir yükselme rotasında ilerlerken, sömürgeci savaşta aşama kaydetmektedir. Devrimci yükseliş, karşı-devrimci dalgayla atbaşı gitmektedir. Yeni dönem, önce ki yolun devamı olmasına rağmen, önemli farklılıklar da taşımaktadır. Aslında, Cunta'dan, Olağanüstü hale, sansür-sürgün kararnamelerine hepsi de birbirini takip etti. Mücadele ilerledikçe, karşı önlemlerle önü alınmaya çalışıldı. Öncekilerin bir çözüm yerine çözümsüzlük olduğu iyice açığa çıktı, çok geçmeden son yönelimde mücadele tarafından ıskartaya çıkartılacaktır. Son yolun bazı satırbaşları nedir?

Yeni dönemde Kuzey'deki mücadelenin cephe gerisi durumundaki Güney Kürdistan ilk hedefler arasındadır. Askeri hazırlıklar buna göre yapılmaktadır. Aynı zamanda Şırnak ve Çukurca'da yapılanlar, mücadelenin kitlesel boyutunun yüksek olduğu öteki alanlarda da gündeme getirilecektir.

Sömürgeci özel savaşı tüm kurum ve kuruluşları ile destekleyen basın, üniversite, siyasi partiler gibi örgütlenmeler ve kamuoyu odakları "savaş hali"ne

www.serxwebun.org

uygun olarak, "sivil" askerliğe devam edecektir.

Mücadelenin şehirlerdeki ayakları, devrimci-demokratik basın, özel savaşa karşı çevreler, Türkiye'deki devrimci-radikal muhalefet, devrimci legal mevziler hedef tahtasına yerleştirilmiştir. Emir, kontralara, Hizbi-kontralara, DGM savcılarına, polise verilmiştir. Savaşı kazanmaları için cephe gerilerini sağlama almaları gerekiyor. MGK'nin talimatnamesinde rahatsızlık gösterilen, bastırılması istenen konulardan biriside, resmi propagandaya katılmayan, gerçekleri yazan, açıklayan, o doğrultuda hareket eden basın-yayın kuruluşları ve devrimci-demokratik mevzilerdir.

"İçerde ve dışarda her türlü yönteme baş vurulacak" demeleri ise, kalleş ve namert cinayetlerin gerçekleştirilmesi için emirnamedir. Güney Kürdistan'a yönelik işgalci saldırıların dışında, Suriye'de, Lübnan'da, Avrupa'da terörist saldırıların olacağının belirleyenidir. TC basınıda benzer propagandaları aleni olarak yürütmektedir. Bu ama, aynı zamanda TC'nin terörist niteliğinin kabul edilmesidir.

Her şey bir yana, TC'nin savaştan başka bir yol tanımadığını, toplu katliam, sürgün dahil her yola başvuracağını, temel çizgisinin bu olacağını gösteriyor. Yapılanlardan hız ve cesaret alan faşist Türkeş, alınan önlemleri az görüyor, yeni vergilerle finanse edilmiş, özel bir ordu daha kurulmasını öneriyor. Ecevit ve Türkeş önerilerinde birleşiyorlar.

Yeni dönemin özelliklerini, daha bir dizi yanı ile incelemek gerekir. Ancak ana ekseni, Kürdistan'ı Kürtsüzleştirmek, Güney Kürdistan'a yönelmek, işgal etmek, mücadelenin legal mevzilerini tasfiye etmek, savaşı giderek tümüyle sivilleştirmek şeklinde özetleyebiriz.

Önem verilen diğer bir nokta ise propagandadır. Bu psikolojik savaşın aldığı bir biçimdir. Her bakımdan savaş düzenine geçtiklerini artık kendileride kabul ediyorlar. Bürokratik işleyişte bu yönde oluyor. MGK toplantısını, Hükümet toplantısı, onuda "meclis" (!) toplantısı izlemiştir. HEP grubu hariç, Meclistekiler, MGK'nin "yasal" mevzisi olduklarını, savaş çığırtkanlığı yaparak bir kez daha ele vermişlerdir.

Şırnak katliamından, Meclis toplantısına kadar birbirini takip eden gelişmelere bakılırsa, Genelkurmay'dan Hükümete kadar TC'nin tüm birimleri, Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesine karşı birlikte, koordineli haraket etmektedirler. Sorun bu denli açıkken, Şırnak provakasyonunu ve katliamını, "Özal'ın taktiği", "Hükümet, Özal rekabeti" olarak değerlendirmek, bugünkü durumu, saldırının boyutunu ve TC'nin tarihsel olarak şekillenmiş karakterini anlamamaktır. Benzer yorumlar, Türkiye solunun kontr-gerilla bağlamında yaptığı belirlemelerde de görülmektedir.

Kürdistan sorunu gibi, "milli ve devlet sorunu" bir konuda, TC'nin tüm birimleri ortak, koordineli bir şekilde hareket etmektedirler. Sorun, "milli ve devlet sorunu" olunca, politikayı, uygulamayıda, TC'nin ana merkezi MGK yapmaktadır. Öteki alanlarda belki TC'nin kimi kurumlarının, yargı, yasama gibi organlarının kısmi özerklikleri gündeme gelebilir. Ama Kürdistan konusunda, politika, uygulama tek merkezden yürütülmektedir. Bu TC'nin geleneğidir. Aynı yöntem, Hatay sorununda, Musul sorununda, Ermeni sorununda da takip edilmiştir.

TC'nin savaşı yoğunlaştırma ve tırmandırma taktiğine, karşı eylemlilikle cevap verilmelidir. Katliamlar karşısında ulusal çapta reaksiyonlar geliştirmek, Türkiye metropollerindeki eylemliliği kitlesel boyutunu genişleterek yükseltmek gerekiyor. Yanısıra, dünya kamuoyunu harekete geçirmek, baskı odakları kurmak gerekli. Bu öncelikle önderlikler düzeyinde gerçekleştirilecek taktik açılımlar ve diasporadaki yurtsever kitlenin mücadelesiyle elde edilebilir. Ama belirleyici olan ülkedeki mücadeledir. Mücadeleyi her düzeyde ve şekilde yürütmek gerekiyor.

Katliamlar karşısında ulusal çapta reaksiyonlar geliştirmek, Türkiye metropollerindeki eylemliliği kitlesel boyutunu genişleterek yükseltmek gerekiyor. Yanısıra, dünya kamuoyunu harekete geçirmek, baskı odakları kurmak gerekli. Bu öncelikle önderlikler düzeyinde gerçekleştirilecek taktik açılımlar ve diasporadaki yurtsever kitlenin mücadelesiyle elde edilebilir. Ama belirleyici olan ülkedeki mücadeledir. Mücadeleyi her düzeyde ve şekilde yürütmek gerekiyor.

Katliamlara karşı kampanyalar, göç içindeki halkımızın sorunlarının karşılanması kampanyaları ile birleştirilmelidir. Göç yollarını örgütlü mücadeleye çevirmek gereklidir. Düşmanın Kürtsüzleştirme kampanyasının karşısına dikilmek gerekiyor. Bu dönemin temel sloganlarından birisi, "Kürdistan Terkedilemez" olmalıdır.

Türk halkı, devrimci güçleride kardeşliklerini asıl böylesi dönemlerde gösterebilir. Şırnak, Çukurca, yanarken, İstanbul, Ankara, İzmir sessiz olmamalıdır. İşçi sınıfı, memurlar, halkın tüm kesimleri, kamuoyu odakları yürütülen haksız savaşa karşı durmalıdırlar. Birliğin ve kardeşliğin yoluda burdan geçiyor.

Kısıca, her bakımdan yeni bir döneme giriyoruz.

29.08.1992

www.arsivakira.org

Halil İbrahim AKYOL

KÜRDİSTAN DEVRİMİ VE TÜRKİYE SOL'U ÜZERİNE - II

Yazının ilk bölümünde Türkiye Solu'nun 1968'lerde başlayan ve "71" dönemi diye adlandırılan döneme kadar ki gelişimini ve bunun özellikle Kürdistan ve Kürt Ulusal Kurtuluş Mücadelesi karşısındaki yaklaşımını ele aldım. Mahir, Deniz ve İbrahim önderliklerinde kurulan örgütlerin, Türkiye'de yeni ve devrimci bir dönemin başlatıcıları oldukları, özelde de Kaypakkaya hareketinin bu dönemin komünist bir çıkışı olduğunu belirttim. Kaypakkaya, ulusal ve uluslararası sorunlarda genelde doğru yaklaşımının yanısıra, dönemin koşullarını da dikkate aldığımızda Kemalizm, Kürt Ulusal Sorunu gibi sorunlarda da olumlu ileri adımlar attığını ifade ettim.

Öte yandan, mevcut durumda Türkiye solu ve onun devrimci organisazyonlarının "71" dönemini, İbrahim'i aşmadıkları, tersine onun gerisine düştüklerini de dile getirdim.

Örneğin, THKP-C kökenli örgütlerin bir çoğu Mahir'i hala köklü bir şekilde aşmadıkları görülüyor. Devrimci Sol geçmişi şöyle değerlendiriyor.

"THKP hareketi Türkiye solunda ilk defa ulusal soruna doğru bir tarzda işaret etmiş ve soruna "Misak-ı Milli" sınırları içinde çözüm arayanlarla arasına kalın bir çizgi çekmiştir. THKP-C hareketi, sürecin kendisine yüklediği tarihsel misyonu yerine getirir ve Kürt Ulusal Sorununa ilişkin teorik açılımlarını sunmaya çalışırken fiziki tasfiyeye uğramıştır." (Devrimci Sol, Kürt Ulusu Bir Gerçektir Kurtuluşu Anti-Emperyalist, Anti-Oligarşik Halk devrimindedir., s.124)

Burada THKP hareketi Türkiye solunda ilk defa ulusal soruna işaret etmiştir değerlendirmesi subjektif bir niyetin ürünüdür. Bunun böyle olmadığı zaten arkadaşların kendileri tarafından, aynı paragraf içinde tekzip edilerek ortaya konulmuştur: "THKP, Türkiye'de ilk kez ulusal soruna doğru işaret etmiş" ama "Kürt ulusal sorununa ilişkin teorik açılımlarını sunmaya çalışırken fiziki tasfiyeye uğramıştır." anlayışı; birincisi, demek ki THKP'nin Kürt ulusal sorununda teorik görüşleri, açılımları yokmuş. Peki, Kürt ulusal sorununda teorik açılımları olmayan bir haraket nasıl olurda Türkiye'de ilk kez ulusal soruna doğru bir tarzda işaret eder. Bu olmayan bir şeyi oldu gibi göstermektir. İkincisi; fiziki tasfiye bunun gerekçesi olamaz. Eğer fiziki tasfiye olmasaydı THKP-C şu ya da bu şekilde görüşlerini sunabilirdi. Nitekim THKP-C kökeninden gelen örgütler daha sonra şu ya da bu şekilde görüşlerini sunmuşlardır. Bu görüşlerin doğruluk dereceside biliniyor. Bugün bunlar üzerinde tartışıyor, konuşuyor ve eleştirilerimizi yapıyoruz. Ama olmayan bir şey hakkında faraziyeler yürütmek ya da onu mahzur göstermek bilimsel bir tutumla bağdaşmaz.

İşte Devrimci Sol'dan arkadaşların da "71" dönemini ve geçmişlerini doğru bir tarzda aşmadıklarını söylediğimizde, bunun bu tutumla doğrudan ilişkisi vardır. Devrimci Sol'dan arkadaşların Kürdistan'a ve Kürt Ulusal Kurtuluş Mücadelesine ilişkin teorik yaklaşımlarının doğruluğu bir yana, (ki yazının seyri içinde bunlara değineceğiz) arkadaşlar hala kaba ve uç noktalarda seyreden hatalara düşmekten kendilerini alamıyorlar. Lozan antlaşmasını değerlendirme tarzları bunun tipik bir yansımasıdır.

"Lozan antlaşmasıyla Kürdistan üç devlet (İran, Irak, Türkiye) arasında bölündü. Bu parçalanmışlık feodalizmden beri, hatta ondan önce olagelen bir özellik olarak, bir kez daha tekrarlandı. **"Kürt milli meselesini çözmediği için Lozan gerici yanlar taşısada esas itibarıyla, emperyalizmi gerileten bir hukuki çerçeve olduğu için ilericidir."** (Devrimci Sol, Aynı kitap, s. 52, abç)

Bugün ve gelişmelerin bu aşamasında Kemalist

www.arsivakurd.org

hareketin batılı emperyalistlerle birlikte ve esas olarakta Kürdistan'ın parçalanıp sömürgeleştirilmesi temelinde gerçekleşen Lozan antlaşmasına ilericilik atfetmek oldukça anlamlı ve üzücüdür. Anlamlıdır, çünkü; Lozan antlaşmasına böyle yaklaşan bir hareket ne Kemalist hareketin niteliğinden bir şey anlamıştır, nede bunun Kürdistan sorunuyla ilintisini. Burada, "Kürt milli meselesini çözmediği için Lozan gerici yanlar taşımış"tır, ibareside durumu hiçte kurtarmaz. Üzücüdür, çünkü; bu arkadaşların pratikte militan mücadeleci yapısını düşündüğümüzde, böylesine teorik ve temel politik hatalar kendilerini geliştirici değil, tam tersine gelişmesini nitel olarak köstekleyen ve sekteye uğratan bir unsur olmuştur. Bütün bunların THKP-C'nin geçmişiyle doğrudan bağlantısı olduğuda kuşkusuzdur. (Mahir'in Kemalizmi değerlendirme tarzını anımsayalım.)

Bu nedenle THKP-C kökeninden gelen arkadaşların genel olarak geçmişlerini aşmadıklarını söylediğimiz zaman haklıyız.

THKO kökeninden gelen ve bugün "TDKP"nin de, "71" dönemini ve o dönemde en ileri mevzide bulunan Kaypakkaya haraketini aşmadığını belirtelim.

Daha öncede değindiğimiz gibi Kaypakkaya, Kürdistan ve Kürt Ulusal Kurtuluş Mücadelesi karşısında en olumlu ve enternasyonalist bir mevzide olmasına karşın yinede o, bu konuda bazı temel noktalarda hataya düşmekten kurtulamamıştır. İbrahim'in ardılları (tabi kendimide bu ardıllar içinde görüyorum), İbrahim yoldaşın bu alandaki hata ve eksikliğini doğru bir temelde giderip onu aşma yerine, sözkonusu hataya sarılıp ilerletmek olmuştur. Bu en azından bazı arkadaşlar açısından böyledir. Örneğin, birleşme öncesinde TKP-ML (DABK) diye bilinen grup bırakalım bu hatayı bu düzeyi ile savunması, bundan oldukça farklı ve bilimsellikle hiç bir alakası olmayan üstelik pratikte de oldukça zararlı olan bazı görüşleri savunmaya kadar varmıştır. Bu arkadaşlar Kürdistan'ın bölüşülen her parçasını ayrı birer "ulus" olarak görmekteydiler. Ve dört ayrı Kürt ulusunun varlığını ileri sürmekteydiler. Böylesine karikatürize edilmiş dört ayrı ulus kavramı İbrahim'de yoktur.

"Dört ayrı ulus" tespiti sadece TKP-ML'den bazı arkadaşlara mahsus bir tespit değildir. "TDKP"de böyle müstesna cinsten bir tespitte bulunmaktadır. Şöyle demektedir;

"Kuşkusuz, emperyalizme ve gericilere karşı mücadelede Kürt halkları dayanışmak zorundadır. **Ancak, aralarında dil, tarihin belli bir dönemi için tarih ve kültür birliği olan duygu bağları bulunan değişik ülkelerdeki Kürt halkları, uzun bir dönemden bu yana, farklı ekonomilere ve farklı ekonomik yaşam birliklerine bağlanarak farklı uluslaşma süreci yaşamaktadırlar. Bu bakımdan, iktisadi, tarihsel, kültürel ve ulusal vb. şekillenişleri bu süreç içinde ayrılmaktadır.**" (Parti Yayınlar Dizisi, Sayı 13, s. 28, abç)

Bu satırları okuyan duyarlı bir insanın tepki duymaması olanaksızdır. Bir halkın, bir ulusun gerçekliğiyle böyle oynamak kendisine devrimciyim diyen bir partinin tavrı olamaz. Bu açıkca sosyal-şoven bir yaklaşımdır. Ne demek; "aralarında dil, tarihin belli bir dönemi için tarih ve kültür birliği olan ve duygu bağları bulunan Kürt halkları (ulusta değil, halklar bn.) uzun bir dönemden bu yana farklı ekonomilere ve farklı ekonomik yaşam birliklerine bağlanarak farklı uluslaşma süreci yaşamaktadırlar." Bu mantık biraz daha ilerletilirse Kürt halkı ve ulusundan bahsetmekte olası değil. Öyle ya, uzun bir dönemden beri Kürt halkları "farklı bir uluslaşma sürecine girmişse", farklı tarih, kültür, duygu birliği" vb. olgular ortaya çıkmışsa, bu nasıl bir şeydir, ya da nasıl bir Kürt ulusudur? Bir ulusu var eden temel etmenlerin neler olduğunu veya ne demek olduğunu "TDKP"li arkadaşlar bilirler. Ve arkadaşlar Kürtleride ulus olarak kabul ettiklerine göre, o halde Kürt ulusunu vareden temel değerlerde mevcuttur. Peki, uzun bir dönemden beri Kürt ulusunun varlık nedeni olan bu temel değerlerde esaslı bir farklılık olmuş'sa, her parça farklı bir uluslaşma sürecine girmiş'se, o zaman Kürt ulusundan nasıl bahsedilebilinir? Kürt ulusunu var eden temel değerler geçmişte ne idiyse, bugünde aynıdır. Fakat bu değerler sonradan değişikliğe uğrayarak farklı bir uluslaşma yaşanıyor demenin anlamı nedir?

Kürdistan ve Kürt ulusal gerçekliğine böyle bir yaklaşım oldukça sağlıksız ve tehlikeli bir yaklaşımdır. Çünkü, temelde Kürt ulusunun ulusal gerçekliğinin inkarını da beraberinde getiren tasfiyeci, sosyal-şoven bir görüştür. Kürt ulusu her parçada farklı uluslaşma sürecine girmiştir demek, Kürt ulusunu var eden temel değerlerinin değişmiş olması demektir. Arkadaşlar bunu açıkça ifade ediyorlar. Kürt ulusunun temel değerleri nedir? Onun tarihi, kültürü, yurt edinip üzerinde yaşadığı toprağı, dili, ruhî şekillenme ve iktisadi yaşam birliğidir. Kısacası onu var eden tüm temel öğelerdir. Eğer bu temel öğeler esaslı bir değişikliğe uğramış'sa ve bu temel öğelerden farklı, yeni ve değişik bir uluslaşma süreci yaşanıyorsa; bu demektir ki artık "eski" Kürt ulusundan bahsedilmez.

Bu, kendi kendini inkar etmiş bir şey demektir. Sosyal-şoven kavramını hassasiyetle kullanmak isterdim ve isterim. Ama burada zorlandım bir başka kavramda bulamadım. Çünkü söylenenler katışıksız sosyal-şoven görüşlerdir.

Kürdistan'da Kürt ulusunun parçalanmışlık durumundan hareketle "uzun dönemden beri farklı bir uluslaşma süreci yaşanıyor" demek, bundan başka ne anlama gelebilir ki! Bu, ya Kürt ulusu "yeniden yapılanarak" değişik biçimde ve değişik bir Kürt ulusu veya ulusları meydana gelmiş anlamına gelir. Ya da az yukarda değindiğim gibi, Kürt ulusu kendisini var eden temel değerlerden koparak, kendisinden farklı ama ne olduğu belli olmayan değişik uluslaşma sürecine girdiği anlamı çıkar. Her iki halükarda da sorunun çıkmazı görülüyor. İlk şıkta Kürt ulusu kendisini var eden temel değerlerden farklı bir uluslaşma sürecine giriyor, ama yine de Kürt ulusu olabiliyor (!) Böyle bir mantıksızlık ve eşyanın tabiatına aykırılık

doğrusu hiç görülmemiştir.

İkinci şık ise; Kürt ulusu kendisini yadsıyarak, daha doğrusu uzun yılların azgın asimilasyon ve sömürgeci politikaları altında artık kendi gerçeğine yabancılaşması ve giderek silinmesi, ama bunun yerine ne olduğu belli olmayan (isterseniz bende buna değişik uluslaşma süreci diye ad koyayım) bir kategorinin oluşmasıdır ki; Örneğin Kürt olmayan ama belkide Kürtlere benzer bir şey (!) Ya da Kürt-Türk, Kürt-Arap, Kürt-Fars karışımı bir şey! Belkide bütün bunların üstünde daha değişik bir nesne(!) İşte böylesine bir kafa karışıklığı ve bir ulusun gerçeğiyle bu denli oynama basiretsizliği!

Evet, bir bakımdan şu doğrudur; Sömürgeci devletler tarihin belli dönemlerinde bazı halkları katliamdan geçirerek ve daha değişik yöntemleri de uygulayarak onları tarih sahnesinden silmişlerdir. Bu hiçte mümkün olmayan ve olmamış bir şey değildir. Dünyanın güçlü sömürgeci devletleri; eskiden beri Farslar, Türkler, Araplar ve emperyalist ülkeler Kürtleri yok etmek ve onları tarih sahnesinden silmek için az uğraş vermediler. Bütün bu yüzyılların sömürgeci politikası Kürtlerin kendi değerlerine karşı küçümsenmeyecek oranda fire vermesini de beraberinde getirdi. Yabancılaşma ve çarpıklık onu içten tahrip ederek büyük zararlara uğrattı. Ama yine de Kürtler, uzun tarihsel süreç içinde bütün bu çok yönlü saldırılara karşı direnerek ve tarih sahnesine bir ulusal gerçek olarak ortaya çıkmayı başardı. Ve bugün Kürtler tarihin o geçmiş olumsuz sayfalarını kaldırıp atma, var olan tüm olumlu değerlerine daha güçlü sahip çıkmanın sürecine girmiştir.

Bırakalım toplumu devrimci bir tarzda dönüştürme iddiasında olan bir parti ya da hareketi, olaylara ve toplumsal gelişmelere bilimsel yöntemlerle yaklaşan bir tarihçi daha toplumsal ve tarihsel olgulara salt resmi olan, egemen olan yönüyle değil, diğer yönüyle de, gerçek olanla birlikte ele alır, öyle yorumlar.

Şimdi "TDKP"den arkadaşlar uzun dönemden beri Kürtler üzerine uygulanan sömürgeci politikadan ve bunun kaçınılmaz olarak Kürt ulusu üzerinde yarattığı olumsuz etkiden hareketle, artık onların farklı bir uluslaşma sürecine girdiği iddiası; gerçek olanı değil, gerçeklik taşımayan resmi ve egemen olan durumu meşru göstermekten başka bir şey değildir. Ve sosyal-şovenizmin kaynaklandığı zeminde budur.

Hele son yıllarda her parçada ve birbiriyle iç bağlantı içinde giderek yayılan Kürt gerçekliği karşısında hiç bir değer taşımayan böyle düşünceleri hala savunabilmek oldukça düşündürücüdür. Ayrıca dünyada çeşitli dönemler güçlü devletler ve imparatorluklar tarafından parçalanıp bölüşülen diğer bazı ülke ve ulus örnekleri de vardır. Bir dönemler Polanya'nın Almanya, Avusturya ve Rusya tarafından parçalanıp bölüşüldüğü bilinmektedir. Bundan hareketle ne o dönemin sosyalistleri ne de aklı başında bir başka insan kalkıp Polanya ulusunun farklı bir uluslaşma sürecini yaşadığını söylemedi. Yine bundan hareketle sosyalistler Polanya'yı yanlız bir parçasıyla ya da bir parçayı diğerinden koparark ele almadılar. Aksine Polanya gerek Marks ve Engels gerekse de Lenin döneminde ve bu büyük ustalar tarafından daima bir bütün olarak düşünüldü.

Ayrıca Almanya'nın Sosyalist Doğu ve Kapitalist Batı şeklinde ikiye bölünmüşlük durumu, onu ne iki farklı ulus olmaya götürdü, ne de Almanya'yı bir bütün olarak düşünmekten uzaklaştırmaya. Sosyalist sistemin bir dönem Doğu Almanya'da yaşaması ve toplumun bu ruh ve anlayışla eğitilmesine karşın yine de bu böyledir. Bu olgu karşısında Alman sosyalistleri Birleşik-Sosyalist Almanya şiarını kendilerine rehber edindiler. Çin, Vietnam, Kore ve daha başka ülke örnekleri de verilebilinir.

Dikkat çekici bir diğer yönde şudur: Bilindiği gibi Arnavutluk, henüz kapitalist-emperyalist dünya ile entegre olmadan önce ve Enver Hoca döneminde, Yugoslavya'nın yapısı içinde bulunan Kosova Arnavutları üzerinde çoğu zaman hak iddia etmiştir ve Kosova'nın Arnavutluk'la birleşmesini ileri sürmüştür. Türkiye'de "Arnavutluk çizgisi" olan bazı hareketler, örneğin "TDKP" Arnavutluğun bu politikasını benimseyerek propaganda etmiştir. O zaman sormak gerekir; Bu nasıl oluyor? Böylesine çifte standart neden kullanılıyor? Örneğini verdiğim ülkeler ve daha başka ülkeler için geçerli olan bir şey, neden Kürdistan söz konusu olunca geçerli olamıyor?

Açıktır ki, burda sağlıksız ve kendi içinde de tutarsız bir tutum vardır. Türkiye solundaki arkadaşlar ne nesnel gerçeği somut olarak inceleyebiliyorlar ne de dünya da yaşanmış benzer örnekleri dikkate alabiliyorlar. Onlar hala bu konuda Türkiye toplumunda sistematik olarak işlenmiş ve devrimci saflarda da yankısını bulmuş egemen ideolojinin ruh haliyle davranmaktadırlar. "TDKP" Kürdistan'ın tarihi ve toplumsal gerçeğini tabi tuttuğu içindir ki; bunun sonucunda ve bu temelde Bağımsız-Birleşik-Demokratik ve Sosyalist Kürdistan şiarından bahsedildiği zaman Türkiye solu genelde hep bir anda ayağa kalkarak; Bu da nedir?! Bu "milliyetçiliktir, burjuvalıktır" hatta "bölücülüktür" diyerek kükremeye başlıyor. "TDKP" bu konudaki "tepkisini" şöyle dile getiriyor;

"Bugün bazı Kürt-Burjuva-Feodal çevrelerinin, bazı küçük-burjuva Kürt akımlarının, "Birleşik Kürdistan" diye ortaya attıkları sloganın belirlediği çizginin hemen yukarıda ortaya koyduğumuz çizgi olmadığı açıktır. Ve 'Birleşik Kürdistan' sloganı bugünkü koşullarda, dar milliyetçi bir çizginin sloganıdır. İşçilerin, emekçilerin ve emekçi halkların birliğine ve çıkarlarına değil, burjuva ve feodal-burjuva sınıflarının çıkarlarına hizmet etmektedir." (Parti Yayınlar Dizisi Sayı 13, Sayfa 29)

Bu alanda "TDKP"nin savunduğu görüşlerin genelde Türkiye Solu'nun (istisnalar hariç) savunduğu görüşler olduğu biliniyor.

İşte "Emeğin Bayrağı'nın teorik eki olan "Doğru Seçenek"in yaklaşımı;

"Öte yandan bütün bu ulusalcı örgütlerin (Kürdistan tüm örgütler kastediliyor) yine program olarak emperyalist sistemin Türkiye ve Kuzey Kürdistan

halkasında devrimi gerçekleştirmeyi değil, Kuzey Kürdistan'dan yükselebilecek ulusalcı mücadeleye 'Birleşik Kürdistan'ı hedeflemeleri de proleter değil, ulusalcı niteliklerinin göstergesidir" (Doğru Seçenek, Sayı 9, Sayfa 30)

Devrimci Sol, TKP-ML, ve diğer bazı örgütlerinde özde aynı görüşleri savunduklarından ve bunlar bilindiğinden, yazının uzamaması için alıntı yapmayı gereksiz görüyorum.

Bütün bunlardanda anlaşılıyorki, Türkiye solu eskiden beri savunduğu görüşlerde, dayandığı zeminde diretip duruyor. Birleşik Kürdistan şiarını atan Kürdistan devrimini ve Kürt Ulusal Kurtuluş Mücadelesini bu bütünlük içerisinde ele alan Kürdistanlı tüm örgütleri "milliyetçi" vb. olarak damgalıyor. Bunun maddi temellerden yoksun ve o nedenle de asılsız bir suçlama olduğu gibi, öteden beri baş vurulan bir korkuluk olduğu da biliniyor. Türkiye Solu bu düşüncesiyle ve Kürt ulusal kurtuluş mücadelesi karşısında salladığı "milliyetçilik korkusuyla" yaratmış olduğu barikat bugün delinmiş ve ayakları altındaki toprak kaymıştır. Fakat hala Türkiye Solu'nun eski hatalı mevzilerde ayak diretmesi ise, onun kendi hatalarına karşı tutucu ve dar gurup ruhunu aşmadığının da göstergesi oluyor.

TÜRKİYE SOL'U KÜRDİSTAN'DA DEVRİM, PARTİ BİRLİK, ENTERNASYONALİZM VE ULUSAL SORUNA NASIL BİR DEĞER BİÇİYOR

Türkiye Solu'nun bir diğer ortak paydası da Kürdistan devrimi ve bu devrimin en temel aracı olan Parti konusundaki görüşleridir.

Çok iyi bilinirki, Türkiye Solu'nun reformist-revizyonist kesimlerinden tutalım en radikal örgütlerine kadar, Kürdistan'da bağımsız siyasal örgütlenmeye karşı çıkmaktadırlar. Tabii bunu sözde Marksizme-Leninizme dayanarak o görüngü altında sunmaya çalışmaktadırlar. Güya Marksist-Leninist devrim tezi ve örgütlenme anlayışı Kürdistan'da, proleter esaslara dayalı bağımsız siyasal bir örgütlenmeyi öngörmüyormuş. Bunun tersini, yani bağımsız siyasal bir örgütlenmeyi öngörmek ise, proletaryanın sınıf çıkarlarına dayanmayan "dar milliyetçi", o nedenle de "proletaryanın davasına , halkların birlik ve dayanışmasına "zarar" veren, hatta onu "bölen" bir şeymiş!

Şimdi Türkiye Sol'undan bazı örgütlerin bu konuda söylediklerine bakalım.

Devrimci Sol şunları söylemektedir;

"Çok uluslu devlet sınırları içinde Marksist-Leninistlerin örgütlenme anlayışı; ortak örgütlenme (tek parti örgütlenmesidir). Marksist-Leninistler proletaryayı ulusal çitlerle bölen, ayrı örgütlenmeyi kesinlikle reddederler. Bu anlayış Lenin ve Stalin tarafından Çarlık Rusya'sında pratiğe geçirilmiş ve başarısı somut olarak kanıtlanmıştır..."

"Ayrı örgütlenmekte; aynı devlet sınırları içinde yer alan ulus proleterlerinin ulusal özelliklere göre örgütlenmesinde, proletaryanın hiçbir çıkarı yoktur. Ulusal dar görüşlülük dışında da kimse buna itibar etmeyecektir. Çünkü ayrı örgütlenme proletaryanın nihai amacını ve proletarya enternasyonalizmini, ulusal dar görüşlülüğe kurban etmektir. Ayrı örgütlenmeyi savunmak işçi sınıfını her kentte, kasabada ve fabrikada uluslara göre bölmek, onların arasına Çin Seddi çekmek demektir" (Kürt Ulusu Bir Gerçektir Kurtuluşu Anti-Emperyalist, Anti-Oligarşik Halk Devrimindedir. S.112-113)

Daha öncede işaret ettiğim gibi "TDKP" bu anlayışlarının yanısıra, pratikte kendine daha ileri bir rol vermektedir;

"Bugün çeşitli milliyetlerden Türkiye işçi sınıfı devrimci siyasal öncüsünden, onun yol göstericiliğinden yoksun değildir. Türk, Kürt ve diğer milliyetlerden öncü işçi ve devrimcilerin oluşturduğu böyle bir parti var. Bu parti "TDKP"dir. (Denge Şoreş, Sayı 15, S. 10)

"Yeni Demokrasi" dergisine bir vesileyle yansıyan TKP-ML'nin rolünden de şöyle bahsedilmektedir; "Kürt emekçisinin çıkarı, Türk emekçisinin çıkarıyla aynıdır. Çünkü bu, sınıfsal bir çıkardır. Kürt emekçilerinin; ulusal boyunduruk dahil, sömürü ve zulümden kurtulmak için önünde tek bir yol vardır. Bu yol, Türkiye'de yaşayan bütün halkların tek bir parti altında, Yani Kömünistlerin önderliğinde TC Devletine karşı birleşerek savaşım vermektir."

"Türkiye proletaryasının Partisi TKP-ML Ulusal sorunu, Demokratik Halk Devriminin bir parçası olarak ele almakta.." (Yeni Demokrasi Şubat sayısı, 1992)

TKP-ML Hareketi'de aynı anlayışları öz olarak şöyle dile getirmektedir;

"Her iki ulus ve ulusal azınlıklardan Türkiye ve Kuzey-Kürdistan proletaryasının devrim ve sosyalizm mücadelesinin çıkarları, genel olarak her düzeyde sınıf örgütlerini de, özel olarak **öncü siyasal örgütlenmesi Komünist Partide en sıkı birliğini gerekli ve zorunlu kılar**" (TKP-ML Hareketi 4. Konferans, Doğru Seçenek S.283)

Çeşitli devrimci guruplardan uzun alıntılar yaptım. Bu örnekler daha da çoğaltılabilinir. Ancak genel manzara oldukça açık. Reformist-revizyonist kesimi bir tarafa bırakırsak, bugünkü mücadele de hatırı sayılır ağırlığı olan bu devrimci örgütlerin durumu ve soruna yaklaşımı bize açık bir fikir vermektedir. Ortak payda şu; ne olursa olsun tek parti, tek örgüt! İşin önemi ve ciddiyeti tamda kendisini bu noktada göstermektedir.

Aslında yukarıya aktardığım alıntıların eleştirilecek daha başka yönleri de bulunmasına karşın, ancak konuyu dağıtmamak için dikkatlerin özellikle bir noktada, Parti sorununda; Türkiye ve Kürdistan açısından geçerli olan tek bir partinin varlığı mı, yoksa "ayrı" bağımsız partilerin gerekliliği mi, noktasında yoğunlaşması daha doğru olacaktır.

İddialar çok açık ve kesin: İlle de tek parti, bunun ötesi mahşerdir anlayışı!

Bu kadar kesin ve katı görünmesine karşın, yine de biz bu iddiaların, üzerinde oturtulmaya çalışıldığı nesnelere bakalım. Bunu hem Marksizmin-

Leninizmin genel ilkeleri açısından, hem de Marksizmin yaşayan ruhu olan somut şartların somut tahlili bakımından konuya yaklaşıp irdelemeye çalışalım.

Önce şöyle diyelim: Örgütlenme nedir? Amaç ile araç ilişkisinde örgütlenme bir araç mıdır, yoksa amaç mı? Buna verilecek en doğal yanıt, sınıflar mücadelesinde, toplumsal devrimde örgütlenmenin bir araç olduğu olgusudur. Proletaryanın sınıf mücadelesi ve onun toplumsal devrimi açısından da bu böyledir. O zaman aracın amaca uygun oluşturulması gerekir. Amacımız devrim yapmaksa o zaman bu devrime, en uygun bir yol ve araçla nasıl ulaşabiliriz. Devrimsel gelişmeyi daha bir hızla nasıl sağlayabiliriz? İşte bütün bu gelişmeleri gerçekleştirebilmek ve hedefimize varabilmek için araç dediğimiz Parti aygıtını, içinde bulunduğumuz somut duruma uygun konumlandırmak ve bu doğrultuda mücadele etmek zorundayız.

Sorunu biraz daha açalım. Proletarya devrimi ve komünizm ana amaçtır. Proletarya kendisini ve kendisiyle beraber tüm insanlığı sosyalizme ve onun en üst aşaması olan komünizme götürecektir. Evet, dünya bir bütün olarak eninde sonunda oraya varacaktır. Bu kesin ve kaçınılmaz bir şey. Ama bu nasıl olacaktır? Ne gibi yollardan geçerek, hangi özel durumlara bürünerek gerçekleşecektir? İşte, bütün bunlara önceden kesin ve hazır bir yanıt vermek olanaksızdır. Bilimsel sosyalist öğreti böyle bir reçeteyi önceden sunmayı zaten olanaklı kılmaz. Onun gösterdiği sadece gelişmenin genel doğrultusu ve ana yönüdür. Çağımız emperyalizm ve proleter devrimler çağı olduğuna göre; dünyanın herhangi bir yerinde devrim ve karşı-devrim arasındaki mücadele kaçınılmaz olarak uluslararası bir karakter de taşıyacaktır. Ancak dünyanın herhangi bir bölgesinde, herhangi bir ulusal parçada ortaya çıkan mücadele kendi özgülünden ve kendisine has bir yolla bu genel mücadeleye bir şeyler katarak seyir gösterecektir.

Lenin'in ekonomistlerle polemiğinde konumuz açısından doğrudan önem taşıyan şu sözlerini aktarmayı yararlı görüyorum:

"Biz, ulusların birleşip kaynaşmasından yanayız, ne varki, ayrılma özgürlüğü olmaksızın zora dayalı birlikten ve ilhaktan gönüllü birliğe geçilmez. Ekonomik öğenin her şeyin önünde geldiğini - oldukça haklı olarak- kabul ediyoruz, ama bu öğeyi Kiewski gibi yorumlamak Marksizm karikatürü yapmak demektir. Modern kapitalizmin tröstleri ve bankaları, her ne kadar gelişkin kapitalizmin parçası olarak her yerde kaçınılmaz biçimde dal budak sarmışlarsa da, somut görünümleri, ülkeden ülkeye değişiyor. İleri emperyalist ülkelerin, Amerika'nın, İngiltere'nin, Fransa ve Almanya'nın siyasal yapıları arasında, her ne kadar temel öğelerde türdeş iselerde, gene de büyük farklılıklar vardır. Aynı çeşitlilik, insanlığın bugünkü emperyalizmden yarının sosyalist devrime gidişte izleyeceği yolda da kendisini gösterecektir. Bütün uluslar sosyalizme varacaktır. bu kaçınılmaz bir şey. Ama hepsi bunu aynı yolda yapacak değildir. Her biri, demokrasinin şu ya da bu biçimine, proletarya diktatörlüğünün şu ya da bu türüne, toplumsal yaşamın başka başka yönlerinde sosyalist dönüşümün birbirinden farklı derecelerine kendisinden bir şeyler katacaktır. Teorik bakımdan hiç bir şey, geleceğin bu yönünü 'tarihsel materyalizm adına' tek ton griye boyamaktan daha ilkel değildir. Pratik bakımdan hiç bir şey bu kadar gülünç olamaz" (Lenin, Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları, S.230)

Türk Solu'nun önemli hastalıklarından biri olarak, Marksizmin-Leninizmin genel anlayışlarını sıkça vurgulayarak "savunmak" ama bunun somut yaşamda, ülke devrimi için özel olarakta Kürdistan sözkonusu olduğunda, bunun Kürdistan açısından nasıl bir anlam taşıdığını bir türlü görmemek ve kavramamak olmuştur.

Bir kere Türkiye Solu Kuzey Kürdistan'ıda Türkiye içinde tanımlayarak, "ülkemiz" diye değerlendirmektedir. Türkiye bir ülkedir. Kürdistan'da bir başka ülke. Peki Kürdistan'ın önemli bir bölümünü "Türkiye" içine katarak "ülkemiz" diye lanse edilmesi de ne oluyor? Çarpıklığın birincisi buradan başlıyor. Marksist-Leninist bir hareketin ülke kavramına böyle yaklaşamıyacağı, yaklaşmaması gerektiği bilinmelidir. Devlet kavramıyla ülke kavramı birbirine karıştırılınca daha doğrusu aynılaştırılınca, tabii ki TC devletinin ilhak ettiği Kürdistan toprakları ve bir bütün olarak Misak-i Milli sınırları ülkem, Türkiyem diye tanımlanacaktır.

İkincisi; iki ülkeden ya da iki ulustan bahsediliyorsa; demek ki bunları birbirinden farklı kılan önemli öğeler vardır. Bunlar ekonomik, sosyal, siyasal bir bütün olarak toplumsal farklılıklardır. Bazı arkadaşlardan bu konuda karşı itirazlar gelebilir; biz bu farklılıkları gördük, görüyoruz ve buna uygun davranıyoruz diyebilirler. Böyle savunuların haklılığının olmadığını belirtelim. Çünkü hem söylenenler belli hemde öteden beri ileri sürülen bu savların sosyal pratik tarafından ıskartaya çıkartıldığı da ortada.

Türkiye Solu Kürdistan'ı bir bütün olarak düşünme, Kürdistan'ın tarihsel ve toplumsal gerçeğine bu temelde yaklaşma şöyle dursun, Türk devletinin ilhak ettiği Kürdistan bölümü hakkında da objektif ve o nedenle sağlıklı görüşleri yoktur. Yukarıda işaret ettiğim gibi, "ülkemiz, Türkiye" diye söze başlayan Türkiye Solu, "ülkemizin sosyo-ekonomik yapısı", "ülkemizdeki sınıf mücadelesi", "ülkemizin devrim perspektifi", "ülkemizde mücadele ve örgüt biçimleri" vs.vs. Velhasıl her "ülkemiz" denildiği yerde Kuzey Kürdistan bunun içine katılmış ve bu yapı içinde her türlü değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Örneğin, Türkiye'de egemen toplumsal sistem kapitalizmdir denilmişse, buna Kuzey Kürdistan da dahil edilmiştir. Türkiye'de şu ya da bu devrim adımı öngörülmüşse, Kürdistan devrimi ve devrim adımı da o yapı içinde düşünülmüştür. Bu, mücadele ve örgütlenme biçimlerine kadar yansımıştır. İşte böylesine toptancı ve genelleştirici bir anlayışla hareket eden Türkiye solu; aslında birbirinden esaslı

farklılıklar gösteren iki ülke ve iki ulus gerçekliğini aynılaştırarak nesnellikten sapmıştır. Nasıl sapmıştır; Kürdistan'ın sömürge statüsünü görmeyerek sapmıştır. Genel devrim propagandasından hareketle TC devletinin Kürdistan'da Kürt ulusu ve halkı üzerinde uygulamış olduğu azgın asimilasyon ve yoketme politikasını bütün derinliği ve genişliğiyle görmeyen Türkiye Solu sonuçta Kürdistan'da ulusal öğenin rolünü ve bunun ön planda olduğu olgusunu saptamayarak sapmıştır. Kürdistan'da elbetteki ulusal çelişkinin yanısıra sınıfsal çelişki de vardır. Ancak geçmişte ve bugünde Kürdistan'da ön planda olan ve ilk elden çözümlenmesi gereken çelişki ulusal çelişkidir. Çünkü Kürdistan'da sosyal ve sınıfsal gelişmeyi köstekleyen ve üretici güçlerin ağır bir tahribatını sağlayan, bir bütün olarak toplumsal gelişmeyi frenleyen öncelikle bu çelişkidir. Bir toplum ve bir ulus en genel anlamıyla kendi kimliğini ifade edebilecek bir konumda değilse, giderek kendi gerçeğine yabancılaştırılmaya çalışılıyorsa, en küçük demokratik ve insani haklarını dahi gerçekleştirme olanağından mahrum edilmişse ve eşi görülmemiş ölçüde kitlesel kırımlardan geçiriliyorsa; demek ki orada sınıfsal çelişkinin yanısıra daha başka önemli çelişkiler, bu arada ulusal çelişki de bütün yakıcılığıyla kendisini dayatıyor demektir. Toplum demokratikleşme ve özgürleşmeye çok büyük gereksinim duyuyor demektir. Bu Kürdistan açısından çok daha geçerli olan bir şeydir. Ne varki Türkiye Solu Kürdistan'ın içinde bulunduğu bu nesnel durumu tespit edememiş, genel "devrim", "mücadele,", "birlik", "enternasyonalizm", "sınıf mücadelesi" vb. kavramlardan bahsederek, somut duruma bir türlü yönelememiştir. Somut duruma uygun politika, mücadele ve örgüt biçimlerini oluşturmayan Türkiye Solu, çokça sözünü ettiği ve propagandasını yaptığı genel anlayışlar ve gelişmeler alanında da ciddi bir ilerleme sağlayamamış, sonuçta bir tıkanıklık durumuyla karşı karşıya kalmıştır.

Konunun kavranması için olguyu biraz daha somutlaştırmakta yarar vardır; Bilindiği üzere Türkiye solunun Kuzey Kürdistan'da öteden beri faaliyetleri vardı. Ama Türkiye Solu en parlak anlarında dahi, Kürdistan halkıyla bir bağlaşık kurmayı başaramadı. Kürdistan halkı Türkiye Solunu benimseyerek içine sindiremedi. Çünkü bu siyasal güçler Kürdistani özellikler taşıyamadıklarından onun gerçeğiyle bağdaşamadılar ve sonuçta ondan dıştalandılar. Kısmi bazı gelişmelerin varlığı ise daha başka nedenlerden özellikle bu Kürdistan'da bilinen ve toplum içinde yaşanan bazı farklılıklardan, asimilasyonun etkileme derecelerinden ileri gelen bir şeydi.

Çok iyi bilinirki, egemen sömürücü sınıfların iktidarları halk içinde var olan ama belirleyici olmayan bazı çelişkileri daima kendi çıkarları doğrultusunda ele alıp kullanmışlardır. Halkı birbirine düşür, böl, yönet ve hükmet politikası egemen sömürücü sınıflar ve sömürgeci güçlerin en temel politikası olarak sürüp gelmiştir. Sömürgeci güçler tarafından bu oyun Kürdistan'da çok iyi oynanmış ve halende oynanıyor. Kürdistan halkı ve Kürt ulusu bu oyunun faturasını çok ağır ödemiştir.

TC devleti başta genel saldırı ve katliamcı politikasının yanısıra, mezhepsel, aşiretsel ve benzeri çelişkileri de çok iyi kullanarak, Kürdistan halkı içinde sonu gelmez düşmanlıklar ve çatışmaların tohumunu atmış, bunu bütün gücüyle teşfik etmiş, desteklemiş ve örgütlemiştir. Bununla beraber TC devleti Kürdistan'da yoğun ve sistemli bir asimilasyon politikası yürütmüş, Kürtlerin manevi değerlerini derinden tahrip etmiştir. Burada şu soruyu sormak gerekiyor! Her şeyden önce biz Türkiye Solu içinde yer almış ve alan Kürt kökenli devrimciler olarak kendi kendimize sormamız gerekiyor. Evet, biz geçmişten bugüne Kürdistan gerçekliği üzerinde ne kadar kafa yorduk? Bu yukarıda belirttiğim olumsuz eğilimlere özellikle de Türklük ideolojisi ve asimilasyon politikasına karşı ne kadar mücadele edebildik? Bu alanda ne denli olumlu gelişme sağlayabildik? Eğer kendi kendimizi ciddi bir tarzda kritize etmek istiyorsak bu alandaki başarısızlığımız kesinlikle görülmelidir. Biz Kürdistan'da Marksizmin-Leninizmin tartışmasından, devrimin genel propagandasından bolca laf ettik. En keskin birlikçi ve enternasyonalci kesildik. Tabii daha çokta gruplar arası yapay rekabeti yaşadık. Elbette Marksist-Leninist olmak bunun üzerine tartışmak, enternasyonalist olmak, proletarya ve halkların birliği ve kardeşliğini savunmak güzeldir. Aynı zamanda gerekli olan bir şeydir. Ancak, biz bunları genel anlamda savunup ve fakat ülkemiz Kürdistan'da bunların nasıl hayata geçirileceğini bilmiyorsak, o zaman, o genel lafların, ateşli tartışmaların da esaslı bir anlamı olmayacaktır.

Evet, genelde Türkiye Solu, özel olarakta onun içinde yer alan Kürt kökenli devrimci ve sosyalistler, Kürdistan devrimi ve ulusal kurtuluş mücadelesi karşısında kesin bir başarısızlığa uğradılar, uğradık. Çünkü temelde politik bir yanılgı vardı. Bu da, Kürdistan'da ön planda olan ulusal sorunun görülmemesiydi. Bu doğrultuda anti-sömürgeci ulusal kurtuluş mücadelesinin yürütülmemesiydi.

Türkiye solu kendisini sosyalizmin en baş köşesine koyarak ve "sosyalistler sınıf mücadelesini her zaman ön planda tutar" anlayışıyla, Kürdistan'da acil olan ve öncelikle çözümlenmesi gereken ulusal sorunun çözümünün zorunluluğunu görmedi. Bu anlayışlarıyla sorunu bir nevi hasır altı etti. Marksizm-Leninizmin öyle bir karikatürü çizildiki; Kürdistan'da ulusal sorunun ön planda olduğunu söylemek, nerdeyse bu Kürt milliyetçisi olmakla eş anlamlı bir kavram haline sokuldu. O nedenle Kürdistan'da anti-sömürgeci ulusal kurtuluş savaşımını vermek ancak milliyetçilerin işi olabilirdi! Sosyalistler ise, "her zaman sınıf mücadelesini yürütürler ve onu ön planda tutarlar"! Keskin sirke önce kabına zarar verir. Sınıf mücadelesini, sosyalist değerleri böylesine daraltmak aslında onun karikatürünü yapmak demektir. Sınıf mücadelesinin ve sosyalist değerlerin her tarihi ve toplumsal dönemde ve içinde bulunulan somut koşullarda biçimleniş tarzı vardır. Sınıf mücadelesi, burjuvazi ile proletarya arasındaki çelişki, ileri kapit-

alist ülkelerde çok daha açık ve kesindir. Bu mücadele bütün maddi temelleriyle oluşmuştur. Henüz kapitalizmin pek gelişmediği, ulusal sorunun çözümlenmediği, hele sömürge tipi ülkelerde bu bahsettiğimiz sınıf mücadelesi en açık ve en kesin biçimiyle görülmez. Burada, bu çelişki zayıftır. Sınıf mücadelesini sömürge tipi ülkelerde büründüğü biçim anti-sömürgeci ulusal kurtuluş mücadelesidir. Doğrudan doğruya olmasa da yine de bu bir sınıf mücadelesidir. Onun aldığı biçimdir. Çünkü ülkenin özgürleşmesini, üretici güçlerin gelişmesini engelleyen sömürgeci güçler. Bu çelişkinin çözümüyle, ülkenin özgürleşip demokratikleşmesiyle hem proletarya ile burjuvazi arasındaki çelişki tüm boyutlarıyla ortaya çıkar, hem de proletarya bu devrimde yaptığı önderliğiyle giderek sosyalizme kesintisiz geçişi sağlar. Bu nedenle ulusal sorunla sınıfsal sorunu birbirinden koparmak ve bu ikisini karşı karşıya koymak kesin zararlıdır.

Lenin yoldaşın bu konuda söylediği şu sözler oldukça öğreticidir;

"Söylediklerine bakılırsa Parabelum, demokrasi cephesinde tutarlı devrimci bir program, sosyalist devrim adına küçümseyerek reddetmektedir. Böyle yaparken yanılgı içindedir. Proletarya, demokrasi aracılığıyla yani demokrasiyi tam uygulayarak ve savaşımın her adımını, en kararlı biçimde formüle edilmiş demokratik isteklerle ilişkilendirerek zafer kazanabilir, böyle yapmaksızın kazanamaz. **Sosyalist devrimi ve kapitalizme karşı devrimci savaşımı, demokrasinin sorunlarından yanlızca biriyle, burada ulusal sorunla karşı karşıya koymak saçmadır.** (Lenin, Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları, s. 230, abç)

İşte burda, öteden beri Türkiye solu içinde "sınıf mücadelesi, proletarya devrimi tarzında yansıyan doktrinci tutum, Kürdistan'da ulusal sorunu küçümseyen, onu tali, yedek, belirleyici önemi olmayan bir şey olarak gören, bu nedenle de ulusal sorunla, proletaryanın sosyalist sınıf mücadelesini karşı karşıya koyan, üstelik bunu Türkiye devrimine bağlayan anlayışın saçmalığı da ortaya çıkıyor.

Yine Lenin 1919 yılında Doğu Halkları Komünist örgütlerinin 2. Kongresinde ve Doğu Halkları komünistlerinin kendi ülkelerinde öncelikle yapması gereken görevleri belirtirken şöyle diyordu:

"...Bu sorunların çözümünü herhangi bir kitapta bulamayacaksınız, ancak, Rusya tarafından başlatılmış olan ortak savaşımda bulacaksınız. Sorunu ancak kendi bağımsız deneyiminizle göğüsleyecek ve çözeceksiniz. Bu çabanızda, size, bir yandan öteki ülkelerin emekçi halkının öncüsüyle kuracağınız yakın ittifak yoluyla, bir yandan da burada temsil ettiğiniz doğu halklarına doğru bir yaklaşımın bulunabilmesiyle yardım edilecektir. **Doğu halkları arasında uyanan, uyanması gereken ve tarihsel yönden haklı olan burjuva ulusallığı temeline dayanmanız gerekecek.** Ama aynı zamanda her ülkenin sömürülen emekçi yığınlarına ulaşmalı ve onlara anladıkları dilde, tek kurtuluş umutlarının, enternasyonal devrimin zaferine bağlı olduğunu, doğunun sömürülen yüzmilyonlarca halkının tek dostunun enternasyonal proletarya olduğunu söylemelisiniz. (Lenin, Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları s.374 abç)

Yukarıya aktardığım görüş Lenin tarfından değilde, bir başkası tarafından ileri sürülmüş olsaydı Türkiye solu tarafından "milliyetçi" görüş diye damgalanması büyük bir olasılıktı. Çünkü komünist bir önderliğin belli koşullarda "ulusalcı temele dayanarak" aynı zamanda bunu esas hedeflerine bağlı bir şekilde ele alması ve mücadele yürütmesi durumu, Türkiye solu tarafından "garip" karşılanır. Ne varki Marksizmin ruhuna değil, göre hareket eden böyleleri, Lenin ve Leninizm yanında pek bir değer bulmaz, bulmamıştır.

Türkiye Solu'nun Kürdistan devrimine ve onun ulusal kurtuluş mücadelesine yaklaşımıda böyle birşeydir. Kürdistan'ın tarihsel ve toplumsal gerçeğine objektif yaklaşmayan Türkiye solu, Kürdistan devrimi ve onun ilk adımı olan ulusal kurtuluş mücadelesinide çarpıtmaktan kerdisini kurtaramamıştır. Kürdistan devrimi ve Kürt ulusal kurtuluş mücadelesine objektif yaklaşmayanlar çok doğal ve kaçınılmaz olarak böyle bir devrimin zorunlu kıldığı aracada , yani onun siyasal öncü örgütlenmesi olan Marksist-Leninist partinin yaratılması alanında da saptırıcı davranacaktır.

Kürdistan'ın tarihsel ve toplumsal gerçeğine objektif yaklaşmayan Türkiye solu, Kürdistan devrimi ve onun ilk adımı olan ulusal kurtuluş mücadelesinide çarpıtmaktan kerdisini kurtaramamıştır. Kürdistan devrimi ve Kürt ulusal kurtuluş mücadelesne objektif yaklaşmayanlar çok doğal ve kaçınılmaz olarak böyle bir devrimin zorunlu kıldığı arcada , yani onun siyasal öncü örgütlenmesi olan Marksist-Leninist partinin yaratılması alanında da saptırıcı davranacaktır.

Geçmişte ve bugün Türkiye Solu'nun Kürdistan'da Leninist esaslara dayalı bağımsız siyasal bir örgütlenmenin yaratılmasına ve varlığına karşı çıkması tam da bu nedenledir. Devrim, Sosyalizm, Enternasyonalizm gibi konularda var olan sığ anlayışlar kendisini proletarya partisi konusunda da göstermiştir. Türkiye solu Leninist parti örgütlenmesinin genel ilke ve anlayışlarını hep yineleyip durmasına karşın, ancak bunu hayata geçirme alanında başarısız kalmıştır. Hele Kürdistan'da bu çok daha şematik ve özden yoksun bir tarzda ele alınmıştır. Türkiye Solu bu alandaki saplantısını haklı çıkarabilmek için Bolşevik parti deneyini mekanik olarak yorumlamış ve kendisine dayanak yapmaya çalışmıştır.

Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin birleşik ve enternasyonalist karakterinin yanısıra amaç somutta daha çok merkezi Rusya ve Rus proletaryasını temsil

eden bir parti olmuştur. Öteki ulusal parçalarda ve o ulusların proletaryasını doğrudan temsil eden değişik komünist partilerin varlığı da sözkonusudur. Bu komünist partilerin arasındaki birlik vb. ilişkiler hep enternasyonalist bir temelde şekillenmiştir. Bolşevik partisi çarlık Rusyasının boyunduruğu altında olan değişik ülke ve ulusların proletaryası ve halklarının yerine kendisini doğrudan doğruya koymamış ve oralardaki bağımsız proleter örgütlenmeleri dıştalama temelinde kendisini dayatmamıştır. Tam tersine Bolşevik Partisi, enternasyonal bir ruh ve yaklaşımla oralarda bağımsız proleter örgütlenmeler ve önderliklerin doğmasını ve gelişmesini teşvik etmiş, desteklemiştir.

Elbette ki bütün bu örgütlenmeler arasında daha üst düzeyde enternasyonal birlikler oluşturulmuştur. Bir başka ifade ile, her parçada oluşan kendine has bağımsız örgütlenmeler gerek genel anlamda, gerekse de bazı ülke ve ulusların toplumsal gelişme düzeyleri ve yapıları dikkate alınarak bölgesel planda seksiyon örgütlenmesi şeklinde enternasyonal birliklere gidilmiştir. Trans Kafkasya örgütlenmesi, Doğu halklarının enternasyonalist birliği ve en nihayet proletaryanın uluslararası birliği olan Komünist Enternasyonalizm bunun başlıca biçimleridir. Bunun ötesinde Rusyadaki duruma baktığımızda, gerek devrim öncesi gerek sonrasında Bolşevik Partisinin yanında değişik ülke ve ulus proletaryasına ait bağımsız örgütlenmeler mevcuttur. Bazı örneklerle durumu somutlaştıralım:

Lenin, Rusyanın boyunduruğu altında olan Letonya ve Letonya Sosyal-Demokrat Partisinden şöyle bahseder:

"Kıdemli yoldaş genel olarak Letonyalılar arasında, özel olarakta **Letonya Sosyal-Demokrat Partisi** içinde ulusal sorunun geçmişini ana çizgileriyle ortaya koyan yazısını yayınlamaktan hoşnutluk duymaktayız. (Lenin, Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları, s. 160 abç)

Yine Lenin Doğu halkları komünist parti ve örgütlerinden söz ederken şöyle der;

"Sözlerimi bağlamak üzere, Doğudaki ulusal topluluklarla ilgili gelişmelere ilişkin birkaç söz izin vermenizi dilerim. **Sizler çeşitli Doğu halklarının komünist örgütlerinin ve komünist Partilerinin temsilcilerisiniz.**" (Lenin, Aynı Kitap, s. 370 abç)

Öte yandan Stalin, devrim sonrasında değişik ulusal cumhuriyetlerde Komünist Partilerinin varlığına şöyle işaret etmektedir;

"**Öte yandan, gerek partinin merkezi kurumlarında gerek ulusal cumhuriyetlerin Komünist Parti örgütlerinde.....**" (Stalin, Eserler, Cilt 5, s. 166 abç)

"Ulusal komünist partilerinin Merkez Komiteleri nezdinde" (Stalin aynı eser, s. 166 abç), "Birinci neden Midvani grubunun kendi Gürcü Komünist Partisi'nin içinde hiçbir etkiye sahip olmaması" (Stalin C. 5, s. 194 abç), "Horezm Komünist Partisinin ve Horezm Hükümetinin" (Stalin, Aynı Eser, s. 270)

"Ukrayna KP(B) MK'nın" (Stalin, C. 5, s. 270)

Ayrıca Rusya'nın boyunduruğu altında olan Polanya'da, Polanya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi ya da Polanya Sosyalist Partisinin varlığı da bilinmektedir.

Örnekler daha da çoğaltılabilinir. Ancak açık olan bir şey varsa o da, Rusların boyunduruğu ve esareti altında bulunan bir çok ülke ve ulusal parçada tek tek bağımsız Komünist Partilerin var olduğu gerçeğidir.Rusyada devrim öncesi ve sonrasında Bolşevik Partisi'nin yanısıra diğer ulusal bölümlerde değişik komünist partilerin varlığı bunu tanıtlamaktadır. Bu örnekler ve Rusya deneyi, çok uluslu devletlerde, bütün ulusal bölümlerden proletaryayı doğrudan doğruya temsil eden tek partinin varlığı ve vazgeçilmezliği tarzındaki anlayışların hatalı olduğunu göstermektedir. Böylece Türkiye Solu'nun keskin "enternasyonalist"çi, "birlik"çi ve "tek parti" gibi anlayışlarının yüzeyselliği ve kofluğu da açığa çıkmaktadır. Aynı zamanda Kürdistan'da bağımsız sosyalist örgütlenmeyi öngeren Kürdistanlı devrimci güçler hakkında ileri sürülen "milliyetçi" hatta, "koyu milliyetçi" ve "bölücü" şeklindeki suçlamaların temelsizliği ve anlamsızlığıda açıkça görülmektedir.

Ne var ki bu temelsiz suçlamalar dönüp dolaşıp sonunda sahibinin ayağına dolanmaktadır. Oldukça keskin "birlik"çi ve "enternasyonalist" geçinen Türkiye Solu, öngördüğü ve uyguladığı hatalı politikalar nedeniyle aslında her iki ulusun işçi ve emekçi halk kitleleri arasında yaratılması gereken enternasyonal birlik ve dayanışmayı yaratamamıştır. Bırakalım böyle bir birliğin yaratılması, bunun sağlanması yönünde dahi ciddi adımlar atamamış ve bugünkü konumuyla terste kalmıştır. Türk Solu, Türk işçi ve emekçi halk kitleleri içinde güçlü bir Leninist örgütlenme ve mücadele geleneğini yaratarak, işçi ve emekçi halk kitlelerini bu temelde ve enternasyonalist bir ruhla eğilmesi gerekirken, bunu yapamamış, üstelik bu haliyle "Kürdistan'ı örgütleme" çabası içine girmektende kendini alamamıştır.

Enternasyonalizme, uluslararası işçi ve emekçi halkın birliğine katkı sağlamanın, onu güçlendirmenin en temel ögesi; her ülkedeki proletaryanın ve onun bilinçli öncüsünün kendi egemenlerine karşı, burjuvaziye karşı ideolojik zemin başta gelmek üzere her bakımdan uzlaşmaz bir sınıf savaşımını yürütmesi ve yükseltmesidir. Bunu beceremeyen ya da çeşitli biçimlerde bunu savsaklamaya çalışan bir öncü, gerçek bir öncü sıfatına layık olamayacağı gibi, gerçek bir enternasyonalistte olamaz. Türkiye devrimini örgütleme ve köklü bir sınıf savaşımını yükseltme yeteneğini gösteremeyen Türkiye Solu, ya da onun örgütlerinden herhangi biri ne Kürdistan devrimine, ne de Dünya devrimine ciddi bir enternasyonalist katkı sunabilir. Mevcut durumda Türk işçi ve emekçilerinin Kürt Ulusal Kurtuluş Mücadelesine karşı olumsuz tavrı bu iddiamızı kanıtlar niteliktedir.

Kuşkusuz ki her ulusal veya ülke bazındaki bağımsız örgütlenmeye Marksist-Leninisit örgütlenme denemez, diyemeyiz. Bunu, sözkonusu örgütün gen-

el ve özel politikasıyla, örgütlenme ve mücadale tarzıyla ancak belirleyebiliriz. Tıpkı uluslararası proletaryanın çıkarlarını savunuyorum, enternasyonalistim, birlikçiyim vb. demekle her durumda böyle olunamayacağı gibi.

Bağımsız örgütlenme, farklı tarihsel ve toplumsal koşulların gerekli kıldığı bir örgütlenme tarzı olduğu gibi, kendi başına ve uluslararası proletaryanın ve emekçi halkın mücadelesinden kopuk bir şeyde değildir, olamaz. Her bağımsız örgütlenme aynı zamanda bir bağımlılık yönünüde taşımaktadır. Değişik bir ifadeyle her ulusal bölünmede ya da ülke bazındaki işçi sınıfı ve emekçi halkın mücadelesi aynı zamanda uluslararası bir karakterde taşır. Çağımızın özellikleri böyle bir gelişmeyi zorunlu kılmaktadır.

Diğer yandan bağımsız örgütlenme uluslararası proletaryanın ve emekçi halkın birliği fikri ile çelişen bir şey değildir. Kesinlikle çelişmez. Bu, çok uluslu devlet denilen, ezen-ezilen ulus ilişkisinin bulunduğu ülkeler içinde böyledir. Nasıl ki Çarlık Rusya'sının ezildiği çeşitli ezilen, bağımlı ve sömürge ülkelerdeki bağımsız örgütlenmelerin, birlik fikriyle, ortak düşmana karşı mücadele mücadele ruhuyla çelişmediği gibi. Aynı şekilde (hatta çok daha gerekli olan) bugün Kürdistan'da bağımsız bir sosyalist örgütlenmenin hem bölgesel planda, yani Kürt işçi ve emekçi halkı ilė, Türk, Arap ve Fars işçi ve emekçi halk kitleleri arasındaki birlik ve dayanışma ruhuyla çelişmeyeceği gibi, hem de tüm dünya işçi ve emekçilerinin ortak çıkarı ve enternasyonalist birliğiyle de çelişmez. Eğer Kürdistan'da bağımsız bir örgütlenme kendi ülke sınırları içine gömülüp, ulusal çerçeveyi aşmaz, Kürdistan'ın işçi ve emekçi halk kitlelerine karşı enternasyonalist bir ruhla eğitmezse ve pratikte bu doğrultuda hareket etmezse; o zaman böyle bir hareket milliyetçilik sıfatıyla nitelendirilebilir.

Ancak, bir harketin dünya görüşüne, politikasına ve mücadele tarzına bakmaksızın, salt bağımsız örgütlenmeyi öngördüğü için milliyetçi diye tanımlanıyorsa, besbelliki bu tamamen üstün körü ve hatalı bir yaklaşım olacaktır. Türkiye Solu'nun Kürdistan'ın devrimci güçlerine yaklaşımı da böylesine bir anlayışın ürünüdür. Kaldı ki ezilen bağımlı ve sömürge ülkelerinin milliyetçiliği kötü bir şey değildir. Buralarda milliyetçilik ve yurtseverlik tarihi olarak haklıdır, aynı zamanda ilerici bir muhteva taşımaktadır. Yeter ki kişi ya da grup salt bu çerçeve içerisinde çakılıp kalmasın. O nedenlede bu gibi ülkelerde Komünistler aynı zamanda en tutarlı milliyetçi ve yurtseverlerdir. Bundan korkulacak bir şey yoktur.

Diğer bir şeyde; bugün Kürdistan da bağımsız örgütlenmeyi öngörmek, sözüm ona proletaryayı milliyetlerine göre bölmek, her fabrikada, kentte, kasabada proletaryayı ve emekçi halk kitlelerini milliyetlerine göre örgütlemekmiş (!) şeklindeki iddiadır. Bu iddianın somut hiçbir değeri yoktur. Bir kere herhangi bir ülkede, bugün Kürdistan da bağımsız siyasal bir örgütlenmeyi öngörmek hiçte bu anlama gelmez. Nasıl ki devrim öncesi ve sonrası Rusya da, Polanya, Ukrayna, Gürcistan, Azerbaycan ve diğer bazı ülke ve ulusal parçalardaki bağımsız örgütlenme proletarya ve emekçi halkı milliyetlerine göre örgütleme, onlar arasına Çin Seddi çekme anlamına gelmediği.

Bugün Kürdistan'da (tabii geçmişte de) bağımsız siyasal örgütlenmenin gerekliliği kendisini daha bir dayatmıştır. Kürdistan'daki bağımsız siyasal örgütlenmenin pratiğide bunu tamamen doğrular nitelikte olmuştur. Peki, Kürdistan'da böyle bir bağımsız örgütlenme işçi ve emekçileri milliyetine göre örgütleme anlamına mı gelir? Kesinlikle gelmez ve pratikte böyle bir tutumuda yoktur. Örneğin, Kürdistan'da komünist bir örgütlenmenin ifadesi olan KAWA'nın ne geçmişte, ne de bugün böyle dar milliyetçi bir anlayışı olmuştur. O, Kürdistan'da her işyeri, şehir ve kentte salt Kürtleri örgütleme perspektifiyle hareket etmemiştir. Tam tersine KAWA, Kürt işçi ve emekçi halkıyla birlikte diğer tüm azınlık milliyetlerin (Türk, Ermeni, Arap, Fars, Asuri) işçi ve emekçilerinin parti örgütlenmesi başta gelmek üzere, diğer tüm alanlarda birlikte örgütlenmenin perspektifiyle haraket etmiştir.

Yine KAWA, Türkiye bölümünde Kürt işçi ve emekçilerini oradaki Türk ve diğer milliyetlere mensup sınıf kardeşlerinden koparark, bu temelde ve başlı başına bağımsız bir örgütlenmeyi hedeflememiştir. Oradaki örgütlenmenin asıl olarak Türkiye'li komünistlerin yapması gerektiği anlayışı ile haraket etmiştir. Türkiye'deki Kürt işçi ve emekçilerinin sorununa daha çok bir azınlıklar sorunu olarak bakmıştır. KAWA, Türkiye devrimine Marksist-Leninist bir temelde ve enternasyonalist bir ruhla yaklaşmıştır. Ve bu doğrultuda her iki ülkenin işçi ve emekçi halk kitleleri ve onların siyasal örgütleri arasında, ortak düşmana karşı her düzeyde birlikler oluşturma ve mücadele etme perspektifiyle haraket etmiştir. O nedenle, Kürdistan'da her bağımsız siyasal örgütlenmeyi işçi ve emekçileri bölen, milliyetçi bir örgütlenmedir demek, oldukça yüzeysel ve temelsiz bir iddiadır.

Kürdistan'daki bağımsız örgütlenmeyi geçmişte Rusya'daki Bund örgütlenmesiyle de karıştırmamak lazım. Yahudi milliyetini temsil eden Bund, örgütlenmeside milliyetçiydi. Bund nerede Yahudi görmüşse, orada ve onlar üzerinde ayrı bir örgütlenmeyi kendisi için bir "hak" olarak ileri sürmüştür. Bu nedenle de Bund, Yahudi işçiyi her iş yeri ve yerleşim biriminde diğer uluslara mensup sınıf kardeşlerinden koparark ayrı örgütlenme tutumu içine girmiştir. Bu proletaryayı sınıf esasına göre değil, milliyetine göre örgütlemektir ki, bunun adıda milliyetçiliktir. Bund, bugün getirip Kürdistan'daki bağımsız örgütlenmeyle karıştırmamak ya da aynılaştırmak kesinlikle hatalı olacaktır. Kaldı ki Yahudiler Rusya'da bir ulus değil, azınlık bir milliyettir. Bugün Kürdistan'da bırakalım KAWA gibi Marksist-Leninist bir örgütü, devrimci ve yurtsever özellikler taşıyan ulusal siyasal güçler dahi böylesine kaba milliyetçi bir konuma düşmemektedirler. ■

Devam edecek

DİN FAKTÖRÜNÜN ÜLKEMİZDE OYNADIĞI ROL ÜZERİNE

Murat MUTLU

"Beyazlar ülkemize geldiğinde onların İncili bizim toprağımız vardı; şimdi ise onların toprağı bizim İncilimiz var."

(Afrika Atasözü)

5. sayıdaki yazımızda laiklik üzerinde durduk. Laikliğin, burjuva demokratik devrimlerin bir ürünü olduğunu ve demokratik, ulusal demokratik devrimlerin laik bir temele oturması gerektiğinin altını çizdik. TC'nin, gerçek anlamda hiç bir zaman laik olmadığını ifade ettik.

Bu yazımızda da, din faktörünün, ülkemizin siyasal ve sosyal gelişme sürencinde oynadığı role değineceğiz. Dolayısıyla vurgumuz bu yönde olacaktır. Yoksa amacımız, tüm gelişme ve değişimleri din faktörüyle açıklamak değildir.

Sömürge - Sömürgeci İlişkisinde Din

Ulusal Kurtuluş savaşı veren ülkelerde, sömürgeci güçlerin, sömürge ülkenin dinsel inanışlarından ayrı bir dini inanca sahip olmaları, ya da aynı dine mensup olmaları, sömürge toplumun gelişmesine veya devrim sürecine olumlu-olumsuz etkilerde bulunmuştur.

Cezayir ulusal kurtuluş önderliği laik bir çizgi izlemesine rağmen, Fransız sömürgecilerinin Cezayir halkına kendi kültürel ve sosyal vb. geleneklerini dayatması karşısında, karşı-tepki olarak kendi kültürüne sahip çıkma ve bu arada da islami özelliklerden kaynaklanan inanç, giyim vb. öğelerde direnç noktalarına dönüşebilmiştir. İslami-Arap gelenekler böylece ulusal değerler olarak yan yana, halkın sömürgeci güçlere karşı savaşımında olumlu bir işlev görmüştür. İslamiyet, onların ulusal bilincini körelten, kendine yabancılaştıran ya da sömürgeciler lehinde kullanılacak bir araç olma özelliğini taşımamış, ulusal birliğin önünde engelleyici, parçalayıcı bir duruma gelmemiştir.

İngiltere-İrlanda örneğinde ise, İngiliz sömürgeciliği Kuzey İrlanda'yı elinden kaçırmamak için, buraya, İrlanda'nın geniş kesiminde yaşayan Katoliklerden farklı olarak Protestanları yerleştirmiştir. amaçlanan, bu dinsel farklılıktan yararlanmak, onları bölünmüş olarak tutmaktır. Ulusal bilincin üzerine dinsel örtüyü geçirmek, sömürgeciliğini sürdürmektir.

Buna en bariz örnek ise, günümüzde de tarihte de Kürdistan'ın içine düştüğü durumdur. Kürdistan'da; din faktörünün, tarihin derinliklerinden ulusal başkaldırılar ve günümüz KUKM'ne kadar olan süreçte, ağırlıklı olarak olumsuz bir rol oynadığını görüyoruz. Kürtlerin, hem henüz uluslaşma sürecine girmediği dönemde güçten düşmelerinde, kendi aralarında savaşmalarında, hem de uluslaşma sürecine adım attıkları andan itibaren de, bölünüp-parçalanmalarında, sömürgecilerin "Kürdü Kürde kırdırma" politikalarına alet olmalarında, ulusal kimliğe yabancılaşmalarında din faktörünün önemli oranda olumsuz rolüne tanık oluyoruz.

Bunda;1. sömürgeci ülkelerin (önce Osmanlı-İran, sonra İran, Irak, Suriye ve Türkiye), Kürdistan halkıyla aynı dinsel inanca sahip olmaları (ki bu islamiyettir) ve 2. islamiyetin başından itibaren birbirine rakip mezhepsel farklılıklardan kaynaklanan dinsel bölünmüşlüğe yol veren karakterde olmasının payı büyüktür.

Din faktörünün kısmen olumlu yanları da yok değildir, ama bu olumluluk bile kendi içinde olumsuzluğu taşımaktan ve sonuç olarak olumsuzluğa yolaçmaktan kurtulamamıştır. Örneğin, 1925 Seyh Sait başkaldırısının perde arkasındaki fikir adamları, planlayıcıları, ordu içerisindeki Kürt subaylar ve memurlardan, aydınlardan oluşan Azadi örgütünün üyeleridir. Döneme göre, Kürdistan'ın sosyal ve siyasal düzeyi; kitleler nezdinde önemli etkisi ve birleştirici özelliği olan Şeyhlerin harekete önderlik etmeleri için ön plana çıkarılmalarını gerektirmiştir. Bu dönemde Şeyhlerin önderliğine duyulan ihtiyacın

www.serxwebun.org

nedenlerini M.V. Bruniessen şöyle sıralıyor:

" 1. Çok geniş bir kitle tabanına ve finansman kaynaklarına sahiptiler.

2. Şeyhler sayesinde hareket dinsel bir görünüm kazanıyor, bu da hareketin kitleselliği açısından vazgeçilmez bir olanak oluşturuyordu.

3. Geleneksel arabulucu rolleriyle son derece önemli bir etkiye sahiptiler."
(Ağa, Şeyh ve Devlet, s.351.)

Böylece dinsel faktör olumlu bir yan içermiştir. ama öte yandan ayaklanmacıların Sünni olmaları, Alevi Kürtlerin bu kalkışa katılmamalarına yol açtığı gibi, TC'nin saflarında hareket karşı kullanılmalarına dahi imkan vermiştir. Ve Şeyh Sait başkaldırısının ulusal bütünlüğe ulaşmamasında, bastırılmasında -diğer faktörlerin yanısıra- bu durum, olumsuz anlamda ve sonuç olarak önemli bir rol oynamıştır. Tersi durum Alevi Kürtlerin başkaldırılarında da yaşanmıştır.

Kürdistan'da; din faktörünün, tarihin derinliklerinden ulusal başkaldırılar ve günümüz KUKM'ne kadar olan süreçte, ağırlıklı olarak olumsuz bir rol oynadığını görüyoruz. Kürtlerin, hem henüz uluslaşma sürecine girmediği dönemde güçten düşmelerinde, kendi aralarında savaşmalarında, hem de uluslaşma sürecine adım attıkları andan itibaren de, bölünüp-parçalanmalarında, sömürgecilerin "Kürdü Kürde kırdırma" politikalarına alet olmalarında, ulusal kimliğe yabancılaşmalarında din faktörünün önemli oranda olumsuz rolüne tanık oluyoruz.

İslamiyet ve Kürtler

İslamiyetin; ilk çıkış dönemlerinde, kabile yaşantısından feodal diyebileceğimiz aşamaya geçişi sağladığını ve dönemine göre bu bakımdan görece ilerici bir işleve sahip olduğu yadsınamaz. Dağınık kabilesel toplulukları merkezileştirip devletleştirmiştir. Özellikle, Arapları bir çatı altında toplayıp, biraraya getirmesinden sonra, bir devlet dini olarak kendi sınırları ve sınırları dışında baskıcı ve yayılmacı yöntemlere başvururak Arap olmayan toplumları da islamiyeti yayma adı altında kendi denetimine almaya yönelmesiyle ve Araplaştırma politikasıyla, artık ilk başlarda oynadığı görece ilerici rolünü kısa sürede kaybetmiş, dönemin koşullarına göre sömürgeci bir karaktere bürünmüştür.

İslamiyetin yayılmacı döneminde el attığı topraklardan birisi de Kürdistan'dır. Zerdüştlüğün hakim dini inanç olduğu Kürdistan bölgesine islamiyet, M.S. 637'de Tikrıt ve Hilvan'ın ele geçirilmesi ile girmiştir. (Kaynak: Zerdüşt ve Öğretisi, Dr. A.Medyalı) İslamiyetin, Kürdistan'da kılıç zoruyla, katliamlarla tamamen kabulü yüzlerce yılı almıştır. Bu süreçte, Araplaştırma faaliyeti de; Kürtlere özgü kültürel özellikleri, tarihi eserleri ve Kürtçe yazılmış kitapları ortadan kaldırma, yerine İslami-Arap kültürü ve değerlerini geçirme olarak, zor ve baskı altında sürdürülmüştür, direnenler kılıçtan geçirilmiş, boyun eğmeye zorlanmıştır. Bu baskılara karşı en büyük direnci, bugün Yezidiler olarak anılan Zerdüşte inananlar göstermiştir. Dağlara çekilmişler, günümüze kadar inançlarını korumuşlardır. İslamiyetin, Kürtçe yazılmış kitapların ortadan kaldırılmasına gerekçesi "... eğer Kur'an ile çelişiyorlarsa yanlış oldukları için, çelişmiyorsa Kuran'ın olmasından dolayı gereksiz oldukları..."dır. (E.XEMGİN,Kürdistan Tarihi, C.III, s.392.)

Böylece, bölge halkı Arap kültürünün ve siyasetinin etkisi altına alındı. Fakat islamiyet burada değişik mezhepler temelinde etkin oldu. Bunlar arasında Sünnilik (Şafi kolu), Alevilik, Ehl-i Hak inanışı, çeşitli tarikatlar (Nakşibendilik, Nurculuk vb.) bulunmaktadır. Kürtler arasında çoğunluğu sünniliğin şafi kolu oluşturuyor. Şafilik ise, Türk ve Arapların bağlı olduğu sünni mezhebinin Hanefi kolundan farklı özelliklere sahiptir. Bazı tarihçiler-araştırmacılar bu farklılığın, Kürtlerin halk olarak kendi kimliklerini ifade ettiğini öne sürerler. Hatta Zerdüştlüğün devamı olarak bilinen Yezidilik sadece Kürtlere özgüdür. Kürtlerin dinsel konumunu B. Nikitin şöyle değerlendiriyor:

"...Kürt ruhu, dinsel görünümüyle ele alandığında, sünni ortodoksluğun doğrultusunda değildir... Müslüman Kürdün belirgin özellikleri Hak mezheplere biraz aykırı ya da genellikle aykırı düşen, bir mistizm de toplanmaktadır." (Kürtler, C.II, s.75.)

Bunlar dışında, bölgede Hıristiyan dini azınlıklar da vardır. Keldaniler, Suryaniler, Nasturiler bunlara örnektir. Bölgede, hem sömürgecilerin hem de yöre müslüman halkının (islamiyetin özgünlüğünden kaynaklanan) maddi-manevi baskısını en çok yaşayan da bu kesimlerdir. Defalarca katliamlara maruz kalmışlardır.

Türklerin Egemenliği ve Osmanlı - Sefevi Dönemi

İslamiyetin bölgeye yerleşmesi oranında, Kürtlerin, önce islam bünyesindeki iktidar

mücadelelerinde (ki bunlar mezhep çatışmalarıydı) taraf olarak savaşlara katılmaları, sonra ayrı ayrı rakipler içinde yer alarak birbirlerine karşı da savaştıkları görülür. Ve böylece Kürtlerin tarihinde "Kürdü Kürde kırdırma", Kürtleri egemenlik savaşlarında islamiyet adına kullanma süreci başlamıştır. Bir halk olarak, Kürtlerin bu gelişmelerden dolayı bütünsel hareket etme yeteneklerini yitirmeleriyle, bölgeye sonradan gelen Türkler, karşılarında güçten düşmüş, islami temelde parçalanmış bir halk buldular. Sonrası Türklerin, Farsların ve Arapların bu coğrafyada egemen hale gelmelerinin tarihi olmuştur.

Osmanlı-Safevi(İran) savaşlarının en önemli nedeni Kürdistan topraklarının paylaşımıydı. İran Şii, Osmanlı sünni mezhebine bağlıydılar. Kürdistan'ı paylaşım savaşı sürerken iki egemen güç de bu toprağın sahibi olan Kürt halkını kendi tarafına çekmek için -diğer araçların (zor-baskı) yanısıra-, dinsel bölünmüşlükleri kullandılar. Şiiliğe yakın Kürtler Safevi tarafında, sünni olan Kürtler de Osmanlı yanında saf tuttular. Kendi topraklarında iki egemen gücün saflarında, onların çıkarları için birbirleriyle savaştılar, öz sahibi oldukları topraklarının bölünmesine "katkıda" bulundular, bu amaç için kullanıldılar. Burada harekete geçirici manevi güç dinmezhep çatışmaları- oldu. Böylece Kürdistan toprağı Osmanlı-Safevi sömürgeci devletleri arasında "tampon" bölge haline getirildi.

Osmanlının sömürgeci politikası; denetimine aldığı topraklardaki yerel yöneticilere önce belli bir serbest hareket alanı sağlıyor, sonra giderek süreçte kendi merkezi askeri, toprak ve idari sistemini tamamen kurmaya dayanıyordu. Kürdistan'da da bu süreç böyle işlemiştir. Önce beylikler ve emirlikler şeklinde bir nevi "özerklik" sistemi kurulmuş, sonra giderek bu sistem zor araçlarıyla parçalanarak, merkezden atanan yönetici vali sistemine geçilmiştir. Böylece, askeri ve ekonomik merkezileştirmeyle birlikte feodal Osmanlı sömürgeciliği tesis edilmiştir.

Osmanlı'nın merkezden atanan valilik-idari sistemine geçmesinin nedenlerinden birisi de; emirlik yönetiminin Kürtleri birleştirici ve bir güç haline getirici işlev görmesiydi. Buna örnek Bedirhan Bey'in (Botan) emirliğidir. Osmanlıdan kopma teşbbüsleri emirliğin zor ve katliamlarla ortadan kaldırılmasıyla sonuçlanmıştır. Kendilerini birarada tutan, aşiretlerarası birliği sağlayan emirliklerden yoksun kalmaları sonucu Kürt aşiretleri, kendi aralarındaki çelişkilerle yine ön plana çıktılar. Atama yoluyla gelen, bölgeye yabancı yöneticiler, bölgedeki güçlü bir aşireti destekleyerek, diğer aşiretler üzerinde denetim kurma yolunu seçtiler. Aşiretlerarası çelişkilerin körüklenmesiyle, birbirine düşmüş ve aralarında kan davaları yaratılmış bir halkı yönetmek, ve kendi sistemini onlara dayatmak Osmanlının (ve TC'nin) günümüze kadar gelen ana politikalarından biri olmuştur.

Bu dönemin en belirgin özelliği, Şeyhlerin siyasi ve dini olarak öne çıkmaları olmuştur. Kürtler arasında dini yönden etkili, birleştirici, aşiretlerüstü karizması nedeniyle Şeyhlerin önemi gitgide artmıştır.

1860-1930'lar arasında, Kürdistan tarihine -olumlu-olumsuz- damgasını vuran Şeyhler oldu. Bu dönemin önem arzetmesinin nedeni, Kürt halkının ulus olma özelliklerinin uç vermesi ve giderek boy atmasıdır. Kâh dinsel duyguların ön plana çıktığı, kâh ulusal duyguların ağır bastığı, ama bu ikisinin iç içe geçtiği bir süreçtir bu. Anılan süreçte ibre, gelgitlere rağmen ulusal bilincin birikimi doğrultusunda olmuştur.

Şeyhlerin gücünün toplumda yer etmesinin nedenini dinsel önder olmalarına bağlamak mümkündür. B. Nikitin, Şeyhlerin bu dinsel örgütlenmesini şöyle anlatıyor:

"Kürt dervişçiliği aşiret planında örgütlenmiştir. Gerçek öğretiyi elinin altında tutan ve çevresi çömezlerle(müritler) sarılmış olan Şeyh, o öğretiyi kendi evinde (Haneka) öğretmekte, yorumlamaktadır. Müritlerin en iyileri ilerde aşiretler nezdinde temsilci (halife) olacaklardır. Böylece Kürdistan, bir uçtan bir uca, aşiretlerin coğrafya durumuna uygun bir biçimde mistik hücreler ağıyla kaplanmıştır." (Kürtler, C.II, s.64.)

Hakkari ve Urimiye'ye kadar uzanan bölgeyi denetimi altına alan 1880 Şeyh Ubeydullah'ın başkaldırısı, ufukta beliren ulusal kimlikle, dinsel kimliğin iç içe varolduğunun ilk örneklerinden sayılabilir. Aşiretlerarası birliğin Şeyhin dini otoritesi sayesinde sağlanması ve Şeyh'in Amerikalı bir misyonere yazdığı mektup bu durumu belgeler. Şeyh mektubunda amaçlarını şöyle ifade etmiştir:

"Kürt milleti... kendi başına bir ulustur. Ayrı bir dini var... ve kendine özgü kanun ve gelenekleri." (Kürdistan Üzerine Yazılar, M.V. Bruniessen, s.269.)

Böyle olmasına rağmen, henüz ulusal bilinç öğesi zayıf bir konumdaydı.

Nitekim, izleyen yıllarda II. Abdulhamit'in Pan-İslamcı politikası Kürtlere de -kullanılma anlamında- bulaştı. Osmanlı-Rus savaşında (1877), Rus birlikleri Batum ve Kars'ı almışlar, böylece Ermeni milliyetçiliği de bu bölgelerde artmaya başlamıştı. II. Abdulhamit, bu "tehlike" karşısında, 1890-91'de Kürtlerden oluşan Hamidiye Alayları'nı (tamamı Sünni Kürt aşiretlerinden olmak üzere) kurmaya başladı. Onları Hıristiyan-Müslüman çelişkisi-düşmanlığı üzerine dinsel bir biçimde motive etti. Bununla bir yandan Ermeni milliyetçilerine karşı aynı toprak üzerinde yaşayan diğer bir halkı kullanarak zor aygıtını oluşturmak, diğer yandan Kürtlerin de Ermeni millliyetçiliğinden etkilenerek aynı doğrultuda ulusal istem ve mücadelelerinin önünü karartmak istemiştir. Kürt aşiretler ise bu gelişmeyi,

rahatsız oldukları Osmanlı bürokrasisinin (merkezden atanan valiler) böylece zayıflayacağını ve bölgede denetimin yine kendi ellerine geçeceği şeklinde yorumlayarak "işbirliğine" soyundular. Kürtlerden oluşan Hamidiye Alayları, Ermeni milliyetçi hareketlerine kalkan olarak kullanıldı. Bir çok Ermeni katliamları bu alaylar tarafından gerçekleştirildi. Osmanlı Kürtleri, müslümanlık adına bir halkın katliamında piyon gibi kullandı. Osmanlıya karşı başkaldıran ulusal hareketlerin, merkezi hegemonyayı hedef alarak omuz omuza savaşmaları gerekirken, Kürtlerin, Osmanlının Hıristiyan-Müslüman ayrımcılığına kanarak Ermenilere karşı kendilerini kullandırmaları, Kürdistan tarihinde kara bir leke olarak yer etmiştir. Burada unutulmaması gereken, Osmanlının din faktörünü kullanarak Kürtleri "ikna" etmesidir.

Pan-İslamizmin Kürtler üzerindeki etkisi I. Dünya Savaşı'nda da sürdü. Bu dönemde askerlik için başvuran ve Kürt Hamidiye Alayları'na katılan Zinar Silopi (Kadri Cemil Paşa), burada Kürt subaylar arasında çalışma yapmak istemiş, sonuç alamamıştı. Şöyle diyor Silopi:

"Fakat ne yazık ki bu aşiret subayı arkadaşlar İslam Halifesine büyük sadakatle bağlı olduklarından Kürtler'in milli meselelerine ait hiç bir şey dinlemek istemiyorlardı". (Doza Kurdistan, s.45.)

Savaş ortamında çeşitli ulusal hareketler Osmanlıdan kopuşu sağlama mücadelesi verirken, Kürtler İslam adına, Halife adına Osmanlının saflarında savaştılar. Ermenilerin sürgün edilmesinde, katledilmesinde rol aldılar.

Kemalist Dönemden Günümüze

Kemalist hareket de Osmanlının aynı taktiğini devam ettirmiş, Kürtleri ikna etmek için din faktörünü önemli ölçüde kullanmıştır. Hıristiyan işgalcilere karşı müslüman Türk-Kürt birlikte savaş fikrini ortaya atarak, işgalci güçlerle kıyasıya kapışmış olan Kürtlerin mücadelesinin üzerine çöreklenmiştir. M. Kemal, Kürtleri ikna etmek için kurulacak devletin Türk-Kürt ortak bir devlet olacağını, İslam birliğinin sağlanacağını vaaz etmiş, Kürt Şeyh ve aşiret reislerine şirin gözükmek için dinsel ayetlere başvurmuş, din adamları gibi giyinerek görünüş olarak bile etkilemek istemiştir. Bunda da başarısız olduğu söylenemez. Kendi iktidarını sağlama alır almaz da, bırakalım Kürtlerin istemlerini, varlıklarını bile inkar etmiş, baskı ve katliamlara yönelmiştir. 1920'lerden başlayarak 1930'ların sonuna kadar sürecek olan, TC'ye karşı bir Kürdistan devleti kurmayı hedefleyen başkaldırılar, maalesef hedeflerine ulaşamamıştır. Bu başkaldırıların sonuçsuz kalmasında bir çok neden rol oynasa da, bizim burada dikkat çekmek istediğimiz nokta, bu nedenlerden en önemli birinin dinsel-mezhepsel bölünmüşlük olduğudur. Örneğin, Kürdistan üzerine kapsamlı araştırmalar yapan M. V. Bruinessen bu konuda şu değerlendirmeyi yapmıştır:

"Güçlü bir İslami söylemi olan 1925 Şeyh Sait Kürt isyanına, bölgedeki Alevi aşiretler tarafından fiili olarak karşı çıkılması şaşırtıcı değildir. Bu, Kürt milliyetçiliğinin Aleviler arasında hiç bir etki yaratmadığı değil, Sünni fanatizmi korkusunun her hangi bir Kürt milliyetçiliği duygusundan daha güçlü olduğu anlamına gelir. Alevi Kürtlerin milliyetçi eğilimli isyanları (ilki sadece Koçgiri aşiretinin katıldığı 1920'de; en önemlisi de daha sonra, Dersim'in büyük bölümünün katıldığı 1937-38'de), Sünni Kürtler'den hiç bir destek görmedi. Alevi Kürtler, çoğu zaman Alevi Türkler'le Sünni Kürtler'den çok daha yakın oldu." (Kürdistan Üzerine Yazılar, s.31.)

Kürdistan'daki ulusal mücadelenin gelişmesine paralel olarak mezheplerarası çelişkileri körüklediği bilinir. Özellikle, Alevi-Sünni çelişkisi körüklenerek, Maraş Katliamı gerçekleştirilmiş, Malatya ve benzeri yörelerde provokatif eylemlerle bu iki dinsel kesim karşı karşıya getirilmiştir. Böylece hareketi mezhepler temelinde bölerek, mücadeleyi sekteye uğratmak hedeflenmiştir. 1980 sonrası da yine bu politika güdülmüş, ulusal hareketin dinsiz-imansız olduğu propaganda edilerek, kitlelerin bu mücadeleden uzak kalmasına çalışılmıştır.

TC, ulusal başkaldırılara önderlik eden şeyhlerin politik etkinliğini kırmak, bu mücadelede yer alan halkı sindirmek için, her başkaldırıya vahşet ve katliamlarla yanıt verdi. Onların çoğunu ya idam etti ya da malına-mülküne el koyarak sürgün etti. 1940-60 arası, Kuzey Kürdistan'da, ulusal mücadele bakımından "sessiz" bir dönem hüküm sürdü. Ta ki ulusal önderliğe Marksist haraketler talip oluncaya kadar.

İran ve Irak Kürdistan "parçalarında" ise, 1920'lerden itibaren etkin siyasal önderlerin çoğu Şeyh değildi ama, Şeyh ailelerinden geliyorlardı. Bu tip liderler, başlangıçta şeyh ailesinden gelmelerinin kitle üzerindeki etkisinden yararlandılar, fakat giderek meşruiyetlerini dinsel kimliklerinden değil, ulusal kimliklerinden aldılar. Önceleri din ve milliyetçi öğeler birbirinden ayrılmaz faktörlerken, milliyetçi öğeler giderek ön plana geçti. Bu hareket, Kuzey Kürdistan'a nazaran sürekliliğini korudu. Feodal-burjuva önderlikler günümüzde de varlıklarını devam

www.arsivakurd.org

ettiriyorlar. Burada da zaman zaman dinsel bazda çıkışlar olduysa da, tutunamadılar. Bir örnek vermek gerekirse; İran'da 1979'da Şah rejiminin yıkılmasıyla birlikte Nakşibendi Şeyhi Tawela'lı Şeyh Osman Nakşibendi, kendisi sünni olduğundan, yeni İran rejimini islam değil Şii hükümeti olarak değerlendirdi. Hawraman aşiretinden devşirdiği peşmergelerle Sipahi Rizgarı'yi oluşturdu ve ilk dönemlerde İran'la bir-kaç çatışmaya girdi. Daha sonra ise, bölgede etkin olan Komala ve diğer Kürdistan örgütleriyle çekişmeye başladı. Şeyh Osman aynı zamanda bir toprak ağasıydı. Komala'yı "dinsiz-komünist" olarak niteleyerek, İran'la işbirliğine girdi. Ona göre İran "ne de olsa müslüman"dı. KYB'nin de tavır almasıyla Şeyh Osman'ın etkinliği kalmadı. (Kaynak: Bruinessen)

Sömürgeci güçlerin Kürdistan'daki sürekli politikası ulusal hareketi çeşitli araçlar kullanarak bölmek ve böylece güçten düşürerek etkisiz kılmak olmuştur, ellerindeki en önemli koz da din-mezhepsel bölünmüşlüklerdir. TC'nin 1970'li yıllarda, Kürdistan'daki ulusal mücadelenin gelişmesine paralel olarak mezheplerarası çelişkileri körüklediği bilinir. Özellikle, Alevi-Sünni çelişkisi körüklenerek, Maraş Katliamı gerçekleştirilmiş, Malatya ve benzeri yörelerde provokatif eylemlerle bu iki dinsel kesim karşı karşıya getirilmiştir. Böylece hareketi mezhepler temelinde bölerek, mücadeleyi sekteye uğratmak hedeflenmiştir. 1980 sonrası da yine bu politika güdülmüş, ulusal hareketin dinsiz-imansız olduğu propaganda edilerek, kitlelerin bu mücadeleden uzak kalmasına çalışılmıştır.

1989'dan başlayarak, KUKM'nin kitlesel boyut kazanmasıyla birlikte, legal alanda Refah Partisi'nin K. Kürdistan'da faaliyetlerinin artması, "illegal" Hizbullah'ın devletle işbirliği halinde teröre yönelmesi TC'nin güncele ilişkin icraatlarının örnekleridir.

RP'nin K. Kürdistan'da artık "ipliği pazara çıkmıştır". Özellikle faşist-ırkçı MÇP ile yapılan seçim işbirliği, Kürdistan'daki RP'liler arasında bile "infial" yaratmaya yetmiştir. RP'nin K. Kürdistan'daki görevi, halkımızı "islam bayrağı" altında TC ile bütünleştirmek Misak-ı Milli sınırları korumaktır.

Hizbullah (Allah'ın Partisi) ise, 1981'de Batman'da bir grup islamcı tarafından kurulmuştur. İran yanlısı olduğu iddia edilmektedir. Bu örgütün şu ana kadar doğrudan devleti hedefleyen hiç bir eylemi yoktur. Devlet de Hizbullah hakkında ciddi hiç bir kovuşturma şimdiye kadar yapmış değildir. (Kaynak: Günlük gazeteler). Günümüzde devletle iç içe çalıştığı iyice açığa çıkan Hizbullah, önce halk içerisinde örgütlenme çalışmaları yapmış, bu konuda devletten bir köstek görmediği gibi, destek de görmüştür. Fakat süreç içerisinde, özellikle 1989'dan itibaren KUKM kitlesellik kazandığında, Kürdistan halkının Hizbullah'a sanıldığı kadar itibar etmediği açığa çıkmış, 1990-91'de bulunduğu bölgelerde PKK'lı olarak bilinen kişileri hedefleyerek gücünü ispat etme faaliyetlerine girmiştir. Bu da tutmayınca şimdiye değin oluşturduğu kadrolarıyla MİT ve kontrgerilla ile iç içe, kitlesel mücadelede önder konumuna yükselen, halk tarafından sevilen yurtsever insanlara yönelerek "bireysel suikast" yöntemleriyle terör estirmeye başlamıştır. Kepenk kapatma veya kitlesel gösterilerde, taraftarları eylem kırıcı işlev yüklenerek, yükselen mücadeleyi bölme girişimlerine başvurmuşlardır ve hala da bu faaliyetlerine devam ediyorlar.

İslami örgütlenmelerin ortaya çıkış amaçları ne olursa olsun, sonuçta devletin kullanımına açık bir yapıda oldukları Hizbullah örneğiyle ortaya çıkmıştır. TC ile henüz işbirliğine soyunmamış, devletin denetimi dışında olduğunu iddia eden islami örgütlenmeler de olabilir. Mesele bu değil, onların kendi iç yapılanmaları her zaman bu tehlikeyi taşıyor, mesele olan bu. Bunun objektif koşulları da vardır. Bir kaçını şöyle sıralayabiliriz:

- TC'nin de islami jargonu kullanması, devlet dini olarak islamı benimsemesi,
- İslami örgütlerin "islamın birliği" adı altında Kürdistani örgütleri "bölücü" olarak değerlendirmeleri, ve bu bakımdan TC ile aynı çizgide birleşmeleri.,
- KİP (Kürdistan İslam Partisi) gibi, İslami bir Kürt devletinden yana olduğunu iddia eden örgütlenmelerinde,, kendi dışındaki Marksist Kürdistani örgütleri "dinsiz-imansız-komünist", dolayısıyla "müslümanlığın en büyük düşmanları" olarak görmeleri, böylece de TC ile aynı saflara düşme yolunun sürekli açık olması,
- En radikal islamcı örgütlenmelerin bile antikapitalist niteliklerinin (objektif olarak) olmaması, islamiyet içerisindeki bölünmüşlükler (mezhep) nedeniyle hergangi bir mezhebe bağlı olmaları, diğer mezhepleri dışında tutmaları (düşman görmeleri), dolayısıyla bütünleştirici olamamaları, böylece giderek devlet gücünden yararlanma yoluna gitmeleri,
- TC'nin, Diyanet bünyesine aldığı islamcı kadrolar aracılığı ile bu tip islami örgütlenmeleri denetleme olanağının bulunması,
- İslamcı örgütlerin "devlet kurumlarına sızma" adı altındaki TC'nin polis, MİT ya da ordu gibi militarist örgütlerinde yer almaları, böylece kullanayım derken kullanılarak devletin zor aygıtlarının aleti durumuna dönüşmeleri gibi olguları sayabiliriz.

ABD'nin Panama'da kurduğu "Anti-Gerilla Okulu"nda ders olarak okutulan "Pasifikasyon" yöntemlerinden birisi de "Halk topluluklarının ortaçağ tutkularını körükleyerek tutucu ve mistik bir ortam yaratmak..." dır. (6. 11. 1990-Cumhuriyet) Nasıl yapacaklar bunu? İşte burada devreye, devletin denetiminde olan RP ve Hizbullah gibi islami örgütlenmeler sokuluyor. Örneğin RP İstanbul İl Örgütü hazırladığı raporda "PKK'nın güç ve nüfus kazanması, haliyle feodal ilişkilerin kırılmasına yolaçmaktadır." (27. 12. 1991-Cumhuriyet) denilmektedir. Yani RP'nin önlemi ise feodal

ilişkilerin korunması "tutucu ve mistik oratam"ın sürmesi için çaba sarfetmek olarak şekillenmiş oluyor.

TC'nin islami ideolojiyi ve islami örgütleri bu kadar faal kullanımına rağmen KUKM'nin önüne geçememesindeki "eksikliği" (!) eski içişleri bakanı Abdülkadir Aksu şöyle değerlendiriyor:

"..... yeri geldiğinde, bu memlekete en çok sahip çıkacak olan, memleketi için gözünü kırpmadan kanını akıtacak olanlar, eli tespihli insanlardır. Eğer eli tespihli insanların sayısını arttırabilseydik, bugün bir Güneydoğu meselesi olmazdı. Bana göre, en önemli ve etkili çözüm budur." (2. 6 . 1992-Hürriyet)

Ve TC de yakın zamanda Kürdistan'a 1500 imam daha tayin ediyor. (14. 5. 1992-Cumhuriyet)

İslamın Dışındaki Dinsel Gruplar

Kürdistan'da varolan azınlıklar, geçmişten bu yana hem sömürgecilerin kışkırtmaları, hem de çıkar ve dini çelişkiler nedeniyle mezalime uğramışlardır. Din, bu mezalimde önemli bir rol üstlenmiştir. Hıristiyan azınlıklar, Keldaniler, Suryaniler, Nasturiler ve Kürt olan Yezidiler ve benzeri inanç sahibi gruplar, inançlarından dolayı herzaman hem sömürgecilerin hem de bizzat müslüman Kürt halkının baskı ve zulmüne maruz kalmışlardır. İslamiyetin farklı dinsel inançlara bakış açısı katliamlara kadar varan bu zulmün itici gücü olmuştur Müslümanlık, işine gelmediği her dönemde karşıt dinsel grupların "katlini vacip" saymıştır. İslamiyetin kendisini diğer toplumlara kılıç zoruyla benimsetmesi gibi bir geleneği zaten başından itibaren vardır. Bu nedenlerle, sözünü ettiğimiz dinsel gruplar ibadetlerini gözden uzak gizli yapmak zorunda bırakılmışlar, bulundukları yörelerde hem maddi hem manevi baskı altına alınmışlardır. Yerlerini-yurtlarını terketmeye zorlanmışlardır.

"Kürdistan Kürtlerindir" gibi milliyetçi ve bu azınlıklar nezdinde de şoven yaklaşım yerine, onları da kapsayacak "Kürdistan Kürdistanlılarındır" şiarını rehber edinerek, dini ve ulus-azınlık farklılıklarından kaynaklanan güvensizlik ortamını yıkmak, onlarında, kendilerini ifade edebileceği kanalları açarak Ulusal Kurtuluş Mücadelesinde yer almalarını sağlamak gerekmektedir. Ve bunun içindir ki, devrimci proleter önderlik; hiç bir din, mezhep, tarikat vb. ayrımcılığı yapmadan, hiç bir mezhebe ve ya dinsel gruba "ilerici" ya da "gerici" damgası vurarak dinsel bölünmüşlüğü derinleştirmeye kalkmadan, ulusal ve sınıfsal mücadeleyi yüksekte tutan, tamamen laik, herkesin istediği dini izlemesi, ibatedini yerine getirebilmesinin sağlandığı ortamı yaratmakla yükümlüdür.

Sonuç olarak; yazımızın başında da belirttiğimiz gibi, ülkemizin, 20. yüzyıldan 21. yüzyıla geçerken hala sömürge statüsünden kurtulamamasını sadece din faktörüne bağlamıyoruz. Ama şurası da bir gerçektir ki, Kürdistan'ın parçalanmışlığından tutalım da, geribıraktırılmışlığına kadar, din faktörünün, bazan yan, bazan da öne çıkan bir rol üstlendiğini yadsıyamayız.

Bugün Filistin davasının Ortadoğu ülkeleri nezdinde genel kabul görmesinde müslüman yahudi çelişkisinin hiç payı yokmudur? Filistin topraklarının büyük bir kısmı İsrail işgali altındadır, ama bir bölümü de Ürdün egemenliğindedir, Ürdün'e karşı daha pasif bir tutum takınılmasında aynı dinsel-ya da Arapsal- kaygıları taşımanın rolü yok mudur? Kürdistan ulusal Kurtuluş Mücadelesi veren güçlerin, barınma, lojistik veya destek kazanma vb. nedenlerle Batı devletleriyle girdikleri ilişkiler, Ortadoğu ülkelerinde bir nevi "hıristiyan dünyasından medet umma" olarak algılanmakta ve KUKUM, yine bölge ülkeleri bakımından "müslüman ülkelerin bölünmesi ve böylece hıristiyan dünyası karşısında zayıf düşme" olarak da değerlendirildiğinden "müslüman birliğine" darbe olarak nitelendirilmektedir.

Din faktörünün bunca etkili olmasına, sömürgecilerin, sömürgeci statükolarını sürdürmek için dini her alanda kullanmalarına rağmen, gelişen Ulusal Kurtuluş Mücadelesi Hareketliliği içerisinde Kürdistan halkı artık bu karşı-politikayı sezmiştir. Nitekim İKDP'de olsun, IKDP'de olsun ya da YNK'da olsun, partilere oturan çizgi laiktir. K. Kürdistan örgütlerinde ise bu daha da belirgindir. (Burada akla hemen PKK'nın pragmatist tutumundan kaynaklanan faydacı zihniyet akla geliyor. Bu tutumun eleştirisi apayrı bir konudur. Kaldı ki bu konuyla ilgili ortaya koymaya çalıştığımız görüşler dolaylı olarak bu eleştiriyi de içeriyor.)

Bugün Kürdistan'ın dört "parçasında"da halkımız nezdinde yurtsever duygular, dinsel duyguların çok çok üzerindedir. (Güney Kürdistan'daki şeçimlerde Kürt İslam Partisi'nin oy oranı %5'lerde kalmıştır. Bk: Newroz Âteşi, sayı: 4, s. 58) Ortadoğu gibi dinlerin beşiği olan bölgemizde Kürdistan'ın bu özgüllüğü devrimimizin geleceği bakımından umut vericidir. Politikamız, bu elverişli durumu devrimimiz lehine derinleştirerek, ulusal bilincin yanısıra sosyal kurtuluş bilincini de yaygınlaştırmak olmalıdır. ■

Temmuz 1992

S. GÛLRÊZ

İSLAMİYET ve ULUSALLIK İLİŞKİSİ

Başlık, 'neden' sorusunu doğal ve kaçınılmaz olarak çağrıştıracaktır. Çağrıştırıyor. (Zaten amaçlanan da bu.)

Öyle ya, neden çok daha "güncel" (!?) konulardan herhangi biri değil. Ya da neden özellikle islamiyet ve ulusallık ilişkisi vb.vb. , sorular uzatılabilir. Ama tümünün yanıt bulmasının hareket noktası, yazının başlangıcındaki 'neden' sorusuna verilecek yanıtın içerisindedir.

Nedenler çok. İkisine değinmenin, 'neden' ve sonrasında gelecek soruların yanıtını verebileceğini sanıyorum. Ya da en azından, yanıt aramanın anahtarını vereceğini...

Nedenlerden İlki: Kürdistan'ı sömürgeleştiren devletlerin tümü (İran, Irak, Suriye ve T.C.) müslümandırlar. Ve bu iddialarından vazgeçme diye bir gelişme sözkonusu değil.

İkinci neden: Özellikle son bir kaç yıldır (İran'daki iktidar değişiminden sonra) kendilerine "Devrimci İslam" (!?) diyeninden tutalım da, düzene en yanaşık olanına dek, tüm islami çevrelerin Kürt ve Kürdistan konusuna gösterdikleri ilgidir.

Somut bu iki neden; islamiyetin ulusal soruna bakış açısını irdelemeyi, bu noktayı gün ışığına çıkarmayı gerekli kılıyor.

Hemen belirtmeliyim. Ve bilinmeli ki, amaç, bir Arap karşıtlığı değil. Bu kesin. İslamiyetin maddi-manevi tüm yönlerini tartışmak da değil,amaç. Olayın bu yönleri dışlanmıştır. En azından bu yazı bağlamında böyle olması gerekiyor.

Amaç: Araplaştırma artı asimilasyon eşittir islamiyet bağlamında ulusal sorunu irdelemek. Özel olarak da, İslamiyet Kürt ve Kürdistan ilişkisini sorgulamak. Halkımızın duygu ve nesnel yaşam dünyasında önemli ve büyük bir yer kaplayan dinselliğin, halkımızın ve ülkemizin sorunlarını çözmede ne oranda yardımcı olacağını, olanak sunacağını, daraltacağını bilmeye/ öğrenmeye çalışmaktır. Kazanımlarını ve yitimlerini bilincimizde konumlandırmaktır.

I

Araplaşmayla bütünleşen islamiyeti benimseyenin ilk yapacağı şey:"... hem ruhunu hem bedenini değiştir"mektir. (1)

Bir başka değişle, İslamiyeti benimseyen, benimsemek durumunda bırakılan ulus ya da bireyin atacağı ilk adım, tarihsel kökeninden kopmasıdır. Kendisine yabancılaşmasıdır. Geçmişini bir kalemde silip atmasıdır. İnsan olmanın çıkış noktasını, islamı benimsediği an'a endekslemesidir. Hem de değişmemecesine.Tartışma götürmemecesine...

İslamiyet, Arap toplumunun yaşamına yerleşip egemen oluncaya dek, içsel bir olgu ve doğal olarak, Arap gelenek ve yaşamının motiflerini taşır. Bunun yadırganacak tarafı yok. Bırakalım yadırgamayı, doğal ve toplumsal yasalarla uyumlu bir gelişme. Gelgelelim Arap yarımadasının göçebe ve yerleşik Araplarını devlet birliği içinde eritmesinden sonra bu özellik: tümüyle ters uçta yoğunlaşmıştır. İçsel olan olgu, dış dünyayı "değiştirme"nin aracı olmuştur. Bir "Dünya nizamı" olma iddiası, fetih hareketiyle birleşince, fethedilen toplumların Araplaştırılması "doğal" (!) ve tanrı emri bir yasa olmuştur.

Bu anlamda Arap "büyüklük" şovenizmi, gelenek ve tarihsel birikim olarak dine yerleşmiş.Yetmemiş; "... Doğrusu tehvid (*) dini olan müslümanlık, bir tek din olarak sizin dininizdir..."(2) biçiminde,"değişmez anayasa" Kur'an'da somutlaştırılmıştır.

Burada,'iyi de, bunun Araplaştırmayla ne ilgisi var? Allah bunu tüm insanlar için gerekli kılmıştır' itirazları yükselebilir.

İslamiyetin "değişmez anayasası" Kur'an'a bir göz atıldığında, bu tür itiraz soruları ve noktalarının gereksizliği hemen anlaşılacaktır.

İşte örnek:

"Biz bu Kur'an'ı yabancı bir dille ortaya koysaydık;'Ayetleri uzun açıklamalı değilmiydi? Bir Arap'a yabancı dille söylenirmi ? 'derlerdi".(3)

' Tamam da ne ilgisi var ?' denecektir. Ancak dikkat edilirse, hitap edilen toplum Araplardır.Hitap dili Arapçadır. Bu da yeterli görülmemiş olacak ki; "... Bugün size dininizi bütünledim, üzerinize olan nimeti tamamladım, din olarak size islamiyeti beğendim" (4) denilerek, Arapların dininin hangisi olduğu/ olacağı belirleniyor. Adına din seçilen toplum, Araplardır. Seçilen din'in dili Arapçadır.Baştan aşağı, soldan sağa Araplık egemendir. Tıpkı Tevrat ve Yahudilik gibi.

Bu kadar açık niteliklere itiraz etmek, en hafif deyimle,'görür kör'lüktür.

Anlaşılabileceği gibi, yukarıdaki örnekte ve Kur'an'da Araplık ve onların dışında bir olgu yok.Eşdeyişle, ırksal özellikler üstü bir belirlemeden sözedilmiyor.Bu belirlemeye, islami kesimlerden,'Kur'an Kavimlerin varlığını kabul eder, kavmiyetçiliği rededer' biçiminde yanıt verilecektir. Kur'an'ın kavimlerden sözettiği,sözetmek kabullenmekse o anlamda kabulettiği doğrudur.Ancak bu bile yarım doğrudur.Eksiktir.Çünkü anılan kavimlerin tümü, din temelindeki kavimlerdir ve onların

www.kurdi-vakfi.org

karşıtlarıdır.

Bunu ulus öncesi anlamında, ulusun temel yapısının asli unsuru olarak alsak bile, yine de açıklık getirilmesi gereken bir nokta var.

İslami çevreler, kavim sözcüğünü, ulus-millet anlamında kullanırlar. Öncelikle bunun doğru bir anlamlandırma olmadığı bilinmeli. Çünkü ulus, kapitalizm çağının bir olgusudur. Bu anlamda, islamiyetin ulusal özellikleri tanıdığı doğru değildir. En azından ilk çıkış yıllarında böyle olduğu kesin.

Öte yandan; kavim kelimesinin anlamı; insan topluluğu, ya da bir peygamberin gönderildiği topluluk, ya da bir başka anlamıyla; hısım-akraba'dır. İslami söylemde önemli bir yeri olan"Cahiliye Dönemi" Arap topluluğu, hısım-akrabalık bağlamında onlarca kabile-kavim-den oluşmuştur.Demek ki, kavim sözcüğü ulus olgusunun anlamını vermiyor.Doğaldır da.Verdiği anlam: hısım-akrabalık boyutudur.Ve kavim'in sınırlarıda bununla belirlenmiştir.Kavmiyetçiliğe karşı çıkışın gerekçesi de buradan güç almaktadır.

O dönem Arap kavimleri - ya da genel anlamda ulus olmanın önceli diyebileceğimiz toplumsallık - bir tanrı / put simgesiyle bütünleşiyor. Onunla vücut buluyor. Kendisini onun aracılığıyla ifadelendiriyor. Araplar da o dönemde, onlarca tanrı / put'a inanan kabileler durumunda. Kabileden devlete yürüyüşte, parçalanmayı getiren olgu, doğal olarak, reddedilecektir. Yanlış olan bir olgunun, toplumsal - devlet oluşumunun anayasası olarak benimsenen düşünce ve kurallar dizgesinde yer almaması, yasak edilmesi doğaldır. Anlaşılırdır. Olumlu bir gelişmedir.

İslami çevreler, kavim sözcüğünü, ulus-millet anlamında kullanırlar. Öncelikle bunun doğru bir anlamlandırma olmadığı bilinmeli. Çünkü ulus, kapitalizm çağının bir olgusudur. Bu anlamda, islamiyetin ulusal özellikleri tanıdığı doğru değildir. En azından ilk çıkış yıllarında böyle olduğu kesin.

Ala YEKÎTÎ'nin 22. ve 23. sayılarında yayınlanan "İdeoloji ve Din" makalesinde, Kavmiyetçiliğe karşı çıkıp, Arap toplumunun birlikteliğini sağlayan bu anlayışın, o günün dünyasında, meşru bir ilerilik olduğuna işaret etmiştim. Devamla, "Her büyük ideoloji ve felsefe, - kendisini ortaya koyduğu andan başlayarak - en geniş genelliğe, evrenselliğe yönelir. Bu ideoloji / felsefe; evrensel bir anlamı olan tarihsel amaçları ve çıkarları, belli bir süreç taşıyan sınıfı temsil etmiyorsa - ve etmediği ortadayken - evrenselliğe yöneliyorsa, yönelişi haksızdır. Gericidir." belirlemesinde bulunmuştum.

Bu belirlemeyle üstteki paragraflarda anlatılanları bütünleştirdiğimizde; gerçek çıplak durum ortaya çıkmaktadır. O da TC'nin sınıfsal - ulusal farklılıkların üzerini örten "sınıfsız, imtiyazsız kaynaşmış bir kitle" anlayışının, çok daha erken çağlarda islamiyette vücut bulduğudur. Böyle bir anlayışın Kürt ve Kürdistan davasına, günümüz dünyasına getirebileceği bir şey yoktur.

II

Anılan özellik, salt islamiyete özgü bir nitelik değil. Çıkıştan belli bir aşamaya kadar, tüm tek tanrılı dinlere özgüdür. Ancak hristiyanlık bu konuda daha esnektir. Onu buraya iten nedenler var. Yani kökensel bir özellik değil. Feodal toplum döneminin dogmatik hristiyanlığı, gelişen kapitalist üretim ilişkileriyle girdiği kavgayı yitirdiğinde, esnemek durumunda kalır. Çünkü kapitalizm, toplumsal gelişmenin önünü açıyor. Toplumsal enerjinin akacağı kanalları genişletiyor. Hristiyanlık ise engelliyor. Tıkıyor. Engel olanın fırlatılıp atılacağı gerçeği, esnekliği benimsemeye götürüyor hristiyanlığı. Böylece dinsel kastın kültür, gelenek, görenek ve bunların maddi gerçekliği olan dili; Fransızca, İngilizce, İtalyanca, Almanca gibi ulusal dil ve toplumsal değerlere terketmek zorunda kalıyor. Esnekliğin başlangıç noktası burasıdır.

Bu anlamıyla hristiyanlık, islamiyetten bir adım ilerdedir. Çünkü toplumsal ve tarihsel yasalarla uyuşma özelliğini gösterebilmiştir. Özünü değiştirmeden ve kendi yaşam alanını genişleterek yapmıştır bunu.

İslamiyet ise bunu kökten reddeder. Küfr (**) sayar.

Kendini varettiği dönem içerisinde, bu anlayış, mantıklı olabiliyor. Çünkü bir devlet yapılanıyor. Yapılanma, amaçlarını olanca çıplaklığıyla ortaya koymayı gerektiriyor. Arap toplumunun o dönemi açısından anlaşılır olan bu durum; tarihsel koşul ve köklerinden koparılıp onlarca yüzyıl sonrası toplumsal ortamına taşındığında, mantıksallık ve anlaşılır olma boyutlarını aşıyor. Bir dogmalar bütünü / kültür olarak konumlanıyor. Bu anlamda 'kavimleri kabullenen, kavmiyetçiliği reddeden' islamiyet, tepeden tırnağa Arapçılığın dünyaya tahsis edilmesinin aracı oluyor. Ve bunu evrensellik, "enternasyonal"lik (?!) adına yapıyor. Ne adına olursa olsun, bu konumuyla, her yönüyle asimilasyoncu bir kimliği sahipleniyor. O dönem Arap yarımadasının toplumsal yaşamını düzenleme noktasında doğal olan bu özellik, böylece, doğallığın sınırlarını aşıyor. Dışa, yabancıya yönelik olarak işleyen ve onları kendileri olmaktan alıkoyan bir niteliğe bürünüyor.

Tanrı adına, ya da ne adına yapılırsa yapılsın; haksızlığın, yasa tanımazlığın kılıfıdır bu. Nereden ve nasıl bakılırsa bakılsın,adı ve niteliği, zorlamadır. Türkçülük, Farsçılık, Arapçılık,İngilizlik ya da İtalyanlık adına yapılmasıyla bunun hiçbir farkını

www.serxwebun.org

göremiyorum."Ruh"en ve "beden"en kuşatılmadır.Eritmedir.Asimile etmedir. Asimilasyon'un sözlük anlamı: yabancıyı kendine benzetmedir. Kendi kılmaktır. Öz değerlerine yabancılaştırmaktır.

Bunu gerçekleştirmenin yolları çeşitlidir. Asimile etme eyleminde kalıcı olan; yabancıya, dış olana,dilini, kültürünü,düşünüş ve yargılama biçimini, törelerini, geleneklerini unutturmaktır. Kendi gelenek,kültür,görenek,yargılama ve algılama ve mantıksal yapısını, o toplumsal toprağa dikmektir. İkame etmektir. Ekonomik üstünlüğün olmadığı yerde bunu sağlamanın yolu, zordur,şiddettir.(İslamiyet-şiddet ilişkisi ayrı bir yazı konusudur. Bu nedenle burada ayrıntıya girilmeyecek.)

Karşıdakinin gelenek, görenek, inanç ve kültürel değerlerini küçümsemek, onu yoksaymak, aşağılık kompleksine sürükleyerek boyun eğdirmek bir diğer yöntemdir. İslamiyette iki yöntem de kullanılmıştır. Halifeler dönemiyle başlayan ve yüzyıllar süren büyük fetih hareketlerinin kaynağı, nedenlerinden biri de budur.

Bu anlayış, kaynağını, islamiyet öncesi göçebe, yağmacı ve talan ekonomisi üzerine oturmuş Arap toplumsal yaşamında ve yapısında buluyor.

Böyle olduğu için de, "kavmi tanıyan" islamiyet, kavmin özelliklerini reddediyor. Görmezlikten geliyor. Dolayısıyla halk - giderek ulusal - birikimlerinin sahiplenilmesini "günah" addediyor. Örneğin NEWROZ BAYRAMI, islamiyete terstir. Günahtır. (5)

Neden mi? Çünkü kavmiyetçiliği çağrıştırıyor. Öyleyse doğal olarak (!!) yasaktır. Yanlıştır. Günahtır. Ama öte yandan: islamiyet öncesi Arap özellikleri, islami kurallar olarak kutsanıyor. İslamiyeti benimseyen, benimsemek zorunda kalan halklara dayatılıyor.

İşte bir kaç örnek:

İslamiyet açısından kutsal ve sevap sayılan üç aylar, islamiyet öncesi Arap kabileler konfederasyonunun, kabilelerin birbirleriyle savaşmayı tatil edip, alış - veriş yaptıkları, pazar ve panayırlar kurdukları aylardır. Regaip Kandili'nin kökeni, annesinin Muhammed'e hamile kaldığını farkettiği (!) gecedir. Mevlid Kandili, Muhammed'in doğum günüdür. Berat, Kadir ve Miraç Kandilleri de, birinci örnekte gösterilen "barış ayları" "pazar-panayır ayları"nın önemli günleridir.

Bu örnekler, "kavmi tanıyan, kavmiyetçiliği reddeden" islamiyetin açmazıdır. Açmaz olarak uç veren nokta, islami düşüncenin, burjuva milliyetçiliğiyle çakıştığı noktadır. Farklılık, birinin milliyetçilik, diğerinin islam ümmetçiliği adına gerçekliği reddetmesidir. Verili olanı sahiplenme, onun sınırlarını daha da genişletme ve pekiştirme ikisinin de vaz geçilmez özelliğidir. İşte örnek:

"..... Biz müslümanlar olarak mevcut sınırların dahi emperyalizmin bize dayattığı suni sınırlar olduğunu iddia ediyor ve ümmetin kucaklaşmasını ümit ediyor, ideal olarak taşıyorken, herhalde bugünkü toplumun parçalanmasını istememiz, ayrılmasını istememiz mümkün değildir." (6)

Bu anlayış sahibinin "ayrılmasını isteme"diği, Kürt ve Kürdistan'dır. Dün bu görüşleri Türk milliyetçiliği adına savunup sahipleniyordu. Bugün islam ümmeti adına (burada anılan görüş, salt Türkiye toprağı üzerindeki müslümanların özgün görüşü olmadığı da bilinmeli).

Bu kısacık alıntıdan da görülüp anlaşılacağı gibi, Türk burjuva milliyetçiliğinin ve şovenizminin de, islamiyetin de harcı aynı. TC'nin Lozan'da gerçekleştirip sahiplendiği ve sol küçük burjuvaları da eğiten tez, burada islamiyet adına savunulup sahiplenilmektedir. Farklı şovenizmlerin garipsenmemesi gereken buluşmasıdır bu.

İslami anlayışı, ulusal sorunları çözme formülünün anahtarı, "ümmet" sözcüğüdür. Ancak gerçekten de, bu sözcük ne oranda yüklenilen anlama yanıt veriyor. Bunu açıklığa kavuşturmak, konuyu daha da anlaşılır kılacaktır.

Ümmet sözcüğünün anlamlarından biri; "bir peygambere inananların tümü"dür. Bu konuda tartışmaların olduğu biliniyor. Şöyle ki; ümmet yalnızca inananları kapsayacak kadar dar çerceveli değildir deniliyor. İnananlar ve inanmayanların bulunduğu ve kendilerine bir peygamberin gönderildiği insan topluluğudur deniliyor. Böyle olsa bile, yanlızca kapsamın genişletildiği, özünün değişmediği hemen kendini gösteriyor. Görüntüsel bir ayrılık sözkonusu.

İkinci anlamı:'bir dille konuşan insanların tümü'dür.

Şurası açıktır. Ümmet kavramının her iki anlamı ve itiraz noktası-da dahil, ulusal soruna ve diğer bir çok soruna olduğu gibi, çözüm getiremiyor.Ulusları Araplaşmaya zorluyor. Araplaşmaya davet ediyor. Asimilasyonu dayatıyor. Bu kesin.

Nasıl mı?

'İnananların ve inanmayanların bulunduğu ve kendilerine bir peygamberin gönderildiği insan topluluğu' Arap topluluğudur.'Bir dille konuşan insanların tümü'nün sınırı birinciyle bağlantılı olarak ele lanıdığında, karşımıza yine Araplık çıkıyor. Bu anlamda islamileşmek, ümmet sayılmak, kaçınılmaz olarak Araplıkta somutlaşıyor.

Bu kesinlik, 80'li yıllardan günümüze uzanan zaman diliminde, kendisinden sözettiren islam - Kürdistan - Kürt ilişkisi bağlamında sunulan "çözüm"ün (!?) nesnel hiç bir gerçekliğe dayanmadığının kanıtıdır. Aynı zamanda. Örnek mi? İşte Doğu Kürdistan'ın durumu ve islami toplumun "labaratuvar"ı İran sömürgeciliğinin ilişkileri.

Gerçek şu ki, ümmetçi anlayışta, toplumsal ve tarihsel yasalar hiçe indirgeniyor. Ve toplumsal yasaların üzerine, 1400 yıl öncesinin Arap topluluğunun kalıpları konuluyor. Gerçeklik kalıplara uymuyorsa, kalıp değil, gerçeklik atılıyor. En azından bu amaçlanıyor. Bu anlayışa göre, islami çözümün hayatiyet kazanmasının yolu; halksal, ulusal özellikleri tasfiye edecek olan islamın "kutsal terör"ünden, bu terörü kutsamaktan geçiyor.

"Kur'an'i bakış açısı"nın kavimleri ne oranda ve

hangi anlamda tanıdığına değinildi. İçi, kapasitesinin çok üzerinde anlamlarla dolduran kavmin sözel düzeyde benimsenmesi, tanınması zorunluluktan. Çünkü günümüzün nesnel bir gerçekliği. Bu gerçekliğin yadsınması, onu islam (Arap)laştırmaktan vazgeçmek anlamına geliyor. Kavim benimseniyor, ama öte yandan, onun tarihsel gelişim sürecindeki birikimleri, ruhsal/manevi-maddi değerleri ve özlemleri yadsınıyor. Yok sayılıyor. Bu, "benimsiyoruz, tanıyoruz" açıklamalarına rağmen, korkunç bir aldatmacadır. Şaşırtmacadır. Ulusların kimliklerini unutturmak, değerlerini yoksaymak için tatlandırılmış narkozdur. Ve bu belirlemeler birer iddia değildir. İslami gerçekliğin tastamam anlatımıdır.

İslami kesim, "biz kavmin özelliklerini kabulediyoruz, çözüm yöntemimiz içinde buna kesin yer var diyemez. Diyemez çünkü, böyle söyler ve bunun gerektirdiği gibi davranırlarsa, suç, sapkınlık ve ümmet birliğini parçalayan özellikler olarak gördükleri "..... islamla kamufle edilmiş bu **ulusal kirlilikleri**" (7) (abç) kendi elleriyle beslemiş olacaklardır. Küfre dahil olacaklardır.

Gerçek şu ki, ümmetçi anlayışta, toplumsal ve tarihsel yasalar hiçe indirgeniyor. Ve toplumsal yasaların üzerine, 1400 yıl öncesinin Arap topluluğunun kalıpları konuluyor. Gerçeklik kalıplara uymuyorsa, kalıp değil, gerçeklik atılıyor. En azından bu amaçlanıyor.

Burada, PİK (Partiye İslame Kurdistan) gibi milliyetçi - islamcı politikalar savunan grupçuklar sözkonusu edilebilir. Bu grupların sınıfsal tahlili ayrı bir yazı konusudur. Ancak şu kadarı söylenebilir. Bunlar bizim Kürt - İslam sentezcilerimizdirler. İşin bu yanı böyle ama, anılan grupçukların islam sayıldıklarını pek söyleyemeyiz. Bizim açımızdan değil. İslami kesim bunları böyle görmüyor. "Devrimci islam" ya da Hizbullahi anlayış, bu çevreleri, ".... Türkiye'de kuşatıcı ve topyekün bir islami hareketin önündeki engel olan milliyetçi saplantıların Kürt kökenli müslümanların oluşturduğu harekete etkilerinin de engellenmesi ve uzun vadede karşı - devrimci bir kimliğe bürünebilecek bu eğilimin bugünden bertaraf edilmesi" (8) gereken kesimler olarak alıyorlar.

Hizbullahi anlayış ya da "Devrimci İslam"ın tavrı, özüne uygunluktur. Bu nedenle islami , yukarıda değindiğim tavrı beklemek olanaksızdır. En azından şimdilik. Olanaklı olabilmesinin yolu, islamiyetin, hristiyanvari bir reformdan geçmesini gerekli kılıyor. Bu olmayacağına, olmadığına göre, tarihsel - toplumsal yasaların hiçe indirgenip, ulusal ve halksal özellikleri hesaba katmamak tek çıkar yoldur. "Tanıyoruz" dendiğinde bile alttan alta pişirilen budur. Bu anlamda Kürt ve Kürdistan sorununa duyulan ilginin temeli, Türkçülüğün elde kaçırması kesin olan yağlı parçayı, bir başka adla, ama aynı amaçla ele geçirme, elde tutmadır.

Görülebiceği gibi, islami anlayış, dünyanın diğer sorunlarına olduğu gibi, ulusal sorunlara da çözüm getiremiyor. Buna rağmen, dinsel önderlikten çok, ulusal özellikleri öne çıkmış Kürdistanlı ulusal ayaklanma önderlerini sahiplenmek neyin nesi oluyor? Bu konu da samimi yanıt veremiyeceklerdir. Ama belirtmeliyim ki, bu tutumları, aldatmacadır. Arap şovenizminin açtığı dükkanın vitrinini Kürt mallarıyla süslemektir. Kürt müşteri avcılığıdır. Temelsiz, çarpıtılmış bir gölge oyunudur. Kürdistan'ı elden kaçırmamak için atılan "güvercin taklaları"dır. "Şahin taklaları" at'tır)maya meşru zemin hazırlamaktadır.

Şeyh Mahmudê BERZENCİ, Şeyh Saidê PÎRAN, Seyyid RIZA ve Osmanlı sömürgeciliğine karşı bölgesel/ulusal ayaklanmaların başını çeken önderler, mezhepsel farklılıklarına karşın, islamiyeti benimsemişlerdi. Bu yadsınamaz. Bununla birlikte, ulusal ayaklanmaların bu önderleri, islami anlayışın reddettiği Kürt - Kürdistan milliyetçiliğinin nesnelliğini kavramış milliyetçilerdi aynı zamanda. Dolayısıyla ulusal özelliklerin belirleyici olduğu; anılan özelliklerin, duygu dünyalarına çöreklenmiş Araplaşmaya ağır bastığı oranda, ulusal sorunu sahiplenmişlerdir. İslam - Arap olmaktan uzaklaştıkları oranda, Kürt - Kürdistan gerçekliğiyle yakınlaşmış, onu sahiplenmişlerdir. Sahiplenişin gereklerini yerine getirmeye çalışmışlardır. Bu bağlamda onlara damgasını vuran, ulusal özellik ve nitelikleridir. Dinselliğin burada yer almasıysa, toplumsal nesnellik, bilinç düzeyleri ve eğitimlerinin - alışkanlıklarının boyutuyla ilgilidir. İlintilidir.

Son bir nokta: İddia edildiği gibi, islamiyet, Kürdistan sorununa çözüm getirmiyor. Aksine, mezhepsel farklılıklardan dolayı, dün olduğu gibi bugün de, ulusal - devrimci dinamiklerin parçalanmasında doğrudan rol alıyor. Kürdistan tarihi bunun somut örnekleriyle doludur.

Görülüyor ki, ulusal - toplumsal kurtuluşumuz, ulusal özelliklerimizi sahiplendikçe, bunu sınıfsal - ülkesel bilinçle donattıkça olanaklıdır. Bu anlamda bilerek/bilmeyerek Araplaşmayı savunanların sorunumuzu sahiplenip çözüm getirmeleri beklenmemeli. Öte yandan; yüzyıllar öncesinin bilinç düzeyini aratırcasına, dinsel söylem ve çözüm yöntemlerini öne çıkarıp kitleselleşmeye çalışan küçük - burjuva, ulusal - devrimci çevrelerin de köklü çözüm getiremeyecekleri unutulmamalı. Çünkü bu pragmatik ve eklektik yaklaşım, Kürdistan'ın devrimci dinamiklerini oluşturan güçler arasında kuşkuları besliyor. Dahası, Araplaştırma politikasını güdenlere, istemeyerek de olsa, gizli destek sunmuş oluyor.

Sonuç olarak; ulusumuzun ve Kürdistan halk mozağinin dünyasında bir "duyuş biçimi" olarak yer edinmiş değerleri okşayarak kendi gerçekliğine yabancılaşmaya açık kapı bırakmak yerine ülkesel, ulusal ve halksal gerçekliğimizin bileşenleri olan demokratik değerlerimizle kurtuluşu örgütlemeliyiz. Bunu tüm alanlara taşıyıp, devrimimizin teorik pratik yapı taşları olarak konumlandırmalıyız. Ve bu görevin herkesten önce ve kesimden çok, biz Kürdistan proleter hareketinin öncelikli görevi olduğunu bir an olsun unutmamalıyız. Gereklerini yaşamımızın her adımında yerine getirmeliyiz. ■

Ağustos 92

(*)- Tehvid'in sözlük anlamı: "Yahudileştirme, yahudileştirilme"dir. Buradaki anlamının, Araplaştırma ve Araplaştırılma olduğu açıktır.

(*)- İslami terminolojide bu sözcüğün anlamı: "1- Allah'a ve dine ait olan şeylere inanmama, Cenab-ı hakka ortak koşma. 2- Dinsizlik, imansızlık. 3- İslam dinine uymayan inanışlarda bulunma"dır.

Yararlanılan Kaynaklar

1- H. PIRENNE; Hz. Muhammed ve Charlamange, (Birey ve Topl. Yay., Sevinç Matbaası, Ankara), s. 186

2- Kur'an'ı Kerim ve Türkçe Anlamı (Meal), (Diy. İşl. Bşk. Yay., 8. Bas., 1982, Ank.) "Enbiya Suresi, 92. ayet.", s. 329

3- 2 Nolu kaynak, "Fussılet Suresi, 44. Ayet", s. 480

4- 2 Nolu kaynak, "Maide suresi, 3. ayet", s. 106

5- "TC'nin Kürt Realitesi; Önce tanı Sonra Katlet", Dünya ve İslam Dergisi, (Bahar 92) sayı: 10, s. 9 (İmzasız yazı. Aynı anlayışa bir diğer örnek; adı geçen Derginin 7. sayısındaki İ. Aksu'nun, "Kürt Meselesi ve Ulusçuluk" isimli makalesinde de var.)

6- M. PAMAK; "Müslümanlar ve Kürt Sorunu Üzerine" Dünya ve İslam, (Bahar 92) sayı: 10, s. 139

7- M. PAMAK; 6 Nolu kaynak, s. 132

8- A. GERMİYANİ; "Irak Kürdistan'ında Amerikancı İslam Anlayışını Kaldırmak İçin Çalışıyoruz" (Röportaj) Tehvid Dergisi, Sayı: 3, s. 23. (Aynı Anlayışlar, Tehvid Dergisinin Sayı: 9, s. 23'teki N. ŞİRİN'in "Siyasi İlhal ve İnhıraf Arasında Kürdistan ve İslami Kurtuluş" yazısında ve yine aynı yazarın Tevhid Dergisinin sayı: 26, s. 61'teki yazısında da görülebilir.)

OZAN ŞAHİN

Birinci Kaseti Çıktı

Dersim Yöresinin Dimilli Türkülerini çağdaş bir yorumla seslendirdi...

A

- Muy Daê Lemın
- Koê Muzır dumano
- Doê Ma Serdeno
- Hay, Lo, lo
- Axdado
- Ax Welat

B

- Hey gulê
- Daê Welat Şirono
- Duzgın baba
- Mırcano
- Göyliya
- Halê Ma niaro

Dağıtım: YNK 0221/322 458
Kejal Lübeckerstr. 28, D-Köln 1
0221/73 83 82

Axdado

Lo, law Axdado, babê mı ebe çeti,
Seid Rızai pısula Wente, Canaze diare
Gul babun de meti

Dê wai wai, de wai
De, Ali, Ali, braê Felekê kani,
Aliê mı tu serê xu wedere,
De wê Dersımi têda bi xali
Lo, Law Axdado, babê mı melê bali,
Mı √a'dover ra berbenê, Lo, lawe ciniki u domani

Seyit Vano, revejime
Dower ra gınê cı, mordemê cani,
De wai wai, de wai wai
De Aliê tu serê xu wedere
Dewê Dersimi teda bie xali

BİREY VE TOPLUM İLİŞKİLERİ

Hasan ASGARÎ

GEÇMİŞLE GELECEK ARASINDA BELİRLEYİCİ BİR UNSUR OLARAK KÜRDİSTAN'DA YENİ - İNSAN

Giriş:

İnsanların bazen yüksek bir bilinçli faaliyetin ürünü olarak ve bazan kendiliğinden de başlamış olsa, kendi tarihlerini bizzat yapmak için başvurdukları her toplumsal başkaldırının yenilgiye uğraması durumunda olduğu gibi,bir kez daha başlayan/ başlatılmak istenen aynı türden faaliyetlerinin içeriği ve yöneliminin anlaşılmasında da, Marks'ın şu ünlü pasajı hep öğretici olmuştur: " Hegel bir yerde, şöyle bir gözlemde bulunur: bütün tarihsel büyük olaylar ve kişiler hemen hemen iki kez yinelenir. Hegel eklemeyi unutmuş, birinci kez trajedi olarak, ikinci kez komedi olarak."

Marks'ın buradaki tarihsel bakış açısının anlaşılması, konumuzun bir bakıma asıl içeriğini hemen ortaya koymalarındaki pratik yararları ve dönerek bu içeriği güçlendirmeleri açısından, şu iki kategorinin kısaca da olsa açılması gerekiyor. Bilindiği gibi, trajik -olan ile komik - olan, dünyanın dramatik bütünselliği içindeki tarihsel - toplumsal süreçlerden ve genel olarak, yaşanan gerçeklik ile insan idealleri arasındaki ilintiden doğan ve en somut şekliyle dramatik sanatlarda kendilerini ortaya koyan estetiksel kategorilerdir. Bu kategorilerin, nesnel gerçeklik ile insanal ideallerin çatışmalı ilişkilerini imgesel olarak verişlerindeki çok - katlı anlam yükleri gözönüne alınarak toplum bilimlerine aktarılması, insanın **kurucu ve bütünsel kılıcı** ve bu nedenle en yetkin bilinci olan politik bilincini güçlendirmelerinde ve zenginleştirmelerinde oynadıkları önemli rol nedeniyledir.

Trajik - olan, gerçeklik karşısında ideal olanın yenilgiye uğrayışıdır, ya da daha anlamlı bir tanımla ve Engels'in bir yerde yazdığı gibi, trajik çatışmayı doğuran, " tarihi bakımdan zorunlu postüla ile gerçekleştirilmesinin pratik imkansızlığıdır." Komik - olan ise, aynı çatışmada, ideal olan'ın gerçek olan ile çatışmasında, insanların idealleriyle çelişen, bağdaşmayan ve ona düşmanca olan tüm yalınkat ve aykırı olaylarda dışa vuran ve karşısında acı ve neşeli bir alay duygusu uyandıran çelişik olaylardır.

Sözü Kürtler'in tarihsel trajedisine, sömürgeci baskı altında kimliksiz kılınmış ve yok sayılmış bir halkın, Kürtler ve Ülkeleri Kürdistan'ın hem kahramanları ve hem de üzerinde gerçekleşen sahnesi olduğu trajedisine getirmek istiyoruz. Bir yanıyla bu, ancak diğer yanıyla da , bunu bizzat bu trajediye son vermek isteyen ulusal kurtuluş mücadelesi süreci açısından ve bu süreci yepyeni bir içerikle doldurmak isteyen ve ML bilinçle yüklenerek Kürdistan'ı dönüştürmek ve geleceğin " uyum" dünyasında tüm insanlıkta erimeği hedefleyenler açısından irdelemek istiyoruz.

Bu bakımdan kavramın önemini yineleyerek ve tarihsel bir gönderimde bulunarak örneklersek, Fransız Jakobenler'inin yenilgisi ve Robespierre'in giyotine gönderilmesi bir trajedidir ve dolayısıyla insanlığın en büyük tragedyalarından birine örnek oluşturur. Bir kere, temsil ettikleri sınıfla sınırlı değillerdi ve o zamana kadar ki insanlığın en soylu idealleri ile yüklü olarak devrim sahnesindeydiler; Büyük Aydınlanmacı filozof Rousseau kulaklarına " eşitlik" fikrini fısıldamıştı; bu nedenle insanların genel iyiliği için çalıştıklarını sanıyorlardı, ancak gerçekte burjuvazinin sınıfsal çıkarları için savaştıklarını belkide hiç bilemediler. Öyle ki o denli görkemli ve radikal tarzda yürüttükleri savaşın gerçek anlamını kavrayamadılar, belki süreç içinde Robespierre gibileri bundan kuşkuya düşmüş olabilirlerdi, ancak belki de tam böyle bir anda, Saint Just ile birlikte giyotine gittiler. Bu nedenle Marks, bir yerde durumu "**devsel bir yanılsama**" olarak tanımlıyor; gerçekten de, Kutsal Aile'de anlattığı gibi, "Romalı Kıyafeti" içindeki Robespierre'in trajedisi, azçok antik Yunan toplumunda içeriği doldurulabilmiş ve oradan alınmış **erdem idealini, adaletin,** bireysel çıkarın egemen olduğu gerçeklikte, yani burjuva toplumda hakim kılınmak istenmesinin imkansızlığında kendini açığa vurur. Başka bir deyişle, aslında gelişmesi içinde tüm insanal değerleri anlamsız kılan burjuva gerçeklik karşısında, yenilgiye uğrayan bizzat erdem idealinin kendisi, dolayısıyla Robespierre'in kendisidir.

Ama, gerçekten de ne devsel bir yanılsama ve devrimci demokrasinin içeriğini dolduran Jakobenizmin hala günümüzü etkileyen içeriğine baktığımızda, bu yanılsama sahiplerinin, bunun için giyotine bile gitmeye değer diye düşündüklerini söyleyebiliriz! Bunu, devsel yanılsamanın tüm açıklığıyla, giyotine giderken Saint Just'un insan hakları tablosunu göstererek, "C'est Pourtant moi qui ai fait cela!" (Bunu yapan gene de benim!) dediği zaman açığa çıktığını gözönüne alırsak daha iyi anlayabiliriz. Marks'a göre, bu tablo, "tastamam, içinde yaşadığımız **iktisat ve sanayi** koşulları ilkçağ koşulları olmaktan ne kadar uzaksa, kendisi de ilkçağ toplumu insanı olmaktan o kadar uzak bir **insanın hakkını** ilan ediyordu."

Ortadoğu'da nice barbar kavimler ve güçlerin talan ve katliamlarına uğrasa da, nice emperyalist ve sömürgeci hesap ve uygulamaların kurbanı olarak paramparça edilmiş olsa da, hayranlık ve saygı uyandıracak kadar yaşama tutkuyla bağlanan Kürtler'in trajedisi ise, bütün bunların köklü bir inkarı olarak her Kürdün gönlünde yatan Bağımsız ve Özgür Kürdistan idealine bir türlü ulaşamamasında anlamını buluyor. Sömürgeci, geri ve arkaik ilişkilerin havasını zehirlediği Kürdistan'da Kürtler, asırlardır acısını çektikleri trajedinin aşılması umudunu hiç yitirmediler; bütün başkaldırılarının içeriğini hep bu umut doldurdu, bütün yenilgilerinde ise, diğer şeylerin yanısıra, tarihsel-toplumsal sınırlılıkları içerisinde adeta birbirini tekrar eden başkaldırı önderliklerinin yetersizlikleri en önemli etken oldu. Nesnel ve öznel koşullara ilişkin daha birçok şey söylenebilir, ama Kürtler'in trajedisi bu kadar uzun ve acılı olduysa, bunda, tüm bu ilişkilerle avamca hesaplaşacak ve koparıp atacak kendi Jakobenlerini bir türlü yaratamamış olması belirleyici bir etkendir.

Ama, bugün çok doğru olarak söylendiği gibi, Kürtler, herzamankinden farklı ve topyekün ayakta olarak kendi rönesanslarını yaşıyorlar. O halde, her halk gibi Kürtler de kendileri için ideal olan ne ise ona ulaşmayı hakediyorlar. Ancak, Kürtler için ideal-olan'a ne zaman ve hangi içerikle doldurmuş olarak kavuşulacak sorusu can alıcı bir önem taşıyor. Bunun için zamanın akışını beklemek gerekli; ancak, bilindiği gibi, geçmişine eleştirel olarak bakıp, ondaki olumlu ve olumsuz ögeleri ayrıştırarak olumlu olanları bir gelecek kurmanın bileşeni haline getirmeye çalışan her halkta olduğu gibi, Kürtler'de de, **yeni insan**'ın yaratılması ve yetkinleştirilmesi sorununu bazı öncüllerin belirlenmesinde önem taşıyor. Aslında her devrimin merkezi bir sorunu olarak yeni insanın yaratılması, gerek devrimin mantıksal sonuçlarına ulaşmasında ve gerekse derinleştirilerek sürekli kılınmasında olduğu gibi, **yeniden başlamak** gerektiğinde de tarihsel belirleyici bir unsur olarak belirginleşir. Çünkü, halklar, aynı zamanda tarihin hem öznesi hem de nesnesidirler, bu bakımdan tarih, eninde sonunda akışına kendi bireyselliklerinin damgasını vuran insanlar tarafından yaratılır; işte bunun için Marks, "İnsanların toplumsal tarihi, bilincinde olsalar da olmasalar da, her zaman kendi **bireysel gelişimlerinin** tarihidir" der.

Sorunun bu şekildeki konuluşu, bizi ister istemez **birey ve toplum** diyalektiğini incelemeye götürür. Burjuvazi ve ideologları bu soruna hep iki soyutlama olarak baktılar, bu bakımdan da "birey ve toplum" soyutlamasının aşılması, sorunun tarihsel olarak oluşmuş belli sosyo-ekonomik yapıların incelenmesi temelinde çözümlemeyi gerektirir. Ancak böylece, Marks ve Engels'in çalışmalarında kategorik olarak bazen "**yeni insan**", "**bütünsel birey**" ve bazen de "**sosyalist birey**" olarak adlandırdığı birey tipine ulaşmak ve bunun bu tarihsel kesitteki Kürt insanı için ne ifade ettiğine bakmak mümkün olabilir.

Yalnız hiçbir zaman akıldan çıkarmamak gerekiyor ki, kendi tarihsel dönemiyle her zaman örtüşmese de, her toplumsal birey tipolojisi mutlaka tarihsel olarak oluşmuş belli bir sosyo-ekonomik yapının genel koşulları ve ilişkileri tarafından oluşturulur. Bu nedenle hemen anlaşılabileceği gibi, bu kavramlar, kapitalizmin olumlu bir inkarı temelinde oluşabilecek komünist toplumun birey tipine işaret etmektedir. Dolayısıyla, burada yapılmak istenen yalnızca şudur: Özellikle ve belirgin olarak 70'li yıllarda ortaya çıkan, gelenekselleşmiş burjuva milliyetçi akım ve ögelerden ayrımlaşması ve en önemlisi de, ML'i bir eylem ve toplumsal mücadele klavuzu olarak benimseyen ve bu anlamda gerçekten **yeni olan**, ama ne kadar yeni olabildiği de tabii ki tartışılabilir olan, milli kurtuluşçuların ulaşması gereken bir ideal olarak bu birey tipini hedeflemeleri zorunluluğuna işaret etmek istiyoruz.

ÇOK-YÖNLÜ SALDIRILARIN HEDEFİ OLARAK İNSAN VE SOMUTTAKİ İFADESİ OLARAK BİREY

Marks'ın Latin komedya yazarı Terentius'tan alıntıladığı "İnsanım ve insanî olan hiçbirşey bana yabancı değildir" cümlesini yaşamında en sevdiği aforizma olarak sık sık kullanması boşuna değildir. Ama bu, bütün insan hallerinin olumlanıp benimsendiği anlamına gelmez, aksine, bir anlamda insan soyunun sonsuzluğu düşüncesine duyulan büyük güvenle de perçinlendiği gibi, ortaya çıkacağının bilimsel bir zorunluluk olduğu saptanan "bütünsel insan" tipine ulaşmak için, bununla çelişen halleri daha kaynağında, içinde oluştuğu sosyo-ekonomik ve tarihsel yapılar içinde mahkum etmek anlamına da gelir. Bütün insanlığı kurtarmadan kendisi de kurtulmayacak olan proleteryanın evrensel bakış açısıdır bu, proleterya humanizmi de kabaca bu kadarla sınırlıdır. Ama, insanın herşeyin merkezine alındığını gösteren bundan daha güzel bir özdeyiş de bulunamaz; nitekim, insanlık-dışı bir realiteye, baskı ve sömürüye, insan ilişkilerinde nefrete ve insansızlaştırmaya karşı bir başkaldırı olarak çıkan hem ütopik ve hem de bilimsel sosyalizmin, **insanı** nasıl merkezlerine aldıkları ve özellikle ikincisinin insan kavramına ve toplumla ilişkilerine doğru teorik çözümlemeler getirmesi, bazı eski sosyalist ülkelerde "bütünsel insana" götürecek imkanların yaratılması temelindeki yeni insanın doğması en özlü şekilde bu cümlede ifadesini bulur.

İnsanlık tarihinde, Türkiye bir yana bırakılacak olursa, özellikle ülkemizin yakın tarihinde ve hala devam ettiği şekilde, insan varlığının moral ve fizik olarak ne denli acımasızca saldırıya uğradığı ve adeta soluksuz bırakıldığı gerçeği karşısında, zengin içeriğiyle insanlık tarihinin özlü bir ifadesi olan bu cümleyi, hem insanlık açısından ve hem de onun düşmanlarını tarihsel olarak yerli yerine oturtmak ve mahkum etmek açısından anlamak gerekir. Şimdiye kadar hiçbir toplumsal düzen ilkel ve vahşi kapitalizm kadar, gelişmesinin önünde engel olarak insan'ı

görmedi ve bu nedenle ona tüm araç ve kanallarıyla şiddetle saldırmadı. Kendisini oluşturan tüm unsurlarıyla insan, emperyalist ve kapitalist tekellerin hep saldırı nesnesi oldu; sistemin çarkları arasında ezilmiş paramparça edilmiş insan, sadece ve sadece sistemin devamına katkıda bulunduğu kadarıyla anlamlı kılındı. Bunun için toplumsal dinamiklerin köreltilmesi, bilginin kaynaklarının kurutulması ve kültürel bir yozlaşmaya mahkum edilmesi yeterli olabilmektedir. Çünkü böylece en küçük fırsatta fiziksel varlığına yönelme bir yana, insanın, özünden boşaltılarak, tarihten ve toplumdan koparılarak sadece kendisiyle ve kendi tarihiyle sınırlanması ve yoğun bir umutsuzluğa bulanması için uygun bir temel yaratılmış olmaktadır. Ama, Kürdistan'da sömürgecilik bunlardan çok ötede bir şeydir; bir yandan, bir ulus ve bir devlet olarak kendi tarihinin en olumsuz ve barbarca yanlarını yeni kılıflar altında koruyarak, diğer yandan da, Kürdistan'da kapitalizm öncesi ekonomik, siyasi ve sosyal ilişkilerin en geri biçimlerine dayanarak, insanlığını çaldığı Kürtleri sürekli bu halde tutmak için bütün cephelerden acımasızca saldırmaktadır.

Bunun için, uyguladığı baskı ve şiddet bir yana, en genel ifadelerle bunları amaçlayarak gelen 12 Eylül'ün, Kürdistan'da, toplumsal yozlaşmayı nasıl derinleştirdiğine, insan ilişkilerine korkuyu nasıl hakim kıldığına, Kürt insanına insan olarak kendine güven duygusunu kırarak ve onda şüpheler yaratarak yaşam ve mücadele cesaretini nasıl kırdığına bakmak gerekir. Bu dönemde, insani değerlerin aşınması, insan erdemlerinin önemini yitirmesi ve insanı insan yapan hasletlerin dumura uğratılması ve tüm bunların yerine olumsuz ölçütlerin konulmaya çalışılması genel bir özellik haline getirildi. Kimliksiz kılınmasının yarattığı yabancılaşmanın derinleştirilmesi için, somut insan kişiliğinin kendine, bir Kürt olarak insana, insani değerlere ve çevresine olan yabancılaşmasının derinleştirilmesi için, onurunu yitirmesi ve kendine duyduğu saygıyı azaltması doğrultusunda tüm mekanizmalar harekete geçirildi. Sıradan Kürt insanı bile, bu sıradanlaştırılmış hali içinde yavanlaşsın diye her şey yapıldı; Kürt toplumunda yozlaşma tümden mutlak olarak hakim kılınsın diye topyekün ve yaşamın her cephesinden harekete geçildi. Böylece, dizginsiz kullanılan şiddet ve her türlü araçla, insan, bir yandan trajik bir uyku hali, yanılsamalar ve umutsuzluklarla çepeçevre sarılmaya çalışıldı, diğer yandan da, genel olarak Kürtlere çalınmış insanlıklarının kazandırılması, tümden anlamdışı kılınmış yaşamlarına yeni bir anlam ve canlı bir umut katmak için ortaya çıkan milli kurtuluşcu ve sosyalist çizgilere yönelindi. Kürt olan herşeye saldırı ve ezme tutumu bir yana, Kürtler'de ilk kez o denli güçlü ve derin ortaya çıkan Marksizmin her kavramına saldırılması ve böylece başarısızlığı ve Kürtler için yararsızlığının kanıtlanması amaçlandı. Diğer şeyler bir tarafa gerek resmi propaganda ve gerekse "ilerici", "devrimci" ve aynı nitelikli sanat satıcılarına, özellikle ve en önemli olarak, yaratılan milli kurtuluşçu, devrimci ve sosyalist değerlerin burjuva değerlere ikamesi esasında, ortaya çıkan yeni insanı, yeni Kürt bireyini tüm yozlaştırma çabalarını da maskelemek için, sosyalizmin toplumu mutlaklaştırdığı ve bireyi önemsemediğinin propagandası hemen tüm kollardan yapıldı.

Genel olarak çok yoğun pompalanan bu sorunda kanıtlanmaya çalışılan en önemli tez, sosyalizmin bireyi yok ettiği ve gelişmesini durdurduğuydu; ve bunun için aslında resmi ideoloji destekli olarak "sivil toplumculuk" kuramı ve pratiği üzerinde işlenen bu sorunla, özgür-birey'in ancak özgür bir toplumda, yani sivil toplumda, yani burjuva bir toplumda mümkün olabileceğine ilişkin çeşitlemelerde bulunuldu. Sonuç olarak kendi "rönesansımızı" yapmaktan başka bir gelişme yolu tanımıyordu!

Böylece, bu kadarıyla bile ortaya karamsar ve umutsuz bir tablonun çıktığını görüyoruz, ancak çok kalın çizgileriyle ve insana ilişkin olarak özetlediğimiz bu dönemin toplumumuzda açtığı yaralar çok daha derin olabilirdi. Eğer gerçektende kötümser ve tarih-dışı bir bakış açısına sahip olarak, bu dönemde olumsuzlamaya çalıştığımız ve çehrelerin yanısıra, bizzat bunların yadsınması temelinde oluşan önemli birikimleri atlamış olsaydık, bu tablo çok daha karanlık çizilebilirdi. Oysa, toplumumuzda bu anlamda bir hareketin kesintiye uğramış olsa da varlığını biliyoruz, ancak önemli olan bu değil, nispeten uzun denebilecek bir suskunluktan sonra ortaya çıkan ve üstelik o zamana kadar daha görülmemiş etkinlikte ve modern kimlikler içindeki bu hareketin, tam da bu nedenle içerde ve dışarda o denli acımasızca ezilmek istenmesine karşın yinede derin izlerinin kalmış olmasıdır asıl önemli olan. Üstelik, koşulların çok iyi hesaplanması temelinde ve gerçekten üstün ve ısrarlı bir iradenin sergilenmesi ile ortaya çıkan ve gelişmesi içerisinde Kürdistan'ı ve Kürt halkını o dönem içinde bulunduğu süreçten, o başaşağı gidişten döndürmesi ve sorunu uluslarası arenaya taşımada belli bir yol katetmesi ile belirginleşen PKK'nın varlığı ve eylemliliği ortadadır. Tarihsel ve toplumsal sınırlılıklarıyla malül olsa da, ideal olana ulaşmadaki yetersizlikleri hemen görülebilsede, yeni bir insan tipinin yaratılması, hareketin bunu kendi tarzında ve ideolojik şekillenmesi içinde bizzat gerilla kimliği ile ortaya çıkarması , dönemin en önemli olgularından biridir. Kürdistan'da, tüm olasılıkları bir an dondursak, aynı zamanda insandışılaştırma genel operasyonlarına karşı Kürtlerin insanlaşması sürecinde nihai hesaplaşmada ve tayin edici rolü oynamada olduğu gibi, yeni bir toplum kurmada da, örgütsel bütünü içindeki bu birey tipinin, son sözü söyleyeceğinden kuşku duyulamaz.

Bu bakımdan, tarihsel bakış açısından büyük çalkantı dönemleri ve yeni süreçlere geçiş ve bunlara göre şekilleniş, daha çok yeniden başlamakla kalmayıp politik arenadaki makasın oldukça açıldığı koşullarda bunu amaçlayanlar için, her düzeyde ve bu arada insan unsuru ve gelişmi imkanları üzerine yeni modellendirmeler yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu, bir bakıma bireysel ve örgütsel an-

lamıyla eski iradenin yeni koşullardaki yetmezliğinin saptanması ve bu temelde yeni ve çok daha güçlü bir iradenin gerekliliğinin birey çapında ortaya konulması anlamında bir zorunluluktur. Öyleyse daha şimdiden, nesnel gerçekliğin ve koşulların hiçbir zaman unutulmaması temelinde volontarist yanına vurgu yapmak, yeni-insan'ın mutlaka geliştirlmesi gereken bir yanı olarak saptanabilir. Bu mutlaka saptanmalıdır, çünkü şimdiye kadar Kürtler'e ilişkin bütün söylenenler, her ne kadar acı olursa olsun tüm geri bıraktırılmışlığı ve aşağılanmışlığı içindeki bir halkı bir ulusu çağdaşlarının düzeyine çıkarmak için, yaşamın her alanında sıçramalı gelişmek gerektiğini ortaya koyuyor, buda tüm bunları yapmak için yeni Kürt ve Kürdistan'lı insanı yaratmayı ve yetkinleştirmeyi zorunlu kılıyor.

Dolayısıyla, gerek döneme ilişkin yozlaşmanın düzeyi, bıraktığı kalıntılar ve sonuçları, gerekse Marksizm'in insana yaklaşımının çarpıtılmasını, ya da bireyi yok sayar bir şekilde yorumlanmasını göz önüne alarak, Marksizmin insan kavramını birey toplum diylektiği bütününde gördüğünü ve bireyi yen i içeriğiyle ele aldığını irdelemek gerekli oluyor. Zaten, insan soyunun sürdürülmesinin sadece biyolojik bir süreç olmadığını, aynı zamanda toplumsal bir süreç olduğunu ve bu nedenle her toplum ve sınıfın kendi idealindeki insan tipini oluşturmaya ve hakim kılmaya çalıştığı biliniyor.

Nasıl bir Kürt tipi istiyoruz, daha doğrusu ulusal prizmadan bakarak Kürt insanının nasıl oluşmasını hedeflemeliyiz? Özelliklerini birbir sıralamak pek anlamlı olmayacak, daha çok da tarih ve toplum içindeki yeriyle birey ve toplum ilişkilerine bakmak gerekiyor.

Geçmişiyle ve bugünüyle Kürt toplumu, hiçde insanlığın evrensel ölçülerine uygun bir toplum değil, bu bakımdan nefret uyandırıyor, genelde parçalanmışlığı, geri bıraktırılmışlığı ve tümden insandışılaştırıldığı halleriyle bu toplum şizofrenik bireyler üretiyor. Ama bu toplumu dönüştürmek için her şeyi yapmaya değer, ilk olarak da, yeni bir toplum kurmak amacını tümden hakim kılmak lazım, ancak bu toplumu kuracak ve sürekliliğini sağlayacak yeni insanı yaratmayı hiç unutmamak gerekiyor. Zaten bu, tüm nesnelliğinin yarattığı zorunlu bir sonuçtur.

İnsanlık, bir bakıma tek tek insan bireylerinin toplumla ilişkilererinin zenginliği temelinde zenginleşen ütopyalarıyla, daha çok insan ütopyalar kurdukça ve gelecekteki bir toplum projesine ilişkin zengin düşler ürettikçe ilerleyebildi. Bu, hiçbir zaman zorunluluklardan kurtulmasa da aslında bir özgürlük sorunu olarak ortaya çıkıyor, bu nedenle özgürleşmek ile toplumsallaşmak ve toplumsallaşmakla bireyselleşmek arasında kopmaz ve açıklayıcı bağlar vardır. Dolayısıyla, yeni bir toplum yaratmak için nasıl ki o toplumu daha şimdiden ve hiç olmazsa zengin tasarımı düzeyinde yaşamak gerekliyse, bu toplumu yaratacak ve sürekliliğini sağlayacak insan tipini de şimdiden yaratmak gerekiyor.

TARİHSEL OLARAK OLUŞMUŞ BİREY TİPLERİ

İnsan, ancak tarihsel gelişmesi içindeki somut birey olarak ele alındığında, bir diğer deyişle, birey, tarihsel,iktisadi ve kültürel yapısı içerisinde şekillenmiş sınıflar ve aralarındaki karmaşık ilişkilerin içerili olduğu toplumun organik bir parçası olarak, toplumsal-olan bir birey olarak alındığında anlaşılabilir. Diğerlerini saymazsak, bireyi soyutyalıtılmış olarak alıp tarihten koparma çabalarına bir yanıt olarak Feurbach'a karşı şu ünlü formülasyonu ortaya atan Marks, bunu çok iyi ifade ediyordu: "Ama insan özü, tek tek her bireyin doğasında bulunan bir soyutlama değildir. Gerçekliği içinde, o, toplumsal ilişkilerin bütünüdür."

Ancak bu saptamayla türsel özü itibarıyla bir kökene sahip olan insan bireylerinin somut çeşitliliğinin nedenleri anlaşılabilir. Bunun için bireyin gelişimi, tarihsel olarak bilinen toplumsallık tiplerinin çözümlenmesi içinde anlaşılabilir. Sorunu daha da somutlamak için tekrar Marks'a başvuralım. Grudrisse'de, mübadele değerlerine bağlı toplumsal işbölümü incelerken, temel tarihsel toplumsallık tiplerini şöyle belirler:

"..... **Kişisel bağımlılık ilişkileri**, insan üretkenliğinin yanlızca sınırlı oranda ve belli noktalarda gelişebildiği ilk toplumsal biçimlerdir (başlangıçta tümüyle doğa kökenli). **Nesnelere bağımlılığa dayalı kişisel bağımsızlık**, ilk kez genel bir toplumsal metobalizmanın, bir bütünsel bağlanımlar, karşılıklı ihtiyaçlar ve evrensel yetenekler sisteminin ortaya çıktığı ikinci büyük biçimi oluşturur. Tüm bireylerin her alanda gelişmesine dayalı **özgür bireysellik** ve bireylerin kendi ortak toplumsal üretkenliklerini kendi toplumsal zenginlikleri olarak kendilerine tabi kılmaları ise üçüncü aşamadır. İkinci aşama üçüncüsünün ön koşullarını hazırlar."

Marks'ın yaptığı bu sınıflamada, üç toplumsallık tipinden kişisel bağımlılık ilişkilerini kapitalizm öncesi toplumlar, nesnelere bağımlılığa dayanan kişisel bağımsızlık tipini kapitalizm ve özgür bireysellik tipini ise sınıfsız toplumla örtüştürdüğü görülüyor.

Şimdi sırayla bunları inceleyelim.

1- Kişisel Bağımlılık İlişkileri

Bu ilişkilerle tanımlanan birey tipi, kapitalizm öncesi tüm ekonomik-toplumsal formasyonları içeren dönemlerin ürünüdür; bu topluluklarda birey, belirli bir toplumsal birimle tanımlanır ve üretim içinde, bütünsel toplumun organik bir parçası olarak biçimlenir.İlkel komünal toplumla, sosyo-ekonomik yapı ve insan ilişkileri açısından aralarında nitel ayırımlar olmasına karşın, kapitalizm öncesi tüm

sınıflı toplumlar, bireyi kendi yapılarına uygun sosyal ilişkiler içinde lokalize ettiklerinden benzer ve ortak özellikler de taşırlar. Bu sosyal ilişkiler dışında bireyin kendisini ifade etmesi ve gerçekleştirmesi bir yana, kendisini üretmesi bile sözkonusu olamaz; ve, böylece bu toplumlarda birey, kabile, komün, kast, malikane ve lonca gibi birimlerde eritilerek ve birbirinden yalıtılarak genel toplumsal yapının bir parçası haline getirilir. Tarihte, insanın doğa güçleri karşısında tek başına yaşayamayacak denli güçsüz olması koşullarında kişi, zorunlu olarak başka insanlarla bağlılık ilişkileri içindeydi. Bu durumda bireyin tek tek insanlardan başka bir anlamı olmazdı ve böylece ilkel yaşam koşulları, tam olarak tek tek insanların kendi biyolojik varlıklarını sürdürme edimi ile örtüşüyordu.

İçerdiği uzlaşmaz sınıf çelişkileriyle yeni bir toplumun doğması, kişisel bağımlılık ilişkilerini, bir bireyin başkası tarafından tümüyle ya da kısmen köle, serf, vb. biçiminde sahiplenmesi temeline dayalı ve sömürü içerekli hükmeden ve hükmedilen ilişkilerine dönüştürür. Bir grup insanın bir başka grup insana bağımlılığının belirlediği bu bağımlılık ilişkilerinde, toplumsal insanın üretici güçlerinin güçsüzlüğü ve az gelişmişliği belirleyici faktördür; çünkü, toplumsallaşmanın maddi temeli her zaman ekonomik yapının gelişmişlik düzeyi ve varolmak için gereken maddi zenginliğin nasıl üretildiği ile belirlenir. Üretici güçlerin henüz çok yetersiz geliştiği bu koşullarda, insan, toprakla kaynaşmış ve kenetlenmiş durumdadır. Böylece insan, doğal olarak oluşan karşılıklı bağımlılık ilişkileri içindedir.

Yalnız burada ayırdedici bir özellik olarak, komünal mülkiyetle belirlenen ilkel toplumda henüz tek tek insanlar olmanın aksine burada birey, artık sınıflı toplumda oluşmaya başlar. İlkinde kişiyle toplum arasındaki ilişki sorunu yokken, sınıflı toplumda kişisel bağımlılık sürmekle beraber, kişilerin birbirlerine bağımlılığı, bir sosyal sınıfın diğerine bağlı olması biçiminde muhteva değiştirir ve böylece kişiyle toplum arasındaki çelişki de kendi özgülünde doğmuş olur.

Öte yandan, toplumsal sınıf ayrımlarının başlamasıyla birlikte, komünal mülkiyet içinde beliren özel mülkiyet ve işbölümü eğilimi, bireyin topluluktan açıkça yalıtılmasının maddi temelini de oluşturur. Bu kez de birey, toplumla olan ilişkisini, toplumsal birer birim olarak derebeylik, kast, lonca, vb. aracılığıyla sürdürür. Örneğin feodal dönemde köylü yalnızca belli bir komünün üyesi olmakla kalmaz, fakat aynı zamanda kendi aralarında da çelişkili ve çatışkılı olan derebeyliklerin de üyesi olur. Bu ilişki içinde köylü, baskı ve sömürünün konusu ve nesnesi olur: böylece önce derebeyi üyesi olarak ortaya çıkar ve toplumla ilişkisini onun vasıtasıyla sürdürür. Ama, devam etmekte olan komünal ilişkilerin değer yargıları,gelenek ve görenekleri ortadan kalkmaz ve daha karmaşık olan yeni ilişkilerle bir arda yeni bir sentezin konusu olurlar. Bu, devam etmekte olan kişisel bağımlılık ilişkileri içindeki bireyin şekillenme ve gelişme imkanlarının temeli olur.

Yine de, bu koşullardaki insanın bilinci, hem üretime katılmak hem de elde edilen üründen yararlanmak gibi zorunluluklar nedeniyle kollektif topluluk tarafından belirleniyor, ötesine geçemiyordu. Dolayısıyla, günlük yaşam ilişkileri ve karekteri doğaya bu denli bağımlı topluluk normları ve adetleriyle belirlendiğinden, birey, o bütünün organik bir eklentisi olmaktan öte birşey değildir. Bu bakımdan sınıflı toplum olarak kapitalizmdeki bireyleşmeden yine de çok yavaş gelişebilirdi.

Şimdi, burada, zamanımıza kadar izlemeye çalıştığımız birey - toplum çözümlemesinin bu kesitinde, şöyle can alıcı bir soru çıkıyor ortaya: İçerisinde ilkel komün biçimi de dahil olmak üzere farklı toplum biçimlerini yaşamış ve yaşamakta olan Kürtler hala bazı eksik ve zaaflar taşısa da, bugün sömürgeci boyunduruğa karşı nasıl oluyor da bu denli kitlesel ve ulus ölçekli olarak ayaktadır ? Ya da daha önce bu niçin sağlanamadı ?

Yanıtı, başka şeyler de sayılabilir, ancak temel olarak Kürtler'in içinde bulundukları sosyo - ekonomik yapı, feodal parçalanmışlık, aşiretsel yapının etkinliği ile belirlenen eksik ulusal bilinçte aranabilir. Bu tablonun ürünü olarak Kürt bireyi ne kadar ulusal birey kimliğini temsil edebilir, bir de ardı arkası kesilmemiş istila ve sömürgeci baskılar altında, bu birey, Kürt ulusal prizmasından bakıldığında nasıl görünür? Söylediklerimizden çıkıyor aslında, bu birey tipi, sosyal ilişkilerinin sınırlılığı nedeniyle, kendini daha çok ve herşeyden önce aşiretine bağlı hissetmesi yüzünden, kendini topluma ve ulusa ait görme bilinci bakımından eksik ve yetersizdir. Bu toplum yapısı içerisinde, sosyal ilişkileri kendi aşiret bağları dışına çıkmamış bir kişinin, çok daha yoğun, karmaşık ve toplumun varolmasının nesnel bir hali olarak ulusa, daha güçlü bağlarla bağlı olması zaten düşünülemez.

Kürt toplumunun geleneksel ilişkileri içinde aşiret yapısı uzun bir dönemi almış, aşiretler arası ayrılıklar doğallıkları dışında kışkırtılarak varolan parçalanmışlıklar derinleştirilmiş ve kısaca bu nesnel durum Kürt ulusal bilincinin gelişmesini köstekliyor gibi, Kürt bireyinin yetersiz gelişimi ve giderek tüm başkaldırıların da lokalize kalmasında etken olmuştur. Burada, genel olarak dinin Kürt toplumu üzerindeki olumsuz etkisine fazlaca girmeden, bizzat sömürgeleştirmenin siyasallaştırılmış bir aracı olarak kullanmak mezhep ayrılıklarının da, bu dönem Kürt bireyi üzerinde olduğu kadar Kürt başkaldırılarının bütün bir topluma yayılması üzerinde de olumsuz bir rol oynadığını belirtmek gerekiyor. Böylece, Kürt bireyi ulus çapındaki kendi dünyasını bütünleştirme eksikliği ve yetirsizlikleriyle malülken, ister istemez bir de öte - dünya tasarımlarıyla dönerek bizzat bu eksiklik ve yetersizliklerin derinleşmesine neden olur.

Öte yandan, burada, feodal parçalanmışlık ve kapitalizmin tüm gerici ilişkilerle içiçe olduğu Kürdistan'da, hala etkinliğini sürdüren aşiret ilişkilerinin, kimi yerlerde dinsel ve meshepsel kurumsallaşmalarla içiçe, toplumsal ve bireysel yaşamı

geleneksel kalıplar içinde tutmaya çalışmasının, ileriye dönük olarak toplumsal yapının dönüştürülme çabaları ve sosyalist bir topluma ulaşmak ve tüm bunlar içinde yeni Kürt tipini yaratma ve yetkinleştirmede ciddi engeller olduğunu belirtmek gerekiyor.

2- Nesnelere Bağımlılığa Dayalı Kişisel Bağımsızlık Tipi

18. yüzyıl, burjuva bireyselleşmenin olgunlaştığı ve esas toplumsallık tipi haline geldiği dönemdir; ancak burjuvazinin altın çağı, fakat Lenin'in de bir yerde yazdığı gibi, asla kendi içinde ve kelimenin tam anlamıyla burjuvaca **sınırlı olmayan** rönesans dönemi, burjuva birey tipinin tüm ortaçağ karanlığından ve eski ilişkilerden bir kopuş temelindeki ilk habercisi olarak tayin edici bir önem taşıyor ve bu dönemi de aşağıda inceleyeceğiz.

Herşeyden önce, içerisinde ürünlerin toplumsal değiş-tokuşu, çok-yönlü ihtiyaçların, evrensel zenginlik ve ilişkilerin kuvvetle oluştuğu burjuva toplum, kapitalizm, bu toplumsallık tipinin habercisi ve temelidir. Marks, aynı eserinde üretim sorunun incelediği bölüme "Özgür bireyler, Onsekizinci yüzyıl kavramları" alt başlığıyla girer, Adam Smith ve Ricordo gibi önceki düşünürlerin de yaptığı gibi "idealize edilmiş birey" kavramına saldırır ve toplum içinde üretimde bulunan birey ile toplumsal olarak belirlenmiş üretimleri içindeki bireyler hakkında tipolojik belirlemelerde bulunur. "..... Onaltıncı yüzyıldan beri hazırlanmakta olan Onsekizinci yüzyılda olgunluğa doğru dev adımlar atan burjuva toplumda...." (Grundrisse, s. 140), "Bu serbest rekabet toplumunda birey, daha önceki tarihi dönemde kendisini belirli, sınırlı bir **insan yığınının** bir eklemi haline getiren doğal bağlar, vb.'den kopmuş olarak belirecektir."

Böylece, kapitalizm öncesi çeşitli toplumsal ve zorunlu bağların birey açısından "salt kişisel amaçları" uğruna kullandıkları bağlar olarak çıkmasının, ancak burjuva toplumda gerçekleştiğini anlayabiliyoruz, oysa kişisel bağımlılık ilişkilerinde birey, kendisini sadece bu bağlarla gerçekleştirebiliyordu. Bu neden böyledir? Çünkü, kapitalist ilkel sermaye birikimi, üretici ile üretim araçları ve koşulları arasındaki birliği yıkar, mevcut üretim araçlarından ve insanın mevcut varoluş biçiminden bağımsızlaşmış işgücü pazarını yaratır. Böylece, kişisel bağımlılık ilişkilerinden kurtulan insan, işgücü pazarı temelinde şekillenen maddi bağımlılık ilişkilerine, üreticilerle metalar arasına girer.

Toplumsal-olan'ın değil, doğal-olan'ın hakim olduğu bir ekonomide, insan yalnızca kendi tüketimi için gerekli olanı üretiyordu, aralarındaki mübadele de mal takası şeklinde oluyordu. Kapitalizmde ise, insanlar, çeşitlenip; çoğalan ihtiyaçlarının üretim ve tüketeminde belirleyici olarak meta mübadelesi çercevesinde ilişkide bulunurlar. Meta üretimi ve dolaşımı, üretici bireyler arasındaki karşılıklı ilişkilerin bir ifadesi olmakla birlikte, bu ilişkiler, kişisel bağımlılık ilişkilerinde olduğunun tersine kişi kişiye değil, birbirini tanımayan bireylerin ilişkileri olarak ortaya çıkar. Böylece, birbirini tanımıyan çok yönlü ilişkiler içinde olan bireyler ve onlar arasındaki bu ilişkiler onların genel toplumsal bağlarını oluşturur. Üreticinin diğerlerini hiç tanımadan üretebilmesi ve diğer meta üreticileriyle varolan belirli ilişkiler sistemi içinde yer alabilmesi, evrensel bir değer olarak paranın hakimeyeti nedeniyle mümkün olabilmektedir, üstelik tam da bu yüzden aynı zamanda bir tüketici olarak da davranarak, üretici sistemi tamamlamaktadır. Artık sözkonusu olan, tek tek kişilerin toplumun üyeleri haline gelmiş olmaları ve onu bütünlemeleridir. Ayrıca bu ilişkilerde bireyin emeği de işgücü haline dönüşmüş ve pazara çıkarak meta haline gelmiş olur.

Böylece, kapitalizm, bireyi kapitalizm öncesi ve bağımlılığı doğuran tüm engelleri yadsıyarak ve tüm bu eski topluluk biçimlerinin yerine, bireylerarası meta-bağımlı ilişkileri oluşturan para ilişkilerini koyarak ve onları yalıtarak yabancılaştıran bir sistem olarak ortaya çıkar. Bu sistemin atomize ettiği birey, kendi gelişiminin maddi temellerini olduğu gibi, özgürlüklerin temelini de kapitalizme uygun hukuki siyasal üstyapıda bulur. Bu toplumda artık herkes toplumu dıştalayan bir bireydir, toplumun geri kalan kısmının çıkarlarını hiç gözetmeden ve hatta onlara karşın çıkarlarını korumak için hiçbir sınır tanımadan mücadele eder. Toplumu kendi dışında gören bu birey tipi, toplumu, ister istemez varlığına katlanmak zorunda olduğu bir yük gibi algılar, ancak kendi çıkarlarını içinde gerçekleştirdiği bir araç olarak gördüğü için varlığına katlanır. Siyasal-hukuksal olarak bireye, içinde yaşadığı toplumdan bağımsız olarak ve tüm toplumsal ögeleri bir araç olarak kullanıp istediği amaç uğruna çalışmak doğal ve evrensel bir hak olarak tanınır. Tüm bu nedenlerle de burjuva toplum, herkesin herkese karşı bir savaşı olarak karakterize olur ve artık kelimenin tam anlamıyla insan insanın kurdu olur.

3- Özgür Bireysellik Tipi

Kapitalist toplum kurulduktan sonra, bireyin özne kabul edilmesinin onun özgürlüğü için yeterli olmadığını, insanlararası adaletsizliğin, insanların birbirini ezmesi ve sömürmesinin derinleşerek devam ettiği görülünce, bireyin iradesinin ileriye taşınma imkanlarının varlığı ya da yokluğu sorunların ortaya çıkması ve bu temelde ütopik sosyalist akımların doğması kaçınılmaz oldu. Ortaçağın ruhları ve bedenleri körelten karanlığına tepki, insanların düşleri ve ütopyalarını da etkiliyor, bu tepkinin en yoğun ifadesi olarak ütopyacılar, birgün insanların eşit olabileceklerini düşünüyorlar ve bireye de öyle yaklaşıyorlar. Ama, tüm olumlu ve yetersiz ancak gerçeğe yaklaşmada yine de çok çarpıcı yanlarıyla ütopyacılar, bir bakıma Marks ve Engels'in çıkış noktaları oluyor. Bazen çok yaklaşıp bazen etrafından dolansalar da sorunun can alıcı noktası olarak burju-

va toplumun siyasi ideolojik, ekonomik, felsefi ve estetiksel olarak yadsınması ve olumlu yanlarının içerili bir aşılmasının, insana ilişkin bu temel sorunun çözümü olacağının sistematize bir konuluşu Marks ve Engels tarafından gerçekleştiriliyor.

Ortaçağ'daki eşitsizlik ve köleleştirici koşullarla kıyaslandığında, biçimsel burjuva özgürlüklerin insanlığın önüne açtığı yepyeni ufukların önemi tabii ki yadsınamaz. Burjuvazi için olduğu kadar gerçekleşebilir olsa da, eşitlik ve insan hakları düşünce ve ilkeleri, kapitalizm öncesi köleleştirici bağlardan kurtulup kendini gerçekleştirmesinde ve ortaya koymasında, insanın önüne sınırsız olanaklar serer; ama bu, böylece alındığında özgürlük sorununa sadece bireyci bir yaklaşım olmaktan öteye gidemez. Çünkü, gelişmesi içinde bizzat bireyin gelişme imkanlarını öldüren özel mülkiyetin başat bir rol oynadığı, tüm bu özgürlüklerin bizzat özel mülkiyet ve ayrıcalıkların ideolojik bir ifadesi olduğu bir toplum, gerçek özgürlükleri garanti edemez, dolayısıyla insanın kelimenin tam anlamıyla kendini gerçekleştirme alanı olamaz.

Ancak, bireyin sürekli bu aşamada ve bu insansızlaştıran çercevede kalacağını söylemek kötümser bir bakış açısı ve bilim dışı olurdu. Dekadans dönemin hala etkinlik sürdüren belli başlı sanatçıları ve edebiyatçıları bu düşünceyi hakim kılmaya, Freud'çu bir geleneği üstlenerek, insanın gelişme umudu olmadığı için kişinin kaçınılmaz olana boyun eğmesini ve bu insanlık dışı yaşam koşullarını cesaretle benimsemesi gerektiğini vaazediyorlar. Bunlara göre gelecek yalnızca bir düş, tatlı bir hayaldir, giderek insanların ilerleme imkanlarına sahip olduğu düşüncesi de böyledir. Kapitalizm, gelişmesi ve derinleşmesi süreci içinde bunlara, insanlığın ve uygarlığın gelişimine ilişkin tüm iyimser düşüncelerin çarpıtılması ve kirletilmesi imkanını sunarken, insana, tek ve biricik amaç olarak, kendi varlığını sürdürme ve bir başka deyişle, yaşam için amaçsız ve umutsuz bir mücadele bırakırlar. Böylece insaniliğini tümüyle yitirmiş bir dünya, yabancılaşmanın en üst bir tezahürü olarak intiharı ve ölümü güzelleştirilmiş ve kutsanmış olarak bireye sunar, kaçınılmaz sonuç budur.

Ama, yine de birey ulaştığı bu aşamada kalamaz; ister istemez ulşatığı insanın yüceliği duygusunun gelişmiyle, özgürleşmek ve yetkinleşmek için, önce önündeki engelleri görmeye başlar, giderek kendiliğinden de olsa bunlara karşı eylemli olarak başkaldırır. Bir yanıyla böyle, ama genel olarak kapitalizmin aynı zamanda, insana yabancılaşan, ona karşı ve ona acımasızca hükmeden bu maddi zenginlik ve bağımlılık dünyası içinde, toplumun ve bireyin gelişiminde önşartları yaratan bir sistem olduğunu biliyoruz. Bu kadarıyla sözkonusu olan artık burjuva birey değildir; sistemin tüm gözlemi ve analizi temelinde bu tipin, tekellerin bilginin kaynaklarına yönelip onu kuruttuğu ve yarattığını kozmopolit kitle kültürüyle zehirlediği atmosferde, bireyin bilincini yönledirerek soysuzlaştırdığı ve tüm alanlarda yarattığı yanılsamalarla bir sürünün üyesi haline getirdiği sistemin organik bir parçası olduğu kendiliğinden anlaşılıyor. Şimdi sözkonusu olan, bambaşka koşullardaki ve bu modern ortaçağa karşı çıkışla anlam kazanan ve nesnel koşulların yarattığı yeni bir etkinlik öznesi olduğu kadarıyla insan ve bireydir.

Bu tarihsel koşullarda, birey'in gelişiminin nesnel ve öznel olanakları önündeki en önemli engel olarak sosyo-ekonomik engellerin aşılması, bir başka değişle, kapitalizmin belirlediği toplumsallık türünün aşılması, özgür birey tipolojisine ulaşmada yalnızca ilk adımdır. Marks, artık proletaryanın **bireyselleşmesinin** sözkonusu olduğu bu evreyi Alman İdeolojisi'nde şöyle ifade ediyor: "..... proleterler eğer kendilerini birey olarak ortaya koyuyorlarsa, şimdiye kadar her toplumun koşulu olan varoluş koşullarını, yani işi ortadan kaldırmalıdırlar. Bu bakımdan, proleterler, toplum bireylerinin şimdiye kadar topluluğun tümünün ifadesi olarak seçmiş oldukları biçim ile doğrudan bir karşıtlık halinde, yani devlet ile karşıtlık halinde bulunmaktadırlar, ve kendi kişiliklerini gerçekleştirmeleri için bu devleti devirmeleri gerekir." (s. 110)

Böylece, bu toplumsallık tipine ulaşmada, proleter bireyselleşmenin temeli ortaya çıkıyor, ancak özgür birey tipi yine de ulaşılması gerekli bir idealdir. Bunun için, devletin yıkılmasının bir ifadesi ve ilk adımı olarak, üretim araçlarının özel mülkiyetinin belirlediği üretim biçiminin sona erdirilmesiyle başlayacak bir geçiş evresiyle, sınıfsal farklılıkların ve giderek tüm sınıfların tarihe karışacağı ve genel olarak kapitalizme ilişkin en küçük bir düşünce ve alışkanlıklanrın kalmayacağı toplumu, komünizmi beklemek gerekecektir.

Kapitalizmin yadsınması yoluyla toplumsal mülkiyetin kazanılması ve toplumsal yaşama hakim kılınması sadece bir başlangıçtır ve bu nedenle öngürelen toplumsallığa varmada yeterli olamaz. Bu gelişme içinde, komünizmin bir alt evresi olarak sosyalizm ve sosyalist mülkiyet, bir yandan bireyin çok yönlü gelişimi için gerekli zamanı sağlayacak, öte yandan çeşitlenmiş gereksinmelerini sağlayacak şekilde, üretici güçlerin ve sosyal işbölümünün yüksek derecedeki gelişimini sağlayacaktır. Bilimsel ve teknolojik gelişim, kapitalizmdeki kösteklerinden kurtulacağı için, emeğin üretkenliğini çok büyük çapta yükseltebilecek ve böylece komünist toplumun maddi ve teknik temelinin alabileceği biçimler içinde insanın kendi gelişiminin gerçek koşullarının yaratılmasında belirleyici bir özelliğe bürünecektir.

Kısaca, tüm bunların bir sonucu olarak, insanların çalışma süreleri günlük yaşamında önemli bir yer tutmayacak ölçülere inebilecek, kapitalizmde tümüyle proletere yabancılaşmış olan çalışma koşulları ve ortamı olabildiğine insanileşebilecek ve bir yük olmaktan çıkacaktır. Böylece insan manevi gelişimi için bol zamana kavuşacak veya zamanının büyük bölümünü kendi gelişimi için harcayabilecektir. Toplumsal mülkiyetin, insanın, üyesi olduğu toplumun ilerleme-

sine kişisel ilgi duyacağı koşulları yaratarak birey-toplum arasındaki çatışmayı tümden ortadan kaldırılabilmesinin temeli işte budur. Çünkü böylece bu toplum, siyasi üstyapı mekanizmalarının ve bir bütün olarak siyasetin bulunmayacağı ve böylece de, önceki toplumlarda varolan çeşitli özgürlük kısıtlamalarının ortadan kalkmasıyla, tek tek bireyler olarak da tüm bir toplum olarak da, özgürlüğe kavuşacakları bir toplum olacaktır.

Son olarak, kısa bir özet olarak, bir sınıfın üyeleri olarak değil ve fakat bir ortaklaşmanın bireyleri olarak etkin olunan komünist toplum, insanlığın gelişiminin tüm olumlu yanlarını alarak ve özümleyerek ve önceki toplumsallık tiplerinin tüm olumsuz yanlarının insanın zihnindeki izlerini silerek, hem aynı anda toplumun öteki üyelerinden farklılaşan özgür yaşamıyla ve hem de toplumsal yaşama etkin katılımıyla kollektivist birey tipinin yaratıcısı olur. Bu toplumda, zenginlik, artık meta zenginliğiyle değil, bireyin zenginliğiyle ölçülür ve bu nedenle ilgi alanı tümüyle bireye kaydığı için, insan başlı başına bir amaç haline gelmiş olur.

İnsanlığın, ne olursa olsun asla yitirmeyeceği toplum ve birey ütopyası işte kısaca bu içerikte olacaktır.

KÜRT RÖNESANSI VE KÜRT YENİ-İNSANI

Görece sessizliğe büründüğü dönemleri olsa da, genellikle, zulme, sömürüye ve sömürgeciliğe karşı başkaldırıların yaşandığına tanık olunan Kürtler'in, özellikle son yıllarda içine girilen ulusal hareketle, kendi rönesanslarını yaşadıkları söyleniyor. Doğrudur; Kürtler, dışımızdaki herkesi yanında ve karşıtında olmak üzere hızla ayrıştırarak ilerliyor ve kendi tarzlarında rönesanslarını yaşıyorlar. Bu coğrafyanın en mazlum halkı, Kürtler, paramparça edilmeş ülkelerinde, Kürdistan'da her bir parçada kendi rönesanslarını yaşaması, ulusal bütünlüklerini sağlamak için bir yaşam tarzı haline getirmiş bulunuyorlar.

İnsanlığın bir dönemi o kadar derinden etkilenmiş ve yarattığı sonuçlarla günümüzü ve hatta geleceğimizi bile etkileyecek olan bir dönemin büyülü tanımına atıfta bulunarak söyleniyor bu. Doğrudur, Kürtler kendi rönesanslarını yaşıyorlar ve bunun için, Kürt olsun ya da olmasın, ilerici insanlık ancak sevinç ve gurur duyabilir.

Ama, bu tanımla anlatılmak istenen, acı çekmediği ve katliamlara uğramadığı dönemlerinin pek az olduğu Kürtler'in, yine de, efsanadeki Anka Kuşu gibi kendi küllerinden yeniden doğduğu mudur? Eğer böylese, tamam, bu anlamda bir tanımı Kürtler gerçekten hak ediyorlar ve tanımın şanına uygun davranacaklarını da gösteriyorlar. Bununla birlikte, anlatılmak istenen, Kürtler'in, dönemin ruhuna ve özüne de uygun davranacakları mıdır? Eğer böyleyse de tamam, ancak Kürtler'in bu ruh ve öze ne kadar uygun davranacaklarını göreceğiz; bu ruh ve bu öz, bu ülkede Kürt ulusal biçim ve çerçevesi içinde ne kadar hayat bulur ve gerçekleşirse, bu, herşeyden önce, insan soyunun sonsuzluğu düşüncesinin daha da somutlaşması için bir katkı olur.

Kürtler, sadece modern ilişkilerin ve kötülüklerin değil, uzunca bir geçmişten miras alınan ilişki ve kötülüklerin de acısını çekiyorlar; bütün eski üretim biçimlerinin varlıklarını hala sürdürmelerinden doğan ve kapitalist üretim biçimi ile yanyana ve içiçe ve üstelik sömürgeciliğin denetimi altında olarak biçimlendirdikleri çağ dışı toplumsal ve siyasal ilişkilerin altında eziliyorlar. Yalnızca tüm bu ilişkilerin şekillendirdiği ve olumsuz kıldığı yaşayan kuşaklardan değil, ölmüş kaybolmuş kuşaklardan da acı çekiyorlar. Çünkü özellikle sömürgeciliğin baskı ve şiddeti altında kalmış kuşakların olduğu gibi bütün geçmiş kuşakların geleneği, karakter ve ruhsal şekillenmeleri, bütün ağırlıklarıyla Kürtler'in üzerine çöker. Bütün insanlar için bu böyledir, ama sömürgeci boyunduruk altında yaşayan insanların, tamamıyla köreltilmiş iç dinamikleri yanında bu ağırlığı daha fazla hissettiklerini, bizzat bu insanların yaşamlarında, sömürgeciliğe karşı sessiz ve atıl kalırken olduğu gibi başkaldırırken de görürüz. Dolayısıyla, insanlıkları çalınmış, kimliksiz kılınmış ve öz irade ve istemleri dumura uğratılmış Kürtler, yaşamla olduğu kadar ölümle de hesaplaşmak zorundadır, çünkü, "Ölüm, yaşayanı yakalar." (Marks)

Kürtler, yalnızca kapitalizmin değil, feodalizmin de acısını çekiyorlar, ama daha çok da, bizzat sömürgeciliğin kendisinden ve onun bu sistemleri en çarpık biçimleri içinde ve birarada tutmasının da acısını çekiyorlar. Yalnızca sömürgeciliğin ve kapitalizmin her alanda anlamdışılaştırıcı faaliyetlerinden değil, öteden beri kullanıla gelen ama yakın zamanlarda olduğu kadar hiçbir zaman böylesine köleleştirici siyasallaştırılmış bir araç olarak kullanılmayan dinin, mezhep farklılıklarının ve bunların bitmez tükenmez yalan ve safsatalarının da altında eziliyor ve uyuşuyorlar. Sadece sömürgeciliğin ve kapitalizmin insanı kendine ve diğer insanlara yabancılaştırıcı yoz kültürü ve sanat anlayışı altında bunalmakla kalmıyor, kendi özgün kültürü, dili, tarihi ve sanatını özgürce geliştirememenin de acısını çekiyor.

Açık ki, bu koşulların insanı, sömürgeci aşağılamanın en azgını karşısındaki Kürt insanı, bireyselleşememenin, özgün ve bağımsız bir birey haline gelememenin bütün sorunlarını ve sancılarını derinden yaşar. Aslında, genel geçer bir Kürt insanından ya da soyut bir Kürt bireyinden sözetmek pek fazla anlamlı değil; asıl önemli olan, Kürt bireyine, sosyal doğası içindeki Kürt bireyi olarak bakmaktadır. Yani ulusal prizmadan, Kürt ulusal prizmasından, sömürgeci ilişki ve denetim altındaki şu veya bu sınıfın, şu veya bu çevredeki oluşumu içindeki Kürt bireyine bakmak gerekir. Bu anlamda, kendi içinde farklılaşmış olarak ulus, bireyin özgürleşmesi, bağımsız bir kişilik kazanması ve yurttaşlık bilincine ulaşması sürecinin içinde gerçekleştiği ve toplumsal yaşam ve ilişkileri bütünleştiren bir or-

ganizmadır.

Dolayısıyla, bugün Kürt insanı açısından sorun, insanlığın önemli bir parçasının az ya da çok tutarlı olarak içinden geçmiş veya geçmekte olduğu ya da geçmeye hazırlandığı toplumsallık tiplerinden hangisine uygun davranmayı ve dönüşmeyi istediği sorunudur. Dolayısıyla bu, aynı zamanda nasıl bir Kürdistan istediğiyle de ilintilidir.

Gerçekten de ülkemiz ve halkımızın yaşamakta olduğu bu karanlığı yırtacak, başta sömürgeciler olmak üzere, feodal kalıntıların ve işbirlikçi burjuvazinin varlığına son verecek ve daha başından sosyalist dönüşümlerle gerçekten yeni ve sömürüden arınmış bir Kürdistan için demokratik muhtevası oldukça güçlü bir yeniden doğuş çağına, kendi rönesansımızı ihtiyaç duyduğumuz çok açık. Ancak onu yaşayabilmek için daha çok geriye mi, yoksa ileriye mi bakmak gerek? Hiç kuşkusuz, tarihsel gelişme dinamikleri ve imkanlarını tüketmiş olsa da insanlığın ileriye doğru gelişiminde görkemli yerini hep koruyacak olan Rönesans dönemi, Aydınlanma ve burjuva demokratik devrimleri ve kazanımlarını bir biçimde ve kendi tarzlarında yaşamak, Kürtler için de çok anlamlı olurdu. Ama, hiç olmazsa uygar uluslar ailesinin bir üyesi olmak için de olsa, sıçramalı ve dev adımlarla ilerleme ruhuna sahip olmaya, en çok Kürtler'in ihtiyacı olduğunu hiç unatmamak gerekiyor. Bu bakımdan, tüm bu evrelerin olduğu gibi, hatta tümünü önceleyen antık çağın tüm yaratılarını siyasi, iktisadi, felsefi ve sanatsal öğe ve temelleriyle özümleme, ve zaten bunlarla bir kopuş içinde değil, aksine bir üst düzeydeki sentezi olarak ML bir temelde ve Ekim Devrimi başta olmak üzere tüm devrim ve ulusal kurtuluş mücadeleleri deneylerine dayanarak ve ancak böylece halkımızın ve ulusumuzun yeniden doğuşunu sağlamayı amaçlamak gerekir.

Bu bakımdan, Kürtler, kendi ideallerine göre davranacak ve dönüşecek ama aynı zamanda dönüştürecek yeni insanlara ihtiyaç duyuyor. Kürdistan devriminin nispeten uzun bir zaman alacağı öngürebilir, ancak böyle olmasa da devrimin herşeyi çok çabuk kılıcı ve şekillendirici gerçekliği içinde, nasıl bir Kürdistan istendiğine bağlı olarak Kürtler, yeni insanlarını yaratabilirler, varolanları dönüştürebilirler.

Zaten, Rönesans insanı da yeni-insan'dır ve sadece o dönemi değil, giderek birçok bakımdan esin kaynağı olduğu, insanlık tarihinde büyük bir çığır açacak olan Aydınlanma düşünürleri önceler. Bu bakımdan gerek döneme ilişkin belirginleşen tarihsel-toplumsal koşulları ve gerekse ortaya çıkardığı yeni-insan açısından bazı noktalara vurgu yapılabilir, aynı şey, giderek Büyük Ekim Devrimi'ne kadar uzatılabilir.

Katı feodalite koşulları ve dinsel gericiliğin karanlığa boğduğu ortaçağın bir anti-tezi olarak doğan kapitalizmin, aynı zamanda bundan önceki çağların tanımadığı yepyeni bir insanın tarih sahnesine çıkmasıyla karakterize olduğunu ilgili bölümde anlatmıştık. Ancak, bu bakımdan 18. yüzyılda tam olgunlaşmış kimliğine ulaşan burjuva birey'in aslında daha Rönesans dönemine kadar uzanan ve tüm özellikleri zaman içinde biçimlenecek olan yeni insan'ın, Rönesans insanının gelişkin bir devamı olduğunu unutmamak gerekir.

Gerçekten de, feodalizmin bağrında doğan ve giderek onun yadsınması temelinde kurumlaşan kapitalizmin, kendine özgü bir değerler sistemi ve bir dünya görüşü olarak ortaya çıkmasının kökleri bu döneme dayanır. Ortaçağ değerler sisteminin çözülmeye yüz tuttuğu bu dönem çok canlı bir kaynaşma, çok genç bir yaratma sevinci ve her alanda "yeniye" doğru çok istekli ve cesurca atılımlarla dolu olarak ve siyasal bakımdan da, bin yıllık hıristiyan Avrupa'nın büyük bir kısmını bir birlik içinde toplamış olan evrensel ortaçağ devletinin, artık ayrı ayrı ulusal devletlere bölünmesinin yaşandığı özgün bir dönemdir. Yeni yeni oluşmaya ve kendinde bir sınıf olarak şekillenmeye başlayan burjuvazinin yeni girişim gücü, önündeki en büyük engel olarak cephe den feodalizmin temellerine yöneldi, bu sistemin en büyük destekçisi olarak da kilisenin hedeflenmesini unutmadan. Böylece, burjuvazinin yeni yaşam görüşü, yeni yaşam biçimi ve girişim gücünün ihtiyaçlarına cevap verebilecek yeni bir bir insan tipinin yaratılması kaçınılmaz oldu; demek ki, Rönesans insanı, herşeyden önce, feodalizme ve kiliseye karşı, burjuvazi için kendini gerçekleştirebileceği en uygun siyasal biçim olarak ulusal devletinin kurulması önündeki tüm engellere karşı konumlanmış insandır.

Bu önemli nedenle, dönemin bütün kültüründe olduğu gibi, kendini her türlü bağlılıktan sıyırmak, yalnız kendine dayanmak ve kendini arayıp bulmanın felsefesi yapıldı; tüm tarihi ve mutlak otoritelerden bağımsız kalma, dünya ve yaşam üzerindeki düşüncelere yalnızca akıl ve deneyin yol göstericiliğinde biçim vermeye çalışmak, bu dönemin belirgin özelliği oldu. Özellikle otoritelerden bağımsız olma eğiliminin ortaçağ yapı ve kurumlarına yönelmiş olarak görülmesi, aslında onda açılan

Bugün Kürt insanı açısından sorun, insanlığın önemli bir parçasının az ya da çok tutarlı olarak içinden geçmiş veya geçmekte olduğu ya da geçmeye hazırlandığı toplumsallık tiplerinden hangisine uygun davranmayı ve dönüşmeyi istediği sorunudur. Dolayısıyla bu, aynı zamanda nasıl bir Kürdistan istediğiyle de ilintilidir.

gediklere paralel olarak, insanın büyük ve dural bir organizmanın pasif bir parçası olmaktan çıkması ve kendine has özellikler edinmesi ile bağımsız birey tipi oluşur; Rönesans dönemin ileriye doğru gidişindeki görkemli özne işte bu tiptir.

Rönesans, herşeyden önce, insanın özne olduğunun bilince çıkarılması ve böylece bireyselleşmenin ve bireyin sınır tanımadan gelişme imkanlarına kavuşmasıyla karakterize olur. Diğer alanlarda olduğu gibi, tümüyle ortaçağa ve değerler sistemine bir tepki olarak insan sorununu da antik çağa yönelim başlarken bile, kaygıların merkezinde, insanın bu dünyadaki olması gereken yeri vardır. Dolayısıyla, haraket noktası dinden bağımsız bir kültür, insan ve doğayla ilgili bir felsefe yaratma isteğidir.

Belirlenmiş bir kişilikten yoksun, yaşamında dini eksen alan, sadece kilisenin ve içinde yer aldığı ve aynı zamanda tanrının etrafında dönen bir kültür sistemi içinde boğulmuş kalmış toplumsal birimin yaşam tarzını belirlediği ortaçağ insanının aksine, Rönesans insanı, tamamen kendinin kıldığı kişiliğini tüm yanlarıyla ortaya koyma çabalarını belirginleşir, antikçağa bakması bir bakıma da bu yüzdendir. Kısaca, işte bu yüzden Rönesans dönemi bireybireyleşme çağıdır; ortaçağ insanı gibi tek yanlı olmaktan uzak ve insan olmanın pekçok olanaklarını kendinde toplayan antikçağ insanına yönelmek işte bu kişiliği zenginleştirmekten başka bir amaç taşımaz. Böylece, artık yaşam onun için başlıbaşına bir değerdir ve alabildiğine yaşanması gerekir.

İnsanın doğası ve özüne ilişkin olarak çıkan bu farklılıklar, günün ve tarihsel gelişimin ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde siyasi ödev ve sorunların çözümünde de önemli bir çıkış noktası olarak alınır. "Amaca ulaşmak için her araç mübahtır" belirlemesiyle ve olumsuz olarak tanınan (oysa onda kötülük sırf kötülük olsun diye savunulamaz, ama şiddetle merkezileşme ihtiyacı duyan politik güçlere tavsiyelerde bulunmak için yazdıkları bunu eksen alır) Makyevelli, yaşam karşısında gözlemlerini özgürce ve kilisenin katı otoritesine karşı yapar. Gerçekten önemli bir Rönesans insanı olarak Makyavelli'nin, Lenin'in bir yerde yazdığı gibi, devleti kutsal katından indirerek bireyselleştirmesi, hıristiyanlığın hiçbir moral değerlerine sığdıramadığı ve bir doğa gücü olarak gördüğü insanı, ona bu dünyanın çekiciliğini göstererek yaşama bağlamaya çalışması, bugün de önem taşıyan yanlarıdır.

Aydınlanma çağıyla başlayacak insanın insanlığa dönüş hareketi ve somut olarak burjuvazinin iktidara yürüyüş hareketinin böylece doğan ve gelişen özne'si bağımsız birey ve genel olarak insan sorunu, tam bir bireyici-humanist olan Montaigne ile ve onun yine antikçağdan alınan şüpheciliğiyle toplumsal ve felsefi araştırmaların nesnesi olur. Helvetius, Didero, Lessing, Herder ve özellikle Goethe gibi Aydınlanmacı düşünürler, insanlığın bilincine varan ve insanlaşan bireyi, ancak proletaryayı hep dışlayarak salt burjuva bireyi bugünde çok değerli olan eserlerinde ele aldılar. Özellikle Faust'un burjuva birey tipinin en rafine örneği olarak, "Gökyüzünden bütün yıldızları, yeryüzünden bütün zevkleri" isteyen ruhsal yapısı, bu tipin en iyi ifadesi olmaktadır.

Siyasi, ekonomik ve ideolojik bir formasyonun ve felsefi biçimlenmenin bir ürünü olarak burjuva bireyin doğuşu ve gelişmesi kısaca böyledir. Görüldüğü gibi, bir burjuva kavramlaştırması olarak bireyselleşme ve burjuva birey tipinin gerçek anlamına kavuşması burjuva toplumu, yani kapitalizmi gerektirir. Ancak, doğuşu, gelişmesi ve tekelci kapitalizmle birlikte kendi üzerine çöküşü ile, burjuva birey ve bir kavramlaştırma olarak burjuva bireyselleşme'nin yadsınması, komünistler için bir çıkış noktasıdır. "Her insanın özgürce gelişmesinin bütün herkesin özgürce gelişmesinin şartı" olacağı sınıfsız toplum için mücadeledeki haraket noktası budur. Marks ve Engels'in Manifesto'daki şu sözleri bugün de aynı değerini koruyor ve ister sağdan isterse soldan gelsin, idealize edilerek sunulmaya çalaşılan ve bir saptırma aracı olarak ileri sürülen tüm birey ve bireyselleşme teorilerine yeterli bir yanıt oluyor: "Bir de bu duruma son vermenin bireyselliğine, özgürlüğe son vermek olduğunu söylüyorlar. Hakları var. Burjuva bireyselliğine, burjuva bağımsızlığına ve burjuva özgürlüğüne son verme hedefi hiç şüphe yok ki, güdülüyor."

Devam ediyorum. Sınır tanımayan istekleri ve düşünsel yapısının gelişimi önündeki en büyük engeller olarak mutlakiyet ve kiliseye karşı yönelimin en üst sınırı olarak, belki de hiç bir devrimde görülmeyecek kadar derin bir ateizmle taçlandırarak Fransız devrimine ulaşıyor bu birey tipi. Gerçekten de, burjuvazinin iktidara yürüdüğü, sanayi devriminin dünyanın çehresini değiştirdiği bu müthiş çalkantılı dönemde, adını hak edecek denli atak ve gelişmesinin önündeki engellere karşı acıması olması temel bir özelliğidir. Biraz uzun olsa da Engels'in şu pasajı gerek dönemi ve gerekse bu dönem bireyini anlamak için çok öğretici olacağı için aktarıyorum: "Fransa'da, gelmekte olan devrim konusunda kafaları aydınlatan büyük adamların kendileri de son derece büyük devrimciler olarak görülüyorlardı. Ne türden olursa olsun, hiçbir **dış yetke** tanımıyorlardı. Din, doğa anlayışı, toplum, devlet örgütü, herşey, amansız bir eleştiriden geçirildi; herşey, ya us mahkemesi önünde varoluşunu doğrulamak, ya da var olmaktan vazgeçmek zorunda kaldı. Düşünen us, herşeye uygulanacak tek ve eşsiz ölçüt oldu. Bu dönem, Hegel'in dediği gibi, önce insan beyni ile onun düşüncesi tarafından bulunan ilkelerinin bütün insan eylem ve topluluklarına temel hizmeti görmeleri anlamında daha sonra da bu ilkelerle çeleşkili durumunda bulunan gerçekliğin aslında tepeden tırnağa ters çevrilmesi gibi daha geniş bir anlamda, dünyanın tepesi üstüne konulduğu dönem oldu. Toplum ve devletin bütün eski biçimleri, bütün eski geleneksel fikirler, us dışı ilanedildi ve bir yana atıldı; dünya o zamana değin yalnızca önyargılarla yönetilmeştiki;

geçmişe ilişkin olan her şey, ancak acıma ve küçümsemeye değerdi. Ensonu, gün doğuyordu; bundan böyle boş inan, haksızlık, ayrıcalık ve baskı; sonsuz doğruluk, sonsuz adalet, doğa üzerine kurulu eşitlik, ve insanın devredilemez hakları tarafından silinip süpürülecekti." (Anti-Dühring, s. 66)

Burjuva birey ve bireyselleşme, tarihsel ve toplumsal koşulları ve sınırlılıkları içinde ama gerçekten de görkemli, çatışmalı, şiddet yüklü ve tutkulu bir süreç içinde adını hak ederek gerçekleşti. Ama bu kavramların tarih içinde bir başlangıçları olduğu gibi bir de sonlarının olacağı açıktı; nitekim, burjuva birey gelişmesinin tüm imkanlarını yitirdiği zaman artık kendi üzerine yıkılmaya da başladı. Bu tip, artık asalaklaştığı, yozlaştığı ve tükendiği ölçüde dekadans dönemin sanatçıları için bir nesne oldu ve olmaya devam ediyor.

Ama bu, insanın tamamen tükendiği anlamına gelmiyordu; nitekim, Rusya'da Marks ve Engels'in atılımından habersiz ya da geç haberli yeni bir Aydınlanma dönemi özgül biçimiyle yaşanıyor, köylü ayaklanmalarından esinlenen derin demokrat ve devrimci kimliğiyle yeni Rus sanat ve edebiyatıyla birlikte önemli bir kültürel birikim oluşuyor ve bu da Ekim Devrimi'ne götürecek çelişkilerin açığa çıkarılmasında ve öncü güçlerinin yetişmesinde etkin oluyor. Bazı çizgileri şöyle özetlenebilir: Turgenyev, "Babalar ve Oğullar" adlı romanında veriyor, kozmopolit imparatorluk kültürü ve feodal-aristokratik değerlere tepki olarak doğan yeni-insan'ı bir nihilistin kimliğinde anlatıyor. Ancak, ödünsüz bir taraf olarak, ya varlığı ve gelişmesinden korktuğu ve kendi yerini alacağından ürktüğü ya da genel olarak aristokratik dünyanın temellerinin sarsılmasında önemli bir etken olarak gördüğünden yaşamasına izin vermeyip öldürüyor! Daha çok bir kültür haraketi içinde verilen ancak geç kalmış olmasının bir anlamda çarpıtmış olduğu biçimiyle, artık Faust tipinden belli farklılıklar içeren bu Rus toplumu yeni insanı, devrimci-demokratik kimliğiyle tarih sahnesine çıkıyor ve kendisinin aşılması temelinde çıkacak olan Ekim Devrimi öncülerine de bir temel hazırlıyor. Yanısıra, ulusun kendi içinde gelişmekte olan köylü ayaklanmları, serfliğe karşı mücadele ve 1812 Borodino savaşı eşliğinde farklı gelişim evreleriyle gerilla savaşını burjuva demokratik karakterli Dekabrist haraketi veren Tolstoy, bu yeni insanı tarihsel toplumsal koşullarına uygun olarak tasfir eder. Bu nedenle ve Lenin tarafından "Rus devriminin aynası" olarak tanımladığı Tolstoy, aristokratik yaşamın kokuşmuşluğunu eserlerinde yansıtırken 1905 devrimine götüren 1861'deki serflerin azad edilmesine yol açan toplumsal koşulları verir. Ayrıca bu birikim süzgecinden geçerek Marksizme ulaşan ve yeni bir nitelik olarak doğan sosyalist insana ulaşır ve bunu en yetkin anlatımı Çernişevsky'de "Nasıl Yapmalı" da bulunur.

Marks ve Engels'in çalışmalarında sözünü ettiği "bütünsel insan", "sosyalist insan" veya "yeni insan", kendilerine en çok yaklaşan tipler olarak başta Lenin olmak üzere, Ekim Devrimi'ne götüren koşullarda ve sonrasında sosyalist inşaya girişen sosyalist devlerde somutlanıyor ve işte kısaca böyle bir temel üzerinde yükseliyorlar. Dolayısıyla, en önemli özellikleri olarak, geçmişle bir kopuş içerisinde değil olumlu yanlarının içerili bir aşılması temelinde Marksist bilinçle donanmış olmaları öne çıkıyor. Böylece, birey'in önceden saptanmış çerçevelere sığmadığını ve yepyeni özelliklerle donanmış olarak bizzat tarih yapıcılığına soyunduğunu ve üstelik ne bir ulusun ne de bir sınıfın kurtuluşu ile sınırlı olmadan, evrensel insanlık sorunlarıyla da ilgili olduğunu görüyoruz.

Kürtler, Kürt insanı, Kürt bireyi ve bireyselleşmesi kendi rönesansını yaşıyor, deniliyor. Bu bakımdan tek tek özelliklerini yinelemek gereksiz oluyor burada. Adını değiştir, anlatılan senin hikayendir! Kürtler, bireysel olduğu kadar toplumsal olarak da ne olmak istediklerinin nasıl yaşamak istediklerinin, nasıl yaşamak istediklerinin tasarlanmış bir modeline sahip olmak zorundadırlar; bu bakımdan, geçmiş ve geleceğe ilişkin yapılanlar ve söylenenler yeterli bir birikim sağlamaktadır. Önemli olan bu modelin içeriğini nasıl dolduracakları ve ona ne kadar uygun davranacaklarıdır. Sömürge bir ulusun kurtuluşu sözkonusu olduğu için, hala devrimci dinamiklerini tümden yitirmemiş olan bir burjuvazisinin de olduğu çok açık. Bu durumda, Kürtler, burjuva birey ve bireyselleşme yolunu mu seçecekler, o zaman bunun hakkını vermek zorundadırlar, sömürgeciliğe ve işbirlikçilerine karşı olduğu kadar feodal kalıntılara ve bizzat bu güçlerce Kürtleri bölmek ve parçalamak için bir siyasal silah gibi kullanılan din, mezhep ve bunların temsilcilerine karşı bir Rönesans insanı gibi davranmak zorundadırlar.

Ama, yukarıda yazmıştım, bu denli yoğun olarak ilkel bir yaşama mahkum edilen ve diğer uygar uluslarla imkanı yok karşılaştırılamayacak kadar gelişme imkanlarının önü tıkanan Kürtler'in, sıçramalı ve devasa adımlar atmaya ihtiyacı var, bunlar da ancak devrimin yarattığı imkanlar ve ortamlarda olası. Bu durumda Kürtler neden sosyalist birey ve bireyselleşme yolunu seçmesinler?

Gerçi Kürtler'de bu tip insanın doğuşuna hizmet edecek yeterli yoğunlukta bir burjuva demokratik haraket yaşanmadığı gibi, bunu besleyecek burjuva demokratik bir sanat ve edebiyat yaşamıda olmadı. Ama çok önemli ve gerçekten Kürtler için bir şans olarak bir olguya işaret etmek gerekli, belki de hiçbir bir sömürge insanı Kürtler'de olduğu kadar Marksizm ve Leninizm'le bu denli yoğun ilişkide olmadı, 1975 ve sonrasına bunun için bakılabilir ve sonuçları da günümüze kadar uzanıyor. Bunun yaratmış olduğu çarpıklıklar ve eksiklikler tabii ki hesaba katılmalıdır, yeterli bir temel olmadan, bir bakıma insanlığın yaratmış olduğu bütün düşünsel sürecin üzerinde yükselen ve onu aşan Marksizmin kavranışındaki boşlukların bilincinde olunmalıdır. Ancak, böylece Kürtler'in bütün insanlık kültürüne yaklaşımında ve onu özümsemesinde ve tasarladıkları geleceği kurmasında çok önemli bir noktada olduğunu görmek gerekiyor. ■

BATIDA KAPİTALİZMİN GELİŞMESİ VE KÜRDİSTAN

ALİ PALE

"Başka başka ulusların arasındaki ilişkiler, bu uluslardan her birinin, üretici güçler, iş bölümü ve iç çelişkiler bakımından içinde bulundukları gelişim evresine bağlıdır.

Bu ilke evrensel olarak kabul edilen bir ilişkidir. Bununla birlikte, yalnız bir ulusun kendi iç yapısını da onun üretiminin gelişim düzeyine, iç ve dış ilişkilere bağlıdır. Bir ulusun üretici güçlerinin ulaştıkları gelişim derecesi, açık şekilde iş bölümünün ulaştığı gelişme derecesiyle anlaşılır." (19)

Bunun için gerek A. Xani'nin ulusculuğunu gerekse de 16. ve 17. yy Kürdistan'ını biraz anlamak için bu dönemleri bir bütün olarak kısaca irdeleyip özetlemek gerekiyor. Bunu yaparkende, yorumlarımıza yer vermekten çok elde e debildiğimiz kadarıyla kaynaklardan bir derleme yapmayı daha uygun buluyoruz. Her ne kadar Kürdistan tarihi bir bütün olarak karanlıkta olsada 16. ve 17 yy gün ışığının hiç deymediği en karanlıklık dönemlerden biridir. Oysa Kürdistan'ın bugün içinde bulunduğu sorunların önemli bir bölümünü bu iki yüzyılda ortaya çıktığı çok açıktır. Eli biraz kalem tutan kimi aydınlarımızın Kürtlerin kökeni ve antik çağdaki uygarlığı ile ilgili ipe sapa gelmez inciler dizdikleri halde her nedense bugün içinde bulunduğumuz, ulusal sorunlarımızı direkt etkilemiş olan, yakın tarihimize karşı ilgisizlikleri anlaşılır gibi değil.

"Çok eski zamanlardan beri Asya da genellikle, üç hükümet bakanlığı ola gelmiştir; Maliye, ya da iç yağma; savaş ya da dış yağma; ve nihayet kamu hizmetleri bakanlığı." Hindistan, İran, Mezopotamya, Mısır, Büyük Sahra ve Arabistan'da Marks'ın bu tanımı içindedir. Bu üç "hükümet bakanlığı"nı bir biçimiyle Kürdistan'da bulmak olanaklıdır. Ama bundan yola çıkarak Kürdistan toplumsal yapısıyla Hindistan toplumsal yapısını aynı kefeye koymak budalalık olur. Kürdistan Hindistan'a göre iç dinamikleri çok daha canlı olan bir toplumdur. Buna karşı Marks'ın bu tanımının önemli özelliklerini Mervani Kürtler dönemindeki Kürdistan'da rastlanabilir. Konumuz (Kürdistan'daki ticaret) açısından önem taşıdığına inandığımız Mervani Kürtler dönemindeki ticarete kısaca değinmek istiyoruz. Mervani Kürtler döneminde ticaret, oldukça canlı ve yaygındır; ticaret saygın bir meslektir, örgütlüdür ve dönem dönem yönetimin (beylerin) üzerinde etkileyici bir güç olabilmektedir.

Meyyafarkin (Silvan)da: "Bezler çarşısına karşı saygı gösterilmesi gelenek haline gelmiştir; o kadar ki hiç kimse o çarşıya süvari olarak giremezdi. Fakat buna rağmen Emir'e yakın olan amcasının oğullarından biri birgün at sırtında bu çarşıya girmişti ve halk buna çok sinirlenmişti. Birkaç gün sonra yine aynı adam, at sırtında gelip çarşıya girerek çarşının içinde atından inmiş ve bazı dükkanlara girmiş, sonra işini bitirince atına binmişti. Fakat tam o sırada at çarşıya pislemişti. Bunun üzerine çarşıdakiler kendisini attan indirerek atın pisliğini elbisesinin etekliğine koyup dışarıya atmak zorunda bırakmışlardı. Kendisi, hizmetçisinin bunu yapmasını kabul etmeleri için ısrar etmişse de çarşıdakiler bunu kabul etmemişler ve pisliği ona attırmışlardı"(20)

Aynı dönem içinde ticaretin canlılığına dair bize önemli ip uçları veren diğer bir örnek ise şudur: "Meyyafarkin'da İbn'ül Behat adında bir simsar vardı. Kendisi ileri gelen bir esnaftı. Birgün şehire gelen bir kervan büyük miktarda pamuk ipliği getirmişti. O da bütün bu ipliği ondan satın aldı. Aynı gün öğle vakti rastlantı olarak başka bir kervan gelerek pamuk ipliğini satın almak istedi. Simsarda bütün bu ipliği kendilerine sattı. Ve parasını aldı. Bu satışta tam 500 Armanos altını kazandı." (21) Bunun üzerine Emir simsarı huzuruna çağırır, çağırmasının nedenini de şöyle açıklar: "...memleketimde bir adamın bir günde gerçekten 500 altın kazanıp kazanmadığını öğrenmek için seni çağırdım" der. Çünkü bu rakam başlı başına bir servet demektir. Eğer bir şehirde bir simsar birgünde bu kadar servete ulaşma olanağını buluyorsa bu o toplumda ticaretin ne kadar gelişkin olduğunu gösterir. Ve bu orta çağda bile Kürt toplumunun kırsal olduğu kadar kent merkezi olduğuna dair bize önemli bilgiler verir. Kürt toplumu hiç bir dönem ne Avrupa feodalitesinde ne de Asyatik denilen Hindistan'daki gibi tamamıyle içe kapanık bir ekonomik süreç yaşamamıştır. Üzerinde bulunduğu coğrafik yapısı gereği, her zaman bir yanıyla dışa açık kalmak zorunda olmuştur. Keza aynı dönemlerde Kürdistan'ın civar kentlerinde de ticaret oldukça canlı bir seyir izliyordu. Örneğin: "Batı Avrupadan farklı olarak, 19. yy.'da, Bağdat hilafetinde meta para ilişkileri daha ileri gitmiştir. Bu durum değişimin geniş ölçüde gelişmesiyle, zanaat sanayinin yoğunlaştığı kentlerin de büyüyüp gelişmesine yardım eden canlı bir iç ve dış ticaretle açıklanabilir."(22)

"Nasruddevle zamanında Meyyafarkin gelişti. Oraya her taraftan tüccarlar ve halk gelirdi. Onun

döneminde halk zengin oldu. Ve bolluğa kavuştu"(23) Bu örnekten de görüldüğü gibi feodal-Asyatik; içine kapanık ekonomik biçimlerin tersine, dışa açıklık gelişmenin ve varsıllığın zemini olmuştur. Doğal olarak bu varsıllık istilacı ve talancı güçlerin iştahını kabartmayı da beraberinde getirmiştir. Bir tek işgalin, talanın bile bir toplumun nüfusunu, ekonomisini yok olmakla karşı karşıya bıraktığı, o toplumu kendi uygarlığında çekip kopardığı ve yüzyıllar boyu belini doğrultamıyacak konuma düşürdüğü bir gerçektir.

19. yy.ın ilk yarısına kadar insanlık tarihinin hangi sayfasını çevirirsek çevirelim etkili bir şekilde Kürt toplumunun izlerine rastlanacaktır. Bunun için tarih boyunca Kürdistan'daki en küçük ilerlemeyi ve gerilemeyi dahi dünyadaki çelişkilerin dışında düşünmek olanaksızdır.

İbn'ül Ezrak'ın "Mervani Kürtler Tarihi" adlı eşsiz yapıtında 640-1172 yılları arasında bize aktardığı bilgilerle o dönem Kürdistan'nında gerek ekonomik, gerekse de sosyal olarak çok canlı dinamiklerin olduğunu öğreniyoruz. Kuşkusuz bu dinamiği sağlıyan en önemli etkenlerin başında ise ticaret geliyor. Bu önemlidir. Çünkü: "pazar ve değişim ilkesi; ister antik, isterse feodal ya da kapitalist olsun bütün gelişmelerin arkasındaki kendini üreten 'motor'dur. Bunların yokluğu, darlığı gösterir." (24)

Eli biraz kalem tutan kimi aydınlarımızın Kürtlerin kökeni ve antik çağdaki uygarlığı ile ilgili ipe sapa gelmez inciler dizdikleri halde her nedense bugün içinde bulunduğumuz, ulusal sorunlarımızı direkt etkilemiş olan, yakın tarihimize karşı ilgisizlikleri anlaşılır gibi değil.

Bölgedeki ticari canlılıkla, siyasal canlılık (sınıf çelişkileri) hemen hemen her dönem parelel gelişmiştir. Aynı dönemlerde oldukça etkili halk (köylü) hareketlerine de rastlıyoruz. Bu hareketler sadece bölge tarihi açısından değil dünya tarihi açısından da önemli özellikler taşıyan iki hareketten söz edelim:

8. yy.ın sonlarına doğru Gurgan'da büyük bir köylü isyanı patlak verir. Bu isyanın en önemli özelliklerinden biri tarihte ilk kez emekçi yığınların isyanlarına amblem olarak kırmızı bir bayrak kullanmalarıdır. Bundan dolayı bu isyana katılanlar Sourkh Alem (kızıl bayraklılar) adıyla anılmışlardır.(25) Hareket hakkında ayrıntılı bilgimiz olmamasına karşın amblemin Kürtçe adlandırılması isyanın asıl gücünün ve önderliğnin Kürt köylüsünün oluşturduğu kanısını bizde uyandırmaktadır.

9.yy. da ise bölgede ikinci büyük bir isyan patlak verir. Bu isyan ise Babek'in önderliğinde gelişir ve hareket Babek adıyla anılır. Bu isyan Azerbeycan'a, Kuzeybatı İran ve Kürdistan'a yayılarak tam bir bölge köylü ayaklanmasına dönüşür.

Ayrıyeten, B. Nikitin "Kürtler" adlı yapıtında şu bilgilere de değinmektedir. "İslamlığı kabul ettikten sonra bile Kürtler bir çok isyana katılmışlardır. (875'de zenci kölelerin ayaklanması) Hüzmi (Mijvi devri imaret'te) Harunu Reşit (788-809) devrinde bir şovalyeyi düelloda yenen Faris adlı Cezireli bir Kürt savaşçısının ve Efşin Muhammet adlı birinin öyküsünü anlatır: Bu Efşin Muhammet, Tollunoğullarına (868-905) karşı savaştıktan sonra Halife Muvaffak'tan Şehrizur'la Azerbeycan'ı almıştır. Ve bu güzel mülkü Abbasilerin zararına daha da geliştirmiştir. (26)

Ortaçağ boyunca yakın doğu nüfusunun batıda daha az oluşu, yakın doğudaki ticari canlılığın ve iklim koşullarının yarattığı zenginlik batı için her dönem bir çekim merkezi olmuştur. 1096-1270 yılları arasında ise bu zenginlik sekiz önemli haçlı seferine de çekim merkezi oluşturmuştur. Haçlı Seferlerinin diğer bir ekonomik yönü ise, "köylülük, kentlerin yoksul halkı, içgüdüsel olarak feodallerin etkisinden kendilerini kurtarmayı ve haçlı seferi sırasında herşeyden önce senyörlerin baskısını sarmayı, feodaller arası iç savaşların sonucu olan yıkımları önlemeyi biliyorlardı. 1. feodal haçlı seferinden önce gelen yoksulların seferini buna kanıt olarak gösterebiliriz." (27)

"Akdeniz ticaret yollarının kapanışı 7. ve 9. yy.larda tarımsal ekonominin yer değiştirmesinde kilit rolü oynuyordu: Çünkü değişim ekonomisi yerini tüketim ekonomisine bırakmıştı. Her malikane... bu zamandan itibaren kendi küçük dünyasında oluşan...pazarı bulunmayan... kapalı bir ev ekonomisi idi. Satmadıkları için satmadılar, çünkü pazar gerekiyordu. Bunun tersine 11. yy. dan itibaren uzun-mesafe üzerinde ticaretin yeniden başlaması-hıristiyanlığın, islami alem üzerine karşı saldırıları başlatmaları- kent ve pazarları canlandırdı. (İtalya, Flanders) ve malikane sistemin 'katı sınır'larını kırdı. 'Antikçağda olduğu gibi kır, kendisini kentin üzerinde yeniden kurdu' ancak bu durumda kırla kent arasındaki iş bölümü kırsal kesimi dönüştürdü: 'isteklerini uyandırarak kent, köylünün ihtiyaçlarını arttırdı, yaşam standartını yükseltti ve böylece serfliğin, akışkan sermayenin artan önemiyle çatışan sonunu hazırladı."(28)

Batıda feodalizmin çöküşünü sadece haçlı seferlerine bağlamak kuşkusuz doğru değil ama, "doğu seferleri sırasında haçlılar o zamana değin Batı Avrupa'da tanınmayan önemli kültürel ve teknik gerçekleştirmelerle iç-dışlı oldular" Gerek seferlerin başlangıcında gerekse de seferlerden sonra parçalanan kapalı feodal ekonomi bir daha belini doğrultmadı. Bu açıdan en önemli etkenlerden biridir. Ya da birincisidir demek isabetli olur. Haçlı seferleri en büyük bozgununu, egemenliği Mısır, Suriye Aşağı ve Yukarı Mezopotamya'ya kadar olan Eyyubi Hanedanının (1169-1250) Kürt asıllı ünlü lideri Selaattin Eyyubi zamanında aldılar. Selaattin Eyyubi'nin ordusunda bütün müslümanlar olmasına

www.krsiva.org

karşın daha çok Türk ve Kürtlerden oluşuyordu.

"13.yy.dan itibaren Doğu, bir zamanlar (Roma ve Bizans zamanında) kendinde barındırdığı üstünlükleri birer birer kaybeder. Maddi uygarlığın ve tekniğin incelikleri, banka, altın ve gümüş kaynakları... 16. yy.da Atlantik'in bulunması bir zamanlar 'Hint' zenginliklerinin tek kabzımalı olan Doğunun bu eski imtiyazını ortadan tamamen yeni ekonomik bir dramla bozgunu tamamlar."(29)

Kapitalizm daha başlangıçta iç ve dış talanla işe başlar. 1492'de İspanya Kralının hizmetindeki Cenova'lı denizci Kristof Kolomp Amerika kıyılarına varır. 15. yy.ın sonlarına doğru Portekizliler Hindistan'ı iliklerine kadar sömürmeye başladılar. 16.yy.ın başlarında İspanyalılar tarafından Meksika Aztekleri'ni Perulu İnkalıların zenginlikleri yağmalanır. Hollandalılar daha 1505 yılında Avusturalyanın kıyılarına varırlar. 17. yy.da ise İngiltere tarafından kurulan Doğu Hindistan şirketleri arcılığıyla Hindistan ve Afrika'nın önemli bir bölümü sömürgeleştirilir.

Marks bu durumu şöyle değerlendirir: "Amerika'da altın ve gümüşün bulunması, yerli halkının kökünün kazınması, köleleştirilmesi ve madenlere gömülmesi, Doğu Hint Adalarının ele geçirilmeye ve yağmalanmaya başlanması, Afrika'nın kara-deri ticaretinin av alanı haline gelmesi; kapitalist üretim çağının pembe renkli şafak işaretleriydi. Bu pastoral gelişmeler, ilkel birikimin belli başlı adımlarıydı. Bunu savaş alanı bütün yer yuvarlağı olan Avrupalı ulusların ticaret savaşı izler. Bu savaş Hollanda'nın İspanya'ya karşı baş kaldırması ile başlar, İngiltere Jakobenlere karşı savaşta dev boyutlara ulaşır ve Çin'e karşı afyon savaşıyla sürer gider." (30) Marks'ın aşağıdaki belirlemelerini de okuduğumuzda dönemi bütün yönleriyle anlamamız biraz daha kolaylaşıyor. "Meta dolaşımı sermayenin çıkış noktasıdır. Meta üretimi; dolaşımı ve ticaret denen daha gelişmiş dolaşım biçimi- sermayenin doğup büyüdüğü tarihsel temeli oluştururlar. 16. yy.'da dünyayı saran ticaret ile yer yüzüne yayılan pazar, sermayenin modern tarihinin başlangıcı olmuştur." (31)

Meta para ilişkisinin gelişmesi toplumsal çelişkileri arttırarak, egemen sınıfların ve siyasal iktidar biçimlerinin değişmesine yol açıyordu. Bu süreçteki en önemli değişiklik ise merkezi eğilimlerin (uluslaşmanın) ortaya çıkışı ve merkezi devletlerin kurulması idi. Bu burjuvazinin kendi ulusal pazarını yaratma ve geçici de olsa kendi çıkarları ile halkın çıkarlarını aynı pazar etrafında toplama çabasıydı. Tarih sahnesine çıkan her devrimci sınıfın başvurduğu bir yöntemdir bu. "Gerçekten kendisinden önce hükümette olan sınıfın yerini alan her yeni sınıf kendi amaçlarına ulaşmak için de olsa, kendi çıkarlarını, toplumun bütün üyelerinin ortak çıkarı olarak göstermek zorundadır." (32)

"Tarihin bütün çatışmalarının kökeni üretici güçler ile ilişki tarzı arasındaki çelişkidendir." (33) Kapitalist ilişkiler her ne kadar gelişse de feodalitenin siyasal kurumları en başta da devleti saf dışı etmeden kendini tam anlamıyla topluma kabul ettirmeleri olanaksızdı. Yani alt yapıda olduğu kadar üst yapıdaki mevzilerinde ele geçirilmesi gerekiyordu. Zaten gelişen üretici güçler, eski üretici güçlere göre oluşmuş üretim ilişkisinin sorunlarına cevap vermiyeceğinden onu parçalamak tarihi bir zorunluluktur. Her yeni üretici güçler (kapitalist üretim güçler) feodaliteyi ekonomik alandan parçalayıp dağıtmakla kalmayıp onun siyasal kurumlarını da zor kullanarak parçalamıştır. Kapitalist ilişkilerin ilk gözüktüğü İtalya istikrarlı ve yükselen bir çizgi izlemediği için yoğun olarak iç çatışmalar yaşamasına karşın ekonomik ve siyasi anlamda ilk merkezileşmeyi sağlayan ülke olamamıştır. Feodalitenin siyasal kurumlarına karşı ilk büyük eylem Luther ve Thomas Munzer önderliğinde Almanya'da (1524) gelişen köylü hareketi oldu. Yeni gelişen Alman burjuvazisinin ekonomik zayıflığı ve çekingenliği, Luther'in ihaneti ve halen feodal prens ve senyörlerin çok güçlü oluşu Almanya'da gelişen tarihin bu ilk burjuva devrim girişimi yenilgiyle sonuçlandı.

Kapitalist ilişkilerle ilk tanışan ve bu ivmeyi hep yükselten ülkelerin başında kuşkusuz Hollanda gelir. Hollanda, 13. ve 15. yy.lar arasında ekonomik alanda oldukça gelişmiş bir ülke haline geldi. Burjuvazi hem ekonomik hem de siyasal alanda etkili bir konuma kavuştu. Bu konumuna karşın halen İspanya egemenliği altında idi. İşte, ikinci burjuva devrimi Hollanda'nın İspanya'ya karşı verdiği ulusal kurtuluş savaşında kendini somutladı. Bu savaş 1566-1609 yılları arasında sürdü. Sonunda zafer Hollanda'nın oldu. Bu başarıya ulaşan hem ilk ulusal kurtuluş hem de ilk burjuva devrimi olarak tarihte yerini aldı.

İngiltere'de serflik 14.yy.ın sonlarına doğru kalktı. 15.yy. İngiltere'sinde köylü artık özgürdü; kendi topraklarını işliyordu. Bu durum İngiltere'de meta-para ilişkisinin yaygınlaşması ve devletin merkezileşmesi anlamına geliyordu.

Fransa'da merkezileşme 12.yy.da başlar. 15.yy.ların sonlarına doğru bu süreç büyük oranda tamamlanır. Fransa kralları, küçük ve orta feodallerden de destek alarak büyük feodalleri birer birer yenerler. Buna karşın Fransa Avrupa da en geç ulusal süreci tamamlayan ülkelerden biri olmuştur. Örneğin bir dil birliği ancak Fransız devriminden sonra çıkarılan yasalarla sağlanmaya çalışılmıştır; Paris şivesi diğer bölgelerdeki şivelere egemen kılınmıştır.

Rusya'da ise merkezi devlet 15.yy.ların sonlarında kurulur. Bu durum aynı zamanda 13.yy.dan beri akın ve talanlarıyla Rusya'yı perişan eden Tatar-Moğol saldırılarına da son verme süreci oluyordu. 16. yy.ın ikinci yarısında Korkunç İvan bütün Rusların Çarı ilan edildi.

Feodalaizmden kapitalizme geçiş uzun ve hiç bir anlamda tek düze olmayan bir süreçtir. Feodalizmden kapitalizme geçişin son derece eşitsiz ve çeşitlilik arzeden bir gelişme gösterdiği olgusu unutulmamalıdır. Bunun için uluslaşma süreci ile ilgili evrensel ölçü ve kalıplar sıralamak olanaksızdır. Tek geçerli ölçü kapitalist ilişkilerin varlığıdır. Aynı za-

manda bu tek ortak ölçüdürde. Feodalizmden kapitalizme geçiş sürecinde her ülke kendi iç ve dış dinamiklerine uygun bir seyir izlemiştir. Tarihi süreçleri ve ekonomik sistemleri birbirlerine çok yakın olduğu batı ülkeleri birbirlerine çok farklı seyir izledikten sonra batı ile doğu arasında bu seyirin çok daha farklı olacağı açıktır. En temel farklılık ise, Batıdaki uluslaşma kendi iç dinamikleri ile gelişen kapitalizmin ürünü olduğu halde, Doğudaki uluslaşma süreci (Japonya hariç) Batı kapitalizminin etkisi altında oluşmuştur. Ve evrim süreçleri birbirlerinden çok farklıdır.

"Bugün sanayi üstünlüğü ticari üstünlük anlamını taşıyor. Oysa gerçek manifaktör döneminde sanayi üstünlüğünü sağlıyan ticari üstünlüktür. Sömürge sisteminin o sırada oynadığı üstün rolün nedeni ise budur.(34) Avrupa'da belli bir döneme kadar gerek feodalizmin çözülüşü gerekse de uluslaşma olgusunun oluşumu ticaret ivmesi üzerinde ilerlemiştir. Sanayi, ardından onu hep destekler nitelikteydi. Bu destek ticareti daha çok canlandırıyor ve de elde edilen mevzilerden geriye dönüş olasılıklarını bir daha dirilmemek üzere tarihe gömüyordu. Örneğin: 11. ve 12. yy.larda Ortadoğuda ticaret çok canlı ve ilerleyen bir konumda olmasına rağmen aynı oranda ya da ticareti ardından izleyen üretici güçlerin gelişmesinden söz etmek olanaksızdır. Bunun içindir ki tam kesintiye uğramamakla beraber bölgede gelişen politik gelişmelere göre kimi dönem yükselen kimi dönemde düşen bir grafik çizmiştir. Özellikle 18.yy.dan sonra hızla bir gerilenmenin yaşandığı biliniyor. Bölgede ticaretin gelişmesinin refah sağlaması her zaman üretici güçlerin gelişmişliği anlamına da gelmiyor. Genelinde doğuda özelinde ise Kürdistan'da uluslaşma tohumlarını eken kapitalist sanayi değil, Batı kapitalizminin bölgede yaptığı ticaretin (meta para ilişkisinin) ürün olduğu kanısındayız. Bunun için başından beri daha çok ticaret üzerinde durmaya çalıştık. Şimdi ise Kürdistan'da ilk ulusal tohumların serpildiği 16. ve 17.yy.daki ticaret ve sosyal gelişmelerinin durumunu kısaca irdelemeye çalışacağız. Çünkü, bu gelişmeler kısmen de olsa su yüzüne çıkarılmadan Kürdistan'da uluslaşma sürecini ve A.Xani'nin ulusculuğunu anlamak olanaksızdır.

16. ve 17.yy.ların Kürdistan'ının ekonomik ve politik yapısını Osmanlı İmparatorluğu dışında düşünmemek gerekiyor. Bu durum sadece Kürdistan için değil Ortadoğu için geçerlidir. Zaten Kürdistan'ın büyük bir bölümü uzun bir süre Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde kalmıştır. Bu nedenle konumuzu ilgilendirdiği oranda Osmanlı İmparatorluğunun ekonomik ve siyasal yapısına değinmeye çalışacağız.

Osmanlılar 1453'de İstanbul'u alarak Bizans İmparatorluğunun saltanatına son verdiler. Böylece, "Osmanlılar başta kaybedilmiş bir savaşta nöbeti devralırlar. 16.yy.da başlayan doruk dönemi aslında daha 12.yy.da başlayan süreci geciktiren bir moladan başka bir şey değildir."(35) Gerçekten de Osmanlıların İstanbul'u almaları (Bizans'ın yıkılışı) TC'nin tarih ders kitaplarında bize öğrettiği gibi yeni bir çağ açmamış, bilakis Avrupa'da gelişen kapitalizmi ürkütmeye ve bir biçimiyle doğudaki eski düzenini korumaya, gelişmelere gem vurmaya çalışarak yeni bir çağın sürecini etkisi oranında geciktirmiştir. "Nihayet büyük coğrafi keşiflere ve ticaretin Atlantik'e doğru yol değiştirmesine sebep olan şey Osmanlıların yaptığı fetihler olmayıp gerçek bunun tam aksidir. Osmanlıların askeri seferleri öne doğru bir kaçış ve ticari Seyrüseferin, daima daha uzaklara kaçan nakti ve ayni zenginliklerin ardında umutsuzca bir koşuş, bir kovalamacadır." Bu tespit Marks'ın ilkel sermaye birikimi ile ilgili görüşleri ile de örtüşüyor. Zaten 16.yy. başında Avrupa (1515'de Portekizlilerin Hürmüz adasını almasıyla) Asya'da sömürgecilik sürecini başlatır. Ve Doğu ticaretinde komisyoncu durumda bulunan Osmanlı böylece ilk etkili darbesini yemiş olur. Çünkü Portekizliler bir süre içinde olsa ticaret yolunu keserler. Her ne kadar sonradan tekrar eski canlılığına kavuşsada, artık gelişen Avrupa ulusları gerektiğinde bu ticaret yolunu kendi tekellerine alma gücünü her geçen gün biraz daha sağlamlaştıracaklarını göstermiş oldular. Bu gelişmeler Osmanlının doğuya sefer yapmasına neden oldu. Amaç doğu ticaretini daha geniş biçimde ele geçirmekti.

KÜRDİSTAN'IN İŞGALİ VE İLK BAŞKALDIRI

16.yy. başında güneyde Venedikliler ticarette halen etkindiler. Halep, Kahire ve Kürdistan'ın önemli kentlerine girip bu iç pazarlarda ticaret yürütüyorlardı. Doğu Kürdistan'da ise, Hürmüz adasını elinde bulunduran Portekizliler ulaşabildikleri iç pazarlarda ticareti yürütüyorlardı. Kürdistan'daki canlı ticaret faaliyeti zaman zaman gerileme göstersede genel çizgisini koruyorarak kesintiye uğramadan devam eder. Meta-para ilişkisi bölgede yavaş yavaş yasasının ağlarını örer.

Osmanlı bu dönemde, bir daha yakasını kurtaramıyacak bir belanın ortasında kendini bulur. Bu bela enflasyondur. Batı kapitalizminin Osmanlıyı "hasta adam"a çevirecek ilk armağanıydı. 16.yy.da florin karşısında zorlanan Osmanlı akçesi 16.yy. sonlarında İspanyol realleri karşısında iyice geriler. Ve böylece enflasyonla tanışan Osmanlı ekonomisi için yeni çözüm yolları arar. Yavuz Sultan Selim ise bu durumu çok önceden görmüş ve çözüm yollarını bulma çabasına girmiştir. "Sultan Selim"in saltanatı sırasında (1512-1520) girişilen askeri harekata temel sebep ekonomik alanda aslan payını kapma kavgasıdır. Bu kavganın hedefi Doğu Anadolu ticaret yolunun denetimi ve Suriye ile Mısır'ın ele geçirilmesidir."(36) Bu dünya ticaret pazarında dört nala giden İspanya, Portekiz, Fransa ve benzeri güçlere karşı bir yarıştı. Osmanlının bu yarışta sürekli gerileyeceği ve kaybedeceği daha baştan belli olduğunu vurgulamıştık? Ama bu geçicide olsa bazı başarıları elde etmeme an-

lamına da gelmiyor.

Y.S.Selim ile Şah İsmail arasında yapılan Çaldıran savaşı (1514) özünde Kürdistan üzerine yapılan bir savaştı. Bu savaşta her iki tarafta Alevi ve Sunni çelişkisinden yararlandılar. Ama bu çelişkide, Y.S.Selim'in İdris-i Bitlisi, Palu Hakimi, Çemşit Bey ve Diyarbakır beyler beyi Ustaçluoğlu Mehmet Han vb. Bölgenin güçlü Sunni beylerinin desteğini kazanması ve bunlarıda beraberinde Şah İsmail'e karşı savaşa sokması onun bu çelişkiden daha iyi yararlandığını gösteriyor. Y.S.Selim'in Çaldıran savaşını kazanmasında bu Kürt beylerinin oluşturduğu güçlerinin katkısı büyük olmuştur.

Y.S.Selim, Tebriz'e girdikten sonra yaptığı ilk işlerden biri "Tebriz'deki bin kişilik sanatkar, tüccar ve şair kimseleri İstanbul'a"(37) göndermek oldu. Bundan amaç İstanbul'daki ticareti canlandırmaktı. Geleceği ticaretin belirleyeceğini anlamış olmalı...

Osmanlı, Çaldıran zaferinin ardından Bayburt, Erzincan ve Kığı'yı aldı. Ve tam bu sırada Kürt tarihinin gelmiş geçmiş en büyük hayininin devreye girdiğini görüyoruz. İdris-i Bitlisi, ikna ettiği başka Kürt beyleri ile beraber sahip oldukları 10.000 kişilik ordu ile Osmanlıların yanında Diyarbekir'in fethine katılırlar. İlginçtir, Diyarbekir'i Osmanlı ordusuna karşı savunan ise, ÇALDIRAN SAVAŞINDA Şah İsmail'e karşı Y.S.Selim'in yanında savaşırken ölen Ustaçluoğlu Mehmet Han'ın kardeşi Karahan'dır. Karahan Diyarbekir savunmasında çetin bir mücadele verir. Ama işbirlikçi güçlerle daha da büyüyen güçlü Osmanlı ordusu karşısında şehri terk etmek zorunda kalır. Karahan için, bu bir yenilgi değil, geri çekilme anlamını taşır. Onun için mücadele Kürdistan'ın Osmanlı işgaline karşı savunmaya dönüşür. Bu kez geri çekildiği Mardin'de Osmanlı ve İdris-i Bitlis'in işbirlikçi güçlerinden oluşmuş işgalci güce karşı savaşmaya devam eder. Mardin yakınlarındaki Koçhisar'da yapılan savaşta şehit düşene kadar. Osmanlı işgaline karşı kararlı mücadele yürüten ilk yurtsever önder Karahan'dır diyebiliriz.

Karahan'ın ölümünden sonra daha pervazsız hainliğine devam eden İdris-i Bitlis'in girişimleri ile "Urmiye, İtak, İmadiye, Cizre, Eğil, Bitlis, Hizan, Garzan, Palu., Siirt, Hısni Keyfal (Hasan Keyf), Meyyafarikin (Silvan), Cezireti İbni Ömer ve diğer yerlerin beyleri devlete (Osmanlıya) itaat edip kendilerine sahip oldukları yerlerinin yönetim beratları gönderildi".(38) Y.S.Selim Mısır seferi dönüşü sırasında Malatya, Urfa, Besni, Ergani, Harput, Divriği, Siverek ve ikinci kez Mardin'i işgal etti. Kürdistan'ın ele geçirilmesi tam üç yıl sürmüştü. Bu üç yıl içinde en büyük kentten en küçük köy biriminin işgal edilmesinde İdris-i Bitlisi'nin büyük katkıları oldu. Sultan Süleyman döneminde ise, Adilcevaz, Erciş, Van ve Ahlat işgal edildi. Yukarıda görüldüğü gibi Kürdistan'ın çok önemli bir bölümü (Kürdistan'ın kuzey ve güney bölgelerinin tamamı) işgal edilmişti.

Avrupa dünyanın dört bir bucağında yaptığı talan ve yağma ile kapitalist süreci akıl almaz bir hızla ilerletiyordu. Avrupada'ki bu kapitalist süreç meta-para ilişkisine girdiği ülkelerin eski ekonomik yapısını bozuyor, bu yeni ticaret ilişkisini geliştiriyordu. Doğu ticaretinde söz sahibi olan Osmanlı ve İran gibi dönemin iki büyük gücü, Avrupa'nın meta-para ilişkisinden etkilenen ülkelerin başında geldiler. Bu durumun Osmanlı ekonomisinde nasıl enflasyona yol açtığını kısaca açmıştık. Bundan dolayı Osmanlı ve İran güçlerinin, ticari açıdan stratejik konumu ve ekonomik varsıllığı olan Kürdistan'ı sömürgeleştirmeye iten itici güçlerden birininde Avrupa kapitalizminin dayattığı yağma talan ve meta-para ilişkisi olduğu kanaatindeyiz. Kuşkusuz o dönem hem Osmanlı hem de İran içinde asyatik özellikler taşıyan merkezi feodal devletlerdi. Ama her iki toplumunda ekonomik düzenini alttan alta sarsan ve değiştiren güç toplumun iç çelişkisinden çok Avrupa kaynaklı dış çelişkiler olmuştur. O dönem bölgedeki bu iki büyük gücün Kürdistan'ı sömürgeleştirmeleri (feodal sömürgecilik) olarak nitelendirilse bile Avrupa'da gelişen kapitalizmin bu iki güç üzerindeki etkileri mutlaka hesaba katılmalıdır.

Burada kısaca değinmek istediğimiz diğer bir nokta ise Kürdistan'ın sömürgeleştirme sürecinin Kasr-i Şirin anlaşmasıyla başlatılmasıdır. İleri sürüldüğü gibi Kasr-i Şirin anlaşması Kürdistan'ın yazgısını (ekonomik alanda) belirleyecek bir rol oynamamıştır. Kasr-i Şirin anlaşması Osmanlı ile İran arasında 16 yıl (1623-1639) süren savaşları bitirme anlaşmasıdır. Bu savaşlar boyunca Osmanlı ve İran arasında sık sık el değiştiren Van ve çevresi olmuştur. Kürdistan'ın diğer bölgeleri o süreç içinde bu savaşlardan çok etkilenmedikleri için, anlaşmada kendileri için fazla önemli olmamıştır. Yukarıda açtığımız gibi Kürdistan yazgısını geriye doğru çeviren asıl etken hain İdris-i Bitlisi'nin yardımıyla Y.S.Selim'in Kürdistan'ın büyük bir bölümünü işgal etmesi olmuştur. Kasr-i Şirin anlaşması Osmanlı ve İran arasında Kürdistan'ın parçalanıp sömürgeleştirilmesine hukuki bir nitelik kazandırması açısından önemli bir tarihsel dönemeç olarak ele almak gerekiyor.

Bazı eleştirmenlerin ileri sürdüğü gibi A. Xani'nin bu anlaşmanın sonuçlarını özel olarak ruhunun derinliklerinde duyduğu kanısında değiliz. A. Xani'yi etkileyen Kasr-i Şirin anlaşmasından çok, bu anlaşmadan çok önce Kürdistan'da başlatılan sömürgeci sürecin Kürt halkını zulüm ve sömürü cenderesine alması ve bu duruma müdahale edip birlik ve bağımsızlık mücadelesini yükseltecek konumda bulunan Kürt beylerin gafleti ve hıyanetidir.

KÜRDİSTAN EKONOMİSİNİN BOZULMA SÜRECİ VE OLUŞAN HAREKETLER

1625 tarihi dolaylarında hemen hemen tamamıyla Uzak Doğu'yla Akdeniz arasındaki ticaret kesintiye uğrar. Bu kesintiyi sağlıyan Hollandalıların Hint Okyanusunda denetimi tamamiyle sağlamalarıdır. Uzak Doğu ile Akdeniz arasındaki ticaretin kesintiye uğramasından kuşkusuz en çok etkilenen ülkelerden

biri de Kürdistan oldu. Uzak Doğu ile Akdeniz arasındaki ticaretin sekteye uğraması aynı zamanda Orta Doğu ile Akdeniz arasındaki ticaretin de sekteye uğraması anlamına gelmemesi gerekir. Avrupa'da gelişen kapitalizmin arz ve talebine göre meta-para ilişkisi Kürdistan üzerinde yoğunlaşarak devam etmiştir. Ayrıyeten "İran ipeklerinin ticareti dalgalanarak uzun süre" Kürdistan üzerinden Akdenize aktarılmıştır. Akdeniz ticaretinde Venediklilerin yerini alan Fransızlar 1604'de kapütilasyonları yenilediler. Böylece Akdeniz ticareti 17.yy. başlarında Fransızların eline geçsede diğer Avrupa'lı güçlerde bir biçimiyle bu durumdan yararlandı. Özellikle İngilizler Fransızlardan sonra ikinci büyük güç haline geldi.

"Başka ülkelerden yığın halinde kapı dışarı edilmiş etnik topluluklar özellikle de İspanyol yahudileri Osmanlı İmparatorluğu'nun uyruğu olup çıkarlar. Bunlar zanaat ve ticaretle uğraştıklarından şehir halkının önde gelen unsurları arasına girerler. Bunun yanı sıra batı uyruklular 'Doğu'nun iskeleleri'nde konsoloslar yönetiminde bulunan ve kapitilasyonlarla sağlanmış imtiyazlara sahip sömürgeleşmiş merkezlere yerleşirler ve uluslararası büyük ticaretle uğraşırlar. Yavaş yavaş ilkleri ikincilere bağımlı hale gelir ve yerli ya da 'İmparatorluk uyruğuna geçmiş' azınlıklar, imtiyazlı batılı azınlıkların sömürü düzenini sürdürüp köleleştirirler."(39) Böylece batı kapitalizminin sömürgeci mekanizması Osmanlı egemenliği altındaki ülkeleri büyük oranda etkiler. Yavaş yavaş Osmanlı düzeni bozulup sarsılmaya başlar. Osmanlı bu sarsıntı ve bunalımdan kurtulmanın yolunu halkı daha fazla sömürmekte arar. İleride açacağımız gibi özellikle Kürdistan'da bu sömürü halkın tahammül ve dayanma gücünün çok üstüne çıkar.

Osmanlının, devlet hazinesi ve devlet memurları devletten çok kendi özel mülklerinin derdine düşerek iyice çürüyüp yozlaşırlar. "Dorukta başlayan bu yozlaşma bütün devlet memurlarını ve sistemi içten içe kemirir." Ekonomik kurumlardaki (zanaatta) çözülme iyice hızlanır. Tımar ve sipahilik kurumu geriler. Miri toprak sistemi parçalanıp talan edilir. Yönetim ve ekonomik alanda başlayan bu yozlaşma halkın tepkilerinin gelişmesine yol açar. Suhte, Reaya ve Celali ayaklanmaları birbirine karışır. Mustafa Akdağ, 1500-1610 yılları arasındaki dönemi inceleyen "Türk Halkının Birlik ve Düzenlik Kavgası" adlı çalışmasında "Celali isyanları denince aslında en az 16. yy.'lın başlarından beri imparatorlukçu Osmanlı düzeninin değiştirmeye başladığı siyasi ve sosyal koşullarla at başı yürüyen ekonomik darlığın üzerine çöktükleri ağır bunalımın bütün Türkiye üzerinde yarattıkları büyük bir kargaşalığın her sınıfta çıkan olayları anlamak gerekir." (40) Demektir.

S. Yerasimus ise, Anadoludaki bu hengame için, "Bu hareketlerin bütününe belli bir etiket yapıştırmak ne mümkün ne de arzulanan birşeydir." Dedikten sonra bu hareketlere yol açan önemli bir neden olarak "Anadoludaki patlama iç (nüfus hareketlerinde artma, yönetici sınıfın üç kategorisi arasındaki mücadele) ve dış (uluslararası ticaretin alt üst oluşu. Batının maligücü ve imalathanelerle birlikte egemen bir ekonominin kurulmasının başlaması), çelişkilerin sonucu olarak belirir." Eklemesini yapar. Ve şu sonuca varır. "Bütün bunların belli başlı iki sonucu olur. Osmanlı düzenini meydana getiren bütün kurumları 19.yy.a kadar biçim olarak varlıklarını sürdürse bile, 17.yy. başlarında yok olur giderler. Bunların yerini yeni yapıların yavaş yavaş olgunlaşması işlerlik kazanmaya başlar. Evrimin iki klasik eğilimi, kırlarda feodalizm, şehirlerde kapitalizm belirir."(41) Kuşkusuz bu yeni gelişme kendi iç dinamiklerini (arz-talebine) göre değil git gide batı kapitalizmin daha belirleyici durumuna giren etkisi altında gelişir.

17.yy.ın ilk yarısından sonra Kürdistan'ın bir çok şehirlerinde kapitalizm belirir. Kürdistan'da ticaret Anadolu'nun diğer bir çok bölgesinde daha ileri olduğu için kapitalizm Kürdistan'ın şehirlerine daha yoğun girmiştir. Aşağıda göreceğimiz gibi Anadolu'daki isyan ve kargaşalardan çok önce Kürdistan'da isyan ve kargaşalar başlıyor. Bu isyan ve kargaşaların ortaya çıkmasının en önemli nedeninin Avrupa'da gelişen kapitalizmin etkisi olduğunu yukarıda vurgulamıştık. Ayrıyeten Anadolu'daki (Doğu ve Güneydoğu Anadolu dışındaki) isyan ve kargaşaların tersine Kürdistan'daki isyan ve kargaşalar doğrudan devlete yönelmesi onların sınıfsal ve ulusal motifleri duyumsadıklarının belirtisidir. Özellikle bu ulusal duyumsamayı sağlıyan şey kapitalizmin etkisinden başka bir şey değildir. A. Xani'ye ulusçu özü ve bilinci verende bu etkidir. Mem û Zin'in yazılışının 17.yy.'ın sonlarına rastladığı hesap edildiğinde A. Xani'yi anlamak çok daha kolaylaşıyor:

16.yy.da Kürdistan ticaretin en işlek olduğu yerlerin başında geliyor. Doğal olarak batının meta-para ilişkisinin de ilk girdiği yerlerden biri olmuştur. Y.S.Selim'in Kürdistan'ı işgal ve talan etmesinin başında bu ticaret zenginliğini ele geçirme gerçeği yatıyordu. Bu sömürgeleşme süreci aynı zaman da baş kaldırılar sürecide olmuştur. Bu süreç Y.S.Selim'in Diyarbekir'i işgal etmesine karşı koyan Karahan'la başlar. Bu başlangıca Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesinin embriyonu'da denebilir.

Hain İdris-i Bitlisi'ye kanıp Osmanlılara beyliğini bağlıyan ilk beylerden biri de Bitlis Hakimi Şeref Han idi. Şeref Han Osmanlı boyunduruğu altına girmenin acısını çabuk anlamış olmalı ki 1532'de Osmanlılara karşı baş kaldırır. Karahan'dan sonra Osmanlıya baş kaldıran ikinci büyük direniş niteliğini alır.

16.yy.ın sonlarına doğru ise, sömürgeciliğe karşı yükselen yeni direniş hareketlerine tanık oluyoruz.

"Rakka ve Urfa çevrelerinde Abdurrahman adındaki mazül bir sancak beyince 1587'de tertip olundu. Bütün Dulkadir, Rakka ve Diyarbakır yörelerindeki ahali üzerinde büyük bir etki yaptığı anlaşılan asi Abdurrahman dayandığı esaslı kuvvet aşiretlerdi. Eski Urfa (Ruha) beyi Suhrap'da isyana katıldığında hadise tehlikeli bir renk almaya başladı." (42)

"Milli aşireti beyi Mir Mehmed bir taraftan Habur Sancak Beyliğini, öbür yandan yılda önemli toplamı olan 'Mukataa' iltizamını elde ettikten kısa bir süre sonra Diyarbekir paşasının adamları ile arası açılarak devlete (1598) asi oldu."(43)

"Bunun tıpkısı bir olayda Mujiki Mir-i Aşireti Salih Bey ile aşireti köyleri halkı arasında çekişme yaratan salma toplama konusunda çıkmıştır."(44)

Aynı dönemlerde Urfa yöresinde Badılli Aşiretinin, Malatya yöresinde Kiziroğlu Mustafa, aynı bölgede Kelp İlyasoğlu Ali ve Kahta yöresinde Kürt bir dervişin önderliğinde yapılan ayaklanmayı da saymak gerekir. Ayrıyeten Celali isyanlarının en ünlüsü olan Karayazıcıya gelince biz her ne kadar Karayazıcının Urfa doğumlu ve Kılıçlı Aşiretinden olduğu savlarına rastlıyorsakta, Karayazıcı bir yıl Urfa'yı kendi elinde tuttuğunu Maraş ve Sivas'ı da etkisi altına aldığını öğreniyorsakta, Karayazıcı'nın eylemini Kürdistan'ın sosyo-ekonomik yapısının bir ürünü mü yoksa İç Anadolu'daki diğer Celali isyanları gibi belli bir hedefi olmayan hareketlerden biri mi olduğu kanaatine varamadık. Çünkü aşağıda değineceğimiz gibi Kürdistan kaynaklı hareketlerin hemen hepsi daha başlangıcında devleti hedefliyerek patlak vermişlerdir. Anadolu'nun diğer kesimlerinde oluşan hareketlerin hepsinde bu özelliği bulmak oldukça zordur. Bu hareketlerin büyük bir kısmı hedefsiz, talan ve çapulculuğa yönelik olmuştur. "Güney Doğu Anadolu'da geçen olaylar daha ayrı bir karekter göstermekteydi. Ayrıca Torosların berisinde Reaya adalet fermanlarına dayanarak halkı bir kavgaya hazırlarken, oralarda, çoğuncası devlete karşı isyan maksadını güden bir hava esmekteydi ki, bu halin o taraf aşiretleri arasında, bütün Anadolu isyanları devamınca böyle gelip geçtiğini yerinde işaret etmiş bulunuyoruz."(45)

Kürdistan'daki bu ayaklanmalar iki yönlüydü, politik ve ekonomikti. Dayanma sınırlarını aşan sömürüsüyle Osmanlı, bütün halkın hoşnutsuzluğunu yaratırken diğer yandan da Kürt beylerine doğru dürüst bir yetki ve hak tanımayarak (onları memurları durumuna düşürerek) Kürdistan'da komple bir hoşnutsuzluk büyütmeye çalışmıştır. A. Xani Kürt Beylerinin büyük bir bölümünün hoşnutsuzluğunun ayrımında olduğu için bunların neden aralarında ittifak kurup bağımsızlık mücadelesini başlatmadıklarının muhakemesini yapar. Burada A. Xani'nin doğumundan elli yıl önceki Kürdistan'a bir göz atarsak, A. Xani'nin yaşadığı dönemdeki Kürdistan'ın içinde bulunduğu büyük dramı daha iyi anlarız. Çünkü Osmanlı Devleti, batı kapitalizmi karşısındaki etkinliği azalıp ekonomik olarak zor duruma düştükçe sömürü ve baskısını ona orantılı olarak arttırmıştır.

1597-1598'de Ahmet Paşa'nın İstanbul'a yolladığı bir mektubunda M. Akdağ şu bilgileri aktarıyor:"Evvelce hazinenin zengin mukataaları bulunan Diyarbakır-Mardin-Rakka-Birecik yöresi sancaklarından pek çok köylerin harap ve adeta nüfuzsuz kaldıklarını görmekteyiz. Bu türlü yerlerin hazineye yeniden yararlı olmaları için, o çevre hükümet ilgililerince ve özellikle kadılar tarafından, divan'a, köylerin başlamalarına sebep olan göçmenlerin sekiz-on yıl ve daha eskiden beri meydana geldiği bildirilmekte, bunun nedeni de bir çok vergi türlerini, hele bâd-i hava/karşılıksız, parasız, emeksiz A.B./grubuna dahil olanların haddinden ve geleneğinden çok fazla istemleri sonucu, köylünün, bu zulümden kurtulmak düşüncesiyle, kaçmak zorunda kaldığı ileri sürülmekte idi."(46)

Kemal Badıllı, eskiden Kürtlerin yerleşik bir toplum olduğunu, göçerliğe sonradan geçtiklerini söyler. Mervani Kürtler tarihi incelendiğinde o dönemin sosyal ve ekonomik yapısına dair çok ayrıntılı bilgilerle karşılaşıldığı halde göçerlerle ilgili bir bilgi hemen hemen yok gibidir. Badıllı'nın savının doğruluğunu onaylıyan yeterince kaynağa sahip olmamakla beraber yukarıdaki aktarmada da rastladığımız gibi Y.S.Selim'in Kürdistan'ın büyük bir bölümünü işgal edip sömürgeci sürece soktuktan sonra, Kürt halkının bir kesimi Osmanlının sömürüsünden ve zulmünden kurtulmak için topraklarını bırakıp göçerliğe geçmiştir. Yerleşik bir yaşam sürmedikleri için Osmanlının gazabına uğramaları nispeten daha zor olmuştur. Halkın topraklarını terk etmesinin nedeni buydu. Bu durumun aşiretçilik bağlarını güçlendirdiği de açıktır.

"Şehir ve kasabaları seyrek olan Orta Anadolu, Celali olaylarının fazla yıkıcı geçtiği bir bölge olarak görülmekle beraber, aşiret hayatının bütün gelenek ve düzeyleriyle yaşadığı Güneydoğu Anadolu, bu yönden, Orta Anadolu'yla ölçünce felaketi daha önce tatmış olarak karşımıza çıkmaktadır. Vesikalardan elde ettiğimiz bilgiye göre Türkiye'nin 'Celali fetreti' ne girmekte olduğu 1598 sıralarında, Diyarbakır ve Mardin yöresinde, daha sonra bütün Anadolu'da geçecek olan olaylar geniş çapta başlamış bulunmaktaydı.

Elimizdeki mevcut bilgilere göre, Güneydoğu Anadolu'da köylerin iktisadi yıkımı Anadolu'nun öteki bölgelerinden çok daha önce meydana gelmiş bulunuyordu."(47)

M.Akdağ, bu durumun sadece Diyarbekir, Mardin vb. şehirlerle sınırlı olmadığını "Doğu'da İran hudutlarına, Güney'de Şam ve Rakka vilayetlerine kadar uzanıyor. Yalnız Şark'i Anadolu'nun orta kesimleri (bugünkü Tunceli çevreleri) feodal hayatın hakim olmasından dolayı sakindi." demektedir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun gerilemesine ve parçalanmasına neden olan en önemli etkenin Avrupa'da gelişen kapitalizm olduğunu vurgulamıştık. Yukarıdaki alıntılarda da görüldüğü gibi Kürdistan'daki ekonomik düzen Anadolu'nun diğer bölgelerinde çok önce bozulmaya başlıyor. Kuşkusuz bunun birinci nedeni Kürdistan'daki sömürgecilik sürecinin dizginsiz yağma ve talanlarla sürmesidir. İkinci neden ise, Kürdistan'a Anadolu'nun diğer bölgelerinden (Orta Anadolu'dan) önce kapitalizmin girmesidir. Eskiden beri Doğu ve Batı arasındaki ticaretin iletişim aracı olan Kürdistan bu kez de gelişen

Batı kapitalizminin ham madde kaynağı ve önemli bir pazarı haline gelmeye aday bir ülke oldu.

KÜRDİSTAN'DA 16. VE 17. YÜZYILDA TİCARET

Hemen belirtelim ki 16. ve 17. yy.da Türkiye ve İran'da olduğu gibi Kürdistan'da da ticaret Ermeni ve Yahudilerin elindeydi. Mervaniler döneminde gördüğümüz gibi Kürdistan'da ticaret yerli halkın elindeydi. Avrupa'da gelişen kapitalizmin yarattığı en önemli değişiklik saydığımız her üç ülkede de ticaretin Ermeni ve Yahudilerin eline geçmesine yol açmasıdır. Buna da Ermeni ve Yahudilerin gerek Ortadoğu'da gerekse de Avrupa'da dağınık olarak bulunmalarının payı büyüktür. Aralarındaki soy bağı ilişkileri (birbirlerine gelip gitmeleri) bölgeler arası ticari ilişkiye de kaynaklık ettiği söylenebilir.

Burada bir parantez açıp Kürdistan'da ki ekonomik durumu biraz ayrıntılandıralım. Tabiiki daha çok ele aldığımız dönemi ilgilendiren yönüyle değinmelerde bulunacağız.

B.Nikitin, "Kürtler" adlı yapıtında, Kürtler de tarım, zanaat ve ticaretle ilgili olarak bu uğraşların önemini vurgular. Hayvancılıkta, koyun, keçi, at ve eşeği saydıktan sonra özellikle koyun ve keçinin (ürünlerinin, yün, kıl,deri, peynir vb.) Kürdistan ekonomisi üzerindeki etkenine değinir. Deri, yün, kıl, peynir ve yağ gibi maddeler hemen hemen tarihin her döneminde aranan gereksinmeler olmuştur. Bu malların Kürdistan'da bolluğu Batı kapitalizm için de karlı bir pazar olmuştur. Avcılık açısından da Kürdistan son yıllara kadar önemini korumuştur. Bugün bile kimi bölgelerde ayı, domuz, kurt, tilki, sansar ve yaban keçisine rastlamak olanaklıdır. Nikitin, "İran Kürdistan'ı yılda aşağı yukarı on bin tilki ve zerdave derisi sağlar ve bunlar Rusya'ya ihraç edilir. Bu bölgede samur da eksik değildir. Millingen (1870'e doğru) Kürdistan'da hala bir çok pars bulunduğunu işaret eder." demektedir.

Keza Kürdistan bitkisel örtü olarakta oldukça zengin ve bol çeşitliliğe sahiptir. Tahıl (buğday, arpa, vb.) meyva ve sebze türlerinin yanı sıra sanayide kullanılabilen bir çok yaban bitki türlerine de rastlamak olanaklıdır. Örneğin:gevenin "...kökü çizgi çizgi yarılarak, kitre denilen bir zamk da çıkarılır. Gerek Güney Toroslar'daki, gerekse İran Kürdistan'ındaki bodur meşeler, sepicilikte çok aranan mazı ve bunun yanı sıra doğu tatlıcılığında kullanılan, şeker gibi beyaz bir çeşit kudret helvası verir." (48) Zararlı böcekleri öldürmekte ve boya elde edilmekte kullanılan başka bitki çeşitlerinden söz edilebilinir.

Zanaattçılığa gelince, tarih boyunca şehirlerin toplumda daima önemini koruduğu olgusu göz önüne alındığı zaman zanaatın gelişmişliğini görmek de zor olmayacaktır. Özellikle dokuma bakır işletmeciliği, kundura vb. küçük işletmecilikler ticaretin canlılığını etkilemişlerdir. Bu konuda Nikitin'de şu örneği vermektedir, "Van'da kuyumcular ünlüdür; gümüşte kupa ve nargile vb. işlerler. Van Gölü'nün güneyinde çömlekçilik sanatı üstün bir mükemmellik ve incelik derecesine erişmiştir."

Kürdistan'ın ücra köşelerinde bile vaktiyle bazı kapitalizm biçimlerinin var olduğunu kanıtlayan bir çok gözlemler sıralanabilir. Gerçekten de Kürdistan, Bağdat'ı, İstanbul'u, Suriye'yi hayvan bakımından besleyen bir merkez hizmeti görüyordu. Aynı zamanda, yün ve yünlü, bal, mazı, kitre ve bazı boya maddeleri ihraç ediyordu. Silahları, pamuklu ve ipekli dokumaları şeker ve diğer tüketim maddelerini ise ithal ediyordu. Böylece ihracatın ithalatı aştığı ve ithal edilen malların silahlar dışında başlıca müşterisini oluşturan yerleşik Kürtler kadar göçebe Kürtlerin elinde de büyükçe paralar kaldığı var sayılabilir." (49) dedikten sonra İstanbul'u her yıl Kürdistan'da canlı olarak aşağı yukarı 1,5 milyon baş koyun-keçi aldığını, bitkisel ürünler arasında aşağı yukarı 35.000 sterlin tutarında mazı ihraç edildiğini, sakız ağacının (bir çeşit reçineli fıstık ağacı) meyvesinden sabun imalatında kullanılan yağlı bir madde çıkarıldığı, kök boyası da ihraç edilen boya maddeleri arasında bulunduğu ayrıca Cezire civarında çıkan ve tiftiği çok makbul tutulan yünün de bol miktarda ihraç edildiğini, Diyarbekir'inde Halep iplikleri gibi parça halinde satılan iplikleriyle ünlü olduğunu ve çokta ucuz oluşunu bu ipliklere Karadeniz sahiline kadar geniş bir müşteri kitlesi sağladığını belirtir.

"19. Yüzyılda kentsel tekstil imalat faaliyetlerinin ve belkide sipariş sisteminin yoğunlaştığı en önemli merkezler ise Kuzey Suriye, Güneydoğu ve bir ölçüde Doğu Anadolu'daydı. Suriye'deki Şam, Hama, Humus'a ek olarak önem sırasına göre Halep, Diyarbekir, Antep, Maraş, Urfa, Arapgir, Bitlis, Erzurum, Sivas, Amasya ve Tokat'da önemli sayıda dokuma tezgahı bulunmaktaydı./.../ 19. yy. öncesinde İstanbul dışında en yüksek kentleşme oranı Güneydoğu Anadolu ile Kuzeyde görülmekteydi. Bu bölge tarihsel olarak önemli bir transit ticaret yolu üzerinde bulunuyordu. Ayrıca ülke içinde üretilen tekstil malları için öneli bir pazar niteliğindeki Mısır'a yakınlığından yararlanmaktaydı. Tarım topraklarının görece az ve düşük nitelikli oluşu ve tarımın ticarileşme düzeninin sınırlı kalması, bu bölgelerde manifaktörün gelişmesinde önemli rol oynamış olabilir."(50)

İsmail Beşikçi, Evliya Çelebi'den aktardığına göre: "Bu feodal yapıda medrese eğitimi Kürt diliyle yapılıyor. Ayrıca Farisice'de öğretiliyor. Halk arasında özellikle ticaretle uğraşanlar arasında Ermenice ve Türkçe bilenler vardır."(51) demektedir. Evliya Çelebi'nin bu anlatımında 17.yy.da kimi Kürt tüccarlarının varlığını açıklıyorsak da, daha 16.yy.ın ilk yarısından itibaren bütün Anadolu'da Mezopotamya ve İran'da ticaretin ezici bir ağırlıkla Ermeni ve Yahudi'lerin eline geçtiğini kesin söyliyebiliriz. Nikitin'de yukarıda değindiği ihraç malları için, "Bütün bu ürünlerin satışı, yerinde dışarıdan gelmiş tüccarlara yapılır, çünkü yerliler gümrükçülerden korktuklarından köylerinden

dışarıya çıkmazlar. Ayrıca Tebriz'li, Urmiye'li, Kışan'lı yahudiler, Ermeniler ve Türklerde değişim yapmak üzere malları getirirler. Yerliler Türk hükümetinden gizli olarak demir ve kurşun da işletirler."(52)

O.Vilçevky'nin "Kürtlerdeki tarımsal cemaat ekonomisi" adlı ünlü makalesinde Nikitin O. Vilçevky'nin vardığı şu önemli sonucu da aktarır. "19.yy.da Kürdistan'da ticaret özellikle bütün bu örneklerde emperyalizmin sızmasından önceki mali ticaret söz konusu olduğuna göre, yeterince canlıydı. Gerçekten de o zamanlar Kürdistan ekonomisinin artık salt doğal bir evrede bulunmadığına ve para esasına dayalı değişmilerin burada belli bir zamandan beri olduğuna inanabilinir."

Osmanlı sömürgeciliğine karşın Kürdistan ekonomisi, uzun süre var olma savaşımını verdi. "Halep'de dahil olmak üzere Güney Doğu Anadolu 17. hatta belkide 18.yy boyunca Anadolu'nun en kentleşmiş bölgesiydi. Genel nüfus yoğunluğunun düşük olmasına ve 19.yy boyunca hemen hiç bir kentsel büyüme görülmesine karşın, nüfusun beşte birinden çoğu bölgenin orta büyüklükteki kasabalarında yaşamaya devam etti."(53)

17.yy.da dünya ticaretinin Kürdistan üzerindeki etkisini biraz daha açmakta fayda var: "İzmir, yalnız küçük Asya'nın değil İran'ında mallarını pazara sürdüğü yerdi. 1670'lerde İran malları Kürdistan üzerinde doğrudan İzmir'e geliyordu. Bu gelen mallar arasında kimyevi maddeler önemli yer tutuyordu. 'Bunun yanı sıra küçük Asya'nın yüksek yaylaları İzmir'e önemli ölçüde keçi yünü sağlıyordu. Ki bu, ipekle birlikte bu kentte yapılan ticaretin başlıca maddesiydi."(54) Bu sonuçta, 1670'ler de Kürdistan mallarının da önemli bir bölümünün İzmir üzerinden Avrupa pazarlarına aktarıldığını çıkarabiliriz. Gerçi malın hangi liman üzerinde ya da hangi ülke pazarına sunulduğu Kürt üreticisi ve tüketicisinin değil aracı ve tüccarların sorunuydu. Kürdistan'lı üretici ve tüketici daha çok Kürdistan il sınırları içerisinde malını pazarlıyor ya da alıyordu. Böylece bir biçimiyle ticari canlılığı elinde tutmuş oluyordu. Bu durum bilinçli bir seçenekten çok, o dönem bir çok yerde (Türkiye, Suriye, Mısır, İran vb. ülkelerde) olduğu gibi Kürdistan'da da ticareti Ermeniler ve Yahudiler büyük bir oranda ele geçirmiş bulunuyordu. B. Nikitin, "Kürtler" adlı yapıtında hangi dönemi kastettiği belli olmamakla beraber şu bilgileri aktarır: "Nihayet, İran'lı bir yazarda (Şemin-i Hamadâni, Kordistan) bu konudan söz etmektedir. Bu yazar İran Kürdistan'ında Yahudilerin oynadığı rolden acı acı yakınmakta ve bunların, ihracatı tekellerine alacak ölçüde mali imkanları ellerinde topladıklarını söylemektedir. Bu Yahudiler ayrıca kaçakcılık işlerine de girişmekteymişler."(55)

"17.yy.da Yahudiler özellikle mali işlerde uzmanlaşırken Ermenilerde uluslararası ticarete el attılar. 'İskelelerdeki tüccarlar İran'la ticareti doğrudan doğruya kendileri yapıyorlardı. Bütün ticaret İzmir'de, Halep'te ve İstanbul'da aynı rolü oynayan Ermenilerin aracılığında geçiyordu. Ermeniler Batı Asya'nın Avrupa ile yaptığı bütün ticaretin simsarı durumuna geldiler./.../ Bunlar Asya'da, Venedik'ten, Fransa'dan, Almanya'dan gelen hırdavatı pazara sürüyorlardı. Küçük aynalar, yüzükler, kolyeler, mine işleri, küçük bıçaklar, makaslar, toplu iğneler, dikiş iğneleri, köylerde paradan fazla gerekliydi. Ermeniler yalnız Doğu ticaretine hakim değillerdi, Avrupa'nın da büyük şehirlerindeki ticarette de büyük payları vardı.

İskelelerdeki bütün ticari işlemler çoğunlukla Yahudiler ya da Ermeniler aracılığıyla yapılıyordu. Hollanda mallarının büyük bir kısmı Suriye'den İstanbul'a ya da Edirne'ye bu malları satın almış olan Yahudiler veya Ermeniler tarafından ulaştırılmaktaydı."(56)

17.yy.da Kürdistan, Ermeni ve Yahudi tüccarlar için sadece kazançlı bir ihracat pazarı değil aynı zamanda kazançlı bir ithalat pazarıydı da. Bu tüccarlar genellikle gezginciydi; alıcı ve satıcının ayağına kadar gidiyorlardı. Bu yakın ve canlı ekonomik ilişkinin yanı sıra, kültürel ve siyasal etkileşimlerini de oluşturduğunu da söyleyebiliriz. Avrupa kapitalizmi tekel öncesi durumun sadece talan ve yağma ile vurgulamak kuşkusuz eksik olur. Burjuvazi girdiği yerlerde sadece ekonomik ilişkilerin değil kültürünü ve politikasını da taşıyordu. Girdiği yerlerde feodalizmi (kapitalizm öncesi ekonomik biçimleri) parçalıyor ve ulusal bilinçlenmeyi uyandırıyordu.

Paranın tarihi oldukça eskidir. 12.yy.dan sonra gelişmekte olan ticaret yavaş yavaş paranın ve ticaret sermayesinin önemini arttırdı. Gelişen toplumsal iş bölümü, doğal olarak meta-para ilişkisini topluma egemen kılar. Pazara yönelik üretim arttıkça paranın işlevi de o oranda arttı. Mervani Kürtler dönemine ait örnekte görüldüğü gibi Kürdistan'da çok eskiden beri meta-para ilişkisi vardı. Avrupa kapitalizmi dünya pazarlarında meta-para ilişkisinin etkinleştirilmesi sonucu Kürdistan'da bu durum daha üst bir boyuta çıktı. Paranın toplum ve birey üzerindeki etkisi gözle görülür bir hale geldi. A.Xani'nin bu durumu nasıl gözlemlediğini birazdan açacağız.

Marks, Kapital'de parayı açıklarken Shakespeare'nin şu dizelerine yer verir: "Altın, sarı, gözkamaştırıcı, değerli altın:

Bunun şu kadarı, karayı ak, çirkini güzel,
Eğriyi doğru, adiyi soylu, yaşlıyı genç, korkağı yiğit yapar.
...Ah tanrılar nedir bu? Niçin bu?
Rahiplerimizi, uşaklarınızı yanınızdan kaçırır
Çeker güçlü insanların yastıklarını başlarının altından:
Bu sarı köle
Din'de kurar, din'de bozar, kutsar lanetliyi;
Hayran eder herkesi kocamış cüzzamlıya:
Hırsızlara yer, senatörlere kürsüde
Ün, şan, saygınlık kazandırır;
Odur geçkin dullara yeniden koca bulan:
...Gel lanetli maden
Orta Malı orospusu insanlığın."(57)

Shakespeare, bu dizeleri Antik Yunan toplumu için yazmış olsa da aslında paranın (altının) evrensel ve özellikle yaşadığı dönemdeki işlevini anlatmaya çalışır. Shakespeare, gelişen kapitalizmin paranın önemini nasıl arttırdığını ve toplumun nasıl bir yabancılaşmaya doğru sürüklendiğini görür.

Aynı şeyi A. Xani'de de bulabiliriz. Aşağıdaki dizeleriyle şiirin değerini anlatmak için parayı simgesel olarak kullansada aslında anlatmak istediği paranın toplum ve bireyi nasıl değişikliğe uğrattığı ve nasıl yeni değer yargıları ürettiğini anlatmaya çalışır.

"Özellikle bu çağda şu para kesesi,
Olmuş hepimizin dostu ve sevgilisi.
Yani para ve altın hırsında
'Bunların her biri bize o kadar yar olmuş ki'
İlmin tamamını bir mangıra satsan
Felsefeyi bir ayakkabı karşılığında versen,
Kimse o kadehi kendine ışık öncüsü yapmaz.
Kimse düzene girmeye yanaşmaz
Devrin böyle olduğunu gördüğümüz vakit,
Her para için savaşıldığını gördüğümüz vakit,
Bizde kimyager olmaya heveslendik.
Ve mümkün olmadığını görüncede bunun,
Bir süre insafla hareket ettik.
Sahte olan cehveri temizledik
Gönlümüz hilleye razı gelmedi
Aracılık etmedi garaz için asla." (58)

ÖZET YERİNE

Bu çalışmamıza başlarken, kuşkusuz amacımız, Kürdistan tarihi sürecinde ticaretin rolünü ya da 16.-17. yy.'da Kürdistan'ın sosyo ekonomik yapısını irdeleyip bir sentez oluşturmak değil, A. Xani'nin ulusçuluğunun sosyo ekonomik köklerine inmek ve bunları gün ışığına çıkarmaktı. Ama çalışmamız sırasında kendimize göre önemli bulduğumuz öyle çok veri ile karşılaştık ki, hiç olmazsa bunların bir bölümü "ham" bir şekilde de olsa yazımıza aktarmadan edemedik. Umarız birgün meslekte tarihcilerimiz, ekonomistlerimiz ve sosyologlarımız söz konusu dönemi bütün yönleriyle gün ışığına çıkarırlar.

A. Xani, ilk ulusal şairimizdir. Bu iddiamızıda bu çalışmamızla kısmende olsa kanıtladığımız kanısındayız. Böylece bir tartışmaya son vermek yerine, yüzeysellikten kurtarmayı denemiş olduk. ■

Temmuz-Ağustos 92

KAYNAKÇA

19- Seçme Yapıtlar, Cilt:1, Marks-Engels, sf. 21

20- Mervani Kürtler Tarihi, İbn ül-Ezrak, Çev. M. E. Bozarslan, sf. 82

21- Mervani Kürtler Tarihi, İbn ül-Ezrak, Çev. M. E. Bozarslan, sf. 156

22- Kapitalist-Öncesi Biçimler-İlkel Toplum, Köleci Toplum, Feodal Toplum, Zübrittski, Mitroplski, Kerov, sf. 217

23- Mervani Kürtler Tarihi, İbn ül-Ezrak, Çev. M. E. Bozarslan, sf. 157

24- Feodalizmden Kapitalizme Geçiş, Merrington, sf. 188

25- Kapitalist-Öncesi Biçimler-İlkel Toplum, Köleci Toplum, Feodal Toplum, Zübrittski, Mitroplski, Kerov, sf.

26- Kürtler, B. Nikitin, sf. 319

27- Kapitalist-Öncesi Biçimler-İlkel Toplum, Köleci Toplum, Feodal Toplum, Zübrittski, Mitroplski, Kerov, sf. 222

28- Feodalizmden Kapitalizme Geçiş, Merrintong, sf. 186

29- Azgelişmiklik Sürecinde Türkiye, Stfanos Yerasimos, sf. 300

30- Kapital, Cilt: 1, K. Marks, sf. 769

31- Kapital, Cilt: 1, K. Marks, sf. 160

32- Seçme Yapıtlar, Cilt:1, Marks-Engels, sf. 57

33- Seçme Yapıtlar, Cilt:1, Marks-Engels, sf. 74

34- Kapital, Cilt: 1, K. Marks, sf. 772

35- Azgelişmiklik Sürecinde Türkiye, Stfanos Yerasimos, sf. 300

36- Azgelişmiklik Sürecinde Türkiye, Stfanos Yerasimos, sf. 320

37- Türkiye Tarihi, Cilt: 2, Prof. Dr. Yaşar Yücel, Prof. Dr. Ali Sevim, sf. 241

38- Türkiye Tarihi, Cilt: 2, Prof. Dr. Yaşar Yücel, Prof. Dr. Ali Sevim, sf. 243

39- Azgelişmiklik Sürecinde Türkiye, Stfanos Yerasimos, sf. 341

40- Türkiye Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası, Mustafa Akdağ, sf. 14

41- Azgelişmiklik Sürecinde Türkiye, Stfanos Yerasimos, sf. 376

42- Türkiye Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası, Mustafa Akdağ, sf. 342

43- Türkiye Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası, Mustafa Akdağ, sf. 467

44- Türkiye Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası, Mustafa Akdağ, sf. 469

45- Türkiye Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası, Mustafa Akdağ, sf. 342-343

46- Türkiye Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası, Mustafa Akdağ, sf. 466

47- Türkiye Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası, Mustafa Akdağ, sf. 464

48- Kürtler, B. Nikitin, sf. 108

49- Kürtler, B. Nikitin, sf. 112

50- Osmanlı Ekonomisi ve Dünya Kapitalizmi (1820-1913), Şevket Pamuk, sf. 107

51- Doğu Anadolunun Düzeni, İ. Beşikçi, sf. 88

52- Kürtler, B. Nikitin, sf. 114

53- Osmanlı Ekonomisi ve Dünya Kapitalizmi (1820-1913), Şevket Pamuk, sf. 94

54- Azgelişmiklik Sürecinde Türkiye, Stfanos Yerasimos, sf. 395

55- Kürtler, B. Nikitin, sf. 112

56- Azgelişmiklik Sürecinde Türkiye, Stfanos Yerasimos, sf. 437

57- Kapital, Cilt: 1, K. Marks, sf. 147

58- Mem Û Zin, E. Xani, Çev. M. E. Bozarslan, sf. 65

www.arsivalurd.org

İbrahim İNCESU

SICAK YAZ, KATLİAM VE YÜRÜYÜŞ

Şırnak Katliamı, 92 Newroz'undan bu yana Kürdistan'da gelişen olaylar zincirinde yeni bir aşamayı oluşturuyor. Bugün gündemin birincil sorununu oluşturan Kürdistan sorunu, Şırnak Katliamı, katliamın devamı olarak gelişen ve olası gelişebilecek olaylarla devrimle karşı-devrimin karşılıklı tırmanışında yeni bir aşamadır. Bu sömürgecilerin başvurduğu şiddetin ve katliamın boyutunda hem de ulusal kurtuluş mücadelesinin kazandığı ivme açısından önemlidir. Bu bakımından değerlendirilmeye muhtaçtır. Mücadelenin bundan sonra ki gelişmesi açısından gereken önemli sonuçlar ve dersler çıkarılmalıdır. Sömürgeci faşist Türk devletinin bundan sonraki politikasına karşı bu sürecin tahlilinden çıkaracak döneme ilişkin yeni politik taktikler geliştirilmesi, mücadelenin üzerinde büyük bir öneme sahip olacaktır.

Önce Şırnak'ta neler olduğuna kısaca bir bakalım. Faşist-sömürgeci Türk devletinin kendi içinde tutarsız, çelişkili ve birbirini yalanlayan açıklamaları, bölgeyi silahlı güçlerin ablukası altına alması, güdümündeki basının mensuplarını dahi olay mahalline sokmaması Şırnak olaylarını kamuoyu gözünde tam bir muammaya dönüştürdü. Şırnak Katliamı soruları ve çelişkileriyle kamuoyunun gündemini günlerce meşgul etti. Bu yazıyı yazdığımız zaman Şırnak boşalmış, Şırnak halkı dağlara ve çevredeki çeşitli yerleşim yerlerine doğru haraket halindeydi. Henüz olaylar sonuçlanmamıştı.

Şırnak Katliamının öncesinde gelişmeler vardı sonrasında da gelişmeler olacaktır. Şırnak olayı bu olaylar zincirinde önemli bir halkadır. Şırnak Katliamı ne tesadüfen ne de ansızın gelişen bir reflekstir. Sömürgeci TC'nin Kürdistan'da uygulamakta olduğu politikanın bir parçası olarak bir plana dahildir.

Sömürgeci faşist TC devleti bütün kurum ve kuruluşlarıyla üzerinde ulusal mutabakat oluşturdukları Kürdistan'a ilişkin yeni dönemle ilgili politikasını tespit etti. Turgut Özal'ın Cumhurbaşkanı, Demirel-İnönü koalisyon hükümeti (Böylece üç eğilim yönetimde mutabakatı da gerçekleştiriyor) aracılığıyla yaratılan "bahar sendromu"yla birlikte pratiğe döküyor.

Sömürgeci TC devleti Newroz katliamından sonra Kürdistan halkı üzerinde terör estirirken, kendisini de savaşın "galibi" ilan etti. Eski hükümetin olaya yanlış teşhis ve bunun sonucu olarak yanlış tedavi uyguladığını, sorunu kısa vadede çözeceğini söyledi. Güdümündeki basından da destek istedi.

Eski yanlış teşhis dediği sorunun bir kaç "çapulçu"nun eyleminden ibaret olmadığını daha ciddi ve büyük çaplı olduğunu söylerken eskisinden farklı olarak teşhisi ve çözümü şuydu: Madem ki sorun daha büyük ve kökleri derinde olduğuna göre "çözümü" de daha çok terör, askeri güç ve baskı uygulamaktı. Söylenenlerin üzerindeki "hukuk içinde" ve "demokrasi" cilası silindiğinde alttan bu çıkıyordu. Pratikte de bu büyük çaplı terör politikası hayata geçirildi. Örneğin eskiden grup halinde gerillalara karşı izlenen "bul-yoket" operasyonları, halka yönelik sürgün, sansür, işkence, baskı sürdürülüyordu. Yeni dönemde gerillanın halkta kök saldığı gerekçesiyle "kökünü kazıma" politikası dizginsiz bir teröre yol açtı. "Failimeçhul" denilen kontrgerilla cinayetleri artarak 7 ay içerisinde 134 kişi katledildi. Tek tek Kürt avı toplu Kürt soykırımına dönüştü. Bu "pis savaş" dünya kamuoyu gözünde gizlendi, "hukuk içinde", "demokrasi" ve "şefkat" perdesi altında hayata geçirildi.

Halk devletin terörü ve zoru karşısında canıyla direndi. Sömürgeciler modern donanımlı militarist aygıtı üstün askeri güçle sivil savunmasız halk karşısında kendilerini "galip" ilan ettiler. Çünkü, istediği gibi terör estiriyor. Bazı sol çevreler sömürgecilerin elindeki iletişim araçlarını da kullanarak yarattığı psikolojik ortamı, sömürgecilerin mevzi kazandığı ya da halk üzerinde etkili olduğu, halktaki yükselen devrimci çoşkuyu kırdığını propaganda etti. Bazıları daha ileri giderek bu durumu "ulusal hareket"in gelip tıkandığı çıkmaz olarak sergiledi. Bu geçici durumun her gelişmede olabileceğini düşünemediler. Sömürgecilerin psikolojik üstünlük elde etmek gayesiyle yarattıkları bu psikolojik ortamı subjektif düşüncelerinin de katkısıyla teorileştirdiler. Kürdistan'da bağımsız gelişen ulusal kurtuluş mücadelesinin "Türk proletaryası vesayeti" altında olmaksızın başarıya ulaşamayacağı vargısına kadar ulaştırdılar.Proletarya temsilcileri olarak'da kendilerini gösterdiklerine göre, kendi inisiyatifleri dışında Kürdistan'da ulusal kurtuluş mücadelesinin başarıya ulaşamayacağı "benmerkezci" yaklaşımını ortaya koydular.Bu şu anlama gelir, bizim burjuvazimize karşı mücadelemiz beyhude bir çabadır. Bizim başarı şansımız yoktur.Kürdistan'da mücadelenin uzun erimli olacağını, gelişen mücadelenin bir ayağının gerilla mücadelesi, diğeri ise yerel düzeyde serhıldanlar ve politik mücadelenin diğer biçimleri oluşturduğunu görmek istemiyorlar. Koşullar gereği dönemsel olarak bunlardan biri öne çıkabileceğini hesaplayamıyorlar. Bu aşamada gerilla mücadelesi ağırlık kazanınca, buna kitleler eski katılımını terketti biçiminde yorumluyorlar.

Gerillanın mücadeleyi yeni bir düzeye tırmandırması sömürgecilere karşı giriştiği imha eylemleri karşısında TC sömürgecileri acze düştü. Her

ne kadar İçişleri Bakanı bunlar "terör örgütünün son çırpınışlarıdır" biçiminde lanse etse de her gün yeni bir silahlı eylem İçişleri Bakanını yalanlıyordu. Acz içine düşen Türk devleti planlı, halka yönelik toplu katliamlara girişti. Şiddeti arttırarak, kendi deyimleriyle halka "kök salan terör"ün kökünü kazıyordu.

Bosna-Hersek ve Karabağ'daki çatışmalar için dünyayı ayağa kaldırdığını söyleyen TC, Kürdistan halkını dünya kamuoyundan habersiz "sessiz bir soykırıma" tabi tutuyor. Bosna-Hersek'te dünya basını her şeyi izliyor. Kamplardaki yaşantı dahi televizyon ekranlarından evlerin içine kadar giriyor. Basın mensupları ne engelleniyor ne de "faili meçhul" cinayetlere kurban ediliyor. Kadın ve çocukların savaşta zarar görmesini engellemek maksadıyla bölgeden tahliye işlemleri sürüyor. Bununla birlikte savaşın acı gerçeği görünüyor. TC Bosna-Hersek avukatlığına soyunarak Birleşmiş Milletler'den askeri müdahale istemektedir. Batı devletlerini çift standartlı olmakla suçlamakta medyası aracılığıyla Bosna-Hersek'te petrol olmadığından batılı devletlerin seyirci kaldığını yazmaktadır. Bosna-Hersek'te her şey dünya basınına açıktır. Peki Kürdistan'da öyle midir?

TC devleti kendisiyle birlikte olan güdümündeki basını da Şırnak'a sokmadı. Şırnak üç gün askeri abluka altında tank, top ve uçaklarla bombalandı. Üç gün sonra görülen şehir manzarası dehşet verici... Bu manzarayı anlatacak ifade bulunamıyor. Tahrip olmayan, yıkılmayan, mermi değmeyen tek ev yok. İkinci dünya savaşından çıkmış benzetmeleri yapılıyor. Şırnak'ta bombalamadan sonra arabalar ve evler yakılıyor. Bombalama sonucu evlerden çocuk ve kadın cesetleri çıkıyor. Peşinden Cudi ve Namaz dağları bombalanıyor. Bombalandığı ve yakıldığı ileri sürülen Şırnak'ın Toptepe, Balveren, Yoğurtçular ve Geçitboyu köylerinde çok sayıda ölü ve yaralı var. Devlet güçleri güvenlik gerekçesiyle basın mensuplarını bölgeye sokmuyor. Şırnak'ta zarar 500 milyarın üzerinde. Nüfusu 30 bin civarında olduğu söylenen Şırnak'ta 443 genç erkek gözaltına alınıyor. Devlet önce 4 güvenlik mensubu, 4 de Şırnak'lı öldüğünü söyledi. Sonra ki resmi açıklamarında bu sayıyı 15 kişiye çıkardı. Halka göre yüzlerce ölü ve yaralı var. Bugün Şırnak'ta ölü sayısının azlığı önceden halkın hazırladığı barınakların olmasına bağlı. Halk aç susuz bu barınaklara girerek kendini koruyabildi.

TC PKK'nın Şırnak'a baskın düzenlediğini devlet binalarına yöneldiğini söylemektedir. PKK ise "hiç bir gerilla birliği tarafından" Şırnak'a baskın düzenlenmediğine ilişkin açıklama yaptı. Bir an PKK'nın saldırı düzenlediğini varsayalım. Güvenlik kuvvetlerine ateş açsın. Bu Şırnak'ın toplu imhasının gerekçesi olabilir mi? Basını, TV'si aracılığıyla kamuoyunu politikası doğrultusunda yönlendirmeye çalışan TC neden Şırnak'ı basına açmadı? Çünkü bir katliam yapıyordu ve bunun dünyaya duyurulmasını istemiyordu. 3 gün sonra Şırnak'ı görenler harabeye çevrilen kent görünümüne bürünen Şırnak'ta TC'nin toplu katliamından başka bir anlamı olabilir mi? İki gün boyunca kenti bombalaması,insanlarıyla birlikte yok etmek içindi. Açıkcası devlet toplu katliam yapmıştır. Bunun için önce gerekçe hazırlanmaya çalışmıştır. Ortada ciddi bir oyun var.

Sömürgeci Türk devleti döneme ilişkin politikasını bir plan dahilinde hayata geçiriyor. Şırnak olayı bu planın bir parçasıdır. Olay Şırnak'la da sınırlı değildir. Aynı zaman süreci içinde Hakkari'nin Çukurca'da katliam provası yapıldı. Dargeçit Şırnak'ın basıldığı gece baştan başa topa tutuldu. Yeni hedefler de mevcuttur. TC katı merkeziyetçi bir devlettir. Merkezi yapının dışında böyle ciddi olaylara hiç bir yerel yetkili askerveya sivil kalkışamaz.

Turgut Özal'ın açıklamasından bir gün sonra Şırnak Katliamı başlıyor. İkinci gün tekrar yeni bir açıklama yapıyor. Turgut Özal'ın daha önce de çeşitli açıklamarından sonra katliamlar oldu. "PKK kök saldı" diyor. Köklerini kazıma operasyonu halkı katlederek gerçekleşiyor.

Devlet peşpeşe birbiriyle çelişen ve birbirini yalanlayan açıklamalar yaptı. PKK baskın düzenledi, çarpışmalar sürüyor, denildi. Öyle bir hava oluşturuldu ki, TC'nin iktidar ve muhalefet partilerinden basınına kadar, MÇP kafatasçısı faşistinden "demokrat" geçinen Kemalistine kadar, söylenenler şöyle sıralanabilir. "İstihbarat zayıf", "Gafil avlandık", "Hükümet gaflet içinde"... Basın da hemen sorunu alevlendirdi. Ortaya ortak ses olarak, "daha ne güne duruyoruz, bu Kürtleri niçin boğazlamıyoruz" diye feryat havası çıkıyor. Bu katliam için uygun ortam ve kamuoyunu hazırlamaktadır.

Olayın bir plan dahilinde yürütüldüğü yapılan açıklamalarla da teyid ediliyor. Bakanlar kurulunda Demirel'in kendisi istihbaratın zayıf olduğu iddiasını şöyle çürütüyordu: "Olacaklarla ilgili olarak ilgili birimlerin önceden bilgisi vardı. MİT, gerekli istihbaratı yapmıştır. Ve zamanında yapmıştır." (26 Ağustos'92 Milliyet, Yavuz Donat köşesinde). Bu bilgilerin ilgili bütün birimlere iletildiğini gereken önlemlerin alındığını da Demirel ekliyor. Yine "geçen ay içerisinde Şırnak'a giden Olağanüstü Hal Bölge Valisi Ünal Erkan'la görüşen askeri yetkililer, "Şırnak'a baskın yapılmasını bekliyoruz" demiş" (Hürriyet 23 Ağustos 1992)

Şırnak'ta göç başladığı sırada, Demirel ordu komutanlarıyla görüştükten sonra gazetecilere şu açıklamayı yaptı: "Her şey programına göre gidiyor. Yani olup bitenler sürpriz değildir. Tabii ki olup bitenleri normal saymak mümkün değil, zaten olağanüstü hal ismi üzerinde ama her şey programlandığı gibi gidiyor. Bir mücadele yapılıyor ve iyi yapılıyor." (26 Ağustos 1992, Milliyet) Bundan daha açık bir ifade olur mu? Sözkonusu "program" uygulanıyor. Yalçın Doğan'ın köşesinde olayların sadece Şırnak'la sınırlı kalmayacağını okuyoruz.

Demirel'in "daha başka olaylar olabilir" derken, ileriye dönük bir "planın geniş bir askeri harekatın, bir askeri girişimin" izleri var diyor. Şöyle devam ediyor: "Önümüzdeki günlerde neler olabileceğini hiç söylemiyor. Ama, bunun işaretlerini vermeye çalışıyor... Bu işaret "geniş kapsamlı bir askeri harekat" mı?... Bunu doğrudan hiç kimseye doğrulatmak mümkün değil. Ne var ki, başkentte bu yönde bir ko-

ku olmak mümkün. Çünkü, Şırnak'ın Şırnak'la sınırlı kalmayacağı konusunda yaygın bir görüş var..." (26 Ağustos 1992, Milliyet)

Bütün bu aktarmalardan çıkan sonuç, Şırnak olayı tesadüfi ya da PKK baskınına karşı aniden gelişen yerel yöneticilerin tepkisiyle izah edilemeyeceğidir. Devletin Kürdistan'a yönelik planlı operasyonları mevcut. Şırnak sadece bir başlangıç.

Sömürgeci TC devleti Kürdistan'daki varlığını güç, şiddet ve şiddetin yarattığı psikolojik korku ortamı üzerine inşa etmiştir. Devlet, PKK'nın da korku salarak taban bulduğunu söylüyor. PKK'nın etkisini, daha güçlü olduğunu göstererek, daha büyük şiddet uygulayarak kırmayı amaçlıyor. Bu sözler cunta eskisi Kenan Evren'in ağzından şöyle dökülüyor:

"Güneydoğu'daki mücadele uzun vadeli bir mücadeledir. Olay çok eskidir. Yavuz Selim zamanından gelen bir hadisedir. Atatürk döneminde de bir kaç kez isyanlar olmuştur. Ama hepsi şiddet kullanarak önlenmiştir. Bence biraz daha sertleşmek gerekir. Gerçi, şiddet kullanarak olaylar önlenmiş ama sorun bitmemiştir. Buna rağmen terörün önlenmesinin şiddet kullanmaktan başka bir yolu yoktur..." (26 Ağustos 1992, Milliyet)

Turgut Özal'ın açıklamalarına dönersek yapılanlarla bir çelişki içindeymiş gibi görünüyor. Aslında çelişki değildir. Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesini bastırma politikasında bir taraftan şiddet uygulanırken diğer taraftan vaatlerle halkı devlete bağlama ve yükselen direniş ivmesini kırmayı amaçlıyor.

Turgut Özal gazeteicilerle yaptığı sohbette "Free Speech" adlı demokrasinin "kutsal kitabı" gibi gördüğü yapıttan alıntılar yaparak şöyle özetliyor: "Korkutmak, düşünceyi, ümidi ve hayal gücünü öldürür. Korku, baskı getirir. O da nefreti doğurur. Yönetimler ise bundan zarar görür. O halde, siyasi tansiyonun düşmesi için basıncın yerini, vaatler almalıdır. Barışçı proses, şiddete daima engel olur." (Aktaran Derya Sazak, 23 Ağustos 1992, Milliyet) Özal'ın öne sürdüğü vaatleri, GAP'te Kürtçe TV ve eğitim sorununu, bu bağlamda değerlendirmek gerekir. Halkta devletin şiddetine karşı gelişecek tepkiyi vaatlerle yumuşatacak mücadelenin "tansiyonunu düşürecek". Özal'ın rolü ve yapmak istediği bir işbölümü içinde daha da açıklık kazanıyor.

T.C'nin güdümündeki basın her zamanki gibi TC politikası içindeki yardımcı kuvvet rolünü oynadı. Ancak üç dört gün sonra olay açığa çıkınca çelişkili açıklamalar kamuoyunu ikna etmeyince bazıları bu çelişkileri açığa vurmaktan kaçınamadılar. Oktay Ekşi dahi, Şırnak olayı karşısında Reichstag yangınını (Alman parlamento binasını Hitler yaktırdı ve Komünistler üzerine attı.) hatırlattı...

Düzen basınının dışında kalan Özgür Gündem gazetesi iyi gazetecilik yaptığını ve olayı ilkkez kendisinin deşifre ettiğini yazmasına rağmen bu doğru değildir. Özgür Gündem iki gün üst üste PKK'nı Şırnak'a baskın yaptığını yazdı. TC katliamını gerekçelendirmek için PKK'nın büyük bir güçle saldırdığını söylerken, Özgür Gündem de ilk iki gün aynı çizgiye düştü. Daha sonra halkla konuşmalar sonucu olay açığa çıktı.

Ülke gazetesi yazdığı baş yazıda gelişmeleri 2000'e Doğru dergisinde sıkça rastlanan olayları "entrikalar dizisi" veya "komplo teorileriyle" bir seneryo biçiminde izah etme yolunu seçti. Kısaca aktarırsak, bir müddet önce ABD Ortadoğu uzmanı bayan Ellen geldi. Kuzey, Güney Kürdistanı dolaşarak turunu tamamladı. ABD'ye raporunu sundu.Bunlar doğru ama Talabani ve Barzani'ye Şırnak olayı ile ilgili rol biçmesi, planın "baş mimarı olarak Pentagonu göstermesi ise gerçekçi değil.(BKZ. Ülke Yıl:2 Sayı:45) TC Kürdistan'da uyguladığı uzun erimli plan veya programın bir parçası olarak Şırnak katliamını hayata geçirirken Pentagon TC'nin en büyük destekçisi ve bu anlamda suç ortağıdır, demek gerçeğe daha uygun düşer.

Toparlayacak olursak Şırnak katliamı TC'nin Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesini bastırmak için uygulamaya koyduğu planın bir parçasıdır. Şırnak katliamını başka toplu katliamlar, sınır ötesi harekatlar, İsrailvari yurtdışı ve yurt içinde komplolar izleyecektir. Son MGK toplantısında planı sürdürme kararı alındı. Sömürgeciler Kürdistan halkını kaybetmiştir. Şiddeti artırarak boyun eğdirmek, direnişi bastırmak amacındalar. Bu beklenenin tam tersi etkide bulunacaktır. Bu katliamla TC ile halk arasındaki uçurum daha da derinleşti. Sömürgeciler Kürdistan'da rüzgar ekiyor fırtına biçecekler. Şırnak'ta dolaşan gazeteciler bu durumu halkın gözünde açıkça görüyor: "**kin ve nefreti**, sessiz duruşu içinde amansız gerginliği" görmenin mümkün olduğunu, soruları geçiştirirken "ama, ya gözleri!.. Hiç dost bakmıyor" diyerek belirtiyorlar. Bunun sonucunu bir başka gazeteci şöyle açıklıyor: Newroz sonrası devletten yana olan beklenti son buluyor. Şırnaklılar, sanki bazı zincirleri kırmış gibiler". "Artık korkacak bir şeyimiz kalmadı, bundan sonra ne olursa olsun" havasını seziyor. Bu etki korucuları da etkiliyor. Korucuların evleri de isabet almış. Bir korucu telsizle "Biz korucuyuz, bu tarafa ateş etmeyin" mesajına, " siz de Kürt değilmisiniz ? Fark etmez" diye karşılık alıyor. Bu koruculara da ders olmalı. Düzen basınının satır aralarında verdiği bu tablo son katliamlarla Kürdistan halkının sömürgeci düzenden kopuşunu derinleştirdiğini gösteriyor.

Sömürgecilerin katliam yaptığı bir gerçektir. Şırnak olaylarını bu sonuçla değerlendirmek yetersizdir. Sömürgecilerin geçmişten beri katliam yaptığı ve yapacağı biliniyor. Bir çok çevre değerlendirmelerini bununla sınırlı tutacaklar. Esas çıkarılması gereken ders bunun ötesindedir. Sömürgecilerin uygulamaya koyduğu planı bozmaktır. Şırnak halkı yeni bir mücadeleye adım atarken sömürgecilere karşı da topyekün tavır alışını sergiliyor. Geliştirdiği yürüyüş eylemliliği mücadelenin yeni düzeyini ve biçimini ortaya koyuyor. Bu süreçte yürüyüşleri,serihildanları yeni bir tarzda örgütlemek, sistemli ve bilinçli ifade vermek, destek olmak günün kaçınılmaz görevidir. Silahlı gerilla mücadelesiyle, politik mücadele biçimlerini eşgüdüm içerisinde birleştirmek, bunu Kürdistan halkının yüzyıllardır süren trajedisine son verecek devrim hedefine doğru kararlıca ilerletmek gerekir. ■

28- Ağustos-1992

S. ZER

ŞIRNAK KATLİAMI VE GÖÇ

Sözcüklerle nasıl anlatmalı?

Nasıl anlatmalı ki, halkımızın yüzyıllardır yaşadığı acıların, gördüğü vahşetin tam bir portresi verilebilsin?

Roman, hikaye diliyle anlatılabilinirmi, belki biraz.

Siyasal, ideolojik bir biçemle anlatılabilirmi, evet ama nasıl?

Şiir, evet şiir belki o, en iyi şekilde, acıları ve sevinçleri, dağları ve sürgünleri destansı bir dille anlatabilir. Savaşırken, göçerken, sürgün yollarında ölürken, başı dik, kararlı adımlarla yürüyüşü şiir gerçeğe daha yakın verir. Hepsini birleştirerek, peşmergenin diliyle, Serhıldan'ın ağzından anlatmak gerekli. En iyisini o yazabilir. Devrim bu iki toplumsal ayak üzerine yükseldiğine göre, kendi tarihini, kültürünü, acılarını ve sevinçlerini de birlikte üretmelidir.

Şırnak, katliam ve göç'ü yazmak, tam olarak anlatmak, çocukların o bakışlarını verebilmek, sürgüne giderken dahi eylemi düşünen, bu da bir eylem biçimidir diyen insanın hikayesini yazmak çok zor, zira böylesine bir süreci, acılarla, sevinçlerin iç-içe geçtiği ayağa kalkan insanın hikayesini en iyi içinden, yaşayarak yazabilir.

Habercileri var, yazılıyor. Daha iyilerini, kalıcı olanlarını, insanlık tarihine silinmezcesine yazılacakları, yazmaya başladık. Hayatın ucundan, yaşamın içinden öylesine tutmuşuz ki, değil Şırnak Katliamı, Halepçeler yaratılsada kimse yaşamla bizi ayıramaz.

Telaş bundandır. Kaybettik demeleri, kazandık demeleri, durum çok kötü demeleri bundandır. Yaşam sevdamız, şaşkına çevirdi bunları.

Şırnak, Çukurca, Dargeçit'te bundandır. Yaşam ağacı boy veriyor. Ateşin bulunup, kalıcı hale getirildiği dönemdeki sevinci düşünüyorum, gözümün önüne gelen tablo, halkımızın özgürlükle buluştuğu an oluyor. Ateş, bir daha söndürülmemesine kalıcı hale geldi. Ya özgürlüğümüz, henüz daha değil. Bütün uğursuzluklar, ucundan yakaladığımız yaşam ağacını, onun özgürlük meyvesini kurutmaya çalışıyor.

Katliam, göç, zindan, işkence, cinayet, yasak bölge, hepsi ödenen bütün bedeller ateşimizin, özgürlüğümüzün kalıcı olması içindir. Bu topraklardan, insanlık alemine, bir dizi ışık tutuldu. Şimdi en büyük ışık kaynağı, özgürlük ateşi sönmeyecek şekilde yakılmaya çalışılıyor.

Bundandır, adı anıldığı zaman, her türlü zülmun kaynağı olarak algılanan MGK Diyarbakır'da toplanıyor. Ve emirlerini yazdırıyor.

"Her şey planlandığı gibi gidiyor." Neyin planıdır bu. Çare olabilir mi? Şırnak'ta, Çukurca'da, Dargecit'te katliamda olsa, çürümüşlüğe, kokuşmuşluğa, çöküşe çare olabilir mi?

Eldivene falan gerek kalmadan, Demir El (-hep faşizmi çağrıştırıyor) Kürt halkının üzerine ölüm işareti yapıyor.

MGK, işin uslübunuda bir kenara bırakarak, emirlerini yazdırmaya devam ediyor. "Herkes buna göre davranacaktır". Çünkü, ülkemizin ve devletimizin karşı-karşıya bulunduğu sorunun partiler üstü milli bir sorun, bir devlet sorunu olduğu" unutulmamalı. Uyanlara teşekkür var. Buna rağmen gerçeği yazanlara, açıklayanlara ise, "haklarının olmadığı" söyleniyor. Tam anlamı yaşam hakkınız yoktur anlamına geliyor. "İçerde ve dışarda her türlü yönteme baş vurularak mücadeleye devam edileceği" ilan ediliyor. Yani, Şırnak örnektir, bu yolda devam edilecektir.

Faşizm kendini yeniliyemiyor, yapamaz, bu niteliğine uygun değildir. Teröre, baskıya, yasağa, sürgüne baş vurmaktan başka çaresi yok. Rüzgar eken, fırtına biçmişse, etki-tepkiyi doğurmuşsa, fiziğin yasasıdır "sıkışınca patlar"sa, onuda siz düşünün.

Şimdi görev sürgün yollarındaki insanlarımıza yardım etmek, dayanışma çemberini genişletmek, eğer Botan'ı Adana'ya, İzmir'e taşıyorlarsa, giderken Cudi 'yide beraber götürmektir. ■

28.8.92

www.arsivakurd.org

MEM Û ZİN VE DEVRİMCİ DAMARLARI - 2

VE İLK KÜRT ULUSCUSU

ALİ BİÇER

Mem Û Zin'nin en önemli bölümleri "Derdimiz" ve "Kitabın Kürtçe Yazılış Sebebi" adlı bölümleridir. "Derdimiz" adlı bölümü yer darlığı nedeniyle tümünü buraya almayarak kısa alıntılarla yetineceğiz. Bu bölümde şair, Kürtlerin bölünmüşlüğünden, parçalanmışlığından, Türklerin, Arapların, Acemlerin utanç verici boyunduruğundan yakınır. Eğer Kürt beyleri güçlerini merkezileştirseydi. Kürtler özgür, Kürt dili ve sanatının değeri artardı diyerek şöyle devam eder:

"Bu Rum üstümüzde galip olmazdı
Baykuşun elinde harabe olmazdık
Davayı kaybeden ve perişan olmazdık
Fakat ezelden tanrı böyle yaptı
Bu Rum ve Acemleri üstümüze kaldırdı
Her ne kadar onların uyrukluğu utançtır
O utanç ünlü, şanlı kişilere aittir
Egemenlere ve amirlere masustur
Fakirlere ve şairlere ne ceremedir." (10)

Şair, burada her ne kadar Kürdistan'ın bölünmüşlüğü ve parçalanmışlığı için fakirlere ve şairlere sorumluluk yüklemiyorsa da, günümüzde Kürdistan'ın sömürgeleştirilmesinden, parçalanmışlığından, ezilen ulusun her gün tarihine yeni bir kanlı sayfa eklenen gerçeğinden hiç kimse kendini soyutlayamaz. Genelinde tüm dünya insanlığı, özelinde ise Kürt olan, Kürdistan'lı olan herkesin (Gencin-yaşlının, kadının-erkeğin, dincinin-dinsizin, aydının-sanatçının) kahreden utancıdır. Şairin, "Ezelden tanrı öyle yaptı" dizesiyle sakın aklımıza şairin derdimizin ve utancımızın sorumluluğunu tanrıya yüklediği düşüncesi gelmesin. Tam tersine bu durumun Kürtlerin hangi psikolojik ve sosyal yapıdan dolayı oluştuğunu da açar.

"Cömertlik himmet, mertlik,
Beylik, hamiyet ve yiğitlik,
Hep Kürt kabileleri için onaylanmıştır,
Onlar kılıçla himmetle ün salmıştır.
Cesaretten hamiyetli oldukları kadar,
Minnetten de nefret ederler.
Bu hamiyet ve yüksek himmettir ki,
Engel olduğu minnet yükünü yüklenmelerine.
Bunun içindir ki hepsi her zaman ittifaksızdır,
Her zaman birbirlerine karşıdır ve parçalanırlar.
Olsaydı eğer bir ittifakımız bizim
Hep birlikte birbirimize itaat etseydik
Bütün Rum, Arap ve Acemler
Hepsi olurdu bize hizmetkar
O zaman dini de, devleti de ikmal eder,
İlmi de, hikmeti de elde ederdik.
Sözler o zaman birbirine ayırdedilir
Gerçek hüner sahipleri çıkardı ortaya." (11)

Kürtlerin birleşik ve bağımsız bir güç olamamalarının nedenleri çok boyutludur. Başta bölgede Osmanlı ve İran gibi iki büyük gücün bulunması, aşiretsel yapı, islamiyetin etkileri, coğrafi konumu ve son yüzyıllarda ise batı kapitalizminin bölgedeki çıkarları ve daha bir çok nedenle beraber, A. Xani'nin yukarıda sözünü ettiği Kürt kişilik yapısınında bu nedenlerden biri olduğu kuşkusuzdur.

"Kitabın Kürtçe Yazılış Sebebi" adlı bölüm "Derdimiz" adlı bölümün bir devamı niteliğindedir. O dönem edebiyat dili olarak Farsça ve Arapça kabul ediliyordu. Bu iki dil dışında bir dille yazılan yapıtlar dönemin aydınları tarafından görmemezlikten geliniyor ve yaygın bir şekilde okuma olanağına kavuşmuyordu. Şairin bu iki dilin egemenliğine meydan okuyup Mem Û Zin'i Kürtçe kaleme alması başlıbaşına ulusal bir başkaldırı damarıdır. Kuşkusuz A. Xani'den öncede Kürtçeyle ürün veren şairler vardı. Ama bunların Kürtçe seçeneğinin çok bilinçli olduğunu vurgulamak zordur. A. Xani'nin ise, bu seçeneği bilinçlidir. Fars ve Arap dil ve edebiyat egemenliğine bilinçli bir karşı çıkıştır. A. Xani Kürtçeyle yazmakla da yetinmemiştir; Kürt dilinin güzelliğini ve güçlülüğünü vurgulayarak kendi döneminin aydınlarının ve gelecek Kürt aydın kuşaklarının Kürt diliyle ürün vermeleri için bilinçli bir çabanın içine de girmiştir. Kürtçeyi ön plana çıkararak varsıllaşıp yüceltmiş Kürtlerin diğer halklar karşısında ki kültürel ve edebiyat düzeyini ulusal onur olarak algılamıştır.

"Ki el demesin' Kürtler
İrfansız, asılsız ve temelsizdirler
Çeşitli milletler kitap sahibidir
Sadece Kürtler nasipsizdirler'
Hem düşünce adamları demesinler ki 'Kürtler
Amaç edinmediler aşk-kı
Hep birlikte ne isterler ne de istenirler.
Hep beraber ne severler
Ne de sevilirler
Onlar aşk-ın tadından yana hepten nasipsiz
Hakiki ve mecazi aşktanda boşturlar." (12)

Bu dizeleriyle ulusal kimliğini, kaygılarını birey kimlik ve kaygıların önüne geçirir. Onun için önemli olan A. Xani'nin ünü, kazancı değil Kürtlüğün ünü ve onurudur. Onun için Kürt dili incidir, sade, temiz, pa-

www.asivakurd.org

ha biçilmez, hillesiz, hurdasız ve tamdır. Onun tek eksiği ulusal bütünlük ve egemenlikten yoksun oluşudur.

İlk ulusal Kürt şairi ve ulusal düşünürün Ahmedê Xani olduğunu rahatlıkla söyliyebiliriz. Bazı aydınlarımız A.Xani'yi ulusalcı nitelemekten kaçınarak yurtsever demektedirler. Yurtsever nitelendirmenin şairin konumunu tam olarak tanımladığı kanısında değilim. Çünkü ulus kavramı yurt kavramını da içerdiği halde yurt kavramı her durumda ulusu içermemektedir. Yurtseverlik insanların yerleşik düzene geçmesiyle ortaya çıkan bir kavram olduğu halde ulus insanlığın yerleşik düzene geçip nice ilerleme ve toplumsal değişime uğradıktan sonra ortaya çıkmıştır. Yani kapitalist üretim biçimiyle oluşan bir olgudur. Yurt, bir ırkın, bir aşiretin, hatta bir köy ya da kent halkının üzerinde yaşadığı toprak parçasını tanımladığı halde ulus bu dar sınırları aşmıştır. Ulus çeşitli ırk ve aşiretlerin tarihsel süreç içinde kapitalist gelişmenin yarattığı ve dayattığı neden ve sonuçlarla aralarında dil, toprak, ekonomik yaşam ve ortak kültür birikiminin oluştuğu topluluktur. Bu topluluk içindeki bireyin çıkarları bir yönüyle toplumda örtüşmüştür. A.Xani'nin deyimiyle, topluluk bireylerinin artık hep beraber sevebilecekleri, kazanacakları, kaybedecekleri ve sevinip üzülecekleri ortak değerleri vardır. Lenin, yurtseverlik kavramına ulusal bir içerik yükleyerek "çeşitli yurtların birbirinden ayrılmış olmasından kaynaklanan en derin duygulardan biri" der.

Ulus kavramı yurt kavramını da içerdiği halde yurt kavramı her durumda ulusu içermemektedir. Yurtseverlik insanların yerleşik düzene geçmesiyle ortaya çıkan bir kavram olduğu halde ulus insanlığın yerleşik düzene geçip nice ilerleme ve toplumsal değişime uğradıktana sonra ortaya çıkmıştır.

Kürt Kyjk Partisi'nin ideolojik programında "Kürt şairi Ahmed-i Hani şiirleriyle Kürtlerin ulusal duygusunu uyandırmayı ve böylece halkı Osmanlı İmparatorluğu içindeki kölelikten kurtarmayı deniyordu. Oysa o dönemde feodal ilişkiler içinde bulunan Kürt toplumunda ne burjuvazi ne de onun düşünce biçimi söz konusu olamazdı."(13) diyerek A. Xani'yi ve Firdevs'in (934-1020) Şehname yapıtını da kendine dayanak alarak "Bu yüzden bir halkın bütün gelişme safhalarında ulusalcılığın var olduğu söylenebilir. Farklı boyutlarına bağlı olmaksızın ulusalcılık, değişik yoğunlukta ve bilinçli ya da bilinçsiz olabilir" demektedir. Bugün aklı başında burjuva toplum bilimcilerin bile artık savunmaya cesaret edemediği bu savın hiç bir inandırıcılığı ve geçerliliği yoktur. Herhangi bir ırk, kavim, aşiret ve toplum biçimini savunmanın ulusçulukla bir ilişkisi olamaz. Buna en güzel örneklerden biri Ömer Hayyam (1040-1125)dır. Ö.Hayyam, İran toplumunun gelenek ve göreneklerini savunmuş islami gericiliğe, yobazlığa ve islami kılıf içinde dayatılan Arap kültür ve ahlak değerlerine karşı çıkmıştır. Ama bu durumdan kurtulmak için yeni değerler üretmemiştir. Genel insansal değerlerle sınırlı kalmıştır. Firdevs'in konumu da bundan farklı değildir. Her iki ozan isteselerdi de uluscu olamazlardı. Kimi ulusal özellikleri belirleyip savunmakla ulusal özellikleri bir bütün içinde savunmak ayrı ayrı olgulardır. Kuşkusuz toplumların dili, kültürü ve toprakları savunma bilinci insanlık tarihiyle koşuttur. Ama, bu özelliklerin kaynaşıp yepyeni bir toplumsallığa dönüşmesi ancak kapitalizmin gelişmesiyle olanaklı olmuştur.

Dante neden Rönesans'ın ilk düşünürü, şairi oluyorda ondan çok önceleri yaşıyan bir Sappho, bir Ovidius, bir Asklepiades ya da Li Po vb. biri olmuyor. Oysa bu şairlerde kendi dönemlerine damga vurmuş, genel insansal olan bir çok değeri eşsiz dizeleriyle günümüze ulaştırmayı bilmişlerdir. "Bildiğimiz gibi sanatın en yüksek gelişmesini belirli dönemleriyle ne genel toplum gelişmesinin, ne de toplum örgütünün maddi temeliyle iskelet yapısının doğrudan doğruya bir bağlantısı yoktur."(14) diye, bilsekte şu gerçeği de göz önünden kaçırmamak gerekiyor. "Maddi hayattaki üretim tarzı, toplumsal, politik ve entellektüel süreçlerini genel olarak belirler."(15) Bu açıdan baktığımızda neden ondan önceki şairlerin değilde Dante'nin Rönesans'ın müjdecisi olduğunu ve A.Xani'nin uluscu yapısını daha iyi anlarız. Bu iki şairin kendi emsalleri içinde öne çıkması ise bu onların üstün dehası ve özgün yaşamları ile açıklanabilinir. Engels Rönesans (Yeniden-Doğuş)la ilgili olarak "Bu, o zamana kadar insanlığın geçirdiği en büyük ilerletici devrimdir; öyle bir dönem ki, "devler istiyordu ve bu devleri yarattı - düşünce, tutku ve karakter gücünde evrensellikte ve öğrenmede devler." (16) der. Ve bir üst paragrafta ise "Bu 15. yy.'ın ikinci yarısında yükselmeye başlamış olan bir çağdır. Krallık kentli burjuvaların da desteğiyle feodal soyluluğun gücünü kırmış, temelde ulusçuluğa dayanan içinde modern Avrupa uluslarının ve modern burjuva toplumun gelişmeye başladığı büyük monarşiler kurmuştur."

Dante'nin yaşadığı (1265-1321) dönemin İtalya'sına baktığımızda ise göreceğizki; Avrupa da kapitalist toplumun ilk tohumlarının atıldığı yerdir. "İlk bankalar Kuzey İtalya kentlerinde kuruldu; çünkü orada meta-para ilişkisinin gelişmesi 13 ve 14.yy.larda büyük bir hız kazanmıştı. Banka terimi bile İtalyanca 'banca' yani 'sarraf masası' sözcüğünden gelir". (17) Dante'nin yaşadığı Frolansa ise İtalya'nın Avrupanın bankeri durumuna yükselmiş küçük bir cumhuriyet niteliğinde idi. Hemen hemen Avrupa da onsuz hiç bir iş yapılmıyordu. Yani gelişecek olan kapitalizme kan veriyordu. İşte Dante'ye 'İlahi Komedya'yı yazdırdığı ve Rönesans'ın müjdecisi olmasını sağladığı alt yapı buydu.

A.Xani'yi birilerine benzetmek gerekirse bu

Dante'den başka olamaz. Mem û Zin'de Leyla ile Mecnun, Romeo Julyet'den çok İlahi Komedya ile özdeştir. Dante nasıl ki Rönesans'ın ilk müjdecisi (devi) İlahi Komedya'da ilk baş yapıt olmuşsa A.Xani'de Kürdistan'ın (hatta Ortadoğu'nun) ilk ulusçusu, Mem û Zin'de ilk ulusal baş yapıt olmuştur. Bu iki büyük ozanın diğer önemli ortak yönleri ise: Dante, İlahi Komedya'yı dönemin bilimsel ve resmi dili olan Latincenin ölü bir dil olduğunu görüp halk diliyle (Toscana lehçesiyle) yazmış olması "bugünkü İtalyancanın kurucu babası" diye anılmasının temelinde bu yatar. A.Xani'de bilindiği gibi islam aleminin egemen (özellikle edebiyatta) iki dili olan Arapça ve Farsçanın kendi halkı için geçiciliğini görerek Mem û Zin'i Kürtçe ile yazmış olmasıdır. Her iki ozanda kapitalizmin ürünüdür. Bir farkla; A.Xani Dante'ye göre kapitalizmden çok daha dolaylı, kıyıdan etkilenmiştir.

A.Xani'nin ulusçuluğunu sadece soyutlama düzeyinde, onun dehasının bir ürünü değil bu aynı zamanda Kürdistan'ın sosyo ekonomik yapısının da bir ürünüdür. 17.yy. Kürdistan'ında çok zayıfta olsa kapitalist üretim ilişkilerinin yansımasından söz ediyoruz. Unutmayalımki Kürdistan ne bir Afrika ne de bir Latin Amerika ülkesidir. Tarih boyunca dünya ticaretinin politikasının ve uygarlığın merkezlerinden biri olagelmiştir. Avrupa'yı Asya'ya, Asya'yı Afrika'ya bağlıyan kıtalararası köprü niteliğinde olan Kürdistan'ın 17.yy.da Avrupadaki kapitalist gelişmeden hiç etkilenmemesi düşünülemez.

A.Xani, yaşamını medrese ve kütüphane ile sınırlayan bir din alimi değil; yapıtında onun gezginci, araştırmacı, kendi çağının bütün gelişmelerine karşı son derece duyarlı olduğunu görmek olanaklı. 17.yy.da Avrupa kapitalizmi ile çok sıkı ilişkileri olan Ermeni ve Yahudi tüccarları Kürdistan'da adeta cirit atıyorlardı. Bu tüccarların ticaretin yanı sıra Avrupa ve Doğu arasında belli bir kültür ve politik düşünceye de aracılık ettikleri bilinen bir olgudur. Böyle bir ortamda A.Xani gibi bir dehanın da artık çürümüş, tıkanmış feodal toplumun ensesinde soluyan yeni ve daha ileri toplumun (kapitalizmin) yaklaşan yasalarını görüp ondan yana tavır koymaması olanaksızdır. ■

DEVAM EDECEK

KAYNAKÇA:

10- Mem û Zin/Ahmede Xani - Türkçe çev. M .E. Bozarslan,s.55

11- Mem û Zin/Ahmede Xani - Türkçe çev. M. E. Bozarslan,s.59

12- Mem û Zin/ Ahmede Xani - Türkçe çev. M. E. Bozarslan, s.61

13- Avukatsız Halk - Kürtler / Dr. H. Gutrein, s.87

14- Sanat ve Edebiyat Üzerine / Marx-Engels, s.19

15- Sanat ve Edebiyat Üzerine / Marx-Engels, s.7

16- Doğanın Diyalektiği / F. Engels, s.36

17- Kapitalist - Öncesi Biçimler /Zabritski, Mitropoliski, Kerov, s.192

SÜRGÜN'ÜN MEKTUBU

Ciğerim yeğenlerim,
Ali Riza, Rizgari, Rızo
kaç yaşına geldiğini unuttuğum
bacılarım.
Tasvir edemem sizlere,
sizi,
köyümü,
köyümdeki elleri nasırlı insanları
köyümün ineklerini, davarlarını
çocukların önünden kaçıştığı boğayı,
kilometrelik yerlerden getirilen suyu
anamın, ah... ah anamın yüz çehresini
ve nasırlı elleri ile belimi ovmasını;
Babamın içine çökük çehresini
amuca, dayı, hısım, akraba, arkadaş
kirvalarım; hepinizi özlemişem.
Kısacası, bu sürgünde;
Ülkemi, halkımı
canım Kürdistan'ı özlemişem.
Ama bu özleme ve düşmana inat,
birleşeceğimiz bir gün var sizinle
emin olunuz tüm kalbinizle.

özgür ve bağımsız olacak ülkemiz
buna böyle inanıyor amucanız
sosyalizme inanınız
sizleri canı kadar seven sürgün amucanız.

1982

Hacî Erdoğan

www.navakurd.org

"YARIN DÜĞÜN OLACAK VE LORİ... LORİ..."

ALİ BİÇER

Yaratmak zordur. Hele sanatsal alanda, hem ulusal olup hem de evrenselliği yakalıyarak yaratmak, değer oluşturmak daha da zordur. Örneğin: yüz şiir, bin şiir yazarsında bunların arasında ancak dört-beş tanesi geniş ve kalıcı bir beğeni toplar. Kuşkusuz bu bir genellemedir. Çünkü ciltler dolusu şiir yazıpta içinde bir tekinin bile beş para etmediği şairler hiçte az değil. Diğer yandan yayınladığı şiirler arasından beğeni toplamayan çok az şiire sahip olan şairler de vardır.

Kuşkusuz bu durumun şairin yetileriyle bağlantılı olduğu kadar, onun dünya görüşüylede direk bağlantılıdır. Kimi sanatçılar yaratıcılık namusunu dünya görüşlerinin üzerine çıkarsalarsada, dünya görüşüne uygun yaratmak genel bir yasa olarak kendini sanatçıya dayatır. Ezilenden, mazlumdan yana olmayan, geleceği ellerinde taşıyan işçi sınıfın ve ezilen ulusların özgürlük ve bağımsızlık mücadelesine katılmayan, bu çoşku ve ateşi ruhunda-yüreğinde taşımayan sanatçının doğal olarak ufku dar, yaratıcılığı sınırlı olacaktır. Bir-iki parıltıdan sonra söneceği açıktır. Tıpkı uyum sağladığı sömürü düzeninin yaşama damarlarının tıkanması gibi... İnsanlık tarihine ve insana en yüce değerler yükleyen ve ileriye doğru götüren, en büyük toplumsal olay devrimdir. İşte hem kendi kuşağına hem de gelecek kuşaklara değer kazandırmak, sonsuzluğu yakalamak ancak ve ancak insanlık tarihine o, en mükemmel devinimi veren, devrim kavgasına katılmak ve onunla beraber ilerlemekle olanaklıdır. Sevdiğimiz ve aklımıza ilk gelen bir kaç şairi, yazarı saymayı denersek göreceğiz ki, hepsi de devrime gönül vermiş ve belli bir mücadelenin ürünleridirler. Devrim ırmağına akan şairler (sanatçılar) devrimlere güç verir, büyütür. Devrimler ise kendi şairine güç vermekle, büyütmekle kalmaz ona bir de sonsuzluk kimliği kazandırır. Romantik akımın ilk kurucusu ve önderi Victor Hugo'nun deyimiyle "Büyük çınarlar fırtınalı diyarlarda yetişir."

Kürdistan Ulusal Kurtuluş ve Demokratik Mücadelesinin sonsuzluk kimliği verdiği sevgili Edip Çelik'in "Yarın Düğün Olacak Ve Lori... Lori..." adlı büyük yapıtına dair bir çift söz söylemek istiyoruz.

Edip Çelik, kelimenin tam anlamıyla bir devrim şairidir. Örgütlüdür, devrime katkısı sadece şiirle sınırlı değildir; O devrimin çoşkusunu, yüceliğini beyninde ve yüreğinde yaşatarak tüm düşünsel ve fiziksel enerjisini devrim için harcamak gerektiğinin bilincine varmış öncü şairlerimizden biri olma mertebesini kazanmıştır.

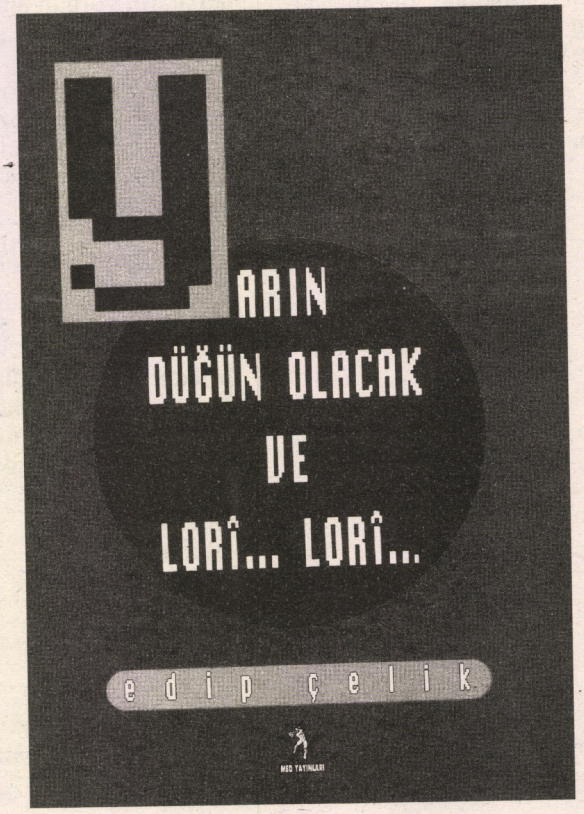

Genelinde sanat cephesi, özelinde ise şiir Türkiye ve Kürdistanlı devrimcileri arasında hep küçümsenmiş ve hor görülmüştür. Özellikle yetmişli yıllarda aktif olarak mücadele içinde yer alan bir devrimcinin sanatsal yetileri varsa bile bunu açığa vurmakta ve geliştirmekten hep çekinmiştir. 12 Eylül sonrasında özellikle cezaevlerinde birden bire sanatsal bir faaliyetin

www.arsivakurd.org

patlak vermesinin nedenlerinin başında bu bastırılmış yetilerin geldiği kanısındayız.

Edip Çelik'i ilk kez 1979'da okudum. Edip Çelik, yeteneğine güvenen bir şairdi. Şair yetisi bastırılamayacak kadar güçlü ve ivediydi. Bunun için ne cezaevi ortamına ne de belli anlayışların değişmesine gereksinimi vardı. Çünkü o, ürettiği her dizenin devrimci mücadelesinin kopmaz bir parçası olduğunun bilincindeydi. Şiirinin kendi değer yargısının oluşturacağına emindi. Ve başarılıda oldu; savunduğu geleneğin siyasi yayın organında da şiirleri yayınlandı.

Bugün olduğu gibi 70'li yıllarda da "devrimci şair" dendimi belirli çevrelerin kafasında, ince ve derin imgeler yerine bilinen şimgelerin türevleri, sloganla ve kaba imgelerle şiirinin örgesini oluşturan keskin ve soyutlama fukarası bir portre çizilirdi. İtiraf etmek gerekirki, bir çok devrimcinin de estetik bilinç düzeyi bu küçümsenilen sanatla örtüşüyordu. Edip Çelik şiirini bu anlayışının dışında tutabilmiş çok az ozandan biri oldu.

Edip Çelik slogancılığa, simge kullanımlarına tümden karşı değildir. Ama şiirini bunların üzerinde kurmaz. Bunları şiirinde bir renk, bir ışık çizgisi olarak kullanır. Onun ideolojik düşüncesi Asım Bezirci'nin deyimi ile "elmadaki şeker gibidir". Şiiri incedir, kardelen çiçekleri gibi ilk yaz muştusu olarak buzun, karın göğsünde filizlenir. Ya da ardıç fidesi gibi otun bile yurt edinmeyi denemediği kayanın yarığına kök salar, zoru denemeye cesaret verir. Yiğittir, dobradır ve delikanlıdır... Halkına karşı yumuşak, duru ve temiz... Dağ karı gibi dorukta kalmasını bildiği kadar zamanı geldiğinde okyanusa katılmak için ince bir öz olup yukarıdan aşağıya akmasını da bilir. Ve o inişte bile bir yücelik vardır.

"napalm bombaları yağıyor
göklerden elma bahçelerine
kırçiçeğine
umuda
sevince...

yerde yarı çıplak
bir kadın bedeni
boylu boyunca
memede çocuk
çağında delikanlı
boylu boyunca...

gözlerden papatya sarısından
gönüllerden insanlıktan yana
ne varsa her şeyi
çekip aldılar.
arkalarından
kıpırtısız
fersiz
bir hayat bıraktılar
Bu hayattan
fışkıracak tohumlar bulunur
kederi toprağa sağacak
göğe mavisini
karanfile kırmızısını..
mora mor
yeşil'e yeşil
bir çift göze sevinç
sevince can
verecekler bulunur..."

Bu şiirden daha çarpıcı Halepçe Katliamını anlatan başka bir şiir daha okumadım. Oysa Edip Çelik, 2 Mayıs 1980 tarihinde bir trafik kazasında yaşamını yitirmiştir. Halepçe katliamı ise bilindiği gibi 1988 tarihinde oldu. İşte şairin büyüklüğü burada; kendisinden sonraki zamanların acısı ve direnci içinde şiirini kuşanmış, eli tetikte bir gerilla olarak kitabının sayfaları arasında hazır tutmasında...

"atı
oldum olası atı
silahı sever oldum
ancak kınalı keklik avı değil
kara duman çöktümü yükseklere
bayraklanır çelik
kamçılanır at
o an
ağız dolusu türkü söylenir
işte bu kavgayı ben
her sabah yanımda taşırım.
.....
".....
toprak damların saçağında
al kınalı gelinler
küs akşamların barınağında
babaların yorgun alnını gözlediler.
....."

Bir Kürt devrimcisinin, bir Kürt gelinini bu kadar güzel ancak bir Kürt ozanı betimleyebilir. Bu betimlemenin Kürtçe ile yapılmaması elbette bir eksikliktir. Ama o şiirinin her dizesinin Kürt halkının etik, estetik ve politik değerlerini sindirerek bu durumu bir ölçüde aşmıştır. Şiirini Türkçe ile yazdığı halde Kürt ozanı olma kimliğini korumayı bilmiştir.

Edip Çelik'in beni en çok etkileyen şiiri ise "**Munzur'un inadı**" adlı şiiridir.

"intikamı alınmamışların mezar taşları devriktir.
papatya öbekleri lekelemiş kırlarımızı...
bulutlara gömülü munzur
bulutlarla inatlaşarak
akarak...
abbas uşağı
yusufan
demanan
çakmaklı
martini
mavzer

ben tanımam o mazbataları
yasalarımız yükümsüzdür

ve 'on bin milis' isteğine resto
....."

Yanılmıyorsam bu dizeleri ilk kez KAWA dergisinde okumuştum. İlk okuyuşumda belleğime kazıldı. Bir daha unutmadım. Etkisinde kaldım. Kimi şiir çalışmalarıma yansıdı. Efkarlandığım zamanlar kendime mırıldandım. Atilla İlhan, bir makalesinde "Eğer bir şiir bellekte kalmıyorsa çek kuyruğundan gitsin" demişti. Bu önermeye katılıyorum. Şiirin döl yatağı okuyucunun belleğidir. Bir şiir tek bir dize ile de olsa okuyucunun belleğinde kalabilirse o şiir ürün verir. Bu açıdan Edip Çelik'in şiirinden çok umutluyum.

Edip Çelik'in şiiri eksizsiz bir şiir mi? Buna "evet" demek kuşkusuz olanaksız. Her ne kadar biz önümüze Edip Çelik'in şiirlerinin iyi yanlarını öne çıkarmayı koymuşsakta itiraf edelimki aşağıda belirteceğimiz noktadan başka önemli bir eksikliğini görmedik. Edip Çelik'in şiir örgesi mükemmelliğe çok yakındır.

Hemen hemen bütün 70'li 80'li yılların genç şairlerinde gözüktüğü gibi Edip Çelik'te Ahmet Arif'ten etkilenmiştir. Bütün eleştirmenler sanatçıların yaratıcılıklarının başlangıcında etkilenmelerinin doğal karşılamaktalar. Çünkü bu dönemde sanatçı bir arayış içerisindedir. Kendi sesini bulmak çok kolay olmayacaktır. Bu etkilenmeye dair Edip Çelik'in şu dizelerini gösterebiliriz. "İki hasret zemheri kesilmiş", "birbilebilsen-soğanın nasıl kabuk tuttuğunu", "serilmişim kızıldağda-kutu derede haber çıkmaz", "bıyıklarım buz tuttar içim bir sıcak...-bilinir şey değil-çağla deminde-zehir zıkkımdır soğuk" ve benzeri dizelerde bu etkileşimi çıkarmak olanaklıdır.

Günümüz Kürt şairlerin (Kuzey Kürdistan'da daha çok Türkçeyle şiir yazanların) biçemleri Ahmet Arif'in, Enver Gökçe'nin biçemiyle sıkça örtüşür. Bir çok okuyucu ve eleştirmen bu durumu A. Arif ve E. Gökçe'den etkilenmeye bağlar. Biz bu yargının bir yanılgı olduğu kanısındayız. Çünkü bu biçem A. Arif'in, E. Gökçe'nin şahsında Türk şiirine yansımışsada işin gerçeği ise bu biçem Kürt halk şiir geleneğinin biçemidir. A. Arif'in E. Gökçe'nin, Kürt olmamasına karşın kısmen Hasan Hüseyin bunu şiirde, Yaşar Kemal, ilk öykülerinde Bekir Yıldız ve Yılmaz Güney öykü ve romanlarında bu Kürt ulusal biçemi kullanmışlardır. A. Arif ve E. Gökçe arasında "yılan hikayesi"ne dönen çekişmenin altında bu ulusal uslubu paylaşma kavgası vardır. Örneğin Türkçeye çevrilmiş Rus klasiklerini ve Fransız klasiklerini, yazarların kimliğini bilmedende bu yapıtlardaki biçemden yola çıkarak ayırmak olanaklıdır.

Edip Çelik ulusal olduğu kadar evrenseldirde. Düşünsel dünyası proleterya ideolojisi ile yoğrulmuştur. Onun yüreği sadece Kürdistan'da değil özgürlük ve bağımsızlık mücadelesinin verildiği her yerde atar. Şiirini dünya değerleri ile besler.

"kara kapkara
derili
zenci kardeşim
Rodezya'da
bir Güney Amerika ülkesinde
(postallarla ezdirilir güzellikler)
Orta-Doğu'da: Filistin'de İran'da
yüreğim...
-emek sancıda, can işkencede-
coplanıyor hasretimiz...
'Doğu'da halkım bir resmin acemi çizgisi gibi
durur...
....."

Bedrettin Cömert, "Gerçek ozan, gerçek sanatçı, neyi niçin söylediğine cevap verebilen kişidir." diyor. Bu tanım Edip Çelik için yapılmış gibidir. Onun şiirinde içerik ve biçim güçlü bir diyalektik bütünlük içinde kaynaşmıştır. Şiiri içten, sıcak ve durudur. tek bir dizesinde bile umutsuzluk, karamsarlık, ikilem ve kafa bulanıklığı yoktur. Yalındır ama yavan, derindir ama karmaşık değildir. Durma, göllenme duygusundan çok hareket, akma duygusunu bilincimizin derinliklerinde inceden inceye uyandırır. Onun slogancı bir şiire dört elle sarılan bir şair olmadığını vurgulamıştık. Ama onun kimi şairlerin slogancılığa kaçmıyayım diye "kutsal estetik" adı altında bir avuç küçük burjuva entellektüelin "aferin"i almak için bütün sanatsal yetisini, enerjisini onların beynini yumuşatmaya harcamadığınıda özellikle vurgulamak gerekiyor. O dünya proletaryasının ve Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesinin bir neferi, bir şairi olarak yaşadı.

Med Yayınevi Edip Çelik'in bütün şiirlerini toplayıp böyle bir dönemde gün ışığına çıkardığı için içtenlikle kutluyorum. Med Yayınevi'nin diğer soylu bir davranışı ise kitabın gelirini şairin çocuklarına adamış olmasıdır.

"Yarın Düğün Olacak Ve Lori...Lori..." adlı bu nefis şiir kitabı bir kez okunup bir köşeye atılacak türden bir yapıt değil. Çeşitli duygulanımlarımıza yanıt verecek bir baş ucu yapıtıdır. Bütün dostlara bu kitabı mutlaka okumalarını ve dostlarına bu kitaptan söz etmelerini öneriyorum. "Güzel" dediğimiz hiç bir insan bu güzelim şiir yapıtını okumaktan yoksun kalmamalıdır.

Sözü Edip Çelik'e yani şiire bırakalım:

"**.....**
mahzenlere dizdik kahrı
inlemei dinmedi Zap'ın
cansızı bir yana
şuracığımda billahi
vezüv'ü ateşlemeye razı
yumruğumca murat var
birikiyor sabahlarıma gün gibi ışık.
....."

15 Ağustos 1992

L a c ê B R Û S K

G-7 (DOĞU, BATI, EKONOMİ ZİRVESİ) ÜZERİNE

Münih, 9 bin polisin 3 gün boyunca koruma adı altında ablukaya alınan dünyanın en çok polis olan şehriydi. 1 Temmuz 199'.'den itibaren Münih'in bir çok semti, polislerce denetim altında idi. Bu ta ki 9 Temmuz 1992'ye kadar sürdü. Ama toplantının başlayacağı 6, 7, 8 Temmuz 1992'de daha sıkı bir ablukaya alındı.

9 bin resmi polisin ve bunun yanı sıra binlerce sivil ve askeri uzmanların ablukaya aldığı Münih'te halk, bu önlemlere karşı büyük bir tepki gösterdi.

Bir çok yolların kapanması ve bir çok semtlerin sıkı bir aramadan sonra girildiği Münih şehrinde günlük ve ticari hayat kısmen felce uğradı. Halk, milyonlarca mark zarara uğradı.

Yedi emperyalist devletin temsilcilerinin 6, 7, 8 Temmuz 1992'de Münih'te bir araya geldiği bu zirvede emperyalistler kendilerine yeni açılan pazar alanlarında uygulayacakları ortak politikanın kriterlerini belirlediler. Örneğin, Bağımsız Devletler Topluluğu'nun (Rusya) borç faizlerine bir çizgi çekmenin yanı sıra, milyonlarca dolara varan yardım adı altında yapılan finanse ile geleceğin pazarını garantiye alma isteklerini açıkca ortaya koydular. Yeltsin faşisti, antikomünist tavrıyla para dilenmeye gelmişti. Bu isteği, istediğinden fazlasıyla karşılanarak dünya kapitalist sistemine zincirli sadık bir köpek daha eklendi. Bağımsız Devletler Topluluğu'nun (BDT-Rusya) alacağı yardım fonunun kaynağını Almanya Başbakanı H. Kohl garantilemeye çalıştı. Japonya ise ancak Kuril adalarının geri verilmesi durumunda bu yardıma katılacağını belirtti. Bunun dışında Japon Başbakanı Miyazawa, Japon ulusal pazarını açabileceğini belirtti. Bunun yanı sıra Yugoslavya konusunda da azgın faşist tavır belirlenerek AET'nin ve BM'nin takınacağı faşist tavır belirlendi. Bu klüp zirvesine katılan devletler; ABD, Almanya, Fransa, Japonya, İtalya, Kanada ve İngiltere dünyadaki yeni açılan pazarlara karşı takınacakları tavrı belirlemiş oldular.

Doğu Avrupa'nın, yeni tabiriyle reform devletleri diye tanımlanan eski sosyal emperyalistler ve bu günkü anti-komünistler yanlız Almanya'nın değil bunun yanı sıra 7'ler Klübünün (G-7 Clup) diğer üyelerinin de ekonomik destekte aynı çabayı sarf etmeleri gerektiğini Almanya Başbakan'ı Helmut Kohl aracılığıyla belirlediler.

4 Temmuz 1992'de yapılan protesto yürüşüne 15.000 civarında kişi katıldı. Polisin provokasyonlarına karşı kitle devamlı, yürüyüş organize komitesi tarafından uyarıldı.

Kitle saat 13.00'de Münih şehrinin merkezi olarak sayılan ve belediye binasının bulunduğu yer olan Marienplatz'da toplandı. Burada birçok ülkeden gelen insanlar konuşmalar yaptı. Bu konuşmalardan sonra müzik topluluklarıyla şarkılar söylenerek devam edildi. Saat 15.00'e gelindiğinde kitle yürüyüşe geçti. Yürüyüş boyunca polisin provokasyonlarıyla karşılaşıldı. Zirvenin yapılacağı ve yürüyüşün son bulacağı yer olan Odeonsplatz'a gelindiğinde özel polis timiyle karşılaşıldı. Büyük güvenlik önlemlerinin alındığı görüldü. Bu arada özel polis timlerinin saldırısına uğrayan kitle, bu tutumu protesto etti. Resmi sayıya göre bu yürüyüşte 52 kişi gözaltına alındı. Bu arada birçok kişi çeşitli yerlerinden yaralandı. Bu yürüyüşe birçok Kürdistanlı ve Türk solundan örgütlerinde geldiği gözlendi.

3 Temmuz 1992'den başlamak üzere 6 gün boyunca çeşitli eylemler devam etti.

8. 5. 1992 Münih

Not. 7'liler zirvesi sonrası yayınlanan sonuç bildirgesinde, sorunların çözümü için gerekli adımların atılması vurgulanarak Irak'ın BM'nin aldığı ambargo kararına uyması ve Kürt halkına yönelik atıfta bulunularak, azınlık haklarına saygı göstermesi çağrısı yapıldı.

www.arsivakurd.org

Sait TAĞRALI

"PARAYA ACIMAKSIZIN İÇLERİNDEN ÇOK ADAM KAZANIP KULLANMAYA ÇALIŞMAK LAZIMDIR" (1)

Böyle bir başlık altında yazı yazmak oldukça güç. Çünkü, başlıkta tırnak içine aldığımız cümlenin ifade ettiği düşünce, davranış tarzı, hiç bir ahlaki değer ölçütü olmayan, amacına ulaşmak için her türlü yolu ve aracı deneyen bir anlayışın ürünü olarak karşımıza çıkıyor. TC'nin Bakanlar Kurulu, kararı çok gizli olarak almış. Ne varki ortaya çıkardığı tüm insanlık dışı sonuçları gizlenememiştir. Para ile satın alıp kullandığı bir kaç 'beşerefi', yine kendisi ortadan kaldırmış. öteki nedenleri bir yana, belkide işlenen suçların izleri ortadan kaldırılmak istenmiştir. Eğer bugünde "çok gizli" olan, MGK, ya da öteki resmi kuruluşların kararları açıklanırsa, geçen bunca zaman içinde, bu kirli ve namert geleneğin sistemleştirilerek devam ettirildiği ortaya çıkacaktır. Seçilen yol ve sonuçları o denli vahşi bir karakterdeydi ki, yaptıkları ile dünyanın gelmiş-geçmiş en büyük kasabı ünvanını alan Hitler dahi, Kemalistlerin Ermenilere yaptıklarını örnek alarak, Yahudileri ortadan kaldırmanın yolunu bulmuştur.

Böylesi iğrenç politikaların hangi amacın ihtiyacı olarak ortaya çıktığını yazının ilerleyen bölümlerinde açıklamaya çalışacağım. Çalışacağım diyorum ama, ne kadar başaracağımı bilemiyorum. Zira, amacı ve izlenen yolu açıklamak için, yakın tarihin çoğu kaybolmuş birer çığlık olan olaylarını yeniden incelediğimde, biran o dönemin gerçeği karşısında beynime kan yürüyor ve isyan ediyorum.

İsyan ediyorum ki, hala daha bunca melânete, ihanete ve jenoside rağmen içimizden bazıları, barbar sürülerine hizmet ediyorlar. Oysa ülkemizin tarihini birazcık olsun bilenler ve hele bu ülkede yaşayanların yakından bilmeleri gerekiyor, bu ülke işgalcilere taşı, toprağı ve üstünde yaşayan canlıları ile düşman görülüyor. Kendilerini geçici olarak hissetmeleri, bulundukları yeri bu süre zarfında en son sınırına kadar yağmalamaya, talana ve yıkıma zorluyor. Söylediğimin daha iyi anlaşılabilmesi açısından, adını her gün çok duyduğumuz, hep "tasfiye kararları" alan ve her ne hikmetse, alınan bu "tasfiye kararları", emir telakki edilip kabul edilen, TC'de her türlü kurum ve kuruluşun başı olan Genel Kurmay belgelerine bakmak gerekiyor. 'Genel Kurmay Belgelerinde Kürt İsyanları(2.Cilt) ismi altında yayınlanan belgelere bakıldığında, bu düşüncemizin kanıtları fazlası ile görülebilir. Kemalist iktidar Osmanlı'nın yıkıntıları ve geriye kalan mirası üzerinde bir devlet kurduktan sonra, daha tam olarak, emperyalistler tarafından, karşılıklı çıkar temelinde bir tahakküm alanına kavuşturulduktan sonra, yöneldiği alan Kürdistan oldu. Öyle ya sınırlar halledilmişti, 'sınır içindeki' fethedilemeyen bölgedeki hakimiyet sağlanmalıydı. Bunun için TC ordusu hemen her gün bir "tedip ve tenkil" harekatına çıkıyor. 1919'dan 1938'e kadar geçen süreyi, Kürdistan'ın yeniden işgal edilmesi, Türk kapitalizminin ihtiyaçlarına göre fethedilmesi süreci olarak algılamak gerekiyor. Adı geçen belgelerde görülüyor, yine bir "tedip ve tenkil" hareketinden dönen işgal ordusunun komutanı, askeri birliklerine şöyle diyor.

"... her kaya arkasında, her meşe dibinde, her kaya kavuğunda, her mağara içinde asi arayarak en işlek ve en tehlikeli mıntıkalarda dolaşmak suretiyle gösterilen fedakarlığı taktir ve taktisi vicdani bir borç bilirim.(2)

"En işlek ve en tehlikeli mıntıkalarda" bulunan "asiler"in kimler olduğunu ve bu "tehlikeli mıntıkaların" neresi olduğunu açığa çıkarttığımızda sorun daha iyi anlaşılır.

"29 Kasım Günü Havali Komutanlığı emrine göre hareket edildi ve yapılan arama ve taramada **erkek, kadın ve çocuk olmak üzere bir miktar asi** ve bir hayli miktarda hayvan ele geçirildi."(3)

TC için "harekat bölgesindeki kadın, çocuk ve erkekler asi" oluyor. Hadi erkek ve kadınları anladıkta, çocuklar nasıl oluyorda "asi" görülüp, "merhametsizce" ortadan kaldırılıyor ve bu ülkede insanlar hala daha soykırım varmı-yokmu tartışmalarını yapabiliyor. Boşuna uğraşmayın beyler, Osmanlı arşivlerine gerek yok, Genel Kurmay belgelerine bakın, "toptan imha kararlarını" göreceksiniz.

"En tehlikeli mıntıkalar"ın, neresi olduğunu, hatırlatmamıza gerek yok, zaten biliniyor, yine de, Koçgiri, Zilan, Ağrı ve Dersim'den bahsetsek yeterlidir. Yukarda açıklanan TC'nin amacı konusunda, 1926 yılı sonunda "Dersim'in yenik olmayan aşireti ve milli kahramanları adını taşıyan Koçuşağı'na (4) karşı yapılan hareketle ilgili yayınlanan **resmi** belgelere bakmak yetiyor. Ama hemen ilave etmek gerekiyor ki, TC'nin izlediği yöntem ve seçtiği araçlar, zamana ve şartlara göre, yükselme ve alçalma göstermesine rağmen, tüm çizgi boyunca değişmeden kaldı.

Vahşi barbarlar sürüsü olarak işgal etmek, herşeyi "ganimet" olarak talan etmek, yerli halkı köleleştirmek, direnenleri ya da direnme eğilimi gösterenleri acımasız bir şekilde yok etmek, o günden-bu güne izlenen yol olarak kaldı. Bastırma ve yok etme harekatlarında bilinçli olarak, çok zalimane ve sadistçe davranılıyorduki, sağ kalanlar ibret alsınlar. Dikkat edilirse halkımıza karşı çıkartılan yasalar dahi hep korkuyu hatırlatıyor ve eğer bir kişi ya da kuruluş, yeniden istenmeyen, çok barbar ve vahşi dönem veya yasadan bahsettiği zaman, hemen bu dönemler ve siyasi sonuçları hatırlatılıyor. Korku iki

www.dersimarsivi.org

yönlüdür, önce; işgalcilerin, halkımızdan korkularını ele veriyor, ikinci olarak ise, bu tür yöntemlerle kuşaklar boyu sürecek bir korku halk kitlelerinde yaratılarak, bir sonraki kuşağa aktarılıp, toplumsal korku geleneği ve psikozu yaratılmak isteniyordu. Son yıllar bir yana, 40'lı yıllardan 70'li yıllara kadar olan süreci egemenlerin biraz da bunun sonucu olarak 'rahat' geçirdiği söylenebilir. Bir örnek vermek gerekirse, TC'nin kullanıp-kullanıp kenara attığı, ihtiyaç duyulduğunda piyasaya çıkartılan, en büyük demagog katillerden birisi olan Demirel, ikide bir (özellikle de bunalımın derinleştiği dönemlerde), "kimse bana yeni bir Dersim kanunu çıkartamaz" demek zorunda kalıyor. Gerçi Hükümet ettiği dönemlerde çıkardığı kanunlar ve icraatlar Dersim'i aratmıyor ama, kuşaklar boyu süren bir Dersim korkusunun yaratıldığı ve yaşatılmak istendiği anlaşılıyor.

Kürdistan'a karşı düzenlenen tüm hareketlerde, işin ismi genellikle "tenkil" olarak geçiyor. "Yok etme ve ibreklik derecesinde korkutma" şeklinde açıkladığımız amacın anlaşılması için, tenkil sözcüğünü, bugünkü Türkçe'ye çevirmek gerekli.

"'Tenkil' dilimize Arapçadan gelme bir sözcük. Anlamlarından birincisi, 'uzaklaştırma. Mahv ve helak etme. Tepeleyip, sindirme, sürme.' İkinci anlamı 'Başkalarına ibret ve ders olacak, korku verecek şekilde ceza verme. Zincire vurmak. Azap vermek ve rüsva etmek." (5)

Artık, sorunu biraz somutlaştırmamız gerekiyor. Sadece bir örnek üzerinde duracağım. "Genel Kurmay Belgelerinde Kürt İsyanları 1" adlı kitabın 237-262 sayfaları arasında incelenen "Koçuşağı Ayaklanması ve Bastırılması (7 Ekim-30 Ekim 1926)" bölümüne bakalım. Bastırma hareketinin tarihinin bitimi 30 Ekim gösterilmesine rağmen, bölümün içinde yazılanlardan belli oluyor, Aralık başlarına kadar, karşılıklı savaş devam ediyor.

TC'nin kanlı ve tozlu arşivlerinden de anlaşılıyor, ortada ayaklanma diye bir şey yok. Eğer bir "Kanunsuzluk"tan bahsetmek gerekirse, Kemalistlerin, Kürtlere karşı verdiği sözleri tutmaması ve Kürdistan'daki direnme noktalarını tasfiye etmesi söz konusu. Tasfiye süreci hem uzun bir döneme yayılarak zaman kazanılmak istenmiş ve hem de hedef daraltılarak, belli bölgelere saldırılmış, bununla birlikte Kürt ulusunun içindeki mezhep ve aşiret çelişmelerinden, aynı zamanda siyasal nüfuz rekabetinden alabildiğince yararlanılmaya çalışılmış. Böylece, karşı hareketin, mücadelenin ulus çapına yayılması başından engellenmek istenmiştir. Bu amaçta esas olarak başarılı oldukları da söylenebilir.

Açıklanan "tenkil ve tedip" gerekçesi şöyle. "...hükümetin öğütlerini, ihtarlarını ve iyi muamelesini hiçbir suretle dinlemeyen ve devletin zayıf olduğu bir zamanı fırsat bilerek hükümete karşı silahlı olarak ayaklanan ve vergi vermemek, vatan savunmasına katılmamaka ve daha birçok karşı hareketler dolayısıyla hükümet, 19 Eylül 1926'da Dersim'in Koçuşağı aşiretini tedibe karar verdi, ve bu harekâtın icraasına Elazığ ve Havalisi Komutanı Albay Mustafa (Muğlalı) memur edildi ve bu harekât için şu kuvvetler tahsis edildi."(6)

Katliamın boyutunu ve çok az bir silahlı kuvvetle, kendisinden sayı ve silah bakımından kerelerce güçlü düşmana karşı, kahramanca direnen halkımızın yiğitliğini ve yenilmezliğini belirtmeden önce, hareketi yöneten, Mustafa Muğlalı üzerinde durmak gerekiyor. Tam bir kan emici katil ve manyak olan Muğlalı, daha sonra yaptıklarının sonucu olarak General yapılıyor. Yaptıkları, sonradan açığa çıkıyor, Muğlalı ismi sömürgecilikle özdeşleşiyor, Ahmet Arif'in "33 Kurşun" şiiri, onun katliamlarından birisini konu ediniyor. (Muğlalı ile ilgili İsmail Beşikçi'nin geniş bir çalışması var.)

Sadece bir aşiretin, Dersim'in, Suke (Çemişgezek), Xozat ve Pulur (Ovacık) sınırlarının keşiştiği bölgede yerleşik olarak, öteki aşiretlerle kıyaslandığında dahi nispeten küçük bir alanda yaşayan halkın üzerine, bir ülkeyi işgal edecek büyüklükte askeri kuvvet yollanıyor. Genel Kurmay'ın "harekat için şu kuvvetler tahsis" edildi açıklamasına göre:

"10. Alay, 19. Alay (1.,3. taburlar), 11. Alay, 13. Alay (2.3. taburlar 7,12. Alay (1,2. taburlar), 16. Alaydan iki mürettep bölük, üç dağ bataryası."(7)

Ayrıca yerleşik Türklerden, Şavak aşiretlerinden ve öteki Kürt aşiretlerinden işbirliğini kabul edenlerden oluşturulmuş araziyi ve bölge halkını iyi tanıyan "yerli milisler" ve Hava Kuvvetlerini de ilave etmek gerekli. Bütün bu ölüm ve yoketme güçleri, 5-10 köy ve çevresine dağılmış Kom ve Mezraların halkına karşı harekete geçirilmiş. Sadece böylesi bir gücü göz önünde bulundurmak dahi, saldırı harekatının niteliği hakkında gerekli bilgiyi bize verebilir.

Harekatın başlangıcından-bitimine kadar yapılanları, işgalcilerin kendi ağızlarından dinleyelim. Hemen belirtmek gerekiyor, burdaki 'bitmek' yüklemi eğreti kalıyor, zira bu süreç bitmediği gibi devam ediyor.

"Nizami kıtalar, aşiret grupları, Türk milisleri ve jandarmaları bu suretle ayrılan bölgelerde toplandıktan sonra, 4 Ekim 1926 pazartesi fecirle beraber ilkin teyyare filosu faaliyete başlayacak ve tayyareye ait görevlerin bitiminde, yani tayyarelerin çekilmesinden sonra, aşiret grupları aynı zamanda kendilerine verilen istikametlerde taarruza geçecek ve Hadişar deresi doğu sırtlarındaki Türk milisleri ile Şavak aşireti, Ahdük, Perasenk köylerindeki Koçuşaklara karşı taaruza başlayacak ve bunları tamamıyla tepeledikten sonra"(8) devam ederek "Aşiret grupları tarafından yapılan bu taaruza yalnız topçu, Koçuşağı köylerini ateş altında bulundurmak suretiyle katılacak... (askeri birlikler-bn) mücadele kanlı bir şekil alıncaya kadar her türlü ihtimale karşı bekleme durumunda bulunacaktır."(9)

Kanlı senaryolar ve kan içmeye alışmış barbar sürülerinin komutanı, işini icra etmeye devam ediyor.

"Amutka, Kangros ve civarındaki köyler bu milisler tarafından işgal edilerek yakılmıştı." (10)

Yakma ve yıkma, talan etmekle devam eden saldırı, her noktayı işgal ederek devam ediyor.

Her taraftan kuşatılıp, sıkıştırılan halkın, kaçıp öteki aşiretlerin bölgesine sığınıp kurtulmaması için, "yok etme emri" veriliyor.

"Güney Cephesi komutanlığının görevi ise, her an uyanık bulunarak doğu, kuzey ve batı cephelerinden yapılacak baskı sonucunda güneye doğru **kaçma teşebbüsünde bulunacak aşiretleri merhametsizce tepelemekti.**" (11)

"Merhametsiz"liği ile övünen soykırımcı, ele geçirdiği ilk ganimeti ile sevince boğulmuş. "Bu zor karşısında asiler Ali Boğazı'ndaki mağaralarında 400 kadar koyun ve keçi, binlerce kilo erzak ve 150 kadar sığır bırakarak kaçmışlardı. Saat 15.00 sıralarında iki uçak, hayvan sürülerini bombaladılar."(12)

Sonra "hiç bir fert bırakmamaları" konusunda askeri birliklere emir veriliyor. "Harekete devam eden birlikler, dere içindeki mağaraları bomba ve tüfek ateşi ile tarayarak buralardaki asileri imha ettiler.

Ertesi gün (27 Kasım 1926), **kurtulabilen bütün asiler yok edilerek** Koçuşağı tedibatının sona ereceği anlaşılıyordu." (13)

Düşünüyorumda eğer bir gün tarihiniz objektif bir bakış açısı ile incelenip yazılırsa, "imha ve yok etme" dışında bir şey yapmadığınız, tarihe barbar yıkıcılar olarak geçeceğiniz kesindir.

"Tedip" hareketinin bilançosu ise şu:

"Koçuşağı tedip harekatının başlangıcından bu yana, Kuzey Cephesi birliklerinden (10.,13. Alaylar), bir subay, 31 er şehit, bir subay, 53 er yaralı verilmiş, ayrıca 10 erde kaybolmuş ve **buna karşılık asilere bir hayli zayiat verdirilmiş ve 1084 küçük baş, 342 büyük baş hayvan ganimet alınmıştır.**"(14)

Çapulcu hırsızın "ganimeti"ni açıklayıp, kayıplarını gizlemesi, halkın katliamını ise "hayli zayiat" diye açıklaması karakteri icabıdır ve anlaşılır. Her meslek kendi değer yargılarını, kendine has ahlak kurallarınıda yaratır. Yanlız, halkın katliamını "bir hayli zayiat" diye geçiştirmek, bilerek yapılmış bir iştir. Zira, eğer tek tek kaç kadının, kaç çocuğun, kaç köylünün barbarca katledildiği açıklansaydı gerçek yüzlerini ele verirlerdi. Gel görki açıklananlar dahi, birer soykırım örnekleridir.

Tarihe bırakılanlar sadece yukardaki, "kayıp ve kazanç"lar değildir. Aynı şekilde, Kemalist değer yargılarının, ahlaki kuralların, daha genel olarak ideolojik-siyasi yapının sadece yönetenlerin anlayışı olarak kaldığı şeklindeki anlayış, oldukça sığ ve sorunu izah edip, aşma noktasında yetersizlerdir. Elbetteki, ideolojik-siyasi süreç esas olarak egemenlerin çıkarlarını yansıtıyor, onların davranışlarına kılavuzluk ediyordu. Ama halk kitleleri de bu süreçten etkilenmiş, belli ölçülerde katılmış, en azından kültürel değerler, ideolojik etkilenmeler bakımından bilinci kirletilmiş, davranışı koşullandırılmıştır. Nitekim, kirletilen bilinç ve koşullandırma ile Türk halkı egemenlerin baskı, terör ve sömürüsüne karşı çıkmadığı gibi, bazı durumlarda onlara ortaklık eden pratiklere sürüklenmiştir. Gerek Kürdistan'a karşı düzenlenen saldırılarda ve gerekse de Kıbrıs işgalinde TC arkasında geniş bir kitle desteği bulmuştur.

Biz elbetteki halklar arasındaki kardeşliği savunuyoruz. Pratiğimiz ve propaganda-ajitasyonumuz bu yöndedir. Bu devrimci-enternasyonalist yapımızın gereğidir. Bu işin sadece bir yanıdır. Öteki yanı ve belkide esasına egemen ulusun devrimcileri ve demokratları (sahteleri ile ayırmak gerekiyor) pratik ve çözülmesi gereken bir görev olarak önlerine koyup, o doğrultuda mücadele etmeleridir. Kısaca, "Yaşasın halkların kardeşliği" sloganını atmak yetmiyor, kardeşliğin vücut bulması için, gereklerinin hayata geçirilmesi yönünde çalışılmalı. Bilinmeliki, halkların tarihlerindeki kara dönemler kendi üzerlerinde de kara lekeler bırakmıştır. Nasılki sömürge bir ülkenin halkı, kendine özgü davranış tarzına, kültürel değerlere sahipse, sömürgeci, egemen ülkelerin halklarıda, yaşadıkları ve koşullandıkları sürecin ürünü olarak kendilerine has bir kültür ve davranış tarzına sahiplerdir. Bu etki, her ülkedeki sınıf mücadelesinin seviyesi ve ona önderlik eden güçlerin niteliklerine göre, değişik boyutta olsada bir gerçektir. Bu etkinin ürünüdür ki, dünyanın başka yerlerindeki insan hakları ihlallerine ve anti-demokratik faşist-ırkçı diktatörlüklere, istenilen düzeyde olmasda tepki gösteren Türk halkı, Kürdistan'daki vahşete seyirci kalmıştır. Şöylede denilebilir, Kemalizm birçok beyni dumura uğratmış, gören gözleri kör, işiten kulakları sağır etmiştir.

Kemalist diktatörlüğün, halkı kendi doğrultusunda hareket ettirmek için kullandığı siyasal propaganda motifleri, bugünkü iktidarlar tarafındanda bir takım değişikliklerle kullanılmakta ve destek görmektedir. Her çıkmazın da gönderme yaptığı Rum, Ermeni düşmanlığı, "yabancı parmağı" hikayesi sadece resmi devlet propagandası olarak kalmamakta, sözümona "muhalif" geçinen aydınlar tarafından da kullanılmaktadır. Bugün eğer Kürdistan kan deryasına çevrilip, savaş arenası haline getirilmişse, eğer savunmasız insanlar sokak ortasında, kurşunlanıp katlediliyorsa, devletin her türlü kurumu öldürdüğü insan sayısına göre başarı grafiklerini ölçüyorsa ve nihayet böylesi bir ülkede, en büyük "solcu"(!?) Uğur Mumcu, "emekli genarellerin yaşama hakkı tehlikede" diye yazı yazabiliyorsa, varın siz hesaplayın Kemalist etkinin boyutunu ve bu rejimin kokuşmuşluğunu.

TC rejiminin pervasızlığı ve günümüzün sözümona "barış ve demokrasi ortamın'da ki saldırganlığı, yükselme yönündeki bir eğri halinde devam ediyor. Kafkaslardan, Balkanlara, ordan Ortadoğu ve Kıbrıs'a kadar, savaş kışkırtıcılığı yapıp, çatlaklara sızmak istiyor. Bir yandan emperyalistler arasındaki çelişkileri değerlendirip, kendi kozlarını güçlendirmek istiyor, öte yandan tek başına davranamadığı koşullarda emperyalist ihalelere taşeronluğa soyunuyor. Günümüzde ülkemizin dört parçasında meydana gelen gelişme ve değişmeler, dünya güç dengelerindeki yeni şekillenmelere göre yapısını esnetme yönünde eğilim göstermesine rağmen, esas özelliğinden sapmadığını gelişmeler gösteriyor. Bunun kokuları, burunları sızlatacak düzeyde ol-

masına rağmen, siyasal yaşamları çürümüş ortamlarda geçenler tarafından görülmüyor, tersine, Türkiye, İran, Irak, Suriye birleşerek ve garnitür olarak Kürtleri de yanına alıp, Ortadoğuda inisiyatifin artırılmasını savunanlarda var. Aslında, gerek geçmişte, Şex Sait Ayaklanmasında, Ağrı Ayaklanmasında ve gereksede İran ve Irak mücadelenin başarı kazandıkları durumlarda sürekli anlaşarak Kürt sorununu "çözmenin yolunu" bulmuşlardır. Emperyalist rekabetin Ortadoğu'da aldığı bugünkü biçim ve Kürdistan'da ki siyasal hareketlerin özgün gelişme biçimleri bugün eski biçim ve seviyede bir ittifakı gündeme getirmiyorsada, bu eğilim hem bugün somut olarak vardır ve hem de ilerde genişleyerek gündeme gelecektir. TC'nin bu yöndeki eğilimleri sesli olarak ifade ediliyor. Cumhuriyet'ten Ufuk Güldemir'in, Waşington'dan geçtiği haber ve yorum, sözkonusu yönelimin ana faktörlerini açıkça ortaya koymaktadır.

"Zaten bildiğimiz kadarıyla Saddam ile anlaşıp Kürtleri ezmek, bugüne kadar askeri cenahın ve sivil görüntülü askerlerin itibar ettiği bir görüştü. Türk hariciyesi, bu tür yaklaşımlara tepki duyuyor, askerleri dizginlemek içinde çaba harcıyordu (-dizginsiz gezmeleri çok tehlikelidir-bn). Ancak, şimdi hükümetin bazı yeni arayışlar içinde olduğu söylentileri var. İsrail'de doğup, Amerika'da yankılanan 'uyanıklıkların" müstakbel sonuçları ne kadar meçhulse, Saddam ile işbirliği yapmanın sonuçları da o kadar meçhuldür. Böyle bir arayışın sosyal-demokrat bir partinin de olduğu hükümet dönemine rastlamasıda ayrı bir talihsizliktir. Bazen gözden kaçırılıyor ama dış politikada dahi ahlakın yeri vardır. Bu, biz Türklerin arada bir kendimizi iyi hissetmemize yardımcı bile olabilir."(15)

Bilmem bir şey ilave etmek gerekli mi? Her şey ortada. Yalnız belirtip, sürekli vurgulamak gerekiyorki artık senaryolardan hangisini seçerseniz, seçin sonu meçhul değil, sabit ve bellidir. Tarihsel olarak miadını doldurmuş, siyasal olarak çürümüş ve bunun sonuçları gizlenemeyecek derece gün yüzüne çıkmış, pratik olarak çözümsüzlük içinde olan TC'yi bekleyen yıkılıştır. Şimdi TÜSİAD markalı "ikinci cumhuriyet" tartışmaları ve kurtulma çabaları da boştur. Bu gövde öylesine çürümüş ve kokuşmuştur ki, suni aşılarla onu yaşatmak ve diriltmek çok zor görünüyor.

Halkımızın ve mücadelemizin bugün geldiği seviye, dahası devraldığımız tarihsel tecrübe ve sonuçları, bizim böylesi senaryolarla bir ilişkimizin olamayacağını gösteriyor. Burda 'bizim' belirlemesi genel olarak halkımızı ve onun siyasal eğilimlerinin yurtsever nitelikli örgütlenmelerinin tümünü kapsayıcı olarak kullanıldı. "Birincisi"ni iyi bildiğimizden, numara sırasından belli oluyor, "ikincisi"de aynı olacaktır. Ayrıca Türk halkına da böylesi bir çözüm layık görülemez. Türk halkınında önündeki görev, en genel belirlemeyle, sömürücü ve ilhakçı rejimin karşısına emekçi iktidarını koymak olacaktır.

Gerçekte söz konusu tartışma, Kemalistlerin Osmanlı yıkıntıları üzerinde kurdukları TC'nin başlangıç yıllarını hatırlatıyor. Eğer bunca tarihsel tecrübeye rağmen, yeniden bizi "ikinci kuruluş"unuza ortak etmeyi ve böylece bir kez daha ayaklar altına alıp-tasfiye etmeyi düşünüyorsanız, fena halde yanılıyorsunuz.

Bugünde bazen "korucu" adı altında, bazende "müslüman din kardeşliği" maskesi ile içimizden bazılarını, "paraya acımaksızın satın alıp kullan"ıyorsunuz. Ne hikmetse, hem "laik" ve hem de dincisiniz. Sizi aslında bütün bunlar fazla ilgilendirmiyor. Sizi ilgilendiren "devletin bekası"dır. Kullandığınız araçlar bu amaca hizmet ettiği süreyle, her yola baş vurabilirsiniz. Bundandırki, hem "dindar", hem "laik"siniz. Hem "demokrat", hemde faşistsiniz.

Kullandığınız araçların bir gün ters tepip sizi vuracağını görmesenizde, yine de bu sonuçtan kurtulamayacaksınız.

Basına yansıdığı kadarıyla, Diyarbakır'da "din adamları ile teröre karşı" toplantı yapılıyor. Son dönemlerde artan "faili meçhul" cinayetler ile bu gelişme arasında direkt bağlantı vardır. Özellikle Cunta eskisi Kenan Evren'in denediği, Kuran ayet'leri okuyarak "halkı birleştirme" metodu anlaşılan geliştirilerek devam ettiriliyor. "Laik" devlet, Aleviliğe sarılıyor, Hizbullah'a sarılıyor. Daha ileri gidip, Kürdistan'lı siyasal hareket arasındaki zaaflardanda yararlanarak, bazı olumsuzluk ve çelişkileri, derinleştirerek, aradan sıyrılmak istiyor dersek, gerçeği ifade etmiş oluruz.

Son olarak bazıları unutmuş olabilir, TC hep kullandıklarını, işi bittikten sonra kendisi ortadan kaldırmıştır. Hamidiye Alaylarının, Ayaklanma dönemlerindeki işbirlikçi aşiretlerin başına gelen bu olmuştur. Korucusunun Hizbi Kontrasının sonuda eğer devrim onları tasfiye etmezse, bu olacaktır. ■

3.8.92

Dipnotlar:

1- 1937 yılında yapılan Tunceli Tenkil Hareketine dair Bakanlar Kurulu Kararı. "Gayet Gizlidir. "Genel Kurmay Belgelerinde Kürt İsyanları". Cilt.2 s.317

2- Genel Kurmay Belgelerinde Kürt İsyanları. Cilt 1, s.260

3- Age, s.261, (abç)

4- Age, s.259

5- Büyük Osmanlı Lügatı, Sabahat Alp/Ali Rıza Alp'ten aktaran Emin Karaca Ağrı Eteklerindeki Ateş, s.29

6- Genel Kurmay Belgelerinde Kürt İsyanları Cilt-1,s.239

7-Age, s.239

8- Age, s.241-242

9- Age, s.242

10- Age, s.242

11- Age, s.253 (abç)

12- Age, s.256

13- Age, s.259 (abç)

14- Age, s.261 (abç)

15- Ufuk Güldemir, Cumhuriyet, 17 Temmuz 1992

SORUNLARIMIZ ÜZERİNE KISA NOTLAR

A. AGİT

Kürt hareketinin önündeki görevler, giderek büyüyor. Gerek ulusal mücadelenin özgülünde, gerekse, bugün içinde bulunan sürecin kendi karakterinden kaynaklanan, sorunlar gün gittikçe kendini hissettirmektedir. Bu sorunlara, kısa ve orta vadede cevap vermek, Kürdistan'lı yurtsever güçlerin önündeki en önemli görevdir.

Kürdistan'da gelişen ulusal uyanış, yerini ulusal bilince bırakma sürecine girmiş bulunmaktadır. Ulusal bilinç ulusal kurumların oluşturulmasını zorunlu kılar. Bu kurumların hayata geçirilmesi ise, ulusal iradeye ulusal yapıya doğru adım atmak demektir. Ulusal kurumların oluşmaması ulusal iradenin belirleyici olmasını engelliyor. Bu da Kürt hareketinin ve kitlesinin dağınık kalmasına yol açmaktadır.

1) Kürt hareketinin önünde bulunan önemli sorunlardan biri, Kürdistan'da süren Ulusal Kurtuluş Mücadelesini ilerletecek siyasal bir perspektifi hayatın her alanında hayata geçirmektir. Bu da ancak ve ancak Kürt halkının sömürgeci boyundurluğa karşı var olan tepkisel tavrını, siyasal ve demokratik taleplerle bezenmiş bir aşamaya yükseltmekle mümkündür. Tepkisel tavır sonuçta kitleleri edilgen ve süreç içerisinde apolitikleşmeye götürür. Oysa Kürdistan'da, Metropollerde, Avrupa'da somut talepler uğruna yüzbinlerce Kürdün sokağa dökülmesi hem tıkanan mücadelenin önünü açacak, hem de TC'nin süren savaşta Kürt hareketini taraf kabul etmesine yolaçacaktır.

Kürdistan, Ulusal Kurtuluş Mücadelesi üç ayaklı bir yapı arzetmektedir. Bu ayağın birincisi Kürdistan zemini iken, diğer iki ayağını Türkiye metropolleri ve Avrupa oluşturmaktadır. Biliniyor, Kürdistan zemininde yaklaşık 8 yıldır, sıcak bir mücadele söz konusu. Ama bu mücadelenin önemli aşamalar kayıt etmesine rağmen tam rayına oturduğu iddia edilemez. Silahlı düzeyde Kuzey Kürdistan sathına yayılma eğilimi gösteren mücadele, kitlesel düzeyde Botan'la sınır kalmıştır (ki son aylarda Botan'da da kitle mücadelesinde sınırlı da olsa bir gerileme var.) Botan 1840'larda, Bedirxan Bey 1855'lerdeki Yezdan Şêr, 1870'lerdeki Şeyh Nehri isyanına sahne olmuş bir alan. Ama 1870'lerden sonra Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi açısından ciddi kıpırdanışlar olmadı. Ama bu Botan'ın Ulusal davadan uzaklaştığı anlamına gelmez. Güney Kürdistan'la olan ilişkisi (Barzani öldüğü zaman Cizre esnafı kepenk indirmişti.) Kürt kültürünün en seçkin simalarının bu yörede yaşamış olmaları, bölgenin Arap, Türk, Fars sınırlarına uzak olması ve dolayısıyla asimilasyondan etkilenmemesi, 1970-80 yıllarında Kürdistan'lı yurtsever güçlerin bu bölgedeki yoğun faaliyetleri ülkemizin bu seçkin alanında Kürtlüğe bağlılık ve ulusal tavır sürekli canlı oldu. İşte bugün Botan'ın ulusal mücadeleye kitlesel olarak katılması birazda yukarda bahsettiğimiz nedenlerden dolayıdır. Oysa, bugün hedef ve görev bir Botan değil onlarca Botan olmalıdır. Kürdistan'ın her tarafı Botan'laşmalıdır. Bugün Kuzey Kürdistan'ın batı yakasında süren bir suskunluk söz konusudur. Bu durgunluk uygun politikalarla giderilmelidir. Fırat boyları olarak bilinen bu alanlarda, hem Alevi Kürtler hemde Hanefi mezhebinden Sünni Kürtler yaşamaktadır. Alevi Kürtlerin 1938 katliamından sonra ulusal mücadeleye bakışlarındaki değişiklikler, asimilasyon etkileri. Tarihsel olarak varolan Alevi-Sünni güvensizliği gibi nedenlerden dolayı, yine sünni Kürtlerin yüzyıllarca Osmanlılarla birlikte aynı mezhebi (Hanifi) paylaşmaları ve bu mezhebin devlet katında resmi olması (günümüzde de bu durum devam etmektedir.) Fırat boylarında yaşıyan Kürtler arasında ulusal kıpırdanışın ağır gelişmesine yolaçmaktadır. Yine bu alanda yoğun bir Türk nüfusununda bulunması ulusal uyanışın ağır gelişmesine etki yapıyor. Kürt hareketi, bu alana yönelik ve alanın kendi özgül karakterinden kaynaklanan sorunları dikkate alarak bir müdahalede bulunmak zorundadır. Çünkü bu alandaki çelişkiler, sırf ulusal söylemlerle giderilemez. Türk-Kürt, Alevi-Sünni, Devlet-Kitle çelişkisi bu alanın en belirgin özellikleridir. Ve yine bu alanın Kürdistan'ın diğer alanlarına göre okuma, yazma ve eğitim oranının yüksek olması, dış dünya ile ilişkilerinin geniş olması gibi farklılıkları da söz konusudur. Bu alanda politika yapabilmek ve kitleleri kazanmanın tek şartı katı ideolojik söylemlerden uzak durmaktır. Bu çelişkileri zenginliğe çevirebilecek bir söylem ve bu söylemin pratik uygulaması devleti bu alanda çıkmaza sokabi-

www.arsivakurd.org

lir. Aksi takdirde devlet buradaki çelişkileri kullanarak kitleleri ulusal-yurtsever güçlerin önüne dikebilir. Yine Kürdistan'ın Serhad olarak bilinen alanında Türkmen, Azeri, Çerkez, Alevi Sunni topluluklar birlikte yaşıyor. Haran bölgesinde ise, Kürt Arap, Asur Êzdi toplulukları yaşamaktadır. Bu alanlara yönelikte çok dikkatli adımlar atmak, politikalar yapmak gerekir.

Metropol (İstanbul, İzmir, İzmit, Bursa, Ankara, Adana, Mersin vb.) alanlarına gelince, çeşitli nedenlerden dolayı göç etmiş Kürt nüfusunun önemli bir bölümü yukarda saydığım metropollerde yaşamaktadır. Buralarda yaşıyan Kürtler arasında ulusal uyanışın olumlu yönde gelişiyor olmasına rağmen, pratik ve eylemsel düzeyde, Kürdistan'la dayanışma faaliyetlerine katılım oldukça geridir. Oysa buradaki Kürt kitlesi genel Kürt nüfusu içerisinde en aydın ve bilinçli tabakayı barındırıyor. Buna rağmen pratik duyarsızlık içinde olmaları, (birazda Kürdistan'da mücadeleyi omuzlamış, örgütlenmenin buraya bakış açısından kaynaklanmaktadır.) Kürt hareketi buradaki potansiyeli Kürdistan'da süren mücadele ile dayanışma çerçevesinde etkilendirme ve haretlendirmek zorundadır. Devletin katliamcı politikasına karşı, metropollerdeki yüzbinlerce Kürdün hareketlenmesi, hem devletin Kürt konusunda sürdürdüğü politikanın bertaraf edilmesi anlamına hemde Kürdistan'daki halk üzerinde olumlu yönde manevi bir etkinin oluşması anlamına gelir.

Kürt hareketi, Kürdistan Devriminin bu üç ayağını -Kürdistan, Metropoller, Avrupa- zeminlerini iyi değerlendirip., bu zeminleri birbirini besleyecek, ilerletecek, bir anlayışla ele alıp, birbirleriyle bağlarını kurmalıdır.

Avrupa'da ise yaklaşık 600 bine yakın Kürdistanlı göçmen yaşamaktadır. Bu göçmenlerin ezici çoğunluğunu Kuzey Kürdistan'lılar oluşturmaktadır. Ve ayriyeten bu sayının büyük kısmı Avrupa kamuoyunu ciddi bir şekilde etkileyen Almanya'da yaşamaktadırlar.

Bu alanda şimdiye kadar, ortak bir Kürt lobisinin oluşmaması veya oluşturulamaması Kürt mücadelesine verilen desteğin sınırlı kalmasına yol açmıştır. Bilinmelidirki Avrupa'da özellikle de -Almanya'da- en ücra köşelerde dahi Kürtler ve bu Kürtlerin oluşturduğu dostluk ilişkileri vardır. Ve yine bir çok Avrupa ülkesinde yüzlerce Kürt aydını ve bu aydınlarımızın oluşturdukları ilişkiler var. Ve yine Avrupa'nın bir çok şehrinde Batı devletleri tarafından ciddiye alınan Kürt kurumları söz konusu. Bütün bu çevrelerin uğraşları, ilişkileri gözönüne alındığında dağınık durumda da olsa güçlü bir Kürt lobisinin oluştuğu görülmektedir. Ama ne yazık ki bu lobi hem örgütlerimizin grup çıkarını aşmayan anlayışları sonucu hem de, aydınlarımızın aydın bencilliği yüzünden birleşik bir Kürt lobisi oluşamamaktadır. Bilinmesi gerekirki Avrupa'da meşru kitlesel gösterilerden çok lobi faaliyeti daha etkilidir. (Mandela'nın Atatürk Barış Ödülünü reddetmesi, Genscher'in Newroz katliamındaki ani çıkışı Kürt lobisinin güçlülüğünün ürünüdür.) Lobi faaliyeti ile kitlesel faaliyetler birleştirildiği zaman ise, Kürtler lehine daha güçlü bir kamuoyu oluşturmak mümkün olacaktır. "Yeni Dünya Düzeni"nde Avrupa'nın aldığı fonksiyon göz önüne alındığında, Kürt hareketi de bu alanda daha derli toplu hale gelmelidir. Aksi halde lehimize olan olumlu zemini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalabiliriz.

Sonuç olarak Kürt hareketi, Kürdistan Devriminin bu üç ayağını -Kürdistan, Metropoller, Avrupa- zeminlerini iyi değerlendirip., bu zeminleri birbirini besleyecek, ilerletecek, bir anlayışla ele alıp, birbirleriyle bağlarını kurmalıdır.

2) Türk-Kürt Çatışması

12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra, Türk ve Kürt toplumlarında bir arayış süreci başladı. askerler bu arayışa Kemalizm ideolojisiyle cevap vermeye çalıştılar. Ama toplum baskıya dayalı bu söylemi reddetti 1984'de PKK'nın devreye girmesiyle, Kürt halkı açısından siyasi boşluk ulusal söylemlerle dolduruldu. Bu motif bir çok eksikliğine rağmen günümüzdede devam ediyor. Türk halkındaki siyasi boşluğuda özünü şovenizmin ve ırkçılığın oluşturduğu, bir ideolojik motif olan milliyetçilik söylemi ile devlet doldurdu bu siyasi söylem özünde Kürt halkına karşı olma temelinde geliştiriliyor. Üstelik bu ırkçı ideoloji ve yönelim Türk halkının ezici çoğunluğunda, siyasal partilerde, basın yayın kuruluşlarında, sendikalarda, işveren çevrelerinde, yasama ve yargı organlarında, spor camiasında dini çevrelerde büyük bir destek görmektedir. Bu davranış Türk halkının, tarihsel ve kültürel geleneklerinden de büyük bir güç almaktadır. Devlet Kürdistan'da gelişen ulusal mücadeleyi, bölücülük olarak gösterip, vatanın bölünmezliğine dem vururken, asıl gücünü Türk halkından almaktadır. Kitleleri ideolojik motiflerle hareketlendirip sivil çatışmayı bilinçli bir şekilde kışkırtıyor. Ege'de, Trakya'da son aylarda meydana gelen olaylar devletin önümüzdeki dönemde izleyeceği politikanın ipuçları olarak görülmelidir. Devletin sivil çatışmayı kışkırtması sonucunda Batıdaki Türk ve Kürt toplumları arasında belli bir gerginliğin oluştuğu gözlemlenmektedir.

Tam bu noktada Kürt hareketine önemli görevler düşmektedir. Kürt hareketi atacağı adımı, yapacağı her eylemi çok dikkatli bir şekilde hesap etmek zorundadır. Yapacağı eylem çizgisiyle gerginliği düşürecek, gerginlikten medet uman devletin politikasını boşa çıkaracak bir eylem çizgisi geliştirmek zorundadır. Özellikle Türkiye'nin Batı yakasında

yapılacak ve devletin eline ideolojik koz verecek eylemlerden kaçınmalıdır. Ve üstelik Türk halkını devletin ideolojik baskısından kurtaracak bir söyleme ve eylem çizgisine sahip olmak gerekir.

Türk aydınlarının ve sol siyasal çevrelerinin sivil çatışmayı önleyecek çabalarına kuşkuyla bakmamak, tam tersine bu konuda atılacak adımları desteklemek gerekir.

Bugün Kürt ve Türk halkı arasında bir saflaşma yaşamaktadır. Bu saflaşmayı Kürt halkı hayatın her alanında kendi ulusal haklarına, ulusal kurumlarına sahip olma düzeyinde, yaşamaktadır. Bu ulusların kendi kaderini tayin hakkına denk düşen bir davranıştır. Bu aynı zamanda eşit haklar temelinde yanyana yaşama arzusunundan bir gereğidir.

Türk halkı da, bu saflaşmayı, başka halklarla eşit haklar temelinde yaşamayı öğrenme biçiminde yapmak zorundadır. Yüzyıllardır, bölgede ezen ulus ve başka halkları baskı altında tutma biçiminde bir geleneğe sahip Türk halkı, bu davranışını sorgulamak ve terk etmek zorundadır.

Türk halkı da, bu saflaşmayı, başka halklarla eşit haklar temelinde yaşamayı öğrenme biçiminde yapmak zorundadır. Yüzyıllardır, bölgede ezen ulus ve başka halkları baskı altında tutma biçiminde bir geleneğe sahip Türk halkı, bu davranışını sorgulamak ve terk etmek zorundadır.

3) Kürt Hareketi ve Günümüz:

Kürt hareketinin bugün karşı karşıya bulunduğu, sorunların başında çağdaş-demokratik ve hoşgörüye dayalı yapıları oluşturma sorunu gelmektedir. Dünya'daki, siyasi, politik, ekonomik, kültürel oluşumların hızla yeniden şekillendiği, geçmiş alışkanlıkların, davranışların ağır ağır terk edilmeye çalışıldığı bir ortamda Kürt hareketinin de kendini yenilemesi kaçınılmazdır. Çünkü insanlığın ikibin yılına ve 21. yüzyıla doğru ilerlediği bir ortamda değişim ve yenilenme en çok Kürt halkı için gereklidir. Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte, 1917 yılından beri Dünyadaki tüm gelişmelere, ekonomik, siyasi, ideolojik düzeyde önemli ölçüde damgasını vuran tarflardan biri ortadan kalktı. Ve dünyamız iki kutupluluktan tek kutupluğa, dengeli egemen ilişkilerinde tam egemenliğe doğru bir sürece girmiş bulunmaktadır. "Yeni Dünya Düzeni" olarakta adlandırılan bu gelişmeyle birlikte, Emperyalist-Kapitalist sistem eskiye oranla daha fazla söz ve karar sahibidir. Sovyetlerin dağılması, ve güçler dengesinin emperyalistler lehine bir sürece girmesi, son derece önemli bir gelişme olarak kabul edilmesi gerekir. Kürt hareketi bu son derece önemli gelişmeyi bütün detaylarıyla araştırıp kavramak zorundadır. Oysa görünen odurki, Kürt hareketi, Kürt kadroları, Kürt aydınları günümüzde yapılması gerekenleri yapamıyor. Hala çok seslilikten korkuyor, geçmişini ve kendini sorgulamıyor. Sorgulamayı değişmeyi kendi özünden kopma olarak anlıyor. Oysa bilimsel ve olgun bir eleştiri yanlışlıklarımızın, eksikliklerimizin ve cesaretsizliğimizin en büyük silahıdır. Bu silah her günden daha fazla bugün Kürt hareketi için gereklidir. Çünkü bgün Kürt halkında son derece önemli dönüşümler söz konusu. Birincisi Kürt halkında diğer dönemlere rağmen geniş bir özgürleşme talebi sözkonusu. Kürt halkı, Kürt gençliği aşiret yapılarını terk ediyor. Mezhepsel ayırımlara karşı çıkıyor. Ve yine ulusal mücadelede, şu veya bu aşiretin adamı olarak değil, şu veya bu mezhebin, bölgenin insanı olarak değil, bireysel tavrıyla, ulusal kimliğiyle yer alıyor. Bu hem Kürt hareketleri için UKM açısından küçümsenmeyecek bir gelişmedir. Kürt hareketi bu gelişmeyi çok iyi değerlendirmelidir. Özgürleşme talebini kendisinde de başlatarak genişletmeli ve örgütlü bir hale getirebilmelidir. Örgütlü mücadeleyi insanları etkilemekle sınırlı bir olay olarak değil, insanların her düzeyde dönüşü olarak görülüyorsa gerekleride yerine getirilmelidir.

Türk halkı, bu davranışını sorgulamak ve terk etmek zorundadır.

Kürdistan'daki sosyal-tarihsel, kültürel durumda demokratik ve özgür bir tavrı zorunlu kılıyor. Kurmanç, Zaza, Alevi - Şafi - Hanifi - Ezdi - Fıle - Azeri - Türkmen - Çerkez - Arap - Dersim - Botan - Serhad - Haran - Garzan gibi kavramları sırf isimlendirme olarak algılamamak gerekir. Bu kavramların kendine özgü davranışları ve hareketleride söz konusu. Bu kavramlar bütün özellikleriyle Kürdistan toplumunu oluşturmaktadır. Ve tarihten bize miras kalmış ögelerdir. Böylesi zengin (Ulusal mücadele açısından olumsuz yanlarına rağmen) bir miras katı bir anlayışla ulusal potaya çekmek mümkün değildir. Ancak ve ancak çağdaş - demokratik devrimci bir anlayış, böylesi bir zenginliği ulusal ve demokratik mücadeleye çekebilir. Kendini aşamamış dar kadro örgütleri bu sorunun üstesinden gelemiyecekleri gibi, süren mücadelenin önünde birer olumsuz ögeler olmaları engellenemez.

Sonuç olarak; Kürdistan'ın çok yönlü sorunlarına doğru cevaplar verecek, Kürdistan'daki zenginliği geçmişimizin mirası olarak ele alacak ve bu mirası birer kültür ögesi olarak kabul edecek bir demokrasi anlayışını hayatın her alanında hayata geçirecek bir ulusal otoriteyi yaratmak bir zorunluluktur. Kendi bağrında halkın gelişiminde ve özgürleşmesinde yana, bütün düşünceleri, anlayışları, ideolojileri, kültürleri barındıracak ve Kürt toplumunda hoş görüye dayalı bir ortamı yaratacak böylesi bir otorite, bölgede ve dünyada Kürt hareketine büyük saygınlık kazandıracaktır.

21. yüzyılın çağdaş-demokratik-devrimci politikalarını her alanda yavaş yavaş geliştirmek gerekir. Bunu başardığımız ölçüde çağın gelişimini yakalayabilir ve sorunlarımızın üstesinden gelebilirz. ■

2.8.1992

BASIN AÇIKLAMASI

Dün Halepçe'de, bugün Şırnak'ta, yarın nerede olacağı bilinmeyen katliamlarla karşı karşıya kalan, Kürt halkının en demokratik ve insani hakkı olan kendi kimliğiyle yaşama hakkının elinden alınmasını ve kendi ülkesinde mülteciliştirilmesini, şiddetin her türlüsünü çok iyi tanıyan kadınlar olarak kınıyoruz.

"**Şeffaf karakol, adil yargı**" söylemleriyle başa gelen koalisyon hükümetinin Şırnak'ta sürdürülen katliamları sistemletirmesi; Kürdistan sorununa siyasal bir çözüm üretmeyip, sorunu askeri yollarla ve şiddetle çözmek istemesi, bugüne kadar ki uygulamalardan hiçbir farkı olmadığını gösterdi.

Bugün yapılmak istenense, iki halkı birbirine düşman etmek, gelişen ulusal-sınıfsal mücadelenin iç dinamiklerini parçalamak ve sorunu çözümsüz bırakmaktır. Bu senaryoya karşı gelin birlik olalım.

Analar, bacılar çocuklarımızı bu kirli savaşa alet etmek istemiyorsanız, askere göndermeyin.

İşçiler, memurlar Kürdistan'daki bu savaşın yükü senin de omuzlarında. Bu utanca ortak olmak istemiyorsan, Şırnak'taki katliamlara karşı sen de sesini yükselt.

Tüm yurtsever, ilerici, devrimci, demokrat ve insanım diyen herkesi Şırnak'ta gerçekleştirilen katliamları protesto etmeye kamuoyunu bu konuda duyarlı olmaya çağırıyoruz.

Kürt ve Türk Kadınları

www.arsivakurd.org

İLERİCİLER, YURTSEVERLER, SOSYALİSTLER, TÜRK VE KÜRT EMEKÇİLERİ!

1 Kasım 1992 yerel seçimleri devleti yöneten veya yönetmeye aday burjuva partilerin sınıfsal dayanağı kapitalistlerle hesaplaşacağımız bir olanak sunmaktadır.

Her seçim döneminde oy avcılığına çıkan burjuva partileri, seçim sonrası unutmak üzere emekçilerin karşısına yine vaatle çıkacaklar.

Nitekim bir süre önce **DYP** ve **SHP**'nin genel seçimlerde Türk ve Kürt emekçilerinin demokrasi taleplerini ve bu uğurdaki mücadelelerini sahiplenerek uzun yıllar boyunca yitirdikleri iktidar koltuğuna yeniden oturmanın bir basamağı yaptıkları açığa çıkmış bulunuyor. Emekçi kitlelerin burjuva partiler konusunda boş hayaller beslemesinin yol açtığı süreç oldukça pahallıya patladı.

Kürt realitesini kabul ettiğini bölünerek ilan eden başbakan ve hükümeti zaman kaybetmeden **Newroz** katliamını gerçekleştirdi.

DYP - SHP koalisyon hükümeti iktidara geldiği günden beri kamuoyuna deklare ettiği programın aksine **T.C.**'nin yetmiş yıllık geleneksel militarist siyasetini daha da azgınlaştırarak sürdürmektedir. Kürtlerin kurumlaşmaları yönünde gerçekleştirdikleri vakıf ve enstitü gibi kurumlar **Kürt** kimliklerinden ötürü yasaklanmaktadır.

Ekonomiyi düzeltme paketiyle gündeme getirdiği bir dizi zamla işçi ve emekçinin alın terine saldırıyla icraata başladı.

İş güvencesi konusunda gerçekleştirmeyi düşündüğü yarım yamalak tedbirleri kapitalistlerin tepkisi karşısında geri çekti.

Kapitalistler işçileri sokağa atmaya devam ediyorlar.

Sendikalaşmanın, grev ve toplu sözleşme hakkının önündeki engelleri kaldırmak bir yana bu engellemeleri grev ertelemeleriyle pekiştirerek sürdürüyor.

Taşeron sistemiyle sendikasızlaştırmayı özendiriyor. Özellikle **SHP**'nin yönettiği belediyeler bu konuda başı çekiyorlar.

Örgütlenme hakkı için mücadele eden binlerce kamu emekçisine başkent caddelerinde polis copuyla cevap veriliyor.

Gözaltı süresinin indirilmesi, gözaltında avukat bulundurulması ve benzeri tedbirleri içeren **"Demokrasi paketi"** bir türlü açılmıyor. Demokrasi havarisi koalisyon hükümetinin **DYP Çanakkale** milletveki *"darağaçlarını zaman geçirmeden kuralım"* diyebiliyor!

Resmi basının korosuna baştan katılmayı reddeden basın mensupları gerçekleri yazdıklarından ötürü kontrgerilla ve devletin eğittiği sivil çetelerce katlediliyor. Bu cinayetler **"faili meçhul"** olarak nitelendirilerek meşrulaştırılıyor. Demokratik kitle örgütleri kapatılıyor. **İnsan Hakları Derneği**'ne tahammül edilmiyor, gözaltında kayıplar sürüyor. Yerinde infazlar bakanlar gözetiminde gerçekleştiriliyor.

Kapitalist sistem tüm kurumlarıyla saldırıda... Burjuvazinin sisteme yönelik en küçük muhalefete tahammülü yok. Çıkar düzeninin bekası korosuna katılmayanlara yaşam hakkı tanınmıyor. **MGK**, düzenin bütün kurumlarını şiddet politikasının arkasında mutakabata çağırıyor. **MGK**'nin dayattığı şiddet politikası tüm düzen partilerinin politikası...

Kapitalist sistemin güçsüzlüğü tahammülsüzlük ve şiddeti tek seçenek kılıyor.

Bunun için gerçekleri araştıran gazeteciler katlediliyor, SP kapatılıyor, bunun için HEP milletvekillerine saldırılıyor.

Şırnak, Çukurca imha ediliyor...

Sınır ötesi harekatlara girişiliyor... Sınır boylarındaki yerleşim birimleri insansızlaştırılıyor. **Kürt**'ü **Kürt**'e kırdırma politikalarının bir aracı olan köy koruculuğu sistemi halen devam ediyor.

Türk emekçileri Kürt halkına karşı düşman edilmeye çalışıyor. Suskun, hakkını aramayan, günübirlik yaşayan, daha güzel bir dünya tahayyül etmeyen, örgütsüz, birbiriyle ölesiye rekabet eden dayanışmalardan yoksun bir toplum istiyor burjuvazi.

İnsanca yaşam ve demokrasi özlemi burjuva partilerine havale edilerek gerçekleşemez. Demokrasi örgütlü işçi ve emekçilerin mücadeleleri ve Kürt ulusal haraketiyle dayanışmanın güçlendirilmesiyle kazanılabilir ancak.

Kurtuluş, işçi ve emekçilerin kendi ellerindedir. Burjuva partilerin icazetinde değil!

İLERİCİLER, YURTSEVERLER, SOSYALİSTLER, TÜRK VE KÜRT EMEKÇİLERİ!

İçinde yaşadığımız koşullarda devrimci hareketin çeşitli dinamiklerinin birleşik mücadelesinin öneminin kendisini şiddetle dayattığını gözönüne alan siyasi çevreler olarak, yerel seçimlere dağınık bir tarzda amatörce ve çeşitli sınırlılıklarla malül bir çerçevede katılmak yerine **HEP**'le ittifak yaparak bu parti aracılığıyla seçimlere katılmanın anlamlı olacağını düşünüyoruz. Belirlenmiş bir ortak perspektife bağlı olarak tüm çalışmaları birlikte kotarma temelinde, yürütülecek seçim çalışmasının harekete ivme kazandıracağını ve bu çalışmanın, **Türk** ve **Kürt** işçi ve emekçi hareketinin dayanışması doğrultusunda ileriye yönelik ciddi bir deneyim olacağına inanıyoruz.

Günümüz koşullarında seçimleri boykat taktiğinin yanlış olduğunu, meydanı düzen partilerine terketmek, kitleleri düzen partileri karşısında alternatifsiz bırakma anlamına geleceğini, düzen partisi **SHP** içindeki sözde demokrat adayların desteklenmesinin kitlelerin düzen partilerine ilişkin boş hayaller beslemelerine yardımcı olacağını belirtiyoruz.

Bu koşullarda her iki ulustan devrimci hareketin dinamiklerinin bir ittifak zemininde ortak platformun oluşma ve emekçi yığınlara uygun bir araçla gitmenin imkanının doğduğu yerde seçimlere bağımsız adaylarla katılmanın hareketi zaafa uğratacağı unutulmamalıdır.

Bu gerçekliklerden yola çıkarak **1 Kasım 1992** yerel seçimlerine iki ulustan emekçilerin devrimci hareketin bileşenleri olarak **İstanbul**'da bir seçim bloku oluşturduk.

SEÇİM BLOKU:

Halkları tahaküm altında tutan, tüm kaynaklarını yağmalayan, uygarlık dışına iten, milliyetçi boğazlaşmaları kışkırtarak zenginlik ve refahını sürdürmeye çalışan emperyalizme, onun yeni dünya düzenine,

Emperyalizmle işbirliği içinde kendi halkını baskı ve sömürü altında tutan, sömürgeci siyasetiyle başta **Kürt** ulusu olmak üzere çeşitli milliyetleri ezen kapitalizme ve bu rejimin partilerine,

FAŞİZME,

Kadınlar üzerindeki her türlü baskı ve ayrımcılığa, kadınların bir cins olarak ezilmemelerine karşı mücadeleyi yükseltmeyi.

Kürt ulusunun kendi geleceğini belirleme ve devlet kurma hakkını önkoşulsuz savunmayı.

Bu perspektife bağlı olarak;

Burjuva, mafya türü belediyeciliğe karşı alternatif bir yerel yönetim anlayışını emekçi yığınlarla birlikte gerçekleştirmeyi ve sosyalizm propagandasını yaygınlaştırmayı amaçlamaktadır.

ÜRETENLERİN YÖNETİP DENETLEDİĞİ YEREL YÖNETİMLER İÇİN MÜCADELEYE

Belediyelerin bir yandan binlerce işçi ve memura iş olanağı yaratmak, diğer yandan da yöre halkına yol, su, elektirik, imar, temizlik, yeşil alan, sosyal tesisler, parklar ve benzeri hizmetlerde bulunmaları varsayılmaktadır, oysa kapitalist sistem içinde belediyeler birer kapitalist işletme gibi çalışmaktadırlar. En ucuz ve kaliteli hizmet üretmek, bunun yanında iş olanağı açtığı emekçilere insanca yaşam sunmak yerine düzen partileri bu hizmetleri ihaleler yoluyla kapitalistlere devretmekte, arsa spekülasyonları ve yolsuzluklarla milyarlarca lira kapitalistlere aktarılmaktadır.

İşçi ve mekçiler sendikasızlaştırılarak, iş güvencesi yok sayılarak sokağa atılmaktadır.

Düzen partilerinin yerel yönetim anlayışları, buraları taraftarları olan patronlara peşkeş çekmek amacıyla arpalık olarak değerlendirmekten ibarettir.

Kapitalist devletin bir kurumu olan belediyeler çalıştırdıkları işçi ve emekçilere insanca yaşanacak bir ücreti çok görecek grev ertelemekte ve işçileri işten atmaktadırlar. Yöre halkına, sağlıksız konutlar, çamurlu yollar, ulaşım zorlukları kısacası sefalet dayatılmaktadır. Yöre emekçilerinden derlenen kaynaklar burjuva semtlerin imarına aktarılmaktadır. Yine kapitalistlere kaynak yaratmak amacıyla çevre tahribinin başını çekmektedir belediyeler. Belediyeler çete mantığıyla çalışmakta, yolsuzluklar, rüşvet, adam kayırma ayyuka çıkmış bulunmaktadır. Vurgunculuk belediyeciliğin adı olmuştur günümüzde.

Kapitalizmin ve burjuva devletin tüm baskı ve engellerine, seçilmemiş, yöneticilerin, "*valilerin, kaymakamların*" il ve ilçelerin en yüksek yöneticileri olmalarına karşı durmak, yöre halkının kendi sorunlarına sahip çıkmasını, kaynakları denetlenmesini sağlayacak bir yerel yönetim mücadelesini önümüze koymayı hedeflemek bu seçimlerde asli görevimizdir.

Bu perspektifle yerel yönetimlerde semt komiteleri, meslek örgütleri, demokratik kitle örgütleri aracılığıyla emeçilerin örgütlü yapılarıyla birlikte yönetilmesini savunuyoruz. Meclis toplantılarının emekçi temsilcilerine açık yapılmasını, emekçilerin denetiminden geçmeyen tasarrufların meşru kabul edilmemesi gerektiğini düşünüyoruz.

Yerel seçimleri kapitalizme, soygun düzenine karşı demokrasi mücadelemizin bir parçası kılalım.

Tüm sosyalistleri, devrimcileri, Türk ve Kürt emekçilerini, kadınları, gençleri seçim bloku içinde olmaya, süreç boyunca yapılacak faliyeti birlikte belirleyip uygulamaya çağırıyoruz.

Bulunduğumuz her alanda, işyerinde, okulda, semtte seçim komiteleri oluşturalım veya oluşturulmuş seçim komitelerinde görev alalım.

Düzen partilerine oy yok.

Oylarımızı seçim bloku adayı olarak seçimlere giren HEP adayına verelim.

HEP - KURTULUŞ - DİRENİŞ -
NEWROZ - HEDEF - SERKETIN -
KOMAL - MEDYA GÜNEŞİ - ÖZGÜR
HALK - NEWROZ ATEŞİ

EZ KURDİSTANIM EZ

Min girt li ser neyar bi şer û lez
Ezim ez Kurdîstanim ez
Singa min Çîya û rez
Ezîm ez Kurdîstanım ez

Ez dengê hesinkar Kawa
Li Çar alî, li rojava
Çandime azadî bi tova
Ezîm ez Kurdîstanim ez

Min serdarî pir kir ji gelan
Zîlan, Agirî, dicle, Sîpan
Çîyayên mi dan ber topa
Ezîm ez Kurdîstanım ez

Ezîm dayika Selheddîn û Medyan
Cînar bûn Asûr û Keldan
Rabû began, serî hîldan
Ezîm ez Kurdîstanım ez

Bûme çar parî, bindestim
Neyar zalim, pirr zordestin
Koka agir û zerdeştim
Ezîm ez Kurdîstanım ez

Helepçe tarî kir cîhan
Destan xistin zincîr û qeydan
Dil pirr kule ji va derdan
Ezîm ez Kurdîstanım ez

M. Sait Alpaslan

DÎLO

Dilo tû megîre
Em xirabin, xizanin û
bindestin dilo bindest!..

Dılo tû megîre
Em tên kuştin
getil tibin û tên ajotin.
Lê!..
Em li çîyan peşmerge
li gundan cotkar
li bajaran karker
li hemû Kurdîstan serhıldanin.
Lê!..
Em Ali Rıza, Hüseyin Şen û Hüseyin Aslan
Necla Baksi, Leyla Qasım
Em ala şoreşa Kurdistan
Em şerkêren Kawa na dılo Kawa.

12.2.1981 Hacî Erdoğan

Derdgiran, bargiran
Zilim pir li ba Kurdan
Ledan, kuştin
çok, qamçî,
li ser xalkê Kurdan.

23.2.1980

KÜRDİSTANLI

Dikenli tellere asılı çamaşır
yele ayarlanmış
çırpınırda durur.
Dört bir yanın,
karşı-devrimin kör karanlığı ile örülü
ateşle sarılısın
süngülerin dipçiklerin gölgesinde.

Bu yüzde,
Bu yolda
Ölüm ve zafer şakası var.

Emperyalist katığı ile birlikte
kalın bir katman
ırkçılık kusulur üstüne.

Çağımızı aydınlatan yolda
Halk saflarını sıkıştır.
Taşınma suya güvenme
Ülken!..
pazarlık mal olmaz
Emperyalist arenada..

Kus panzehiri
sen sözü silaha bırak
kefeni hazırla
Halkları yiyen canavarın!..

1982 / Hacî Erdoğan

Sêtrana Hüseyin Aslan

Li Dersim qetil kirin xelkê me
Zarok, jin, pîr û gelî Kurd
hemû kuştin li çiyan û korta Minzûr
Jibo wayê terim şer dayê tu megîre

Rê hevalên min kuştin wek Hüseyin Şen
Pi zimanê xwa nıkarîm bixwênîn û
diroka, çandiya xwa nızanım
Jibo wayê têrim cenk dayê tu megîre

Welatê me Kurdistan tim bindestanê
Dijmin çar û metingehkarêne
Rizgarî, serxwabun û sosyalizme
Jibo wayê terim şer dayê tu megîre.

24.3.1982 / Hacî Erdoğan

Xewne min

Karkêrê Kurdîstan xelas buyê
Welatê kê sosyalist çap buyê
Xalkê Kurd azad buyê
Çê rind çê baş jimêra çê baş.

Xalkê me hemû dilîzîye
Welatê me çar parçê yek buyê
Newroz niha pir şên buyê
Çe rind çê baş jimêra çê baş

6.7.1979

www.arsivakurd.org

İLERİ BİÇER

İLERİ'NİN HAYALİ

İleri'nin hayali şöyledir:
Ey sevgili dünya
Babam çıksın ki benim
Havalarda uçayım

Hey babam çıkarsa
Sevgili anacığım mutlu olsun
Benim canı anacığım
Sevgiyle uçsun.

Şirin bir yuvamız olsun
Mutluluk dolu
Sevgili dostlarımız olsun
Ailemle ben.

Para pul istemem
Sadece sevgi olsun
Yanımda ailem
Dileklerim gerçek olsun

Mutlu bir yuvam olsun
Anam babam mutlu olsun
Sevgili dostlarım
Mutlu bir hayalim olsun

Bir kürt, karadeniz'e askerlik arkadaşını görmeye gitmiş. Her taraftan sürüyle martı gönünce gönün dehi karadenizli laz arkadaşına, «Ale kuşuder bunlar» demiş. laz. «sizin oraden kurga var muder?» kürt, «Vardır» laz. «Hai... işte bunlar onların bağrı yelusuder dejidemiş

27 Temmuz 1992

ALİ HAYDAR

Newroz Ateşi Dergisinin çalışanları benim adım Ali Haydar, derginizin çocuk sayfasını sürekli okuyorum. Ben 12 yaşındayım, size gönderdiğim bu resmimi 6. sayınızda mutlaka yayınlayın. Kürdistan'da yaşanan katliamı diğer arkadaşlarımda görsün. İnsanları sırf Kürt oldukları için katleden devlet yöneticilerinden nefret ediyorum, insanlık adına utanıyorum. Şimdi olmasa bile büyüdüğümüzde bunların hepsinden hesabını soracağız. Şırnak'lılar, Cizreli'ler, Dersim'liler yanlız değilsiniz. Dergimizin çocuk sayfasındaki Can ve İleri Biçer'e resim ve yazılarından dolayı teşekkürler.

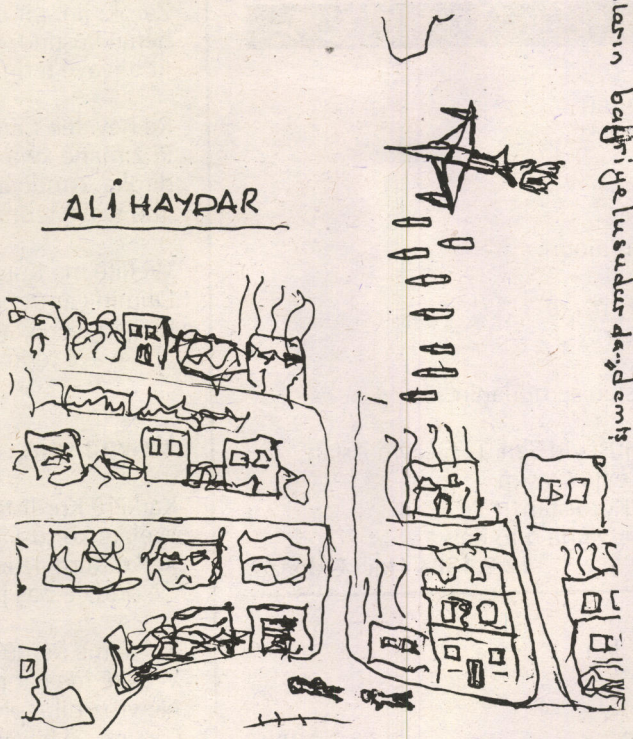

www.arsivakurd.org

B A S I N A Ç I K L A M A S I

Kamuoyuna,

Bütün demagoji, saptırma, psikolojik savaşına, baskı ve terörüne rağmen sonuç alamayan; Kürt halkını yitirdiğini günbe gün gören TC daha bir hırçınlaşmakta, kural ve ölçü tanımaz olmaktadır. Kürdistan'ın ellerinden kayıp gittiğinin telaşıyla halka saldırmakta, Kürdistan'ı katliamlara boğmak ve dünyadan gizlemek için peş peşe gazetecileri öldürerek sindirmeye, susturmaya çalışmaktadır. Bu yönelimlerin arkasında büyük oyunların ve katliamların yattığı son Şırnak katliamında açığa çıktı. 15 Ağustos Atılımının yıldönümünde halkın görkemli karşı çıkışını, ulusal birlik olma gücünü gören TC, Şırnak'a saldırarak intikam almaya, Kürt halkına gözdağı vermeye çalışmıştır.

Şırnak'ı günlerce top atışına tutan, şehri yakıp-yıkan ve masum halkı katliamdan geçiren TC'yi; bu katliamın borazanlığını yapan, gerçekleri saptırmayı hedef haline getiren basın organlarını şiddetle kınıyor ve kendisine insanım diyen herkesi duyarlı olmaya çağırıyoruz!

Biz Gaziatntep Özel Tip Cezaevindeki PKK, DS, TKP-ML-TİKKO, KAWA, KUK Tekoşin, Rızgari davasından 66 devrimci tutsak Şırnak katliamını protesto etmek amacıyla 24.08.1992 tarihinden itibaren 3(üç) günlük AÇLIK GREVİNE başlıyoruz.

24.08.1992

B A S I N A V E K A M U O Y U N A

3 Temmuz 1992 tarihinde tanımadığım kişilerce 1 hafta boyunca zorla gözetim alında tutulup neden ve niçin olduğunu bile bilmeden sorgulanmam bırakın devrimci bir tutumu insanlık dışı olarak değerlendiriyorum. Bu davranış ve tutumların toplumca mahkum edilmesi gerekirken basın, bazı kurum ve kuruluşların olayda ön yargılı ve kasıtlı olarak propaganda malzemesi yapılmıştır. Buradaki kasıt; yurtsever birey olarak benim kişiliğimde ve içinde bulunduğum ortamda yararlanılarak düşünceme saldırılmıştır. Benimle ilgisi olmayan fakat gazete manşetlerine geçen beyanlar benim tarafımdan yapılmış gibi kitlelere aktarılmıştır.

Bu davranış biçimi basın ahlakı ve tarafsızlığıyla bağdaşmayan sansasyon haber yaratılmıştır.

11. 7. 1992 tarihinde İzmir Emniyet Müdürlüğün'de yapılan açıklamalardan sonra durumu öğrenmiş bulundum. Benimle ilgili basında çıkan yazıların ve haber manşetlerinin tümünü rededivorum. Bu manşetlerden bir kısmının özetini aşağıda belirterek kabul etmiyorum.

1- Polisler olmasaydı, ikinci bir Vedat Aydın olayı yaşanacaktı.
2- Bir hafta ölümü bekledim.
3- Beni öldürmeye götüreceklerdi.
4- Beni yargılayarak hakkımda ölüm kararı verdiler.
5- Benim PKK adına topladığım paraları yediğimi, İl Başkanı ve Bağımsız Milletvekili adayı Hikmet Fidan'ın seçim yatırımına harcadığımı söyleyerek sürekli sorguladılar. Bütün bunların düzmece haberden ve polis kaynaklı olduğundan benim hiçbir bilgim ve bu anlamda beyanatım yoktur.

Basın toplantısındaki beyanlarım şunlardır:

Benim bu duruma düşmeme neden olan tanımadığım ve ne olduklarını bilemediğim bu şahısların PKK'li olamayacaklarıdır.

Ben PKK'lıları Cezaevlerinde tanıdım, o insanlara saygı duyuyorum. Bu zatların PKK'li olduklarını söylediklerinde ben böyle PKK'lıyı tanımıyorum. Bunlar PKK'lı değil insan veya cani bile olamazlar dedim.

Ben PKK adına para toplamadığım gibi böyle bir beyanda bulunmadım.

HEP saymanlığım döneminde parti üyelerinin aidatları dışında ne HEP adına ne de başkaları adına hiç bir kişi ve kuruluştan 5 kuruş almadım. (para toplamadım) Aksini iddia edenleri ispata davet ediyorum.

Gerçekler bütün çıplaklığıyla gözler önünde iken kendini bilmez bazı unsurların basın yoluyla beni hem kendime, hemde halkıma ihanetle suçlamasını yadırgıyorum.

Bu zatların boyalı basında aldıkları haberleri irdelemeden gerçekleri öğrenme aciziği içinde iken işin kolayını seçmiş, ilerde altından kalkamayacakları ithamlarda bulunması adına ve halkımız adına talihsizliktir. Bu zatlara şu atasözünü hatırlatmak isterim. (Klavuzu karga olanın burnu boktan kurtulamaz) bu zatların klavuzu ise boyalı basındır. Yaşam bir bütündür. Parçalara ayrılamaz, yapılan ve söylenen her şeyin bir bedeli vardır. Ya ödenmiş, ya ödenecek.

Bu anlayışla bütün devrimci demokrat kamuoyunu bu konuda duyarlı olmaya davet ediyor, ve geçmişim geleceğimin teminatıdır diyorum.

Celal Dağlum

Y E K G E N E R A L Ê T İ R K

Ji rojan yek rojê, generalêkê Tirk, wek Ünal Erkan, li ser Kurdan eriş kirîye. Û pi hezaran jin, zarok, pîr û meriven Kurd kuştine. Jin, pîr, zarok û jinên paşil bê ejardin kuştiye.

Suçê wan ji, ew Kurdin. Lê, ew pi wê tenê nêmayê, li miriya heqarat kirin û eriş li ser geli Kurd kirin ji bo wî sermesti û dılxwaşî ye.

Ji pir pir salan Kurdîstan rızgar buyê û xwînxwar jî hatî girtin. Gerîlayên Kurd wî tênîn bajarêkê Kurdîstan û derdîxînîn ser kursî, kû gelî bajarî bibînê. Lê, xelkê li der û dorê bajar civinî duxwaza xwînxwarê Tirk bukijin. Gerîla li wî demî bilhelistî kir kû ew ji hatın kuştinê xelasbu.

Gerîla, ji xwînxwar pırskir;

-Çi demî tu sermest û dilxwaş dibî?.

xwînxwar;

-Ango, li dêma gelî liwir bıfetîsînim.

Gerîla;

-Tu tizanî kû ew ne mumkune. Lewra, tu çend daaqe têyî darketîn.

-Xwaztîye paşî û gotinê te paşî çîye?

Xwînxwar;

-Ez duxwazim Kurd bim.

Gerîla;

-Ew çi xwaztine? Tu tizanî kû li herdem darkikevî.

Xwînxwar;

-Ez tizanım lê, yek Kurd ji pi wê awayê ji dinê kêm tibe.

1992.Hacî Erdoğan

G E R M A H A V Î N Ê

(Ji bo bîramîna nuçevanê ji alîve Hîzbûl-Qontra hatîye qetil kirin)

Di germa havînê li Ameda paytext im... Disa xeber hatîye... Qetil kirine qesasê dil bi xwîn nûçevanek dîn... Dîsa dijmin dilê xwe sar kiriye bi xwîna Kurdan... Bêhnaxwîna ketî bû bajêr... Ez verşîyam... Dilê min ket tev... Gelek pirs ket zımanê min, lê belê zıman bê çare bû...

Divê hîn xwînaçend xwortê me birji axa sor? Hin çend hawar û qêrîn bê kişandin li ser goristanan?

Oldar (!) û leşkerê xwedê (Hîzbul-Qontra) wê heta kengî ruh û canê me bistîne bi xaîntî û bi qahpetî?

Bese lo brao, bese ê dî ev qahpetî... Bese ê dî ev şenîdên bê gune...

Hin Kurd xwîna xwe difroşin bi perê qelp û sixte... Hinek dibin cerdevanê (Qoriçiyê) komara Tirkan, hinek ji dibin oldar û qesasê wan... Kok û rehê baikû kalikê xwe ji bir dikin...

Ev mirin ne karê oldaraye...

(Ol çîye? Çima ketîye nav gelê min& Ma ol û tirsa (Ehmeqya) olê tûne bû ya, kî karî bû gelê min bikira çar parî? Loo Oldarê kevneperest... Oldarê xwînwar... Gelê min çi zanî bû şîi çîye, yan sunnî çiye? Ma ne ew kuçikê Şêx Idrîsê Bedlîsî bû kû, ji bo xelatek gelê xwe firot xwe firot? Lanet bi eb û ecdadê wî bê)

Ev ne oldarîye...

Kîjan ol, kîjan pîrtûk dîbêje heri xwîna mirovan qir bike?

(Hêsir ket çavan, dengê sopa ket çîyan. Li ser mil barê gran, di dilde xema şehîdan... Li Amedê qîrikîrin xwîna Hafız... Li Batmanê ya Orhan, li cûnayê ya Husên, li Amedêe ya Xalit, li Batmanê ya Cengiz...)

Di germa havînê der û hêlê welêt gişt leşker û polis girtiye. Hilmek azadî di perîka civîkan bi ewr ketîye. Ji azadîya civîkan ditirsin... Ji gel ditirsin, ji ronîya çavên sebîyê du mehî ditirsin. Bi tirsa xwe ketine gûnd û bajarên welatê min. Talan kirine bi tirsa xwe bax û baxçên min. Şêx û melênr xwe anîne, derew xistine nav gelêmîn, kirine çar parî welatê min...

Di germa havînê de dengê çekan dadigirt şevên Amedê... Bêhna xwînê keti bû bajêr... Bêhna araq û verşîyê...

Min penusek dit... Di destê şoreş vanan her gi diçû, dirêj di bû... Min qaxezan dît, pir dibûn... Min mirovan dît, yek diçû, sed dihat...

M. SAİT ALPASLAN

www.arsivekurd.org